

TAKDİM

Her işte o işin uzmanına baş vurma zorunluluğu, dinden önce akıl ve vicdanın tartışılmaz hükmüdür.

Her konuda olduğu gibi din konusunda da bu böyledir. Ama hemen her şeyde buna itirazı olmayan niceleri, din konusuna gelince, nedense bir uzmanmış gibi ahkâm kesmekten ve indî yorumlar serdetmekten geri durmazlar. Bu durum maalesef toplumumuzun en yaygın ve müzmin has-talıklarından birisi hâline gelmiştir. Zaman ve mekân şart-larının hızla değişmesi ve insanlığın yepyeni sorunlar-la karşılaşması bir yandan, yetişmiş ve uzman hâle gelmiş ehil, muttaki ve çağın koşullarına yakından vakıf, müçtehit âlimlerin kıtlığı bu süreci hızlandırmış ve daha girift hale getirmiştir.

Ehlibeyt mektebinin iftihar edilecek en büyüen ayrıcalıklarından birisi, asırlar boyu her şeye rağmen, içtihat kapısını açık tutarak, her asırda, ömrünü ilim ve irfana adanmış büyük müçtehit ve merciler yetiştirmesidir; öyle ki hiçbir zamanda bu mektebin mensupları müçtehitsiz ve mercisiz kalmamışlardır.

"Her zamanda, insanların şer'î ve dinî sorunlarına çözüm getirecek müçtehitler yetiştirmek, farz-ı kifayedir." hükmü, bu mektebin en parlak ve değişmez kurallarından birisidir.

Yine bu mektebe ve müçtehitlerine ayrıcalık kazandıran önemli bir husus da, Ehlibeyt (a.s) gibi zengin, şaibesiz, güvenilir, ilâhî ve Nebevî referanslara mazhar olan, ümmet

için Nuh'un gemisi ve dalaletlerden korunma güvencesi olarak tanıtılan bir kanal ve kaynağa sahip olmalarıdır. Rabb'ül-Âlemin'e bu eşsiz lütuf ve nimetinden dolayı sonsuz hamdüsenalar olsun.

Bu nurlu mektebin zamanımızda yetiştirdiği büyük müçtehit ve mercilerden birisi de "**Ayetullah el-Uzma Seyyid Ali Hameneî**"dir.

Ayetullah Hameneî, fikhî meseleler, özellikle çağımızın öne çıkardığı soru ve sorunlar hakkında (sahip olduğu konum itibariyle) Kur'ân ve Ehlibeyt kaynaklı sahih sünnete dayalı engin ve aydınlatıcı görüş ve fetvalara sahiptir.

Kevser Yayınları olarak diğer önemli ve köklü yayınların yanı sıra Ayetullah Hameneî'nin fikhî konulardaki (özellikle çağdaş ve sosyal konulara yönelik) fetvalarını iki cilt hâlinde yayınlama fırsat ve tevfikini bulduğumuz için büyük bir mutluluk duymakta ve Allah-u Teala'ya hamd etmekteyiz.

Çaba bizden, tevfik Allah'tandır

KEVSER

ÖNSÖZ

Bismillahirrahmanirrahim

Hamd, temiz olan şeyleri helal, kötü ve iğrenç şeyleri haram kılan Allah'a mahsustur. Salat ve selâm, müjdeleyici ve korkutucu olan Resulü Hz. Muhammed'e, onun her türlü kötülükten temiz olan pak Ehlibeyt'ine ve muttaki ashabına olsun.

Birkaç yıldan beri İslâm âleminin mercii Ayetullah Uzma Seyyid Ali Hameneî'nin bürosuna dünyanın dört bir tarafından şer'î sorular yağmaya başladı.

Bu sorular birikip çoğaldı ve on binleri geçti. Ayetullah Uzma Hameneî bu soruların bazılarını kendi görüşlerine göre ve bazılarını da asrının büyük fakihî İslâm Cumhuriyeti'nin Kurucusu Ayetullah Uzma İmam Ruhullah'il-Musavî Humeynî'nin görüşüne göre cevaplandırıyordu.

Bu sorular mecmuası çeşitli fikhî konulara ve şer'î meselelere, özellikle günümüzde söz konusu olan yeni meselelere ışık tutmaktaydı.

Âlimlerden birçoğu, müminlerin yararlanması amacıyla bu soru ve fetvaların basılıp yayınlanması hususunda ısrar ediyorlardı. Ancak Ayetullah Uzma Hameneî bir türlü buna razı olmuyordu. Ama seçkin ve ehl-i hibre (uzman) ulemanın mercilik sorumluluğunu onun üzerine yüklemesinden ve dünyanın dört bir yanından müminlerin ilmihâl yayınlanmasını ısrarla istemelerinden sonra müminlerin isteklerine cevaben bu soru ve cevapların yayınlanmasına müsaade ettiler.

Bu sorular risalesi bölümlere ayrılıp düzenlendikten sonra Arapça'ya çevrilmiştir; Ayetullah Uzma Hameneî, yoğun meşguliyetlerine rağmen bu risaleyi dikkatle gözden geçirmiş ve basılıp yayınlanmasına dair muvafakatlerini bildirmişlerdir.

Son olarak, bu risaleyi hazırlayarak müminlere sunulmasında gayret gösteren âlim kardeşlerimize teşekkür ediyoruz.

*Ayetullah Uzma Seyyid Ali Hameneî'nin
İrtibat Bürosu, Şer'î Soruları
Cevaplandırma Bölümü*

TAKLİT HÜKÜMLERİ

İHTİYAT, İÇTİHAT VE TAKLİT

Soru 1: Taklidin farz oluşu; akli bir mesele midir, yoksa şer'i delilleri de var mıdır?

Cevap: Taklit'in, şer'i delilleri vardır. Ayrıca akılda dini hükümleri bilmeyen bir şahsın şartları taşıyan bir müçtehide uyması gerektiğine hükmeder.

Soru 2: Sizce ihtiyata uymak mı daha iyidir, taklit etmek mi?

Cevap: İhtiyata uymak, ihtiyat yerlerini ve nasıl ihtiyat edileceğini bilmeye ve ihtiyata uymak çok vakit harcamaya bağlı olduğundan, gerekli tüm şartları taşıyan müçtehidini taklit etmek daha iyidir.

Soru 3: Hükümlerde fakihlerin fetvaları arasında ihtiyatın sınırı nedir? Hayatta olmayan müçtehitlerin fetvalarını da bu kapsama almak farz mıdır?

Cevap: İhtiyattan maksat, ihtiyata uyulmasının farz olduğu yerlerde, muhtemelen farz olan bütün fikhî ihtimallere uymaktır. Öyle ki mükellef vazifesinin gereğini yaptığına emin olsun.

Soru 4: Kızım yakında bulûğ yaşına erişecek, dolayısıyla taklit mercii seçmesi farz olacaktır; ancak bunu idrak etmesi zordur, bu durumda bizim yapmamız gereken nedir?

Cevap: Bu konuda kendisi, şer'î vazifesinin ne olduğunun farkında olmazsa onu irşat edip aydınlatmanız gerekir.

Soru 5: Mevzunun teşhisi mükellefin vazifesi ve hükümün teşhisinin de müçtehidin vazifesi olduğu fakihler arasında meşhurdur; ama bazen müçtehitler hükümlerin mevzularının teşhisinde görüş bildiriyorlar. Acaba mevzunun teşhisinde de müçtehide uymak farz mıdır?

Cevap: Mevzunun teşhisi mükellefin vazifesidir, bu alanda müçtehidinin teşhisine uyması mükellefe farz değildir; ancak onun teşhisine güvenirse veya konu içtihadî konulardan olursa o zaman ona uyması gerekir.¹

Soru 6: Genelde karşılaşılan şer'î meseleleri öğrenmeyi terk eden, günahkâr sayılır mı?

Cevap: Şer'î meseleleri öğrenmemek, bir farzı terk etmesine veya haram bir işi yapmasına sebep oluyorsa günahkâr sayılır.

Soru 7: Dini bilgileri zayıf bazı insanlara, mercilerinin kim olduğunu sorduğumuzda, bilmiyoruz veya filan müçtehide taklit ediyoruz diyorlar. Ama merciin risalesine bakmayı ve onunla amel etmeyi önemsemiyorlar; bunların amellerinin hükmü nedir?

Cevap: Amelleri, ihtiyata veya ilahi hükümlerin gerçeğine ya da taklit etmesi gereken müçtehidin fetvasına uygun olursa doğrudur.

Soru 8: A'lem müçtehit bazı meselelerde ihtiyaten farz diyor, bu durumda a'lemiyette sonraki derecede yer alan diğer müçtehide başvurabiliriz; sorumluk şudur: Eğer başvurduğumuz diğer müçtehit de ihtiyaten farz

1- Şer'î hükümlerle ilgili konular iki kısma ayrılır: a) İctihadî olmayan konular, örneğin: bir sıvının içki olup olmadığını belirlemek gibi. b) İctihadî konular; örneğin: Faizin ne olduğunu belirlemek gibi.

derse o zaman o ikisinden sonraki üçüncü a'lem müçtehidin fetvasıyla amel etmemiz caiz midir? A'lemiyette üçüncü derecede yer alan müçtehit ve diğerleri de aynı şekilde hüküm verirlerse bir sonra ki müçtehide müracaat edilebilir mi? Meseleyi izah etmenizi rica ediyoruz.

Cevap: Bu tür meselelerde ihtiyat etmeyip fetva veren müçtehitlere, a'lemlik sıralarını gözeterek başvurmanın sakıncası yoktur. (Yani eğer a'lem olmakta ilk sırayı alan müçtehidin fetvası yok ise o meselde a'lemiyette ikinci sırayı alanın fetvasına müracaat edilir. Eğer onun da fetvası yoksa a'lem olmakta üçüncü sırada yer alan müçtehide müracaat edilir.)

TAKLİT ETMENİN ŞARTLARI

Soru 9: Mercilik sorumluluğunu üstlenmeyen ve amel etmek için risalesi olmayan müçtehidini taklit etmek caiz midir?

Cevap: Şartlara haiz müçtehidin taklit edilmesinin sahih oluşunda, mercilik sorumluluğunu üstlenmesi veya risalesinin olması şart değildir. Dolayısıyla taklit edeceği müçtehidin içtihat şartlarını taşıdığı mükellef tarafından kesin olarak bilinirse sakıncası yoktur.

Soru 10: Namaz ve oruç gibi tek dalda içtihat eden bir müçtehit o dalda taklit edilebilir mi?

Cevap: Fıkhın bazı bablarında görüş sahibi olan müçtehidin verdiği fetvalar kendisi için geçerlidir; ancak caiz olma ihtimali olmasıyla beraber başkasının onu taklit etmesi sakıncalıdır.

Soru 11: Kendilerine ulaşılması mümkün olmayan başka beldelerdeki müçtehitler taklit edilebilir mi?

Cevap: Şartları taşıyan müçtehit ile şer'î meselelerde onu taklit eden kimsenin aynı ülkenin vatandaşı olması ve aynı şehirde oturmaları gerekli değil.

Soru 12: Müçtehit ve taklit merciinde geçerli olan adalet cemaat imamında gerekli olan adaletin aynı mıdır?

Cevap: Mercilik makamı önemli ve hassas olduğundan ihtiyaten farz olarak taklit merciinin adil olmasının yanı sıra nefesine hakim olması ve dünya malına düşkün olmaması da gereklidir.

Soru 13: Adil olan müçtehidin taklit edilmesi gerektiği söyleniyor. Adil insan denince kast edilen nasıl birisidir?

Cevap: Adil kişiden kast edilen; takvası bilerek günah işlemesinin önünü alabilen şahıstır.

Soru 14: Muhtelif zaman ve mekana ait şartları bilmek içtihat şartlarından mıdır?

Cevap: Zaman ve mekan şartlarını bilmenin bazı meselelerde tesiri olabilir.

Soru 15: İmam Humeyni'nin fetvasına göre taklit mercii ibadet ve muamele hükümlerini bildiği gibi, siyasi, ekonomik, askeri, toplumsal, liderlik gibi meseleleri de bilmesi gereklidir. Biz daha önce İmam Humeyniyi taklit ediyorduk ve onun vefatından sonra bazı alimlerin tavsiyesi ve kendi teşhisimize dayanarak sizi taklit ettik. Böylece taklit merciimiz ve rehberimiz siz oldunuz. Bu konuda görüşünüz nedir?

Cevap: Taklit merciinin şartları Tahriru'l-Vesile ve diğer kitaplarda genişçe zikredilmiştir. Ama bu şartları taşıyan ve taklit için de salahiyeti olan müçtehidi tanımak, mükellefin kendi görüşüne bırakılmıştır.

Soru 16: Taklit merciinin a'lem olması gerekli midir? A'lemiyetin ölçüleri nelerdir?

Cevap: A'lem ile gayri a'lem'in farklı olan fetvalarında a'lemi taklit etmek ihtiyata uygundur. Allah'ın hükümlerini anlamada, ilahi teklifleri delillerden istinbat etmede (çıkarmada) diğer müçtehitlerden daha güçlü olmak, a'lem olmanın ölçüleridir; şer'î hükümlerin mevzu-larını belirlemek ve şer'î mükellefiyetlerle ilgili fikhî gö-rüşü açıklamak hususunda etkili olan zamanın şartlarını tanımanın da içtihatla etkisi vardır.

Soru 17: A'lem müçtehidin taklitte muteber bilinen diğer şartları taşımadığı ihtimali olursa, a'lem olmayan bir müçtehid taklit etmek caiz midir?

Cevap: Sırf mercilik şartlarını taşımadığı ihtimali üzerine ihtilafli meselelerde a'lem olmayanı taklit etmek ihtiyaten caiz değildir.

Soru 18: Birkaç müçtehitin her birisinin fıkhn belli bölümlerinde a'lem oldukları biliniirse, her birini kendi dalında taklit etmek doğru mudur?

Cevap: Değişik dallarda muhtelif mercileri taklit etmenin sakıncası yoktur. Eğer her bir mercii kendisi taklit edilen meselelerde a'lem olur ve diğer müçtehitlerle o meselede fetvaları farklı olursa her dalın a'lemine taklit etmek ihtiyaten farzdır.

Soru 19: A'lem bir müçtehit olduğu halde, a'lem olmayan bir müçtehid taklit etmenin hükmü nedir?

Cevap: A'lem olmayan müçtehidin fetvası, a'lem müçtehidin fetvasıyla çelişmeyen meselelerde a'lem olmayan müçtehide müracaat etmenin sakıncası yoktur.

Soru 20: Taklit merciinin a'lemiyeti hakkındaki görüşünüz nedir? A'lemi taklit etmenin gerekliliğinin delili nedir?

Cevap: Gerekli şartları taşıyan fakihler birden fazla olur ve fetvaları da farklı olursa, müçtehit olmayan birisinin, a'lem olanı taklit etmesi ihtiyaten farzdır. Ancak; a'lemin fetvası ihtiyatin tersine (muhalifine) olur ve gayri a'lemin fetvası ihtiyata uygun olursa a'lemi taklit etmek farz olmaz.

Delil: 1- İnsanlar arasında geçerli olan yöntem.¹

2- Aklın hükmü, zira mükellef açısından a'lem müçtehidin fetvasının itibarı yakın haddindedir, ama a'lem olmayan müçtehidin fetvasının itibarı ihtimal haddindedir.

Soru 21: Hangi müçtehidi taklit etmeliyiz?

Cevap: Fetva verme ve mercilik makamının şartlarını taşıyan müçtehidi taklit etmek farzdır. A'lem olması da ihtiyattır.

Soru 22: İlk taklit eden kimse ölü müçtehidi taklit edebilir mi?

Cevap: İlk taklit eden kimse ihtiyaten diri ve a'lem müçtehidi taklit etmeyi terk etmemelidir.

Soru 23: İlk taklit eden kimse ölü müçtehidi taklit edebilmesi için diri müçtehidi mi taklit etmelidir? (yani ölüyü taklit etmek konusunda hayatta olan bir müçtehidin fetvasına göre mi davranmalıdır?)

Cevap: Ölü müçtehidi ilk taklit edenin taklit etmesinin veya onda baki kalmasının hükmü, diri ve a'lem müçtehidin görüşüne bağlıdır.

1- Yani, insanlar, ihtilâflı olan önemli meselelerde her dalın en üstün uzmanının sözünü kabul ederler; ve bu ilkeye riayet etmeyerek hataya düşen kişiyi mazur görmezler.

A'LEMİYET, İÇTİHAT VE FETVALARI NASIL ÖĞRENELİM?

Soru 24: İki adil şahidin şahadet etmesi üzerine belli bir müçtehidin salahiyetini öğrendikten sonra, tekrar başkalarından da araştırmam bana farz mıdır?

Cevap: Taklit şartlarını taşıyan belli bir müçtehidin salahiyeti hakkında iki uzman alim ve adil kişinin şahadet etmesine güvenilebilir ve artık bunu başkalarından sormak farz değildir.

Soru 25: Taklit merciini seçme ve onun fetvalarını elde edebilmenin yolları nelerdir?

Cevap: Taklit merciinin müçtehit veya a'lem olması, birkaç yolla tespit edilir:

1- Denemeyle.

2- Kesin bilgi edinmekle; bu bilgi halk arasında meşhur olmasıyla elde edilse bile. Bu şöhret ister yakine sebep olsun ve isterse de itminana, yaterlidir.

3- İki adil bilir kişinin şahadet etmesiyle.

Taklit merciinin fetvasını elde etmek de birkaç yolla olur:

1- Kendisinden duymakla.

2- İki veya bir adil kişinin nakletmesiyle.

3- Sözüne güvenilen bir kişinin söylemesiyle.

4- Müçtehidin hatasız ve güvenilir olan risalesine başvurmakla.

Soru 26: Merci seçimi için vekil tayin etmek -Çocuk, babasını ve öğrenci, üstadını vekil tayin etmesi gibi- doğru mudur?

Cevap: Vekil tayin etmeden maksat; şartları taşıyan müçtehidi araştırmak ise, sakıncası yoktur. Bunların bu konudaki görüşleri, kesin bilgi ve itminana vesile olursa

veya şahitlik sıfatlarını taşıdıkları takdirde şer'i açıdan geçerli ve muteber olur.

Soru 27: Bazı müçtehitlerden kimi taklit etmem gerektiğini sorduğumda, bana; "Falan müçtehidi taklit etmek mükellefiyetinin üzerinden kalkmasına sebep olur." dediler. Ben o müçtehidin a'lem olduğunu bilmiyorsam veya a'lem olmadığına ihtimal veriyorsam, ya da başkalarının da benzer şahadetleri olduğu için onun a'lem olmadığına mutmain olursam acaba onların sözüne itimat edebilir miyim?

Cevap: Fetva verebilecek bir müçtehidin, a'lemiyeti şer'an belli olursa ve buna zıt bir delil meydanda olmazsa ona şer'an uymak gerekli olur. Kesin bilgi ve güven hasıl olması da gerekmez. Bu durumda muhtemel zıt delilleri de araştırmak gerekmez.

Soru 28: Şer'i hükümlerle ilgili sorulara cevap veremeye izinli olmayan, bir çok yerde hataya düşen ve ahkamı da yanlış nakleden birisinin, şer'î hükümlere cevap vermeyi üstlenmesi caiz midir. Risaleden (ilmihalden) okuyarak naklederse, ona güvenilerek amel edilebilir mi?

Cevap: Şer'î hükümleri ve fetvaları nakletmek için izin gerekmez. Ama, hata ve yanlışlık yapan birisinin bu mesuliyeti üstlenmesi caiz değildir. Herhangi bir konuda fetva nakletmede yanlışlık yapar da, daha sonra fark ederse naklettiği şahıslara hata yaptığını bildirmesi farzdır. Her halükârda sözünün ve naklinin sıhhatine güven ve itminan hasıl olmadıkça, her fetva nakledenin sözünü amel etmek caiz değildir.

Soru 29: A'lem olmayan bir müçtehidin fetvasına göre ölü müçtehidin taklidinde baki kalmıştık. Eğer, ölen müçtehidin fetvasında baki kalmak, a'lem müçtehidin

iznini gerektiriyorsa, baki kalmak için a'leme müracaat etmek farz mıdır?

Cevap: A'lem olmayan müçtehidin fetvası bu konuda a'lem olan müçtehidin fetvasıyla aynı olursa, gayri a'lemin fetvasına uymanın sakıncası yoktur. Ve a'leme de dönmeye gerek yoktur.

Soru 30: İmam Humeyninin bazı fetvalarından hayattaki bir müçtehidin fetvalarına dönmek istiyorum. Bu konuda, ölü müçtehidin taklidinde baki kalmak hususunda izin aldığım müçtehidin fetvasına göre mi hareket etmeliyim, yoksa başka bir müçtehidin fetvalarına da müracaat edebilir miyim?

Cevap: Bu konuda, ölü müçtehidin taklidinde baki kalmak hususunda izin aldığımız müçtehide müracaat etmeniz farzdır. Elbette yaşayan başka bir müçtehit daha a'lem olur ve fetvası da bu konuda birinci müçtehitle farklı olursa , a'lem olanın fetvasına uymak ihtiyat gereği vaciptir.

Soru 31: A'lem'den dönüp, gayr-i a'lem taklit edilebilir mi?

Cevap:Yaşayan bir müçtehitte başka bir müçtehide dönmek ihtiyatı vacip gereğidir. Özellikle de birinci müçtehit a'lem olursa.

Soru 32: Ben bir gencim, bulûğ çağına ermeden İmam'ı taklit ediyordum, ama benim bu taklidim şer'î ölçülere dayanmıyordu. Sadece İmam'ı taklit etmenin üzerimdeki teklifi kaldırdığını inanıyordum. Bir müddet sonra başka bir müçtehide rücu edip taklit ettim. Ama ona rücu edişim doğru değildi. Onun da vefatından sonra size rücu ettim. İkinci müçtehidini taklit etmemin hükmü ve bu aradaki amellerimin hükmü nedir? Şimdi ne yapmam gerekir?

Cevap: İmam Humeyni'nin sağlığında ve vefatından sonra baki kaldığınız dönemlerdeki amelleriniz doğrudur. Ama, diğer müçtehidleri taklit ettiğiniz süre içerisinde taklit etmeniz gereken müçtehidin fetvalarına uygun olarak amel etmişseniz veya ameliniz şu an taklit etmeniz gereken müçtehidin fetvasına uygun ise, o zaman amellerinizin doğru olduğuna karar verilir; aksi takdirde, amellerinizi yenilemeniz gerekir. Şimdi ise, ölen müçtehidinizde (İmam'ın taklidinde) baki kalabileceğiniz gibi, şer'î ölçülere göre uygun gördüğünüz bir müçtehide de rücu edebilirsiniz.

YAŞAMAYAN MÜÇTEHİDİN TAKLİDİNDE BÂKİ KALMAK

Soru 33: İmam Humeyni'nin vefatından sonra herhangi bir müçtehidini taklit eden birisi tekrar İmam'a dönebilir mi?

Cevap: Mercilik şartlarını taşıyan diri bir müçtehitin ölü müçtehide dönmek ihtiyaten caiz değildir; ama diri müçtehit mercilik şartlarını taşımazsa ona rücu edişi batıldır. Böylece ölü müçtehidin taklidinde baki kalmış olur. Dolayısıyla yine onda baki kalabileceği gibi, isterse taklit edilmesi caiz olan bir başka müçtehidini taklit eder.

Soru 34: İmam Humeyni'nin sağlığında bulûğa erdim ve bazı meseleler de onu taklit ettim. Ancak; taklit meselesini hakkıyla anlamış değildim. Şimdi ne yapmalıyım?

Cevap: İmam Humeyni'nin sağlığında ona taklit ediyor ve amellerini onun fetvalarına göre yapıyordusanız, bazı meselelerde bile taklit etmiş olsanız, tüm meselelerde onun taklidinde baki kalabilirsiniz.

Soru 35: Ölü müçtehit a'lem olduğu takdirde, onda baki kalmanın hükmü nedir?

Cevap: Ölü müçtehidin taklidinde baki kalmak her surette caizdir. Ama; yaşamayan a'lem müçtehidin taklidinde baki kalmakla ihtiyat terk edilmemelidir.

Soru 36: Ölü müçtehitte baki kalmak için, a'lem müçtehitinden izin almak gerekir mi? Yoksa herhangi bir müçtehitinden izin almak yeterli midir?

Cevap:Eğer fakihlerin bu konuda ki görüşleri aynı olursa ölü müçtehitte baki kalma meselesinde a'le-mi taklit etmek farz değildir.

Soru 37: İmam Humeyni'nin taklit eden bir şahıs, İmam'dan sonra bazı meselelerde başka müçtehide rücu etmiş ve şimdi o müçtehit de vefat etmiştir. Bu adamın görevi nedir?

Cevap: Bir önceki taklit merciinde baki kalabilir. İkinci müçtehide rücu ettiği meselelerde de isterse baki kalır, isterse diri müçtehide geçebilir.

Soru 38: İmam Humeyni'nin vefatından sonra, onun ölüde baki kalınamayacağına dair fetvasının olduğunu sanarak diri bir müçtehidini taklit ettim. Şimdi yeniden İmam Humeyni'ye geçebilir miyim?

Cevap: Tüm meselelerde başka bir müçtehidini taklit ettikten sonra İmam Humeyni'ye dönemezsin. Ancak diri müçtehidin fetvasına göre a'lem olan ölü müçtehitte baki kalmak farz ise ve sana göre de İmam diri müçtehitinden daha a'lem ise İmam'ın taklidinde baki kalman farz olur.

Soru 39: Tek bir meselede bazen diri a'lem müçtehitinde, bazen de ölü müçtehide, görüşleri farklı olduğu halde rücu etmem caiz midir?

Cevap: Ölü müçtehitte baki kalmak caizdir. Ancak ondan diri müçtehide geçtikten sonra yeniden ölü müçtehide rücu etmek doğru (caiz) değildir.

Soru 40: İmam Humeyni'yi taklit edenlerin onda baki kalmaları için diri müçtehitin izin almaları mı gerekiyor? Yoksa taklit mercii müçtehitlerin çoğunluğunun ölüde baki kalmanın caiz olduğuna fetva vermeleri yeterli midir?

Cevap: Zamanımızdaki ulemanın ölüde baki kalmayı caiz bilmeleri hususundaki ittifaklarına dayanarak, İmam'da baki kalmak caizdir. Bu konuda belirli bir müçtehide müracaat etmek gerekmez.

Soru 41: Mükellefin, müçtehidin hayatında amel ettiği veya etmediği meselelerde o öldükten sonra taklidinde baki kalmasının hükmü nedir?

Cevap: Tüm meselelerde hatta amel etmediği meselelerde bile ölü müçtehidin taklidinde baki kalmak caiz ve yetrlidir.

Soru 42: Ölü müçtehitte baki kalmanın caiz olduğu esasına göre teklif çağına ermeden o müçtehidin fetvalarına uyanlar için de aynı hüküm geçerli midir?

Cevap:Baliğ olamayan şahısın müçtehidi taklit etmesi eğer usulüne uygun gerçekleşmişse, müçtehidin vefatından sonra onun taklidinde baki kalmasının sakıncası yoktur.

Soru 43: Bizler İmam Humeyni'yi taklit ediyoruz; onun vefatından sonra onun taklidinde baki kalmışız. Ama, istikbar ve tağutlarla mücadele döneminde yaşadığımızdan hükmünü bilmediğimiz yeni meseleler ortaya çıkıyor; bu yüzden bütün şer'î meselelerde size rücu etmeye ihtiyaç duyuyoruz, sizi taklit edebilir miyiz?

Cevap: İmam'da baki kalmanız caizdir. Şimdilik ondan dönmeniz için hiçbir sebep yoktur. Ancak, yeni çıkan bazı meselelerde ihtiyaç duyulursa, bizimle yazışabilirsiniz.

Soru 44: Mükellef; başka bir müçtehidin, taklit ettiği kendi müçtehidinden daha a'lem olduğunu anlarsa görevi nedir?

Cevap: İhtiyaten farz olarak farklı olan fetvalarda a'lemliği bilinen müçtehidini taklit etmelidir.

Soru 45: Mükellef hangi durumlarda taklit ettiği müçtehidten başka bir müçtehide geçebilir?

Cevap: Yaşayan bir müçtehidten başka bir müçtehide geçmek ihtiyat gereği caiz değildir. Ancak ikinci müçtehit daha bilgili olur ve fetvası birinci müçtehidin fetvasıyla farklı olursa farz ihtiyat gereği ikinci müçtehide geçmelidir.

Soru 46: A'lem müçtehidin fetvası zamana uygun olmaz veya onun fetvasıyla amel etmek zor olursa gayri a'leme geçilebilir mi?

Cevap: Sadece fetvaları zamana uymuyor bahane siyle veya onun fetvalarına uymak zor olduğu için a'lem müçtehidten başkasına geçmek caiz değildir.

Soru 47: Mukassır cahil kimdir?

Cevap: Cahil olduğunu bilen ve cahilliğini giderme yollarını da bildiği ve buna gücü yettiği halde onu gidermeyen kimsedir.

Soru 48: Kasır cahil kimdir?

Cevap: Cahil olduğunu veya cahilliğini gidermenin yollarını bilmeyen kimsedir.

Soru 49: İhtiyat-ı farzın manası nedir?

Cevap: Yani bir işi ihtiyat olarak yapmak veya terk etmek farzdır.

Soru 50: Fetvalarda gelen "işkallıdır" (sakıncalıdır) tabiri haram olduğunu mu belirtmektedir?

Cevap: Yerine göre değişir. Eğer bir Şeyin caiz olmasında sakınca olursa yapılmasının haram olduğunu gösterir.

Soru 51: "Sakıncalıdır", "müşküldür", "sakıncadan uzak değildir", "sakıncası yoktur" tabirleri fetva mıdır, ihtiyat mı?

Cevap: "Sakıncası yoktur" tabiri fetva, diğerleri ihtiyattır.

Soru 52: "Caiz değildir" tabiriyle "Haramdır" tabirinin farkı nedir?

Cevap: Amelde hiçbir farkı yoktur.

MERCİLİK VE REHBERLİK

Soru 53: Taklit merciinin fetvalarıyla Müslümanların veliyy-i emrinin (rehberinin) siyasi, kültürel ve toplumsal konulardaki fetvalarının çelişmesi halinde Müslümanların görevi nedir? Bu hususta bir ölçü var mıdır? Mesela müzik konusunda taklit merciinin fetvası rehberin fetvasıyla farklıysa hangisine uyulması gerekir? Veliyy-i fakihin hükmü mercii taklidin fetvasına nerede tercih edilmelidir?

Cevap: İşlâm ülkesinin idaresi ve Müslümanların geneline ait konularda Müslümanların veliyy-i emrinin (rehberin) görüşüne uyulması gerekir. Ama ferdi meselelerde her mükellef kendi müçtehidine uymak zorundadır.

Soru 54: Bildiğiniz gibi Usul-u Fıkıh'ta "içtihadta tecezzi" (içtihadın bölünmesi) adı altında bir bölüm vardır. İmam'ın mercilik ile rehberlik makamını ayırması içtihadın tecezzisinde atılan bir adım değil midir?

Cevap: Taklit mercii ile rehberliğin ayrılmasının içtihatteki tecezziyle bir ilgisi yoktur.

Soru 55: Ben herhangi bir taklit merciini taklit etmiş olursam, Veliyyi Emr-i Müslimin de saldırgan kâfirlere, zalimlere karşı savaş veya cihat ilân ederse, taklit ettiğim müçtehit de savaşa katılmama izin vermezse o zaman onun emrine uymalı mıyım?

Cevap: Veliyyi Emr-i Müslimin'in emirlerine, Müslümanların genelini ilgilendiren meselelerde uyulması farzdır. Müslümanların geneline ait olan meselelerden biri de tağut ve kafirlerin saldırıları karşısında İslâm ve Müslümanları savunmaktır.

Soru 56: Veliyyi fakih'in hükmü ve fetvası ne derece mükellefi bağlar. A'lem olan mercii taklidin fetvasıyla farklı olduğu takdirde hangisi öncelik taşır ve hangisine uyulmalıdır?

Cevap: Veliyyi Emr-i Müslimin'in hükmüne uymak herkese farzdır. Taklit merciinin fetvası veliyy-i emr'in hükmüyle farklı olduğu takdirde, taklit merciinin fetvasının geçerliliği kalmaz.

VELİYY-İ FAKİH VE ŞER'Î HÂKİMİN HÜKMÜ

Soru 57: Velâyet-i fakihe mefhum ve mısdak yönünden inanmak aklî delile mi dayanmaktadır, şer'î delile mi?

Cevap: Adil ve alim fakihin hükümet etmesi anlamına olan velâyet-i fakih, şer'î bir hükümdür. Aynı zamanda akıl da bunu desteklemektedir. Mısdakını belirlemek için ise, İslâm Cumhuriyeti'nin anayasasında açıklanmış olan insanlar arasında kabul edilmiş aklî bir yol (yöntem) mev-cuttur.

Soru 58: Şer'î hükümlerin uygulanması İslâm ve Müslümanların maslahatı gereği veliyyi fakih'in hükmüyle değiştirilebilir veya durdurulabilir mi?

Cevap: Duruma göre değişir.

Soru 59: İslâm hükümetinde yayın organları veliyy-i fakih'in emrinde ve kontrolünde mi olması gerekiyor, yoksa dini havzalar veya başka kurumların mı?

Cevap: Veliyyi Emr-i Müslimin'in emir ve kontrolünde olması gerekir. Bu organlar ilahi ilim ve maarifi yaymak, İslâm ve Müslümanlara hizmet etmek, İslâm toplumunun sorununu çözmek ve fikri yönden ilerletmek, Müslümanların birliğini korumak, kardeşlik ruhunu aralarında yaymak ve benzeri işlerle görevlidir.

Soru 60: Mutlak şekilde velâyet-i fakih'i kabul etmeyenlere hakiki Müslüman denilebilir mi?

Cevap: İmam Mehdi'nin (canımız ona feda olsun) gaybeti döneminde içtihad veya taklit yönünden mutlak şekliyle velâyet-i fakih'i kabul etmeyenler bu görüşlerinden dolayı dinden çıkıp mürted olmazlar.

Soru 61: Veliyy-i fakih'in velâyeti (tasarruf hakkı) tekvini midir? Ve bu velâyet hakkından istifade ederek maslahat için dini hükümleri herhangi bir sebepten dolayı, örneğin; genel bir maslahatı gözeterek kaldırabilir mi? Neshedebilir mi?

Cevap: Resulullah'ın (s.a.a) irtihalinden sonra İslâm'da hiçbir şer'î hüküm neshedilemez. Mevzunun değişmesi, zaruretlerin ortaya çıkması veya bazı geçici sebeplerden dolayı bazı hükümlerin uygulanmaması nes-hetmek demek değildir. Tekvini velâyet ise sadece masumlara mahsustur.

Soru 62: Adil fakihin velâyetini (tasarruf hakkını) sadece hisbî işlerle (*yetimin malını korumak gibi Allah*

Tealâ'nın terk edilmesine razı olmadığı işlerle) sınırlı bilenlere karşı nasıl bir tavır almalıyız? Şunu da biliyoruz ki, bu görüşte olanların bazı temsilcileri onlara uyararak bu fikri yaymaktalar.

Cevap: Velâyet-i fakih ilkesi, her asır ve zamanda toplumun yönetimi, toplumsal meselelerin idaresi için hak olan İsnâ Aşeriyye mezhebinin esaslarından biri sayılır. Bunun kökü imamet esasına dayanmaktadır. Kendine göre bir delile dayanarak fakihin velâyeti olmadığına inanan ise mazurdur. Ancak; böyle birisinin Müslümanlar arasında tefrika ve bölücülük yapması caiz değildir.

Soru 63: Veliyy-i fakih'in emri tüm Müslümanları mı bağlar, yoksa sadece onu taklit edenler için mi geçerlidir? Fakihin mutlak velâyetine inanmayan bir müçtehide takit eden birisinin ve-liyy-i fakih'in emrine uyması farz mıdır?

Cevap: Şia fikhına göre, Müslümanların veliyy-i emrinin emirleri tüm Müslümanları bağlar. Onun emir ve yasaklarına uymak diğer fakihleri taklit edenler bir yana, o fakihlere bile farzdır. Bize göre fakihin velâyetini kabul etmek, İslâm'a bağlılık ve masum imamların (a.s) velâyetinden ayrılmaz.

Soru 64: Mutlak velayet peygamber efendimizin döneminde şu manaya kullanılmıştır ki eğer Rasulullah bir şahsa bir işi yapmasını emrederse, çok zor dahi olsa o şahıs o işi yapmak zorundadır. Örneğin kendisini öldürmesini dahi emretse şahıs kendisini öldürmelidir. Soru şu ki bizim zamanımızda fakihin velayeti; peygamberin masum ve fakihin masum olmadığı göz önünde bulundurulursa, peygamberimizin zamanında ki velayetle aynı manada mıdır?

Cevap: Şartları taşıyan fakihin mutlak velâyetinden maksat, şudur: Kıyamete kadar baki kalacak ve semavi dinlerin sonuncusu olan yüce İslâm dini, hükümet ve yönetim dinidir. İslâm toplumunun tüm kesimleri için, ümmeti iç ve dış düşmanlardan koruyacak, onlara adil bir şekilde hükmedecek, zayıfların hakkını koruyup, savunacak, siyâsî, ekonomik vb. konularda ilerlemelerini sağlamaları için gerekli vesileleri hazırlayacak bir veliyy-i emr, bir şer'î hakim, yani bir rehberin olması gerekir.

Yukarıda zikredilenlerin uygulamaya geçirilmesi bazılarının istek, çıkar ve aşırı serbestliğiyle çelişebilir. Müslümanların emiri (yöneticisi) İslâm fihkî ışığında toplumu yönettiğinde ihtiyaç duyduğu gerekli icraatları yapması ona farzdır.

Buna göre de İslâm ve Müslümanların maslahatlarıyla ilgili konularda karar ve yetkisi tüm halkın yetkisinden üstte olmalı ve her ne zaman rehberin hükmü diğer insanların görüşüyle çelişirse, onun görüşüne öncelik tanınmalıdır. Bunlar, fakihin mutlak velâyetinin çok kısa bir açıklamasıdır.

Soru 65: Ölü müçtehitte baki kalmak fakihlerin fetvalarına göre; bir müçtehidin iznine bağlı olduğu gibi, ölmüş veliyy-i fakihin emir ve hükümlerinin de geçerliliği, diri olan veliyy-i fakihin iznine mi bağlıdır. Yoksa kendiliğinden baki midir?

Cevap: Veliyy-i Emr-i Müslimin tarafından alınan karar ve hükümler belirli bir zaman için ve geçici olmazsa aynen geçerliliğini korur. Ancak sağ olan veliyy-i fakih onu kaldırmayı maslahat görürse kaldırabilir.

Soru 66: Mutlak velâyeti kabul etmeyen ve İslâm Cumhuriyeti'nde yaşayan bir fakihin veliyy-i emrin emirlerine uyması farz mıdır? Eğer veliyy-i emrin emri-

ne uymazsa fasık olur mu? Veya mutlak velâyeti kabul eden bir fakih kendisini bu makama daha uygun bildiğinden veliyy-i emrin emirlerine uymazsa fasık olur mu?

Cevap: Veliyy-i Emr-i Müslimin'in hükümet ve yönetimle ilgili emirlerine uymak tüm mükelleflere hatta fakih bile olsa farzdır. Ben daha uygunum bahanesiyle velâyet makamını üstlenmiş kimseye muhalefet etmek caiz değildir. Elbette; bu hüküm, veliyy-i fakihin belirlenmiş kanunî yoldan velâyet makamını üstlenmiş olduğu takdirde geçerlidir. Eğer kanunî yoldan başa geçmiş olmazsa, mesele tamamen değişir.

Soru 67: Gaybet döneminde, şartları taşıyan bir müçtehidin, ceza kanunlarını uygulamaya yetkisi var mıdır?

Cevap: Gaybet döneminde ceza kanunlarını uygulama farzdır; buna yetkili şahıs ise sadece Müslümanların veliyy-i emridir.

Soru 68: Velâyet-i fakih; taklidi bir konu mudur? Yoksa itikadî bir mesele midir? Velâyet-i fakih'e inananın hükmü nedir?

Cevap: Velâyet-i fakih, mezhebin esaslarından olan velâyet ve imamete ait konulardandır. Ancak diğer fikhî hükümlerin şer'î delillerinden çıkarıldığı gibi, velâyet-i fakih'e ait olan hükümler de şer'î delillerden çıkarılmaktadır. Buna göre de, istidlal yoluyla velâyet-i fakih'in kabul edilemeyeceği görüşüne varan kimse mazurdur.

Soru 69: Bazı yetkililerden "idare etme velâyeti" diye bir şey duyuyoruz; yani bir üst yetkiliye kayıtsız şartsız itaat etme. Bu konudaki görüşünüz ve şer'î vazifemiz nedir?

Cevap: İslâm devletinde geçerli idarî kanun ve kuralara dayalı olarak verilen emirlere muhalefet etmek

caiz değildir. Ama İslâmî kavramlar arasında "yönetim ve idare etme velâyeti" diye bir şey yoktur.

Soru 70: Veliyy-i fakih tarafından çeşitli teşkilatlarda görevlendirilmiş olan temsilcinin, kendi yetkileri çerçevesinde çıkarmış olduğu kararlara uymak farz mıdır?

Cevap: Veliyy-i fakih tarafından kendisine verilen salahiyet çerçevesinde çıkardığı, uyulması zorunlu kurallara muhalefet etmek caiz değildir.

TAHARET HÜKÜMLERİ

SULARIN HÜKMÜ

Soru 71: Tazyiksiz olarak yukarıdan aşağıya doğru akan az suyun alt tarafı necise ulaşırsa, üst tarafının hükmü nedir?

Cevap: Eğilimi, "su yukarıdan aşağıya doğru akıyor" denecek miktarda olursa, yukarıdan aşağı doğru akan suyun üst tarafı temizdir.

Soru 72: Necis olan bir kumaşı, akar su veya kür su da yıkarken pak olması için onu suyun dışında mı sıkamak gerekir, yoksa suyun içinde de sıkamak yeterli midir?

Cevap:Suyun içinde sıkılması veya hızla hareket ettirilmesi yeterlidir.

Soru 73: İçindeki doğal tuz sebebiyle yoğunlaşan deniz suları, örneğin, Urumiye Gölü'nün suyu ve ondan daha katı olan sularla abdest alma ve gusletmenin hükmü nedir?

Cevap: Suyun, içindeki tuz dolayısıyla yoğunlaşması, ona mutlak su denilmesine mani olmaz; mutlak suyla ilgili şer'î hükümlerin bir su hakkında geçerli olmasındaki ölçü, halkın ona mutlak su demesinden ibarettir.

Soru 74: Bir suya kür hükmünü uygulamak için onun kür olduğunun bilinmesi farz mıdır, yoksa önceden kür

olduğu bilirse şimdi de kür olduğuna karar verilebilir mi? Mesela; Tren deposu ve benzerlerinde olan sular gibi?

Cevap: Suyun önceden kür olduğu bilirse, yine de kür olduğuna karar verilmesi caizdir (kür su hükmündedir).

Soru 75: İmam Humeyni'nin İlmihali'nin 147. meselesinde şöyle bir fetva yer almıştır: "İyiye kötüden ayırt eden çocuğun taharet ve necaset hakkındaki sözüne, baliğ oluncaya kadar itibar edilmez." Bu fetva pratikte bir çok zorluklara sebep oluyor.Örneğin anne ve baba buluş yaşına erinceye kadar tuvalet sonrası çocuğu temizleme işini üstlenmek zorunda kalacaklardır. Bu durum karşısında şer'î görevimiz nedir?

Cevap: Buluş çağına yakın bir yaşta olan çocuğun sözüne itibar edilir.

Soru 76: Bazen suya klor gibi bazı maddeler döküldüğünde su süt rengini alıyor; böyle bir suya muzaf su denilir mi? Ve böyle bir suyu abdest alma ve diğer paklık gerektiren işlerde kullanmanın hükmü nedir?

Cevap: Bu su, muzaf su hükmünde değildir?

Soru 77: Bir şeyi temizlemede akar su ile kür su arasında bir fark var mıdır?

Cevap: Bu açıdan bu ikisi arasında hiçbir fark yoktur.

Soru 78: Kaynatılarak buharlaştırılan tuzlu suyun buharından oluşan su ile abdest alınabilir mi?

Cevap: Kaynayan tuzlu suyun buharından oluşan su damlalarına mutlak su denilirse, mutlak su hükmündedir.

Soru 79: Necis olan elbiseleri çok su ile yıkarken sıkmak gerekiyor mu? Yoksa necasetin akıp gitmesinden sonra üzerinden su akması yeterli midir?

Cevap: Çok suda necasetin bertaraf olmasından sonra silkelemekle bile olsa suyun ona nüfuz ederek ayrılması yeterlidir ve sıkmaya gerek yoktur.

Soru 80: Necis olan büyük bir sergiyi veya halıyı musluk suyu ile yıkadığımızda, sadece necis olan yere borulardan gelen suyun akıtılması yeterli midir? Yoksa artık suyun ondan ayrılması da mı gerekiyor?

Cevap: Borulardan akan suyla temizlerken artık suyun çıkarılması veya çıkması şart değildir; ayn-ı necisin (necisin kendisinin) giderilmesinden sonra suyun necis olan yere ulaşmış olmasıyla o şey pak olur.

Soru 81: Ayağın veya ayakkabının altı necis olduğunda pak olması için on beş adım yürümek şarttır. Acaba; bu on beş adım yürümek ayn-ı necaset yok olduktan sonra mıdır, yoksa ayn-ı necaset giderilmeden de yeterli midir? Başka bir ifadeyle; on beş adım yürümekle ayak altındaki ayn-ı necaset yok olursa ayak altı pak olur mu?

Cevap: Ayağın veya ayakkabısının altı necis olan birisi, on adım kadar kuru ve temiz bir zeminin üzerinde yürürse; aynı necasetin bertaraf olması şartıyla, ayak ve ayakkabısının altı temizlenir.

Soru 82: Asfaltla döşenmiş olan caddelerde yürümek, toprak gibi ayak altını temizler mi?

Cevap: Asfaltla döşenmiş olan caddeler ayak altını ve ayakkabı gibi ayağı koruyan şeyleri pak etmez.

Soru 83: Güneş pak edici midir? Eğer pak ediciyse şartları nelerdir?

Cevap: Ayn-ı necis giderildikten sonra güneş vurmasıyla yer, bina gibi büyük gayri menkuller, binaya çakılı olan şeyler ve onda kullanılan tahta, kapı ve ben-

zerleri temizlenir. Ancak; güneş vurduğunda onların ıslak olması güneş ışınları vasıtasıyla kuruması şarttır.

Soru 84: Yıkanırken renk veren necis olmuş elbise nasıl pak olur?

Cevap: Elbisenin rengi suyu muzaf etmezse, üzerine su dökmekle pak olur.

Soru 85: Guslederken şahsın kullandığı kova ve benzeri kaplara su sıçramaktadır. Acaba; bu su pak kalır mı ve bu suyla gusül tamamlanabilir mi?

Cevap: Söz konusu kovaya damlayan su, beden pak yerinden olursa, su paktır ve onunla guslü tamamlamanın bir sakıncası yoktur.

Soru 86: Necis çamur ile yapılan tandırın temizlenmesi mümkün müdür?

Cevap: Yıkanarak onun yüzeyi temizlenebilir. Tandırın, hamur yapışan yüzeyinin temizlenmesi yeterlidir.

Soru 87: Hayvandan çıkarılarak yeni bir özellik alacak şekilde üzerinde kimyasal işlem yapılan necis yağlar necisliğinde baki kalır mı, yoksa ona istihale hükmü mü uygulanır?

Cevap: Necis maddelerin temiz ve helal olmaları için onlara yeni bir özellik kazandıracak şekilde üzerlerinde kimyasal işlem yapılması yeterli değildir.

Soru 88: Köyümüzdeki hamamda oluşan buhar, hamamın düz tavanına ulaştıktan sonra su damlacıkları hâlinde yıkanan kimselerin üzerine damlıyor. Acaba; bu su damlacıkları pak mıdır ve bu su damlacıklarının düşmesinden sonra alınan gusül sahih midir?

Cevap: Hamamın buharı ve oluşan su damlacıkları temizdir. Bu su damlacıklarının bedene değmesi guslün sıhhatine bir zarar vermez ve bedeni necis etmez.

Soru 89: Bilimsel araştırmalara göre, içme suyuna kirletici madensel kalıntıların, bakteri ve mikropların karıştırılması, onun ağırlığını yüzde on artırıyor. Arıtma tesisleri ise, bu maddeleri sudan arındırarak fiziksel (renk, tat ve koku), kimyasal (kirletici madensel kalıntılardan temizlenmesi) ve sıhhi olma (zararlı mikroplar ve bakterilerden arındırılması) yönünden onu bir çok nehir ve gl suyundan daha temiz ve sağlıklı bir su haline getiriyor. Bu durumda, eğer tasfiye edilen o su necis ise, yapılan bu işlemlerle pak olur mu ve ona istihale hükmü uygulanır mı? Yoksa bu arıtmadan sonra elde edilen su necis midir?

Cevap: Su necis olduğu taktirde suyu arıtma, buharlaştırıp tekrar su haline getirme şeklinde olmadıkça, yalnızca kirletici maden kalıntılarını, mikropları, bakterileri ve benzeri şeyleri sudan arıtmakla istihale gerçekleşmez.

HELAYA GİTMENİN HÜKÜMLERİ

Soru 90: Göçebeler, özellikle de g zamanlarında idrar mahallini temizlemek için yeterli su bulamıyorlar. Acaba; tahta ve taş parçalarıyla temizlemeleri yeterli midir ve bu halde namaz kılınabilir mi?

Cevap: İdrar mahalli sudan başka bir şeyle temizlenmez. Ama; suyla bedenini temizleme imkanına sahip olmayan bir şahısın namazı sahihtir.

Soru 91: Az su ile idrar ve büyük tuvalet mahallini temizlemenin hükmü nedir?

Cevap: İdrar mahalli, ihtiyat gereği iki defa yıkamakla temizlenir. Gita mahallini ise, ayn-ı necaset ve eseri giderilinceye kadar yıkamak gerekir.

Soru 92: Namaz kılanın genel olarak idrar ettikten sonra istibra etmesi gerekir. Ama; idrar yerinin yara olması nedeniyle istibra ettiğimde kan geliyor ve bu kan, yıkamak için kullandığım suya karışarak, beden ve elbise min necis olmasına sebep oluyor. Eğer istibra etmezsem, muhtemelen yara iyileşecektir. Dolayısıyla, yaranın devam etmesi istibrayı sürdürdüğümünden kaynaklandığı kesindir. Bu durumu sürdürürsem yaram üç aya kadar iyileşmez; bu durumda, istibra edip etmemem gerektiğini açıklar mısınız?

Cevap: İstibra etmek farz değildir. Hatta; zarar verirse caiz de değildir. Evet; eğer insan idrar ettikten sonra istibra yapmaz ve ondan şüpheli bir rutubet gelirse idrar olduğuna hükmedilir.

Soru 93: İdrar ve istibradan sonra bazen gayri ihtiyarı olarak insandan çıkan idrara benzer akıntı necis midir? Eğer, insan uzun bir süre geçtikten sonra bunun farkına varırsa, önceden bu halde kılmış olduğu namazların hükmü nedir? Ayrıca; bundan sonra gayri ihtiyarı olarak gelen bu rutubetin çıkıp çıkmadığını araştırması gerekiyor mu?

Cevap: İstibradan sonra çıkan ve idrar olup olmadığına şüphe edilen rutubet idrar hükmünü taşımaz; onun temiz olduğuna hükmedilir. Bu gibi yerlerde araştırmak da farz değildir.

Soru 94: İnsandan çıkan rutubetler hakkında bir açıklama yapar mısınız?

Cevap: Meniden sonra bazen gelen suya "vezy", idrardan sonra gelen suya "vedy" ve karı koca oynaşmasından sonra bazen gelen suya da "mezy" denilir. Meni dışında bunların hepsi pak olup abdesti de bozmazlar.

Soru 95: Kiblenin tam ters istikametine yerleştirildiğine inandığımız tuvalet taşının bir süre sonra ancak

kıble yönünün 20 ila 22 derece uzaklığına yerleştirilmiş olduğunun farkına vardık. Bu durumda; tuvalet taşının yönünü değiştirmemiz gerekir mi?

Cevap: "Kıbleye doğru değildir." denecek durumdaysa, böylece kalmasının sakıncası yoktur.

Soru 96: İdrar mecrasında bulunan bir hastalık nedeniyle idrar edip istibra yaptıktan sonra idrarımı tutamıyorum ve bir rutubet çıkıyor. Doktora gittim ve tavsiyelerini yerine getirdim. Ama, bir fayda vermedi. Bu durum karşısında görevim nedir?

Cevap: İstibra yaptıktan sonra idrarın çıkıp çıkmadığına dair şüpheye itina edilmez. Eğer; idrarın damlalar halinde geldiğini kesin olarak biliyorsanız, İmam Humeyni'nin ilmihalinde bulunan meslus ile ilgili hükme göre amel etmeniz gerekir. Bundan fazla bir şey yapmanıza gerek yoktur.

Soru 97: Gâit mahallini temizlemeden önce nasıl istibra edilir?

Cevap: Gâit mahallini temizlemeden önce ve sonrası arasında istibranın keyfiyeti hususunda bir fark yoktur.

Soru 98: Bazı kurum ve şirketlerde çalışmak insanın bir takım tıbbi incelemelerden geçmesine bağlıdır. Bu incelemeler avret yerinin açılmasını da içeriyor. Çalışmaya ihtiyaç olursa bu caiz midir?

Cevap: Bir işe istihdam edilebilmesi için zorunlu olsa bile, mükellefin avret yerini (İslâm dininde) saygın sayılan kişilerin önünde açması caiz değildir. Fakat; o işten vazgeçmesi çetin olur ve işe girmesi zorunlu olursa bu hariç.

Soru 99: Küçük tuvaletten sonra idrar mahalli kaç kere yıkanırsa temiz olur?

Cevap: Eğer idrar mahalli az suyla yıkanılırsa ihtiyat gereği iki kere yıkanılırsa pak olur.

Soru 100: Büyük tuvalet mahalli nasıl temizlenir?

Cevap: Büyük tuvalet mahalli iki şekilde temizlenir:

1) Suyla necaset giderilinceye kadar yıkanır ve daha sonra tekrar yıkanmasına gerek kalmaz. 2) Üç parça taş, kumaş veya benzeri bir cisimle necaset temizlenir ve eğer üç parçayla temizlenmezse başka parçalarla temizlik tamamlanır. Ayrıca bir taşın veya kumaşın üç ayrı köşesinden de faydalanılabilir.

ABDEST HÜKÜMLERİ

Soru 101: Akşam namazı için aldığım abdestle Kur'ân-ı Kerim'e dokunabilir miyim ve onunla yatsı namazını kılabılır miyim?

Cevap: Sahih bir abdest aldıktan sonra, abdest bozulmadıkça onunla taharetli yapılması gereken her amel yapılabilir.

Soru 102: Başına peruk takan ve çıkardığında zahmete düşen bir kimse, takma saçın üzerine meshedebilir mi?

Cevap:Yapay saç eğer başa takılan şapka şeklindeyse mesh edilirken onu kaldırmak vaciptir. Ancak yapay saç kafaya ekilmiş olur ve onu kaldırmak tahammülü çok zor sıkıntılara yol açarsa, onun üzerine mesh etmek yeterlidir.

Soru 103: Bazıları abdest alırken yüze yalnızca iki avuç su dökülmesi gerektiğini ve üçüncü kez su dökmenin abdesti batıl ettiğini söylüyorlar. Bu söz doğru mudur?

Cevap: Abdestte; uzuvların birinci yıkınışı farz, ikinci yıkınışı caiz ve ondan fazlası meşru değildir. Ama yıkama sayısını belirlemede ki ölçü insanın kendi niyetidir. Dolayısıyla ilk yıkama kastıyla birkaç kez su dökmenin sakıncası yoktur.

Soru 104: İnsanın saç ve cildinde doğal olarak oluşan yağ -suyun bedene ulaşmasını önleyen- bir engel sayılır mı?

Cevap: Suyun beden veya saça ulaşmasını önlemedikçe engel sayılmaz.

Soru 105: Bir süreden beridir, ayaklarıma meshederken parmaklarımin ucundan değil, parmaklarımin üstünün az gerisinden başlayarak ayaklarıma meshediyorum. Böyle meshetmem sahîh midir? Eğer, böyle meshetmem sakıncalıysa, kılmış olduğum namazları kaza etmem farz mıdır?

Cevap: Parmakların ucundan meshedilmezse abdest batıl olur ve böyle bir abdestle kılınan namazların kazasını kılmak da farzdır. Ancak insan abdest esnasında parmak ucundan itibaren mesh edip etmediğinde şüpheye düşerse; eğer meseleyi biliyorsa ve parmak ucundan mesh ettiğine ihtimal veriyorsa, abdestin ve kılmış olduğu namazların sahîh olduğuna hükmedilir.

Soru 106: Ayak meshinin nihaî noktası olan "kaab" neresidir?

Cevap: Ayaklar eklem yerine kadar meshedilmelidir.

Soru 107: Devletin, İslâmî ülke dahilinde yaptırdığı camilerde, sınır merkezlerinde ve devlet dairelerinde abdest almanın hükmü nedir?

Cevap: Şer'î açıdan bir sakıncası yoktur.

Soru 108: Birisine ait olan araziden çıkan kaynak çeşme suyunu borularla birkaç km. uzaklıkta olan bir bölgeye götürmek için su borularının söz konusu şahısa ve diğerlerine ait tarlalardan geçirilmesi gerekiyor. Tarla sahipleri razı olmadıkları takdirde bu suyu abdest, gusül ve diğer temizlik işleri için kullanmak caiz midir?

Cevap: Eğer su kendiliğinden kaynıyorsa, su yer üzerinde akmadan doğrudan boruya bağlanmışsa ve kaynağın bulunduğu tarlayla diğer tarlalardan sadece boruların geçiş yeri olarak istifade edilmişse, bu suyu kullanmak, örfen kaynağın bulunduğu ve diğer tarlalarda tasarruf sayılmazsa sakıncası yoktur.

Soru 109: Su idaresi basınç pompalarını kullanmayı yasaklamıştır. Ama bazı mahallelerde suyun tazyiki çok düşük olduğundan mahalle sakinleri üst katlara su ulaştırabilmek için su pompası kullanıyorlar. Yukarıda anlatılanlar göz önünde bulundurularak aşağıdaki sorulara cevap verir misiniz :

- 1) Daha fazla su kullanabilmek amacıyla su pompası taktırmanın şer'i açıdan hükmü nedir?
- 2) Eğer su pompalarından faydalanmak caiz değilse , su pompasıyla elde edilen sudan alınan abdest ve gusüllerin hükmü nedir?

Cevap: Böyle bir durumda su pompası kullanmak caiz değildir, su pompasının çalışmasıyla alınan abdest ve gusül de sakıncalıdır.

Soru 110: Namaz vakti girmeden önce abdest almanın hükmü nedir? Bir fetvada "namaz vaktinin girmesi yaklaştığında abdest alırsa, onunla kılınan namaz sahihtir" buyurmuşunuz. Namaz vaktinin girmesinin yaklaşmasından maksat nedir?

Cevap: Ölçü; örfen "namaz vakti yakınlaşmıştır" denilmesidir. Bu vakitte o namaz için abdest almanın bir sakınca yoktur.

Soru 111: Abdestte, parmakların yürüme esnasında yere gelen alt kısmını meshetmek müstehap mıdır?

Cevap: Ayakların mesh yeri parmakların birisinin ucundan başlayıp ayak eklemine kadardır. Parmakların alt kısmının meshedilmesinin müstehap oluşu sabit değildir.

Soru 112: Abdest alan kimsenin, abdest kastıyla yüz ve ellerini yıkarken eliyle musluğa açıp kapatmasının hükmü nedir?

Cevap: Sakıncası yoktur ve abdestine bir hanel getirmez; ancak, sol kolunu yıkadıktan sonra, meshetmeden önce eğer elini ıslak musluğa vurursa, elindeki abdest suyuna dıştan su karıştığı takdirde abdestin doğruluğu sakıncalıdır.

Soru 113: Mesh etmek için abdest suyunun dışındaki bir sudan faydalanılabilir mi? Birde başı mesh ederken, sağ elle ve yukarıdan aşağıya doğru mesh etmek şart mıdır?

Cevap: Baş ve ayakların meshi abdest suyunun elde kalan ıslaklığıyla yapılmalıdır. Eğer eldeki ıslaklık kurumuşsa, sakal ve kaşlardaki ıslaklık vasıtasıyla eller ıslatılıp mesh yapılmalıdır. Ayrıca ihtiyata uygun olan başın sağ elle mesh edilmesidir, ancak yukarıdan aşağıya mesh etmek şart değildir.

Soru 114: Bazı kadınlar tırnaklarındaki ojenin abdest için engel olmadığını ve ince çorap üzerinden meshetmenin caiz olduğunu iddia ediyorlar; bu konuda görüşünüz nedir?

Cevap: Eğer oje, suyun tırnaklara geçmesine engel oluyorsa, abdest batıldır. Çorap her ne kadar ince olsa bile, onun üzerinden meshetmek caiz değildir.

Soru 115: Savaşta yaralanarak omuriliğinin kesilmesi nedeniyle idrarını kontrol edemeyen bir kimsenin almış olduğu abdestle Cuma hutbelerini dinleyip, meslulin vazifesine amel ederek Cuma ve ikinci namazlarını aynı abdestle kılmaları caiz midir?

Cevap: Onların Cuma namazına katılmalarında sakınca yoktur. Ancak onların abdest alır almaz namaz kılmaları farz olduğundan dolayı Cuma hutbesinden önce aldıkları abdestle namaz kılabilmeleri için abdesti bozan bir hadesin meydana gelmemesi lazımdır.

Soru 116: Savaşta omuriliğinin kopması nedeniyle idrarını kontrol edemeyen bir kimsenin, abdestten hemen sonra namaz kılmayıp, cemaat namazına katılmak amacıyla namazını ertelemesi caiz midir?

Cevap: Eğer abdest aldıktan sonra, idrarı damlalar halinde geliyorsa, abdestle namaz arasında fasıla vermemesi gerekir.

Soru 117: Abdest almaya kudreti olmayan kimse, abdest aldırması için kendisine bir yardımcı (naib) tutar, ancak abdest niyetini kendi yapar ve kendisi mesheder; eğer, kendisinin meshetmeye de kudreti olmazsa yardımcı onun elinden tutarak ona meshettirir ve eğer bundan da aciz ise yardımcı onun elinden rutubet alarak mesheder. Şimdi şunu sormak istiyorum: Yardımcı tutan kimsenin eli olmazsa hükmü nedir?

Cevap: Eğer yardımcı tutan kimsenin eli olmazsa, onun kolundan rutubet alınarak meshedilmelidir ve eğer

kolu da olmazsa, onun yüzünden rutubet alınarak baş ve ayaklarına meshedilmelidir.

Soru 118: Cuma namazının kılındığı yerin yakınında merkez camisine ait bir abdesthane bulunmaktadır. Oranın su parası caminin gelirinin dışından temin ediliyor. Bu durumda, Cuma namazı kılanların da o suyu kullanmaları caiz midir?

Cevap: Eğer oranın suyu mutlak namaz kılanlar için vakfedilmişse sakıncası yoktur.

Soru 119: Öğle ve ikindi namazlarından önce alınan abdest, akşama kadar bozulmadığı takdirde onunla akşam ve yatsı namazları da kılınabilir mi? Yoksa, her namaz için ayrıca niyet edip abdest almak mı gerekiyor?

Cevap: Her namaz için abdest almak gerekmez; alınan abdest bozulmadıkça istendiği kadar namaz kılınabilir.

Soru 120: Farz bir namaz için vakit girmeden önce abdest almak caiz midir?

Cevap: Namaz vakti yaklaştığında, farz namazı kılmak amacıyla abdest almanın sakıncası yoktur.

Soru 121: Ayaklarım felç olmuştur. Özel ayakkabı ve koltuk dayanağı ile yürüyorum. Abdest alırken ayakka-bılarımı çıkarmam mümkün olmuyor. Bu durumda, ayaklarıma meshetmek hususundaki şer'î vazifem nedir?

Cevap: Eğer ayakkabıyı çıkarıp ayaklara meshetmeniz çok çetin ise; ayakkabının üzerinden meshetmeniz yeterli ve doğrudur.

Soru 122: Gittiğimiz yerde su bulmak için kilometrelerce araştırmamıza rağmen sadece kirli bir su bulursak görevimiz nedir? Acaba, bu durumda teyemmüm mü etmemiz gerekir, yoksa o suyla abdest mi almalıyız?

Cevap: Eğer su mutlak ve pak olur ve kullanılması zararlı olmaz veya zarar verme korkusu olmazsa, o suyla abdest alınmalıdır ve su bulunan yerde teyemmüm alınamaz.

Soru 123: Abdest almak kendiliğinden müstehap mıdır? Kurbet (Allah'a yakın olmak) kastı ile namaz vakti girmeden abdest alıp sonra onunla namaz kılmak sahih midir?

Cevap: Abdestli olmak kastıyla abdest almak şer'î açıdan beğenilen bir şeydir. Müstehap olarak alınan abdestle de namaz kılmak caizdir.

Soru 124: Devamlı olarak abdestinde şüpheye düşen bir kimse camiye girmek, namaz kılmak, Kur'ân okumak ve masumların mezarını ziyaret etmek gibi durumlarda ne yapmalıdır?

Cevap: Abdestten sonra taharetinde şüphe etmesine itibar edilmez. Abdestin bozulduğunu kesin bilmedikçe onunla namaz kılıp Kur'ân okuması ve masum imamların kabrini ziyaret etmesi caizdir.

Soru 125: Abdestin doğru olması için suyun kol ve elin (abdestte yıkanan miktarın) her yerine akması şart mıdır? Yoksa ıslak elle abdest uzuvlarının üzerine meshetmek yeterli midir?

Cevap: Yıkamada ölçü, elle sıvamakla bile olsa suyun, uzuvların her yerine ulaşmasıdır. Ama, yalnızca ıslak elle meshetmek yeterli değildir.

Soru 126: Başa meshetmede ıslaklığın saçta çıkması yeterli midir? Yoksa elin ıslaklığının başın derisine de ulaşması mı gerekir?

Cevap: Deriye meshetmek farz değildir.

Soru 127: Yapay saç kullanan birisi başını nasıl mesh etmelidir? Bu şahıs boy abdestini nasıl almalıdır?

Cevap: Eğer yapay saç başın derisine ekilmiş ve kaldırılması mümkün değilse veya onu kaldırmak çok zor ve zararlıysa; aynı şekilde ıslaklığın yapay saçtan dolayı deriye ulaştırılması mümkün olmazsa, yapay saç üzerine mesh etmek yeterlidir. Boy abdestinde de hüküm aynıdır.

Soru 128: Abdest ve gusül azalarını yıkama arasında ara vermenin hükmü nedir?

Cevap: Gusülde fasıla vermenin (muvalâtı terk etmenin) bir sakıncası yoktur. Ama; abdestte, bir önceki aza kuruyacak kadar ara verirse, abdesti batıl olur.

Soru 129: Sürekli olarak bağırsaklarından az miktarda yel çıkan bir kimsenin abdest ve namaz hususunda görevi nedir?

Cevap: Namaz için gerekli olan süre miktarınca bile kendini tutamıyorsa ve namaz esnasında abdestini yenilemesi de meşakkatli olursa, bir abdestle bir namaz kılmasının sakıncası yoktur; yani namaz esnasında abdesti batıl olsa bile her namaz için bir abdestle yetinir.

Soru 130: Toplu konutlarda oturan bazı şahıslar, kendi paylarına düşen kapıcı, yararlandıkları sıcak su, soğuk su ve klima gibi hizmetlerin paralarını ödemiyor ve bu gibi hizmetlerin karşılığını razı olmadıkları hâlde komşularının üzerine yıkıyorlar; acaba, şer'î açıdan bunların namaz, oruç vb. ibadetleri batıl mıdır?

Cevap: Şer'î açıdan onlardan her biri, faydalandıkları ortak imkanların ücreti karşısında borçludurlar. Kasıtları kullandıkları suyun tutarını vermemek ise onunla abdest ve gusül almaları sakıncalı ve hatta batıldır.

Soru 131: Cenabet guslü aldıktan üç-dört saat sonra namaz kılmak isteyen bir şahıs, guslünün batıl olup olmadığına şüphe etmektedir. Bu durumda, ihtiyat olarak abdest almasında bir sakınca var mıdır?

Cevap: Böyle bir durumda abdest alması farz değildir; ama ihtiyat olarak abdest almasında sakınca yoktur.

Soru 132: Bulûğ çağına ermemiş küçük çocuklar da küçük hades yüzünden taharetsiz (abdestsiz) sayılırlar mı? Bu durumda, onların Kur'ân'ın yazısına dokunmalarına müsaade etmek caiz midir?

Cevap: Çocuk, abdesti bozan şeylerin vaki olmasıyla muhdis (abdestsiz) olur. Ama, çocuğun Kur'ân-ı Kerim'in yazısına el sürmesi haram değildir ve çocuğun kuran yazısına el sürmesini engellemesi farz değildir.

Soru 133: Abdest uzuvlarından biri yıkandıktan sonra henüz abdest bitmeden önce necis olursa hükmü nedir?

Cevap: Bu, abdestin sahih olmasına bir hâlel getirmez. Ama namaz kılmak için necasetten temizlenmek amacıyla o uzvu yıkamak gerekir.

Soru 134: Ayaklara meshederken, ayakların üzerlerinde su damlaları olmasının abdest için bir sakıncası var mıdır?

Cevap: Meshedenin meshedilene -eldeki suyun ayağa- etki etmesi için, meshedilen yerdeki su damlalarını kurulamak gerekir.

Soru 135: Örneğin; eğer sağ kol omuzdan kesilmiş olursa, sağ ayağın meshi kalkar mı?

Cevap: Hayır; kalkmaz ve bu durumda sol elle mesnetmek gerekir.

Soru 136: Abdest uzuvlarından birisinde yara veya kırık olan birisinin vazifesi nedir?

Cevap: Eğer abdest uzuvlarında yara veya kırık olur ve o bölgenin üzeri açık olursa; suyun zararı olmadığı takdirde o bölge yıkanmalıdır. Aksi takdirde sadece etrafı yıkanmalıdır. Ancak ihtiyata uygun olan; eğer zararı yoksa, ıslak elin o bölgenin üzerine çekilmesidir.

Soru 137: Mesh edilecek yeri yara olan şahsın vazifesi nedir?

Cevap: Eğer yaralı bölgeye mesh edemeyecekse abdest yerine teyemmüm yapmalıdır. Ancak yaralı yerin üzerine bez parçası koyup elini onun üzerine çekebiliyorsa, ihtiyat gereği teyemmüme ilave olarak anlatıldığı şekilde mesh etmek suretiyle abdestte almalıdır.

Soru 138: Abdest aldıktan sonra aldığı abdesttin batıl olduğunu anlayan kimsenin hükmü nedir?

Cevap: Yeniden abdest almalı ve batıl abdestle yerine getirmiş olduğu namaz gibi taharetin şart olduğu ibadetleri de yenilemelidir.

Soru 139: Abdest uzuvlarında, bezle sarılmasına rağmen kanı durmayıp devamlı kanayan bir yara bulunan kimse nasıl abdest almalıdır?

Cevap: Yarayı naylon gibi kanı geçirmeyen bir şeyle sararak cebire abdesti alması gerekir.

Soru 140: Abdestten sonra yüz ve kolları kurulamak mekruh mudur? Ve bu ikisini kurulamamak müstehap mıdır?

Cevap: Bu iş için bir mendil veya özel bir bez ayırırsa sakıncası yoktur.

Soru 141: Kadınların saç ve kaşları boyamada kullandıkları suni boyalar, abdest ve gusül için sakınca teşkil eder mi?

Cevap: Eğer sadece boya olur ve suyun saça ulaşmasına engel olmazsa abdest ve guslü sahihtir.

Soru 142: Mürekkep, suyun (bedene) ulaşmasını engeller mi? Dolayısıyla elde mürekkep bulunması abdesti batıl eder mi?

Cevap: Mürekkep suyun deriye ulaşmasını engelliyorsa, abdesti batıl eder; konunun teşhisi ise mükellefin görevidir.

Soru 143: Başa meshederken, başın ıslaklığının yüzün rutubetine kavuşması abdesti batıl eder mi?

Cevap: Ayaklara eldeki abdest suyuyla meshetmek gerektiğinden yüzün rutubetinin ellerin rutubetine karışmaması için başa meshederken elin, alnın üst kısmına değmemesine dikkat edilmelidir.

Soru 144: Abdest alması, normalde abdest alınabilecek zamandan fazla süren kimse, abdest uzuvlarını yıkadığını kesin olarak bilmesi için ne yapmalıdır?

Cevap: Vesveseden sakınmalı ve şeytanı ümitsizliğe kaptırmak için vesveselerine itina etmeyip diğerleri gibi sadece şer'î açıdan farz olan miktarla yetinmeye çalışmalıdır.

Soru 145: Vücudumun bazı yerlerinde döğme şekiller var; bazıları bunun abdest, gusül ve namazı batıl ettiğini söylemekte, bu hususta yapmam gereken nedir?

Cevap: Vücudunuzdaki döğme, sadece boya olur veya derinin altında olursa ve suyun deriye ulaşmasına engel olmazsa abdest ve guslünüz sahihtir. Namazınıza da bir sakınca teşkil etmez.

Soru 146: İdrar ve istibra edip abdest aldıktan sonra insandan çıkan idrar mı, meni mi olduğu şüpheli olan bir rutubetin hükmü nedir?

Cevap: Bu durumda taharetli olduğunu kesin olarak bilmesi için, hem abdest almalı ve hem de gusletmelidir.

Soru 147: Abdestte, kadınlarla erkeklerin arasındaki farkı açıklar mısınız?

Cevap: Abdestin keyfiyetinde kadınla erkek arasında herhangi bir fark yoktur. Ancak; kolları yıkarken erkekler kolun dış kısmından (dirseğin üstünden), kadınların ise kolun iç kısmından yıkamaya başlamaları müstehaptır.

ALLAH'IN İSİMLERİNE VE KUR'ÂN AYETLERİNE DOKUNMAK

Soru 148: Allah Tealâ'ya dönen zamirlere -"O'nun yüce adıyla" cümlesinde olan "O" zamiri gibi- dokunmanın hükmü nedir?

Cevap: Zamir, lafz-ı celâle (Allah Tealâ'nın ismi) hükmünde değildir (zamire abdestsiz dokunmanın sakıncası yoktur).

Soru 149: Lafz-ı celale ("Allah" kelimesi) yerine "...1" yazılmaktadır. Buna abdestsiz olarak dokunmanın hükmü nedir?

Cevap: Hemze harfi ve noktalar lafz-ı celâle ("Allah" kelimesi) hükmünde değildir.

Soru 150: Çalıştığım kurumda yazılan bütün mektuplarda "Allah" kelimesi "...1" şeklinde yazılmaktadır; lafz-ı celâle yerine bir Elif ve üç nokta yazılmasının şer'an bir mahzuru var mıdır?

Cevap: Bunun şer'an bir mahzuru yoktur.

Soru 151: Lafz-ı celâleye abdesti olmayan kimselerin ellerinin değebileceği ihtimaline dayanarak lafz-ı celâlenin "...1" şeklinde yazılması caiz midir?

Cevap: Bunun bir mahzuru yoktur.

Soru 152: Körler, altı noktadan oluşan özel bir alfabeyle parmaklarını sürerek okumaktalar. Bu alfabeyle Kur'ân-ı Kerim öğrenirken ve bu yazıyla yazılan "Allah" kelimesine dokunurken körlerin abdestli olmaları gerekir mi?

Cevap:Eğer o şekiller harflerin sembolleriyse, harf hükmünde değildirler. Ancak meseleye vakıf olan insanlar nezdinde o şekiller harf hesaplanıyorsa, onlara dokunurken ihtiyata uygun hareket edilmelidir.(Yani abdestsiz dokunulmamalıdır)

Soru 153: Abdestsiz bir kimsenin (içinde "Allah" kelimesi olan) "Abdullah" ve "Habibullah" gibi şahıs isimlerine dokunmasının hükmü nedir?

Cevap: Abdesti olmayan bir kimsenin, bileşik bir ismin bir bölümü olsa bile lafz-ı celâle'ye ("Allah" kelimesine) dokunması caiz değildir.

Soru 154: Hayız olan bir kadının, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) isminin yazılı olduğu kolyeyi boynuna takması caiz midir?

Cevap: Boynuna takmasının sakıncası yoktur, ama Resulullah'ın (s.a.a) ismini (hayız iken) bedenine temas ettirmemesi ihtiyatı vacip gereğidir.

Soru 155: Abdestsiz olarak Kur'ân-ı Kerim'in yazısına dokunmanın haram oluşu, Mushaf-ı Şerif'e mi mahsustur, yoksa ayrı bir kitapta, tabloda veya duvarda vb. gibi şeylerde yazılmış Kur'ân ayetlerini de içeriyor mu?

Cevap: Mushaf-ı Şerif'e mahsus değildir; başka bir kitapta, dergide, gazetede, tabloda veya duvar üzerine yazılmış olsa bile, Kur'ân'a ait tüm ayet ve kelimeleri içerir.

Soru 157: Üzerine "Ayete'l-Kursi" gibi Kur'ân ayetleri yazılmış olan bir tabağı bereket ve hayra vesile olsun diye yemek için kullanmanın bir sakıncası var mıdır?

Cevap: Abdestli olursa veya yemeği kaşıkla yerlerse bunun sakıncası yoktur.

Soru 158: Daktilo gibi yazı araçlarıyla Allah'ın isimlerini, Kur'ân ayetlerini ve masumların isimlerini yazan kimselerin yazarken abdestli olmaları gerekir mi?

Cevap: Abdestli olmaları şart değildir. Ancak, abdestsiz olarak bu tür yazılara dokunmaları caiz değildir.

Soru 159: İran İslâm Cumhuriyeti'nin arması, lafz-ı celâle isimlerinden midir? Onun idarî kâğıtlar üzerinde basılıp yazışmalarda kullanılmasının hükmü nedir?

Cevap: Yazışmalarda lafz-ı celâlenin ve İran İslâm Cumhuriyeti'nin armasının yazılmasının bir sakıncası yoktur. İran İslâm Cumhuriyeti arması örfen lafz-ı celâle biliniyorsa, taharetsiz dokunulması haramdır. İhtiyata uygun olan ona abdestsiz dokunmamaktır.

Soru 160: Üzerine Kur'ân ayetleri yazılı olan posta pullarını kullanmanın hükmü nedir? Yine; lafz-ı celâleyi ve diğer ilâhî isimleri veya kurumların Kur'ân-ı Kerim ayetlerini içeren armalarını dergilerde ve günlük yayınlanan gazetelerde basmanın hükmü nedir?

Cevap: Kur'ân ayetlerini ve ilâhî isimleri vb. basıp yayınlamanın bir sakıncası yoktur. Ancak bu yazıların ulaştığı kimseler onlara hürmetsizlik etmemek, necis etmemek ve taharetsiz el sürmemek gibi şer'î hükümlerine riayet etmeleri gerekir.

Soru 161: Bazı gazetelere Allah'ın adı veya bazı ayetler yazılmaktadır. Bu gazetelere yemek sarmasının, üzerlerinde oturmanın, sofraya olarak kullanma-

nın veya onları çöpe atmanın hükmü nedir? Şu da göz önünde bulundurulmalı ki başka şekillerde bu gazetelerden faydalanmak çok zordur.

Cevap: Halkın nezdinde saygısızlık sayılacak şekilde bu gazeteleri kullanmak caiz değildir. Ancak bu kullanma şekilleri saygısızlık sayılmazsa sakıncası yoktur.

Soru 162: Yüzük kaşlarına yazılan yazılara el sürmek caiz midir?

Cevap: Eğer dokunulduğunda taharetin şart olduğu kelimelerden olursa, taharetsiz el sürmek caiz değildir.

Soru 163: Allah'ın isimlerinin yazılı olan şeyleri nehir ve kanallara atmanın hükmü nedir; bu saygısızlık sayılır mı?

Cevap: Örf açısından saygısızlık sayılmadığı takdirde, bunları nehir ve kanallara atmanın sakıncası yoktur.

Soru 164: Acaba sınav kağıtlarını inceledikten sonra çöpe atarken veya yakarken araştırıp onların üzerinde Allah ve masumların isimlerinin yazılı olmadığından emin olmamız gerekir mi? Yine bir tarafı yazılmış olan kâğıtları atmak israf sayılır mı?

Cevap: Araştırmak gerekmez; bir kâğıtta Allah'ın isminin yazılı olduğu bilinmezse onu çöpe atmanın sakıncası yoktur. Ama; yalnızca bir tarafı yazılmış olan kâğıtların, yine yazmada veya karton yapımında kullanılmaları mümkün olursa, yakılmaları veya atılmalarının israf olma ihtimali vardır ve sakıncasız değildir.

Soru 165: Saygı gösterilmesi farz olup taharetsiz olarak dokunulması haram olan mübarek isimler hangileridir?

Cevap: Allah Tealâ'nın zatına mahsus isimlerine ve Allah'a mahsus olan sıfat isimlerine abdestsiz olarak dokunmak caiz değildir. Peygamberlerin ve masum imamların (a.s) isimlerine de aynı hükmü uygulamak ihtiyat gereğidir.

Soru 166: Mukaddes isimleri ve Kur'ân ayetlerini gerektiğinde yok etmenin şer'î yolları nelerdir. Yine, bir takım önemli bilgileri korumak için onları yok etmek gerektiğinde lafz-ı celâle ve Kur'ân ayetlerinin yazılı olduğu kağıtları yakmanın hükmü nedir?

Cevap: Toprağa defnedilmelerinin veya tekrar suyla hamur yapılmalarının bir sakıncası yoktur. Saygısızlık olduğu takdirde yakmak caiz değildir; ancak, Kur'ân ayetleri ve mübarek isimlerin onlardan kesilerek alınmaları imkansız olursa bu hariç.

Soru 167: İki harfi bir arada kalmayacak şekilde mübarek isimleri ve Kur'ân ayetlerini küçük parçalara keserek okunmaz hale getirmenin hükmü nedir? Yine, onların yok edilip hükümlerini düşürmek için bazı harfler ekleyerek veya bazı harfleri silerek yazı şekillerinin değiştirilmesi yeterli midir?

Cevap:Bu şekilde parçalamak saygısızlık sayılırsa caiz değildir. Saygısızlık sayılmadığı takdirde küçük parçalara kesmek, lafz-ı celâlenin ve Kur'ân ayetlerinin yazısını yok etmedikçe yeterli değildir. Nitekim harfin şeklinin değiştirilmesi neticesinde hükmünün kalkması uzak bir ihtimal olmamasına rağmen yazı şeklini değiştirmek ihtiyaten onların hükmünün kalkması için yeterli değildir. Her halükârda bu harflere abdestsiz el sürmekten sakınmak ihtiyata daha uygundur.

CENABET GUSLÜ HÜKÜMLERİ

Soru 168: Cünüp olan kimsenin, vakit daraldığında teyemmüm edip, necis beden ve elbiseyle namaz kılmaması caiz midir, yoksa beden ve elbisesini temizlemeli ve namazını kaza olarak mı kılmalıdır?

Cevap: Eğer vakit, beden ve elbisesini temizlemek veya elbisesini değiştirmek için yeterli olmaz, soğuk vb. nedenlerle çıplak olarak da namaz kılamazsa, gusül yerine teyemmüm edip, necis beden ve elbiseyle namaz kılmalıdır. Böylece kıldığı namaz, onun üzerinden mükellefiyeti kaldırır ve bu namazı kaza etmesi gerekmez.

Soru 169: Cinsi münasebet olmaksızın meninin rahme ulaşması cünüp olmaya sebep olur mu?

Cevap: Hayır, bununla cünüp olunmaz.

Soru 170: Tıbbî aletlerle dahili muayene edildikten sonra kadınların gusletmeleri farz mıdır?

Cevap: Meni gelmedikçe gusül farz olmaz.

Soru 171: Sünnet yeri kadar dahil olur, ama meni gelmezse, cenabet guslü yalnızca kadına mı farz olur yoksa erkeğe mi ya da her ikisine de mi farz olur?

Cevap: Böyle bir durumda her ikisine de farz olur.

Soru 172: Hangi durumda ihtilam dolayısıyla kadınlara gusül farz olur? Acaba, kocasıyla şakalaşma ve oynama esnasında gelen rutubet meni hükmünde midir? Bu durumda bedende gevşeklik meydana gelmezse ve tatmin olmazsa yine de kadına gusül farz olur mu? Velhasıl cima yapmaksızın kadınlar nasıl cünüp olurlar?

Cevap: Eğer kadın cinsi lezzetin doruğuna ulaşır ve kendinden bir sıvı çıkarsa cenabet olmuştur ve gusletmesi vaciptir. Ama cinsi lezzetin doruğuna ulaşıp ulaş-

madığında veya bir sıvının çıkıp çıkmadığında şüpheye düşerse gusletmesi vacip değildir.

Soru 173: Şehveti tahrik edici kitap okumak veya filmleri seyretmek caiz midir?

Cevap: Caiz değildir.

Soru 174: Kocasıyla cima yaptıktan sonra rahminde meni kaldığı halde hemen gusleden bir kadından, gusülden sonra meni gelirse guslü sahih midir? Ve gusülden sonra çıkan meni pak mıdır? Yeniden gusül alması gerekir mi?

Cevap:Guslü sahihtir ve eğer kendisinden çıkan ıslaklık eğer meni ise necistir. Ama; guslettikten sonra gelen meni erkeğin menisi olursa, tekrar gusletmesi gerekmez.

Soru 175: Bir süreden beridir cenabet guslü hakkında şüpheye düşmüşüm; hatta hanımım bile yaklaşamıyorum; bununla birlikte gayri iradi olarak bende bir durum meydana geliyor ve üzerime cenabet guslünün farz olduğunu zannediyorum. Hatta, bir günde birkaç defa guslediyorum. Bu durum karşısında benim görevim nedir?

Cevap: Gelen rutubet, şer'î açıdan meninin çıkması için tayin edilen alametleri taşımadıkça veya meni geldiğini kesin olarak bilmedikçe, sırf şüphe etmekle cenabet guslü farz olmaz.

Soru 176: Hayız hâlindeyken yapılan cenabet guslü sahih midir ve kadının üzerinden cenabet guslü mükellefiyetini kaldırır mı?

Cevap: Böyle bir durumda guslün doğruluğu şüphelidir.

Soru 177: Hayız halinde cünüp veya cünüpken hayız olan bir kadının, temizlendikten sonra cenabet guslü

yapması da farz mıdır, yoksa hayız bulunduğundan dolayı farz olmaz mı?

Cevap:Her iki durumda hayız guslü aldıktan sonra ayrıca cenabet guslü de yapması farzdır; ancak, cenabet guslü alırsa hayız guslünden kifayet eder. Ancak; her iki gusle de niyet etmesi ihtiyata daha uygundur.

Soru 178: Hangi durumda insandan gelen rutubetin meni olduğuna hükmedilir?

Cevap: Rutubet şehvetle ve sıçrayarak gelir, beden de gevşerse onun meni olduğuna hükmedilir.

Soru 179: Bazen guslettikten sonra, el ve ayak tırnaklarının kenarlarında sabun kalıntılarının kalmış olduğu görülüyor. Elbette, bu durum gusül esnasında değil, hamamdan çıkıp dikkat edince anlaşılıyor. Bu durumda, görev nedir? Bu kalıntıların altına suyun işleyeceği kesin olarak bilinmediği halde, bazıları bilmeyerek veya bu hususa dikkat etmeksizin abdest alıyor ve guslediyorlar.

Cevap: Bedenin kurumamasından sonra ortaya çıkan bir sabun kalıntısı veya kireçleme, derinin yıkanmasına engel teşkil etmedikçe, abdest ve guslün sahih olmasına bir zarar vermez.

Soru 180: Kardeşlerden birisi, gusletmeden önce bedeni temizlemenin farz olduğunu ve gusül esnasında bedeni örneğin meniden temizlemenin guslü batıl ettiğini söylüyor. Bu söz doğru ise, geçmişte kılmış olduğumuz namazlar batıl mı oluyor ve onları kaza etmek mi gerekir? Elbette; ben bu hükmü bilmiyordum.

Cevap:Gusül öncesi bütün bedenin pak olması farz değildir. Ancak her uzvun guslünden önce sadece o uzvun temiz olması yeterlidir. Buna göre her uzuv, gusül vermeden önce temiz olursa hem gusül, hem de onunla kılınmış olan namaz sahihtir. Ama; her uzuv,

gusül vermeden önce temiz olmazsa ve bir yıkamayla hem uzvu temizlemek ve hem gusletmek isterse, hem gusül ve hem de onunla kılınmış olan namaz batıldır ve namazı kaza etmek farzdır.

Soru 181: Uykudayken insandan gelen rutubet meni hükmünde midir? Elbette, bu rutubet geldiğinde üç alametten hiçbirisi, -yani "sıçrayarak, şehvetle gelmesi ve bedenin gevşemesi"- gerçekleşmemiş ve sadece uyandıktan sonra iç çamaşırında rutubet olduğunu görmüştür.

Cevap: Eğer üç alamet veya üçünden birisi olamaz ve yahut olduğu şüpheli olursa, o ıslaklık meni hükmünde değildir. Elbette başka bir yoldan meni olduğuna yakın edilirse durum değişir.

Soru 182: Ben fakir aileden bir gencim, sık sık muhtelim oluyorum ve babamdan hamam ücretini istemekten utanıyorum; evimizde de banyo yoktur. Bu konuda bana yol gösterir misinizi?

Cevap: Şer'î görevleri yerine getirmekte utanılmaz. Utanmak, farzı terk etmek için şer'î bir mazeret değildir. Her halükârda, eğer gusletmeye imkanınız olmazsa, namaz ve oruç için gusül yerine teyemmüm etmelisiniz.

Soru 183: Ben büyük bir zorlukla karşı karşıyayım. Bir damla suyla bile bedenimi yıkamam ve hatta ıslak elimle meshetmem dahi vücuduma zarar veriyor. Vücudumun bir kısmını yıkadığımda dahi kalp atışlarım hızlanıyor ve bir çok yan etkilere de sebep oluyor. Cünüp olursam namaz kılmak, camiye girmek vb. işler için birkaç ay gusül yerine teyemmüm etmem gerekecek. Bu durumda, eşimle cinsel münasebette bulunmam caiz midir?

Cevap: Cima etmeyi terk etmeniz farz değildir. Cünüp olduktan sonra cenabet guslü yapmaktan mazur olursanız taharetin şart olduğu amelleri yapmak için şer'î göreviniz gusül yerine teyemmüm etmektir. Teyemmüm yaptıktan sonra camiye girip namaz kılmanız, Kur'ân'ın yazısına dokunmanız ve cenabetten temiz olmanın şart olduğu bütün diğer amelleri yapmanızın bir sakıncası yoktur.

Soru 184: Farz veya müstehap bir gusül alırken kibleye doğru dönmek farz mıdır?

Cevap: Gusül alırken kibleye doğru dönmek farz değildir.

Soru 185: Gusül almada kullanılmış olan bir suyla tekrar gusül almak doğru mudur? Elbette, önceki gusül az suyla alınmıştır ve beden de gusülden önce temizlenmiştir.

Cevap: Gusül almada kullanılmış olan su temiz ise (gusülde kullanılmaktan başka bir necasete değmesi söz konusu değilse) onunla tekrar gusül almanın hiçbir sakıncası yoktur.

Soru 186: Cenabet guslü alan kimse gusül esnasında küçük abdesti bozan bir durumla karşılaşır, guslü yeniden baştan başlaması mı gerekir? Yoksa, guslü bitirip namaz abdesti alması mı lazımdır?

Cevap: Guslü baştan alması gerekmez ve onun bir etkisi yoktur, guslünü sona erdirmelidir. Ancak; o gusül namaz gibi küçük hadesten pak olmanın (abdestli olmanın) şart olduğu ameller için abdest yerine geçmez.

Soru 187: İdrardan sonra gayr-i ihtiyari ve şehvetsiz olarak meniye benzer yoğun bir rutubet gelmektedir. Bu rutubet meni hükmünde midir?

Cevap: Meni olduđu kesin olarak bilinmedikçe veya meni için Őariatça belirlenen alametleri taŐımadıkça o rutubet meni hűkmiinde deđildir.

Soru 188: Őzerine birden fazla műstehap veya farz gusűl yahut her iki tűrden gusűl lazım gelen kimsenin, yalnızca bir gusűl alması diđerinden kifayet eder mi?

Cevap: O gusűller arasında cenabet guslű de olur ve ona niyet ederse, diđerlerinden kifayet eder. Nitekim hepsinin niyetine bir gusűl ederse, tűműnden kifayet eder. Ancak ihtiyaata uygun olan , onların hepsini niyet etmesidir.

Soru 189: Cenabet guslű dıŐındaki bir gusűl abdest yerine geđer mi?

Cevap: Cenabet guslű dıŐındaki bir gusűl, abdest yerine geđermez.

Soru 190: Cenabet guslű alındıđında suyun beden űzerinde akması Őart mıdır?

Cevap: Asıl űlçű, "gusűl niyetiyle beden yıkandı" denmesidir; suyun akması Őart deđildir.

Soru 191: Eđer insan, hanımıyla műnasebette bulunarak kendini cűnűp ettiđi takdirde, gusűl etmek için su bulunmayacađını ya da vaktin gusűl ve namaz için yeterli olmadıđını bilirse, hanımıyla műnasebette bulunması caiz midir?

Cevap: Gusűlden aciz kaldıđı takdirde teyemműm edebilecekse kendisini cűnűp etmesinin sakıncası yoktur.

Soru 192: Cenabet guslűnde baŐla beden diđer uzuvları arasında tertibe riayet etmek yeterli midir, yoksa, sađ ve sol taraf arasında da tertibe riayet etmek gerekir mi?

Cevap: Sađ tarafı, sol taraftan űnce yıkayarak sađ ve sol taraf arasında da tertip riayet edilmelidir.

Soru 193: Tertibî gusül alırken önce sırtımı yıkayıp, sonra tertibi gusül almaya niyet etmemde bir sakınca var mıdır?

Cevap: Niyet edip gusle başlamadan önce sırtı veya bedenın herhangi bir yerini yıkamanın bir sakıncası yoktur. Tertibî guslün alınış şekli şöyledir: Bedenin tamamını temizledikten sonra gusle niyet eder ve ilk önce baş ve boynu yıkar, sonra ihtiyat gereği bedenın sağ tarafını omuzdan ayak altına kadar, sonra da sol tarafını yıkar, böylece alınan gusül sahihtir.

Soru 194: Kadına, gusül ederken saçlarının tamamını yıkaması farz mıdır? Acaba, suyun başın derisinin tamamına ulaşması yeterli değil mi?

Cevap: İhtiyaten farz olarak saçların tamamı yıkanmalıdır.

BATIL GUSÜLLERLE İLGİLİ HÜKÜMLER

Soru 195: Bulûğ çağına eriştiğinde guslün farz olmasını ve alınma şeklini bilmeyen ve böylece on seneye yakın bir süre geçtikten sonra taklit etmesi gerektiğini ve guslün ona farz olduğunu anlayan bir kimsenin vazifesi nedir? Namaz ve oruçlarını kaza etmek gibi sorumlulukları var mıdır?

Cevap: Cünüp halinde kılmış olduğu bütün namazları kaza etmelidir. Yine, uykuda muhtelim olma veya başka bir yolla cünüp olduğunu bilir, ama cünüplünün oruçları için gusletmesinin gerekli olduğunu bilmezse, cünüp halinde tutmuş olduğu oruçları da kaza etmelidir.

Soru 196: 14 yaşından önce ve sonra istimna eden ve meni geldiği halde gusül etmeyen bir gencin görevi nedir? Acaba; istimna edip ondan meni geldiği bu süre içerisinde gusletmesi farz mıydı? Veya bu süre içerisinde

de kılmış olduğu bütün namazlar, tuttuğu oruçlar batıl mıdır ve onları kaza etmesi mi gerekir? Elbette, muhtemim olduğunda da gusletmiyordu ve meni gelmesinin guslü gerektirdiğini de bilmiyordu.

Cevap: Bir defa gusletmek, şimdiye kadar vaki olmuş olan bütün cenabetler için kifayet eder. Kesin olarak cenabet halinde kılmış olduğunu bildiği bütün namazları da kaza etmelidir. Ama; oruca gelince, eğer oruç tutacağı günlerin akşamları cünüp olduğunu bilmiyorduyorsa o oruçlar doğrudur ve kaza etmesi de gerekmez. Eğer ondan meni geldiğini, cünüp olduğunu biliyor, ama orucunun sahih olması için gusül etmesi gerektiğini bilmiyorduyorsa, böylece tutmuş olduğu bütün oruçları kaza etmelidir.

Soru 197: Cünüp olduktan sonra aldığı gusüller yanlış ve batıl olan kimsenin hükmü bilmediğini dikkate alarak kılmış olduğu namazların hükmü nedir?

Cevap: Batıl gusül ile cünüp olarak kılınan namazlar batıldır, yenilenmesi veya kaza edilmesi gerekir.

Soru 198: Farz gusüllerden birinin niyetiyle guslettim. Hamamdan çıktıktan sonra tertip üzere gusül aldığımında şüpheye düştüm; ama yalnızca tertibî niyet etmenin yeterli olduğuna ihtimal verdiğimden yeniden gusül almadım. Fakat şimdi tereddüt içerisindeyim, acaba bütün namazlarımı kaza mı etmem gerekir?

Cevap: Eğer yaptığınız guslün doğru olduğuna ihtimal verir ve gusül alırken, guslün doğruluğunda şart olan konuların da farkında idiyerseniz, sizin üzerinize bir şey farz değildir. Eğer, yaptığınız guslün batıl olduğuna dair kesin bilginiz varsa, bütün namazlarınızı kaza etmeniz gerekir.

Soru 199: Cenabet guslü alırken, önce sağ tarafımı, sonra başımı, daha sonra da sol tarafımı yıkıyordum.

Konuyu sorup öğrenmede ihmalkar davrandım; bu durumda benim namaz ve oruçlarımın hükmü nedir?

Cevap: Bu şekilde alınan gusül batıldır; dolayısıyla, böyle yapılan gusül ile kılınmış olan namazlar da batıldır ve kaza edilmesi gerekir. Ama oruçlara gelince; mezkur şekilde alınan guslün doğru olduğuna inanıyorsanız ve kasıtlı olarak sabah ezanına kadar cünüp olarak kalmadıysanız, orucunuz sahihtir.

Soru 200: Vacip secde ayetlerinin bulunduğu sureleri okumak cünüplü kişiye haram mıdır?

Cevap: Cünüp olan şahsa haram olan işlerden biriside o surelerde ki secde ayetlerini okumaktır. Ancak o surelerdeki diğer ayetleri okumanın sakıncası yoktur.

TEYEMMÜMLE İLGİLİ HÜKÜMLER

Soru 201: Teyemmümün sahih olduğu toprak, alçı ve taş gibi şeyler duvarda olursa, onların üzerine teyemmüm etmek sahih midir? Yoksa onların yer üzerinde olması mı gerekir?

Cevap: Teyemmümün doğruluğunda bunların yerin üzerinde olması şart değildir.

Soru 202: Eğer cünüp olur ve hamama ulaşma imkanım olmadığından birkaç gün cünüp olarak kalırsam, acaba gusül yerine bir defa teyemmüm ettikten sonra eğer küçük hades hasıl olursa diğer namazlar için önceki gibi abdest almam veya teyemmüm etmem gerekir mi? Yoksa, bir teyemmümle yetinebilir miyim? Yenilemem gerektiğinde abdest mi almam gerekir, teyemmüm mü?

Cevap: Cünüp olan kimse, gusül yerine doğru olarak teyemmüm ettikten sonra, küçük abdesti bozulursa

ve teyemmüm için var olan şer'i özrü devam ederse, ihtiyat gereği gusül yerine teyemmüm etmeli, daha sonra abdest almalıdır. Eğer abdest alma konusunda da mazursa onun yerine bir teyemmüm yapmalıdır.

Soru 203: Gusülde olan hükümler gusül yerine olan teyemmümde de geçerli midir? Yani, teyemmümle de camiye girmek caiz midir?

Cevap: Vakit darlığı yüzünden gusül yerine alınan teyemmüm hariç, gusül için geçerli olan bütün şer'î eserleri (hükümleri) gusül yerine yapılan teyemmüme de uygulamak caizdir.

Soru 204: Savaşa yara alarak omuriliği kopması yüzünden meslûs olan (idrârını tutamayan) bir kimsenin, hamama gitmesinde bir miktar zahmet olduğundan dolayı Cuma guslü, ziyaret guslü ve benzeri gibi müstehap gusüller yerine teyemmüm edebilir mi?

Cevap: Taharetin şart olduğu yerler dışında, teyemmümün gusül yerine geçebilmesi şüphelidir. Ama; guslün meşakkati gerektirdiği yerlerde, beğenilir olma ümidiyle müstehap gusüller yerine teyemmüm edilmesinin bir mahzuru yoktur.

Soru 205: Su olmadığı veya suyun kendisine zararlı olduğu için gusül (cenabet guslü) yerine teyemmüm eden bir kimse, camiye gidip cemaat namazı kılabilir mi? Bu adamın Kur'ân okumasının hükmü nedir?

Cevap: Teyemmüm etmesini caiz kılan mazereti kalkmadıkça ve teyemmüm batıl olmadıkça yaptığı teyemmümle taharetin şart olduğu bütün amelleri yapabilir.

Soru 206: Uykuda iken insandan bir rutubet gelir ve uyandıktan sonra hiçbir şey hatırlamaz, ama elbisesinde rutubet olduğunu görürse, sabah namazının vakti da-

ralması nedeniyle hatırlamak için düşünmeye de vakti olmazsa; bu durumda ne yapılmalıdır? Abdest yerine mi teyemmüm etmeğe niyet etmelidir, gusül yerine mi?

Cevap: Eğer, cünüp olduğunu bilirse, gusletmesi farzdır; vakit dar ise bedenini temizledikten sonra, teyemmüm etmelidir. Sonra geniş bir zamanda gusül eder. Ancak ihtilam ve cünüp olduğunda şüphe ederse üzerine cenabet görevi gelmez.

Soru 207: Hadis-i şerifte, her gün hamama gitmek insanı zayıflattığının buyrulduğu dikkate alınarak; birkaç gece aralıksız cünüp olan kimsenin görevi nedir?

Cevap: Gusletmesi farzdır; ancak suyun ona zararı olursa, görevi teyemmüm etmektir.

Soru 208: Bir hastalık nedeniyle elimde olmadan, zevk söz konusu olmaksızın benden sık sık meni geliyor. Bu durumda namaz konusunda görevim nedir?

Cevap: Eğer, her namaz için gusletmenin size zararı veya çetinliği olursa, vücudunuzu temizledikten sonra teyemmümle namaz kılmalısınız.

Soru 209: Guslederse hasta olacağına inandığından dolayı cenabet guslünü terk edip sabah namazını teyemmümle kılan bir kimsenin hükmü nedir?

Cevap: Eğer, gusletmenin ona zarar vereceğine inanırsa, teyemmüm etmesinin sakıncası yoktur ve onunla namazı da sahihtir.

Soru 210: Ben bir cilt hastalığına yakalandım. Yıkandığımda cildim kuruyor; hatta el ve yüzümü yıkadığımda da bu durum ortaya çıkıyor. Dolayısıyla, vücuduma yağ sürmek zorundayım. Bu yüzden de abdest almak istediğimde zorluk çekiyorum; özellikle de sabah namazı için abdest almam çok zor oluyor. Bu durumda, sabahları abdest yerine teyemmüm etmem caiz midir?

Cevap: Eğer su kullanmanın size zararı varsa, abdest almaktan kaçının ve onun yerine teyemmüm edin. Ancak su kullanmanın zararı yoksa ve adı geçen yağ suyun abdest azalarına ulaşmasına engel teşkil etmiyorsa , abdest alınmalıdır. Engel teşkil ettiği takdirde, eğer siz yağı temizleyip abdest aldıktan sonra tekrar onu sürebiliyorsanız teyemmüm edemezsiniz.

Soru 211: Vaktin dar olduğunu zannederek teyemmümle namaz kıldıktan sonra, abdest için de yeterli vaktin olduğunu anlayan bir kimsenin bu namazının hükmü nedir?

Cevap: O namazı yeniden kılması gerekir.

Soru 212: Teyemmüm nasıl alınır? Abdest yerine alınan teyemmümle gusül yerine alınan arasında bir fark var mıdır?

Cevap: Teyemmüm şu şekilde yapılır: Şahıs önce niyet etmeli; daha sonra teyemmüm etmenin sahih olduğu bir şeye iki elini vurarak, onları anlın tamamına saçın bittiği yerden ta burun ucuna kadar sürmelidir. Daha sonra sol elin iç kısmını sağ elin üstünün tamamına ve sağ elin üst kısmını sol elin üst kısmının tamamına sürmelidir. İhtiyatı vacip gereği şahıs, sol eli sağ elin ve sağ elide sol elin üzerine çekmeden önce de ellerini yere vurmalıdır. Abdest yerine yapılan teyemmümle gusül yerine alınan teyemmüm arasında bir fark yoktur.

Soru 213: Kireç ve alçı taşıyla onların pişirilmişlerine ve tuğlaya teyemmüm etmenin hükmü nedir?

Cevap: Kireç ve alçı taşı gibi yer yüzünden sayılacak şeylere teyemmüm etmenin sakıncası yoktur. Bunların pişirilmişlerine, tuğlaya ve benzerlerine te-

yemmüm etmenin sahih oluşu uzak bir ihtimal değildir.

Soru 214: Teyemmüm edilen şeylerin pak olması gerektiğini buyurmuşsunuz. Acaba teyemmüm azalarının da (alın ve el üstleri) pak olması gerekir mi?

Cevap: İhtiyata uygun olan mümkün olduğu takdirde alın ve el üstlerinin de pak olmasıdır. Ancak bu mümkün olmazsa öylece teyemmüm edilmelidir. Gerçi her iki durumda taharetin şart olmaması uzak bir ihtimal değildir.

Soru 215: Eğer bir insan abdest alamaz ve teyemmüm imkanına da sahip değilse vazifesi nedir?

Cevap: Eğer bir insan abdest alamaz ve teyemmüm imkanına da sahip olmazsa, namaz vaktinde öylece namazını kılıp daha sonra abdest veya teyemmümle namazını kaza etmelidir.

Soru 216: Hamamı olmayan ve soğuk iklime sahip bir yerde yaşıyoruz. Bazen mübarek Ramazan ayında sabah ezanından önce uykudan uyandığımda cünüp olduğumu görüyorum. Bu vakitte suyun soğuk olmasının yanı sıra, halkın gözü önünde genç bir adam gece yarısı kalkıp bir küçük kazan ve benzerinde ısıtılan suyla gusletmesi de ayıptır. Bu durumda, yarının orucu hususunda görevim nedir? Teyemmüm edebilir miyim? Ve gusledemediğim takdirde orucu yememin hükmü nedir?

Cevap: Bir işin yalnızca zor olması veya halkın gözünde ayıp olması şer'î açıdan özür sayılmaz; gusletmek mükellefe çok çetin veya zararlı olmadıkça mümkün olan bir yolla gusletmelidir. Ama, eğer çok meşakkatli veya zararlı olursa, görevi teyemmüm etmektir. Bu durumda, şafaktan önce teyemmüm ederse oru-

cu sahihtir. Ama, eğer teyemmüm de etmezse orucu batıldır; ancak, gün boyunca orucu bozan şeylerden sakınması gerekir.

KADINLARLA İLGİLİ HÜKÜMLER

Soru 217: Annem, Peygamber efendimizin (s.a.a) neslindedir. Acaba, ben de seyyide sayılır mıyım ki, altmış yaşına kadar aybaşı gördüğüm kanı hayız kabul edip kan gördüğüm zamanlar namaz ve oruçlarımı terk edeyim?

Cevap: Babası Haşimî olmayan bir kadının annesi seyyide olsa bile, elli yaşından sonra kan görürse istiha-ze hükmündedir.

Soru 218: Günü belli olan adak orucuna niyet ettiğinde hayız olan kadının hükmü nedir?

Cevap: Günün az bir kısmında bile olsa hayız olunca orucu batıl olur ve temizlendikten sonra onu kaza etmesi farzdır.

Soru 219: Kadının, temizlendiğine kanaat getirdikten sonra gördüğü lekelerin hükmü nedir? Elbette bu lekeler kan veya suyla karışmış kan özelliğini taşıyor.

Cevap: Kan değilse hayız hükmünü taşımamaktadır. Eğer kan olursa sarı lekeler şeklinde dahi olsa , adet başlangıcından on gün geçmediği taktirde , o lekelerin hepsi adet kanı hükmündedir. Konunun teşhisi kadının görevidir.

Soru 220: Oruç tutmak için ilaç kullanarak adet olmayı önlemenin hükmü nedir?

Cevap: Bunun bir sakıncası yoktur.

Soru 221: Hamile olan bir kadın, hamilelik döneminde zayıf bir kanama geçirir ama, çocuğu düşmezse gus-

letmesi farz olur mu? Bu durumda kadının vazifesi nedir?

Cevap: Kadının, hamilelik döneminde gördüğü kan, eğer hayız sıfatı ve şartlarını taşırsa veya bu kan adet zamanında görülür ve içeride dahi olsa üç gün devam ederse, adet kanıdır. Aksi takdirde istihazedir.

Soru 222: Adet süresi belli -örneğin yedi gün- olan bir kadın hamileliği önlemek için spiral kullandığı için her defasında oniki gün kan görmeğe başlamıştır; acaba, yedi günden fazlası hayız kanı mıdır, istihaze midir?

Cevap: Eğer kan on gün içerisinde kesilmezse, adet günleri hayız, geri kalanı ise istihazedir.

Soru 223: Hayız ve nifaslı kadınların, imamların evlatlarının mezarlarının bulunduğu türbelere girmeleri caiz midir?

Cevap: Caizdir.

Soru 224: Kürtaj yaptıran bir kadın nifaslı mı sayılır?

Cevap: Pıhtılaşmış bir kan bile olsa, kadının çocuk düşürdüktan sonra gördüğü kan nifas hükmündedir.

Soru 225: Kadının yaise olduktan sonra gördüğü kanın hükmü ve bu kadının vazifesi nedir?

Cevap: İstihaze hükmündedir.

Soru 226: İstenmeyen hamileliklerden korunma yollarından biri de hamileliği önleyici ilaçlar kullanmaktır. Fakat, bu ilaçları kullanan kadınlar adet günlerinde ve ondan sonra kan lekeleri görüyorlar, bu kan lekelerinin hükmü nedir?

Cevap: Bu lekeler hayızın şariatça belirlenen şartlarını taşımıyorsa hayız hükmünde olmayıp istihaze hükmündedir.

MEYYİTLERLE İLGİLİ HÜKÜMLER

Soru 227: Ölülerin; gusül, kefen ve defin gibi işlerini kendi cinslerinden birinin üstlenmesi şart mıdır? Yoksa bunlardan her hangi birisi üstlenebilir mi?

Cevap: Ölüye gusül veren kimsenin erkek ve kadın olma yönünde ölüyle aynı cinsten olması şarttır. Ölüyle aynı cinsten olanın gusül verme imkanı olduğu takdirde hemcins olmayanın gusül vermesi doğru değildir ve gusül batıl olur. Ama; kefen ve defin işleminde ölüyle aynı cinsten olması şart değildir.

Soru 228: Köylerde genelde ölülere evlerin içerisinde gusül veriyorlar. Bazen küçük çocukları olan ölünün bir vasisi de olmuyor; bu gibi yerlerde görüşünüz nedir?

Cevap: Ölünün gusül, kefen ve definde gerekli olan normal miktardaki tasarruflar için çocuğun velisinin izni gerekmez. Dolayısıyla, varislerin arasında - çocuk gibi- kayyımı gerektirenlerin bulunması, bu gibi tasarruflara engel teşkil etmez.

Soru 229: Yüksek bir yerden düşerek veya başka bir kaza sonucu ölen bir kimsenin bedeninden kan gelmeğe devam ettiği takdirde görev nedir? Kanın kendiliğinden veya tıbbî yollarla kesilmesi mi beklenmelidir? Yoksa, kan gelmesine rağmen defnetmeleri mi gerekir?

Cevap: Mümkün olduğu takdirde, gusülden önce ölünün bedeninin temizlenmesi farzdır. Bu durumda, kanın kendiliğinden veya bir vesileyle engellenerek kesilinceye kadar beklemek mümkünse, beklemeleri gerekir.

Soru 230: Şimdilik saha halini almış olan bir yeri kanal geçirmek için kazdıklarında yaklaşık 40 ile 50 yıl önce defnedilmiş olup mezarının izleri kaybolan bir ölüye ait kemikler bulunmuştur. Acaba, bakmak için bu

kemiklere el sürmenin bir sakıncası var mı? Ve bu kemikler necis midir?

Cevap: Gusül verilmiş olan Müslüman ölünün kemikleri necis değildir ve toprağa defnedilmesi gerekir.

Soru 231: İnsan, kendisi için almış olduğu kefen ile babasını, annesini veya yakın bir akrabasını kefenlemesi caiz midir?

Cevap: Bunun bir sakıncası yoktur.

Soru 232: Tıbbî incelemeler yapan bir grup, bazı tıbbî inceleme ve deneyler yapmak için ölünün kalp ve diğer bazı uzuvlarını bedeninden çıkarıp bir gün sonra defnediyorlar. Dolayısıyla, şu soruları cevaplandırmanızı rica ediyoruz:

a) Üzerinde deney ve inceleme yapılan cenazelerin Müslüman cenazeleri olduğuna göre bu işi yapmamız caiz midir?

b) Bu kalp ve dokuları ölünün bedeninden ayrı defnetmek caiz midir?

c) Bu kalp ve dokuları ayrı defnetmenin bir çok zorlukları bulunduğu için onları başka bir cenazenin bedeniyle birlikte defnetmek caiz midir?

Cevap: Korunması gereken bir canı kurtarmak veya toplumun muhtaç olduğu tıbbî bilgiyi elde etmek ya da halkın hayatını tehdit eden bir hastalığı keşfetmek, bir cesedi teşrih etmeği gerektirirse bu iş caizdir. Ama, bu amaç için gayrı müslümlerin cesedi var olduğu müddetçe müslüman ölünün bedeninden gerekir. Müslümanın cesedinden koparılan uzuvlara gelince; bu konudaki şer'î hüküm, onların o Müslümanın cesediyle birlikte defnedilmeleridir. Ancak onların meyyitin bedeniyle birlikte defnedilmesi mümkün değilse, ayrı olarak defnedilebilirler.

Soru 233: İnsanın kendisi için kefen alıp farz ve müstehap namaz vakitlerinde onu yere serip üzerinde namaz kılması, Kur'ân okuması ve ölürken onu kendine kefen yapması caiz midir? Yine, İslâm dininde, insanın kendisi için kefen alıp onun üzerine Kur'ân ayetlerini yazması ve yalnızca kefen olarak kullanması caiz midir?

Cevap: Mezkur şeylerin hiçbirisinin sakıncası yoktur.

Soru 234: Son zamanlarda yaklaşık yedi yüz yıl öncesine ait olan mezar içerisinde bir kadın iskeleti bulunmuştur. Kafatasında bir miktar saç bulunan bu iskelet kamil bir insan iskeletinden ibarettir. Arkeologlar onun Müslüman bir kadının iskeleti olduğunu söylüyorlar. Acaba; ibret olsun diye bu iskeletin mezar şeklinde yapılan bir yere konarak, ahireti hatırlatan bazı ayet ve hadislerin de yazılarak tarihî eserler müzesi tarafından sergilenmesi caiz midir?

Cevap: Eğer iskeletin Müslüman bir ölüye ait olduğu tespit edilirse, hemen yeniden defnedilmesi gerekir.

Soru 235: Bir köyde kimsenin malı, mülkü veya vakfı olmayan bir mezarlık var. Acaba, köy halkının, şehirden veya başka bir köyden olan cenazenin ya da o mezarlığa defnedilmeyi vasiyet etmiş olan birisinin oraya defnedilmesini önlemeleri caiz midir?

Cevap: Eğer o mezarlık bir kimsenin özel mülkü değilse ve yalnızca o köyün halkı için de vakfedilmişse, köy halkının, diğerlerinin ölümlerini oraya defnetmelerini engellemeye hakları yoktur. Ayrıca birisi orada defnedilmeyi vasiyet etmişse, vasiyete göre amel edilmesi farzdır.

Soru 236: Bazı hadislerde mezarların üzerine su dökmenin müstehap olduğu yer almıştır. -Leali'l-Ahbar kitabında olan hadisler gibi- Acaba bu, ölünün defnedil-

diği güne mi mahsustur, yoksa her zaman için geçerli midir? Bu konudaki görüşünüz nedir?

Cevap: Sevabı olacağı ümidiyle cenazenin defnedildiği gün ve diğer günler mezar üzerine su serpmenin bir sakıncası yoktur.

Soru 237: Niçin ölüyü geceleyin defnetmiyorlar? Ölüyü geceleyin defnetmek haram mıdır?

Cevap: Ölüyü geceleyin defnetmenin bir mahzuru yoktur.

Soru 238: Trafik kazasında ölen bir kimseyi yıkayıp, kefenleyip, mezarlığa getirerek mezara koymak istediklerinde tabut ve kefeninin, ölünün başından akmakta olan kana bulaşmış olduğunu gördüler; bu durumda, kefeni değiştirmeleri gerekir mi?

Cevap: Mümkünse kefenin kana bulaşan bölümünü yıkamak veya kesmek ya da kefeni değiştirmek gerekir, aksi halde öylece defnetmeleri caizdir.

Soru 239: Bu şahısın kanlı kefenle defnedilmesinden üç ay geçerse, bu durumda kabri açmak caiz midir?

Cevap: Bu durumda kabri açmak caiz değildir.

Soru 240: Kanlı kefenle defnedilen bu ölünün defnedilmesinden üç ay geçtikten sonra, mezarını açmak caiz midir?

Cevap: Mezkur durumda mezarı açmak caiz değildir.

Soru 241: Aşağıdaki üç soruya cevap verir misiniz:

1- Hamile kadın doğum esnasında ölürse karnındaki çocuğun aşağıdaki durumlarda hükmü nedir:

a) Çocuğa, yeni ruh verilmiştir (üç aylık veya daha fazladır) ama, anne rahminden çıkarıldığı takdirde ölme ihtimali çok güçlüdür.

b) Çocuk yedi aylık veya daha fazladır.

c) Çocuk anne rahminde ölmüştür.

2- Hamile kadın doğum esnasında ölürse karnındaki çocuğun da ölüp ölmediği araştırmaları diğerlerine farz mıdır?

3- Hamile kadın doğum esnasında ölmüştür ve karnındaki çocuk sağdır. Ama -normalin aksine- birisi çocuğun sağ olmasına rağmen annesinin karnındaki çocukla birlikte defnedilmesini emretmektedir. Bu konuda görüşünüz nedir?

Cevap: Çocuk annesiyle birlikte ölmüşse veya çocuğa ruh verilmeden önce anne ölürse, çocuğun çıkarılması farz olmadığı gibi caiz de değildir. Ama; eğer ölen annenin rahminde çocuk sağ kalır ve çıkarıldığı takdirde yaşayacağı ihtimal verilirse, onu hemen çıkarmak için acele etmek farzdır. Çocuğun, anne rahminde ölmüş olduğu anlaşılmadıkça annesini, karnındaki çocuğuyla birlikte defnetmek caiz değildir. Eğer; çocuk sağ olarak annesiyle birlikte defnedilir ve -ihtimalen bile- defnedildikten sonra sağ kaldığı zannedilirse, hemen kabrin açılıp çocuğun anne rahminden sağ olarak çıkarılması farzdır. Nitekim eğer çocuğun, ölmüş olan annesinin rahminde yaşaması defnin geciktirilmesine bağlı olursa, çocuğun hayatını kurtarmak için defnin geciktirilmesi farzdır. Eğer birisi "ölmüş hamile kadını rahmindeki sağ çocuğuyla birlikte defnedilmesi caizdir" der, diğerleri de onun görüşünün doğru olduğunu sanarak anneyi öylece defneder ve bu, çocuğun da mezarda ölmesine sebep olursa, çocuğun diyeti bizzat defni gerçekleştiren kimsenin üzerinedir. Ancak çocuğun ölümü bu görüşü ileri süren kimseye dayanırsa diyet onun üzerindedir.

Soru 242: Belediye, mezarlıktan daha iyi yararlanılması için mezarların iki kat halinde yapılmasını karar-

laştırmıştır. Bu konudaki şer'î hükmü açıklamanızı rica ederiz?

Cevap: Mezarın açılmasını gerektirmediği ve bir Müslümana saygısızlık olmadığı takdirde Müslümanların mezarlarını birkaç kat yapmak caizdir.

Soru 243: Bir çocuk su kuyusuna düşmesi sonucu orada boğularak ölmüştür. Kuyuda bulunan su dolayısıyla çocuğun bedeni çıkarılamıyor bu durumda ne yapmak gerekir?

Cevap: Kuyuda bırakılır ve kuyu onun mezarı olur. Eğer; kuyu başkasının mülkü değilse ya da sahibi razı olursa, o kuyunun kullanılmayarak kapatılması farzdır.

Soru 244: Bölgemizde sine ve zincir vurma törenleri sadece Ehl-i Beyt İmamları (a.s), şehitler ve din büyüklerinin matem merasimlerinde yapılmaktadır. Aca-ba; silahlı kuvvetler yetkililerinin veya İslâm Cumhuriyeti ve bu Müslüman halka önemli hizmetleri geçen şahsiyetlerin de vefatında bu tür törenlerin yapılması caiz midir?

Cevap: Bunun bir sakıncası yoktur.

Soru 245: Geceleyin mezarlığa gitmenin mekruh olduğu bilinmekle birlikte, geceleyin mezarlığa gitmenin İslâmî terbiye açısından etkili olduğunu gören bir kim-senin hükmü nedir?

Cevap: Bunun bir sakıncası yoktur.

Soru 246: Kadınların cenaze merasimine katılmaları ve cenazeyi taşımaları caiz midir?

Cevap: Sakıncası yoktur.

Soru 247: Bazı aşiretler arasında, biri ölünce matem törenlerine katılanlara yemek vermek üzere çok sayıda koyun kesmek bir gelenek halini almıştır. Bu iş bazen

büyük boyutta zarar verecek şekilde borç altına girmeği gerektiriyor. Bu gelenekleri yaşatmak için bu zararları üstlenmek caiz midir? Ölü sahiplerinin ve bu merasimlere katılanların şer'î hükmü nedir?

Cevap: Eğer; yemek verme masrafları, büyük varislerin malından ve onların rızası ile olursa, bu iş caizdir. Ancak bu davranış bazı problemlerin doğmasına ve mali zararlara yol açıyorsa , ondan kaçınılmalıdır. Ayrıca verdikleri yemeğin parasını ölünün kendi malından vermek isterlerse bu onun vasiyetinin keyfiyetine bağlıdır. Her halükarda bu gibi durumlarda, israftan ve ilahi nimetlerin zayi edilmesinden kaçınılmalıdır.

Soru 248: Şu anda bir bölgede mayın patlaması sonucu ölen kimseye şehit hükmü uygulanır mı?

Cevap: Yıkamamak ve kefenlememek hükmü sadece savaş meydanında öldürülen şehide mahsustur.

Soru 249: İnkılap muhafızları ordusunda görev yapan kardeşler bazen sınır bölgelerinde İran İslâm Cumhuriyeti'ne karşı savaşan düşman çeteleriyle çatışıyorlar; dolayısıyla şehit düşenler oluyor. Acaba; bu aziz şehitlere gusül veya teyemmüm vermek farz mıdır? Yoksa bu bölgeler de savaş meydanı mı sayılmaktadır?

Cevap: Eğer; o bölgeler hak ve batıl ordusu arasında savaş meydanı olursa, hak ordusundan ölenler şehit hükmündedirler.

Soru 250: cemaat namazı imamlığı şartlarına haiz olmayan bir kimse, cenaze namazında müminlere imamlık edebilir mi?

Cevap: Diğer cemaat namazları ve cemaat imamlığında gerekli olan şartların, cenaze namazında şart olmadığı uzak bir ihtimal değildir. Gerçi; o şartlara cenaze namazında da riayet etmek ihtiyata daha uygundur.

Soru 251: Mümin bir kişi (dünyanın herhangi bir yerinde) İslâm hükümlerini icra etmek yolunda veya gösteri sırasında ya da Caferî fikhını uygulama yolunda öldürülürse şehit sayılır mı?

Cevap: Onun için şehit sevabı vardır; ama, şehidin defniyle ilgili hükümler, savaş meydanında, savaş esnasında, şehit edilen kimseye mahsustur.

Soru 252: Uyuşturucu madde kaçakçılığı suçundan dolayı kanun gereği idama mahkum olup yüksek divan yetkililerinin onayı ile idam edilen bir kimsenin cenaze namazı kılınır mı? Ve onun için düzenlenen matem merasimleri, Kur'ân okuma ve Ehl-i Beyt mersiyesi okuma merasimlerinin hükmü nedir?

Cevap: İdam hükmü infaz edilen bir Müslüman da aynen diğer Müslümanlar gibidir; ölümlere uygulanan bütün hüküm ve gelenekler onun hakkında da uygulanır.

Soru 253: Canlı bir insanın bedeninden kopmuş olan etli kemiğe dokunmak meyyite dokunma guslünü gerektirir mi?

Cevap: Canlı insanın bedeninden kopmuş bir uzva dokunmak meyyit guslü gerektirmez.

Soru 254: Ölmüş bir insanın bedeninden ayrılmış bir uzva dokunmak vacip meyyit guslünü gerektirir mi?

Cevap: Ölüden kopmuş bir uzva dokunmak; eğer beden soğuduktan sonra ve ölüye gusül verilmeden önce gerçekleşirse, ölüye dokunma hükmündedir.

Soru 255: Ölmek üzere olan müslümanı kibleye doğru yatırmak gerekli midir?

Cevap: Ölmek üzere olan müslümanın ayak altları kıbleye bakacak şekilde sırt üstü yatırılması daha iyidir. Fakihlerin çoğu ; bu işe gücü yettiği takdirde kişinin kendisine aksi takdirde diğerlerine vacip biliyorlar. Dolayısıyla ihtiyata uygun olan bu işin terk edilmemesidir.

Soru 256: Çekilen dışın üzerinde gelen dış etine dokunmak meyyite dokunma guslünü gerektirir mi?

Cevap: Hayır, guslü gerektirmez.

Soru 257: Elbisesiyle birlikte defnolunan şehide dokunmak meyyite dokunma guslünü gerektirir mi?

Cevap: Mezkur şehide dokunmak meyyite dokunma guslünü gerektirmez.

Soru 258: Ben Tıp Fakültesi'nde okuyan bir öğrenciyim. Otopsi esnasında bazen ölünün bedenine dokunmak zorunda kalıyorum. Elbette, biz bu ölülerin Müslüman ölüleri olduklarını bilmiyoruz. Fakat, yetkili kişiler kesin olarak onların gusül verilmiş olan Müslüman ölüleri olduğunu söylüyorlar. Bunlara atfen bu ölülere dokunduktan sonra namazla ilgili olarak görevimizin ne olduğunu ve üzerimize meyyite dokunma guslü farz olup olmadığını açıklamanızı rica ediyoruz.

Cevap: Bir ölüye gusül verilmiş olduğu size ispatlanmadıkça ve bu hususta şüphede olduğunuz sürece, o ölünün bedenine veya ondan kopan uzuvlarına dokunmak guslü farz kılar ve meyyite dokunma guslü yapılmadıkça namaz sahih olmaz. Ancak ona gusül verilmiş olduğu ispatlanırsa, onun guslünün doğru verilip verilmediğinde şüphede edilebile onun bedenine veya ondan kopan uzuvlarına dokunmak guslü gerektirmez.

Soru 259: İsmi ve nereli olduğu bilinmeyen bir şehit bir mezar defnedilmiş ve bir aydan sonra bu şehidin, mezarın bulunduğu şehrin halkından olmadığını

kanıtlayacak bazı belirtiler ele geçmiştir. Acaba; bu durumda cesedi şehidin kendi şehrine taşımak için o mezarı açmak caiz midir?

Cevap: Şer'î hükümlere uygun olarak defnedilmişse, artık mezarı açmak caiz değildir.

Soru 260: Mezarı kazmaksızın ve üzerindeki toprak giderilmeden, bazı özel kameralarla kabrin içerisinden bilgi ve film elde etmek mümkün olursa, buna da mezarı açmak denir mi?

Cevap: Mezarı kazmadan ve mezarı açıp ölünün bedenini açığa çıkarmadan, ölünün bedenini kameraya almaya mezarı açmak denmez.

Soru 261: Belediye, sokağı genişletmek amacıyla mezarlığın etrafındaki makbereg odalarını yıkmak istiyor. Bunu göz önünde bulundurarak aşağıdaki soruları cevaplamanızı rica ediyoruz:

1- Yapılan bu iş caiz midir?

2- Bu ölülerin kemiklerini oradan çıkarıp ayrı bir yerde defnetmenin hükmü nedir?

Cevap: Müminlerin mezarlarını yıkmak ve açmak; yolları genişletme ve yenileme kastıyla olursa caiz değildir. Ama mezar açılır ve Müslüman ölünün bedeni veya çürümemiş kemikleri ortaya çıkarsa, onu yeniden defnetmek farzdır.

Soru 262: Şer'î ölçülere riayet etmeksizin Müslümanların mezarlarını yıkmaya kalkışan bir kimseye karşı diğer Müslümanların görevi nedir?

Cevap: Şart ve derecelerine riayet ederek münkerden nehyetmek diğer Müslümanlara farzdır. Ayrıca kabirlerin yıkılışından dolayı Müslümanların kemikleri ortaya çıkarsa, onları yeniden gömmek farzdır.

Soru 263: Babam 36 yıl önce bir mezarda defnedilmiştir. Şimdi de vakıf idaresinden izin alarak kendim o mezardan yararlanmak istiyorum. Mezar vakıf olduğuna göre kardeşlerimden de izin almam gerekir mi?

Cevap: Ölülerin defnedilmesi için genel vakıf olan bir yerde bulunan mezar hususunda, orada defnedilmiş olan cenazenin vârislerinden izin almak şart değildir. Ancak; cenazenin kemikleri toprak olmadan önce, oraya başka bir cenazeyi defnetmek için mezarı açmak caiz değildir.

Soru 264: Hangi durumlarda mezarı açmak caizdir? Müslüman mezarlığını yıkıp başka bir merkez durumuna getirmenin (şer'î bir) yolu varsa, açıklamanızı rica ederiz.

Cevap: Müslümanların ölülerinin defnedilmesi için vakfedilmiş olan Müslüman mezarlığını başka bir şeye çevirmek caiz değildir.

Soru 265: Dinî merciden izin aldıktan sonra mezarları açıp ölülerin defni için vakfedilmiş olan mezarlığı başka bir şeye çevirmek caiz midir?

Cevap: Mezarı açmanın caiz olmadığı ve ölülerin defni için vakfedilmiş olan mezarlığın tahrip edilmesinin caiz olmadığı yerlerde izin fayda vermez. Ancak istisna edilen yerlerden birisi olursa sakıncası yoktur.

Soru 266: Yirmi yıl önce ölmüş olan bir kişinin mezarına, yanlışlıkla aynı köyde yeni ölen bir hanımın cenazesini defnetmişler. Elbette, söz konusu kişiye ait mezarda hiçbir kalıntıya rastlanmamıştır. Buradaki şer'î hüküm nedir?

Cevap: Bu durumda diğerlerine düşen bir görev yoktur. Cenazenin başka bir meyyitin kabrine defnedilmesi,

cenazeyi başka bir yere nakletmek için mezarın açılmasını caiz kılmaz.

Soru 267: Caddelerin birisinin ortasında dört tane mezar bulunmaktadır. Bu mezarlar yolun genişletilmesini engelliyor. Öte yandan, mezarları açmak da şer'î açıdan caiz değildir. Bu konuda belediyenin şer'î hükümlerin dışına çıkmaması için ne yapmamız gerektiği hususunda bizleri aydınlatmanızı rica ediyoruz.

Cevap: Eğer mezarları açmaksızın yolu onların üzerinden yaptırmak mümkün olur veya mezarların olduğu yerden caddenin geçmesi zorunlu olursa bir sakıncası yoktur. Aksi takdirde, mezarların üzerinden yolu genişletmek caiz değildir.

NECASET HÜKÜMLERİ

Soru 268: Kan pak mıdır?

Cevap:Eğer kanı sıçrayarak çıkan hayvanların kanı ise, o kan necistir.

Soru 269: İmam Hüseyin (a.s)'ın yas merasimlerinde bazen başı şiddetle duvara vurmaları sonucu başlarından bu merasime katılanların üzerine kan sıçrıyor, bu kan pak mıdır?

Cevap: İnsan kanı her durumda necistir.

Soru 270: Kanlı bir elbiseyi yıkadıktan sonra onun üzerinde kalan hafif kan lekesi necis midir?

Cevap: Eğer kanın kendisi kalmaz ve yalnızca yıkamakla gitmeyen renk kalırsa, paktır.

Soru 271: Yumurtada olan kan noktacığının hükmü nedir?

Cevap: Paktır; ama yenilmesi haramdır.

Soru 272: Haramla cünüp olan kimsenin ve necis yiyen hayvanın terinin hükmü nedir?

Cevap: Necaset yiyen devenin teri necistir. Ama necaset yiyen diğer hayvanlarla, haramla cünüp olan kimsenin teri güçlü görüş gereği paktır. Fakat; haramla cünüp olanın teriyle namaz kılmamak ihtiyaten farzdır.

Soru 273: Ölüye sidir ve kafur ile gusül verildikten sonra, normal su ile gusül verilmeden önce, ölünün bedeninden damlayan su damlacıkları pak mıdır?

Cevap: Ölünün üçüncü guslü tamamlanmadıkça necaset hükmünde baki kalır.

Soru 274: El, dudak ve ayaklardan bazen kopan deri parçaları pak mıdır?

Cevap: Ellerden, dudaklardan, ayaklardan veya bedeninin ayrı bir yerinden kendiliğinden kopan deri parçaları paktır.

Soru 275: Bir şahıs, savaş alanında domuzu öldürüp etini yeme mecburiyetinde kalmıştır. Bu kimsenin bedeninin rutubeti ve ağzının suyu necis midir?

Cevap: Haram ve necis et yiyen kimsenin ağzının suyu ve bedeninin teri necis değildir. Ancak; ıslak olarak domuzun bedenine değen her şey necistir.

Soru 276: Ressamlık ve yazı işlerinde kullanılan fırça ve kalemlerin iyi kaliteli olanları gayr-i İslâmî ülkelerden getirilmektedir. Bunlar genellikle domuz kılından imal edilmektedir. Bu gibi fırça ve kalemlere herkes kolaylıkla ulaşabiliyor ve özellikle kültürel merkezlerde ve tebliğ bürolarında çokça bulunmaktadır. Bu gibi fırça ve kalemleri kullanmanın şer'i hükmü nedir? Ve bunlarla Kur'ân ayeti ve hadis-i şerif yazmak caiz midir?

Cevap: Domuz kılı necistir ve şeriatça taharetin şart olduğu yerlerde kullanmak caiz değildir. Ama; taharetin şart olmadığı yerlerde onları kullanmanın sakıncası yoktur. Fırçanın domuz kılından yapılabildiği bilinmediği takdirde ise onu taharetin şart olduğu işlerde de kullanmanın sakıncası yoktur.

Soru 277: Gayri İslami ülkelerden ithal edilen etleri yemek helal midir? Bu etlerin pak ve necis olma açısından hükmü nedir?

Cevap: Şer'i usullere göre kesildiği bilinmedikçe (o etler) haramdır. Ancak paklık açısından şer'i usullere göre kesilmediğine emin olmadıkça , paktırlar.

Soru 278: Gayri İslami ülkelerden gelen deri ve diğer hayvan azalarıyla ilgili görüşünüz nedir?

Cevap: Eğer hayvanın İslami usullere göre kesildiğine ihtimal verirseniz paktırlar. Ancak İslami usullere göre kesilmediğine eminseniz necistirlir.

Soru 279: Cünüp olan bir kimsenin elbisesi meni ile necis olursa, el veya elbise ıslak olduğu takdirde ona el sürmenin hükmü nedir? Yine cünüp olan kimse, elbisesini temizlemesi için diğerine vermesi caiz midir? Ve ihtilam olan şahsın elbisesini kendi isteğiyle yıkayan kimseye, elbisesinin necis olduğunu haber vermesi gerekir mi?

Cevap: Meni necistir, sirayet edici bir rutubetle başka bir şeye değdiğinde onu da necis eder. Elbiseyi yıkayan kimseye onun necis olduğunu söylemek gerekmez. Ancak elbisenin sahibi onu temizlediğine emin olmadığı sürece, ona pak elbise hükmü uygulayamaz.

Soru 280: Ben idrardan sonra istibra yapıyorum; fakat, istibradan sonra benden meni kokusu veren bir

akıntı geliyor. Bu durumda namaz hususunda görevim nedir?

Cevap: Eğer; meni olduğunu kesin olarak bilmiyorsanız ve meninin şeriatça belirlenen alametleri de bulunmazsa, meni hükmünü taşımaz ve paktır.

Soru 281: Karga, kartal ve papağan gibi eti haram olan hayvanların dışkıları necis midir?

Cevap: Paktır.

Soru 282: İlmihal kitaplarında eti yenilmeyen hayvanların ve kuşların pisliğinin necis olduğu yazılmıştır. Bu durumda sığır, koyun ve tavuk gibi eti yenilen hayvanların pisliği pak mıdır?

Cevap: Kuş ve benzeri eti yenen hayvanlarla eti yenmeyen kuşların dışkıları paktır.

Soru 283: Eğer; tuvalet taşının kenarında veya tuvaletin içinin herhangi bir yerinde gâit olur ve kür su ya da az suyla yıkanır ama ayn-ı necis kalırsa, ayn-ı necisin olmadığı ve yıkanırken su ulaştığı yerler pak mıdır?

Cevap: Necasete bağlı olan necis suyun ulaşmadığı yerler temizdir.

Soru 284: Misafir, konuk olduğu evde herhangi bir şeyi necis ederse ev sahibine haber vermesi gerekir mi?

Cevap: Necis ettiği şey yiyecek, içecek ve yemek kapları değilse bildirmesi gerekmez.

Soru 285: Necis olmuş şeye değen başka bir şey de necis olur mu? Eğer; necis olursa, bu hüküm zincirleme olarak bütün vasıtalar için mi geçerlidir, yoksa yalnızca yakın vasıtalar için mi?

Cevap: Necis olmuş şeye değen başka bir şey ıslak olursa necis olur. Yine necislenmiş şeye değen şey de necis olur; ve yine ihtiyat gereği ikinci necislenmiş,

değen şey de necis olur. Ama, üçüncü necislenmiş de-
ğen şey necis olmaz.

Soru 286: Şer'î usullere göre kesilmemiş olan hayva-
nın derisinden imal edilmiş ayakkabıyı giyen kimsenin,
her abdest almadan önce ayağını yıkaması gerekir mi?
Bazıları, ayakkabı içerisinde ayağın terlediği takdirde
ayakları yıkamanın gerektiğini söylüyorlar. Genel olarak
da her türlü ayakkabıda az-çok ayaklar terlemektedir.
Bu konuda görüşünüz nedir?

Cevap: Eğer ayakkabının şer'î usullere göre kesil-
memiş hayvanın derisinden yapıldığına emin olunursa
ve böyle bir ayakkabı içerisinde ayakların terlediği an-
laşılırsa namaz için ayakları yıkamak gerekir.

Soru 287: Devamlı kendisini necis eden çocuğun eli-
nin rutubeti, ağız suyu ve artığının hükmü nedir. Yine,
ıslak ellerini avret yerlerine süren çocukların hükmü
nedir?

Cevap: Necis olduğu kesin olarak bilinmezse paktır.

Soru 288: Ben bir dişeti hastalığına yakalanmış bu-
lunmaktayım. Doktorun teşhisine göre devamlı olarak
diş etlerimi fırçalamam gerekiyor. Dişlerimi fırçalamam
ise diş etlerimin bazı yerlerinin siyahlaşmasına sebep
oluyor. Diş etlerimin içerisinde kan toplanmış gibi olu-
yor. Üzerine bıraktığım kağıt mendil kırmızılaşıyor. Bu
yüzden kür suyla ağzımı temizlemeğe çalışıyorum. An-
cak; katılaşmış olan bu kan uzun bir müddet kalıyor ve
yıkamakla da gitmiyor. Ağzımı kür sudan çıkardığımda
ağzımda kalan ve dişeti altındaki kana değen bu su nec-
is midir, yoksa o da ağız suyunun bir parçası sayılarak
pak mıdır?

Cevap: Ondan sakınmak ihtiyata uygun olmakla bir-
likte temizdir.

Soru 289: Yemek yerken diş etlerinde katılaşmış olan kana değen yemek necis olur mu? Necis olduğu takdirde, yemeği yuttuktan sonra ağzın iç kısmı necis kalır mı?

Cevap: Mezkur durumda, yemek necis olmaz ve yutulmasında bir sakınca yoktur. Ağzın içi de temizdir.

Soru 290: Bir süredir makyaj malzemelerinin necis olduğuna dair söylentiler var; söylentiye göre, çocuk dünyaya geldiğinde dış zar alınıp, soğuk hava depolarında muhafaza ediyorlar ve hatta dünyaya ölü olarak gelen çocuğu alıp aynı şekilde muhafaza ediyorlar ve bundan da ruj gibi makyaj malzemeleri yapıyorlar. Biz de bazen bunları kullanıyoruz ve hatta bazı zamanlar ruj yeniliyor bile; bunlar necis midir?

Cevap: Söylentiler, makyaj malzemelerinin necis olduğuna dair şer'î delil sayılmazlar. Şeriatça muteber olan bir yolla onların necis olduğu ispatlanmadıkça, onları kullanmanızın sakıncası yoktur.

Soru 291: Elbiseden veya kumaş parçalarından ince küçük tüyler dökülmektedir. Elbise yıkarken leğene baktığımızda bu tüyleri görüyoruz. Bu durumda, musluğun altında suyla dolu olan leğene elbiseyi daldırdığımızda leğenin kenarlarından etrafa su taşıyor. Ben de leğenden taşan suyun içerisinde bu tüylerin olması nedeniyle bu sudan ihtiyat edip o yerleri yıkıyorum. Yine, çocukların elbiselerini çıkardığımda kuru bile olsalar çıkardığım yere bu tüylerden düşmüştür düşüncesiyle oraları yıkıyorum, bu ihtiyat gerekli midir?

Cevap: Sorudaki durumda, musluktan su döküldüğü halde leğenden taşıp akan su, elbiseden ayrılıp su yüzünde yüzen tüylerle birlikte paktır. Nitekim çocukların necis elbiselerinden ayrılan tüy veya toz parçacıkları da elbisenin necis yerinden ayrıldıklarına yakın edilmedik-

çe paktırlar. Ayrıca o ayrılan tüylerin necis bölgeden ayrıldıklarından şüphelenmek onların necis sayılması için yeterli sebep değildir.

Soru 292: Rutubet ne derecede olursa necasetin sirayet etmesine sebep olur?

Cevap: Ölçü, yaş bir cisim başka bir cisme değdiğinde birinin ıslaklığının hissedilir bir şekilde diğerine geçmesidir.

Soru 293: Hıristiyan ve Yahudiler gibi dinî azınlıkların da elbiselerini verdikleri kuru temizleyicilere verilen elbiseler pak mıdır? Ayrıca; buralarda temizleme işlemi kimyasal maddelerle yapılmaktadır.

Cevap: Kuru temizleyicilere verilen elbiseler önceden necis değillerse, yine de temizdirler ve elbiselerin ehl-i kitap olan dinî azınlıkların elbiselerine değmeleri onların necis olmasına sebep olmaz.

Soru 294: Tam otomatik çamaşır makinelerinde yıkanan necis elbiseler pak olur mu? Bu çamaşır makinelerinin çalışma tarzı şöyledir: Birinci defada çamaşır tozuyla birlikte çamaşır makinesine koyulan çamaşırın üzerine bir miktar su dökülür ve çamaşır makinesi biraz çalışınca, çamaşır makinesinin kapak camı ve etrafındaki plastik üzerinde köpük oluşur. Sonra köpük bunları tamamen kapatınca ikinci kez su alıyor. Daha sonra da makine otomatik olarak çamaşırını üç defa az suyla yıkıyor ve her defasında suyu dışarıya atıyor. Sizden ricamız, böyle yıkanan çamaşırın pak olup olmadığını açıklamanızdır.

Cevap: Necasetin kendisi giderildikten sonra, musluğa bağlı olan su, çamaşır makinesinin içerisindeki elbiselere ve çamaşır makinesinin içinin her tarafına ulaştıktan sonra ondan ayrılıp dışarı çıkarsa bu şekilde yıkanan elbiseler paktırlar.

Soru 294: Yere, havuza veya çamaşır yıkanan hammamlara dökülen su, insanın elbisesine sıçrarsa, elbise necis olur mu?

Cevap: Temiz yere dökülen sudan sıçrayan su da pakdır. Eğer o yerin pak mı yoksa necis mi olduğunda şüphe edersek ondan sıçrayan su pakdır.

Soru 295: Belediyeye bağlı çöp kamyonlardan caddelere akan su, bazen şiddetli rüzgar nedeniyle halkın üzerine sıçramaktadır. Bu su pak mıdır?

Cevap: O suyun necise değmesi sonucunda necis olduğu kesin olarak bilinmediği takdirde temizdir.

Soru 296: Cadde üzerindeki çukurlarda toplanan sular pak mıdır?

Cevap: Bu tür sular pakdır.

Soru 297: Yemek, içmek hususunda, temizlik ve necaset hükümlerine önem vermeyen kimselerin evlerine gidip gelmenin hükmü nedir?

Cevap: Taharet ve necaset konusunda necis olduğu kesin olarak bilinmeyen bir şey, şeriatın zahiri hükmüne göre pak sayılır.

Soru 298: Aşağıda geçen kusmuğların şer'î açıdan hükümlerini açıkla mısınız:

- a) Süt emen çocuğun kusmuğu.
- b) Süt emen ve yemek yiyen çocuğun kusmuğu.
- c) Bulûğa ermiş insanın kusmuğu.

Cevap: Hepsi pakdır.

Soru 299: Eğer birkaç şeyden biri necis olur ama; hangisinin necis olduğu bilinmezse bunlara değen şeyin hükmü nedir?

Cevap: Onların hepsine değmedikçe, bazısına değen şey hakkında necis hükmü uygulanmaz.

Soru 300: Hangi dinden olduğu bilinmeyen bir kimse elinde sirayet edici (geçici) ıslaklık olduğu halde yiyecek maddeleri satmaktadır; satış esnasında gıda maddelerine dokunmaktadır. Ona hangi dine mensup olduğu sorulması gerekir mi, yoksa "her şeyin aslında temiz olduğu" ilkesi onun hakkında da geçerli midir? Elbette, bu kimse İslâm ülkesi vatandaşlarından değildir ve oraya çalışmak için gelmiştir.

Cevap: Ona hangi dine bağlı olduğunu sormak farz değildir. Onun kendisi ve ıslak olarak dokunduğu şeyler hakkında "her şeyin temiz olduğu" ilkesi geçerlidir.

Soru 301: Eğer insanın kendi evinde veya akrabalarından birinin evinde ya da her zaman gidip geldiği evlerin birinde necasete ehemmiyet vermeyen bir kimse olur ve bu şahıs o evin ve evdeki eşyaların temizlenmeyecek kadar geniş ölçüde necis olmasına sebep olursa, bu evde yaşayanların görevleri nedir? Böyle bir durumda insan nasıl temiz kalabilir. Özellikle de sahih olması taharete bağlı olan namazlar için ne yapmak gerekir. Bu durumun hükmü nedir?

Cevap: Evin hepsini temizlemek gerekmez. Namazın sahih olması için de namaz kılanın elbisesiyle -secdede- alnın temas ettiği yerinin temiz olması yeterlidir. Evin ve eşyalarının necis olması, namazda ve yemek- içmekte temizliğe riayet etmekten fazla bir yükümlülük gerektirmez.

SARHOŞ EDİCİ ŞEYLER

Soru 302: Alkollü içecekler necis midir?

Cevap: Sarhoş edici içecekler ihtiyat gereği necistirler.

Soru 303: Ateşte kaynayan ve üçte biri gitmeyen, ancak, sarhoş edici de olmayan üzüm suyunun hükmü nedir?

Cevap: İçilmesi haramdır, ama necis değildir.

Soru 304: İçerisinde bir veya birkaç üzüm tanesi olan yetişmemiş üzümün (korukun) suyunu çıkarmak amacıyla kaynatılırsa, kaynatıldıktan sonra geriye kalan suyun haram olduğu söylenmektedir. Bu söz doğru mudur?

Cevap: Eğer üzüm taneleri, çok az olur ve ona üzüm suyu denilmeyecek şekilde korukun suyunda kaybolup giderse helâldir. Ancak sadece üzüm tanelerinin kendisi ateşte kaynarsa haramdır.

Soru 305: Günümüzde -sarhoş edici- alkol bir çok ilaçların (özellikle de sıvı ilaçların) ve güzel kokuların (özellikle de dış ülkelerden getirilen kolonyaların) yapımında kullanılmaktadır. Bu durumda, bunu bilen veya bilmeyen kimselerin bu tür şeylerin alım-satımına, teminine, kullanımına ve diğer istifadelerine izin veriyor musunuz?

Cevap: Mezkur alkolün asaleten sıvı ve sarhoş edici şeylerden olduğu bilinmezse temizdir ve bunun karışık olduğu sıvı maddelerin alım satımı caizdir.

Soru 306: Sağlık görevlilerinin tedavi ederken ellerini ve tıbbî malzemeleri mikroplardan temizlemek için beyaz alkol kullanmaları caiz midir? Beyaz alkol tıbbî bir alkol olmanın yanı sıra içilebilir de. Formülü ise "C₂HO-OH"tır. Ayrıca, üzerine bu alkolden bir damla veya daha fazla dökülmüş elbiseyle kılınan namaz sahih midir?

Cevap: Asaleten sıvı olduğu bilinmeyen alkol sarhoş edici olsa bile temizdir, onun tıbbî ve gayri tıbbî işlerde kullanılmasının bir sakıncası yoktur. Böyle bir maddenin bulaştığı elbiseyle namaz kılmak sakıncasızdır. Ancak alkolün aslı sıvı olur ve uzmanların teşhisiyle sarhoş edici olduğu anlaşılırsa, ihtiyat gereği necistir ve onu değdiği elbise veya bedenle namaz kılmak, onun temizlenmesiyle mümkündür. Elbette tıbbi araç ve gereçleri onunla dezenfekte etmenin sakıncası yoktur.

Soru 307: İlaç ve gıda sanayiinde "Kefir" denen bir madde kullanılmaktadır. Bu madde, mayalanınca elde edilen maddede yüzde beş veya yüzde sekiz oranında bir alkol meydana gelmektedir. Bu miktardaki alkol o maddeyi kullanan kimse için herhangi bir sarhoşluğa yol açmıyor. Bu maddenin kullanılmasında şer'î açıdan bir mahzur var mıdır?

Cevap: Elde edilen maddede bulunan alkol kendi zatında sarhoş edici ise, elde edilen maddeye karıştırılması ve miktarının az olması yüzünden sarhoş edici olmasa bile, necis ve haramdır. Ancak onun kendi zatında sarhoş edici olup olmadığından veya aslen sıvı olup olmadığından şüphe edilirse hüküm değişir.

Soru 308: a) Etilalkol necis midir? (Galiba sarhoş edici içkilerin içerisinde olup sarhoşluğa yol açan alkol bu alkoldür.)

b) Alkolün necis olmasındaki ölçü nedir?

c) Bir meşrubatın sarhoş edici olduğunu tespit etmenin yolu nedir?

Cevap: a) Aslen sıvı ve sarhoş edici olan bütün alkoller necistir.

b) Ölçü aslen sıvı ve sarhoş edici olmasıdır.

c) Eğer; mükellefin kendisinin kesin bilgisi olmazsa, güvenilir uzman kişinin bildirmesi yeterlidir.

Soru 309: Çarşı pazarda satılmakta olan ülke içerisinde üretilen kola, pepsi gibi meşrubatları içmenin hükmü nedir? Elbette, bu gibi mamullerin temel maddeleri dış ülkeden getirilmektedir ve bunların alkolü ihtiva etme ihtimali vardır.

Cevap: Bu gibi şeyler temiz ve helaldir. Ama mükellef bunların aslen sıvı olan sarhoş edici alkolü ihtiva ettiğini kesin olarak bilirse necis ve haramdır.

Soru 310: Gıda maddelerini satın alırken onları satan veya yapan kimselerin onlara ellerini vurup vurmadığını veya onların yapımında alkol kullanıp kullanmadıklarını araştırmak gerekir mi?

Cevap: Sormak ve araştırmak gerekmez.

Soru 311: Kimyasal gazlara karşı etkili olan bir ilacın (sprey atropine sülfat) formülünde alkol temel role sahiptir. Yani; alkol de eklenmezse bu ilaç üretilemez. Öte yandan bu ilaç, İslâm ordularını kimyasal sinir gazları karşısında koruyabilecek bir silahtır. Acaba anlattığımız şekilde alkolü ilaç sanayiinde kullanmamız caiz midir?

Cevap: Aslen sıvı ve sarhoş edici olan alkol, necis ve haramdır. Ancak; onun bir ilaç olarak kullanılmasında her halükârda bir sakınca yoktur.

VESVESE VE ÇARESİ

Soru 312: Birkaç yıldan beridir vesveseye duçar olmuş bulunmaktayım. Bu durum, beni çok rahatsız etmektedir. Günden güne vesvesem daha da şiddetlenerek her şeyden şüphe eder hale geldim. Hayatım sanki şüphe üzerine kurulmuştur. Çoğunlukla da yiyecek maddeler ve ıslak eşyalar hususunda şüpheye düşüyo-

rum. Bu nedenle, diğer normal insanlar gibi hareket edemiyorum. Bir yere gittiğimde ayağımın terlediğini ve necise değmesi sonucu, necis olacağını düşünerek hemen çorabımı çıkarıyorum ve hatta halı üzerinde oturamıyorum. Oturduğumda da elbiseme halı tüyleri yapışmaması ve onu suyla yıkamak zorunda kalmamak için, her zaman üstümü çırparak halının üzerinden kalıyorum. Şimdi; artık bu işlerimden utanıyorum. Her zaman rüyamda maneviyatlı birisini görüp ona derdimi söylemeyi arzu ediyorum. Bu konuda bana yol göstermenizi rica ediyorum.

Cevap: Taharet ve necaset hükümleri, ilmihal kitaplarında açıklanmıştır. Şeriatın necis olduğuna hükmettiği ve insanın kesin olarak bildiği şeyler dışında her şey şeriatça temizdir. Bu durumda, vesveseden kurtulmak için rüya görmeye veya mucize olmasına gerek yoktur. Sadece mükellefin kendi şahsî düşüncelerini bir kenara atarak mukaddes İslâm şeriatına inanıp onunla amel etmesi ve necis olduğunu kesin olarak bilmediği şeyleri necis saymaması gerekir. Kapının, duvarın, halının, kullandığınız diğer eşyaların necis olduğunu nereden biliyorsunuz? Üzerinde yürümekte olduğunuz veya oturmakta olduğunuz halının tüyelerinin necis olduğunu ve onun çorabınıza, elbisenize ve bedeninize sirayet edeceğini nereden biliyorsunuz? Velhasıl; bu halinizle vesveseye önem vermeniz caiz değildir. Vesveseye itina etmemeğe çalışmanız ve vesveseye itina etmemeğe devam etmeniz inşaallah kendinizi vesvesenin pençesinden kurtarmaya yardım edecektir.

Soru 313: Ben birkaç çocuk annesi, yüksek tahsilli bir kadını. Taharet konusunda zorluk çekiyorum. Dindar bir ailede büyüdüğüm için İslâm'ın bütün hükümlerine riayet etmek istiyorum. Küçük çocuklarımdan idrar ve gâitini temizlediğim zaman, tuvalet taşına dökülen

su ayağıma, yüzüme ve hatta başıma bile sığıyor, bu yüzden her defasında suyun sığıradığı yerleri yıkamak zorunda kalıyorum. Bu ise yaşantımda bir çok zorluklara sebep oluyor. Öte yandan, taharet meselesi, benim dinim ve akidemle ilgili olduğu için önem vermek zorundayım. Hatta; bu yüzden psikologa bile müracaat ettim; ama, bir netice alamadım. Bu arada beni zor durumda bırakan diğer şeyler de vardır. Örneğin; necis olan şeyin tozu veya çocuğun eli necis olduğu zaman ya onları yıkamak zorunda kalırım ya da bir şeye el sürmelerini önliyorum. Necis olan bir şeyi yıkamak benim için çok zor oluyor; eğer, aynı şey yalnızca kirli olsaydı onu yıkamak benim için kolay olurdu. Bu hususta bana yol göstererek yaşantıyı kolaylaştırmanızı rica ediyorum.

Cevap: a) Mukaddes İslâm şeriatına göre necaset ve taharete şüphe edildiğinde taharet asıldır. Yani; bir şeyin necis olduğu hususunda şüphe edildiğinde hemen onun temiz olduğuna hükmetmek gerekir.

b) Necaset konusunda şiddetli hassasiyetleri olan kimseler (bu gibileri İslâm fıkında vesveseci olarak adlandırılır) bazı yerlerde bir şeyin necis olduğunu kesin bilseler dahi, normal bir insanın kanaat getireceği şekilde gözleriyle görmedikçe, o şeyin necis olmadığına hükmetmeleri gerekir. Bu hüküm, böyle kimseler hakkında mezkur hassasiyetleri kalkıncaya kadar geçerlidir.

c) Necis olan her şey veya bedeninin herhangi bir yerinin temiz olması için, necasetin aynının giderilmesinden sonra musluk suyuyla yalnızca bir defa yıkanması yeterlidir. Tekrar yıkamak ya da suyun altına tutmak gerekmez. Necis olan şey, elbise ve benzeri şeyler olduğu takdirde de içindeki suyun dışarı çıkması için normal miktarda sıkılır.

d) Siz, necaset konusunda şiddetli bir hassasiyete yakalandığınızdan dolayı şunu bilmelisiniz ki, necis toz nasıl olursa olsun sizin için necis değildir. Çocuğun elinin necis veya temiz olduğuna da dikkat etmeniz gerekmez. Kanın bedenden temizlenip temizlenmediğini de inceden inceye araştırmanıza gerek yoktur. Bu hüküm; hassasiyetinizin tamamen yok olmasına kadar geçerlidir.

e) İslâm dininin hükümleri kolaylık üzere kurulmuştur. Bu hükümler insan fitratıyla tam bir uyum içerisindedir. Öyleyse; bu hükümler yoluyla cisim ve ruhunuza eziyet edip zarar vermeyin. Bu gibi konulardaki ıstırap ve vesveseciliğinizin yaşantınıza acı vermekten başka bir şeye yaramaz. Allah Teala, ne kendinize ve ne de sizinle ilişkide olanlara eziyet etmenize razı değildir. Kolaylık dininin şükrünü yerine getirin. Bu nimetin şükrü de Allah Teala'nın emirlerine uygun olarak hareket etmekle olur.

f) Bu durum, geçici ve tedavisi olan bir durumdur. Bir çok insan vesveseye müptela olduktan sonra yukarıda söylenildiği şekilde amel ederek ondan kurtulmuşlardır. Siz de, Allah Teala'ya tevekkül edin, himmet ve iradenizi kullanarak kendinizi bu konuda rahatlatın.

EHL-İ KİTAP VE DİĞER FIRKALARIN HÜKMÜ

Soru 314: Bazı fakihler ehl-i kitabın temiz, bazıları da necis olduğunu söylüyorlar; bu konuda sizin görüşünüz nedir?

Cevap: Ehl-i kitabın zat itibarıyla necis olduğu malum değildir. Onların zat itibarıyla temiz oldukları görüşündeyiz.

Soru 315: Ehl-i kitaptan olup da, fikrî olarak peygamber efendimizin peygamberliğine inanan; ama buna

rağmen, kendi baba ve dedelerinin geleneklerini sürdüren kimseler taharet açısından kafir hükmündeler mi?

Cevap: Yalnızca Peygamber efendimizin (s.a.a) peygamberliğine inanması bir kimsenin Müslüman olduğuna hükmetmek için yeterli değildir. Ancak onlar ehl-i kitaptan sayılıyorlarsa (yine de) temizdirler.

Soru 316: Birkaç arkadaşla birlikte bir ev kiraladık; sonra arkadaşlarımızdan birinin namaz kılmadığını gördük, sebebini sorunca, kalben Allah'a inandığını ama namaz kılmadığını söyledi. Biz onunla birlikte yemek yiyoruz ve aramızda geniş ve çok yakın ilişkiler var. Acaba, böyle birisi pak mıdır?

Cevap: Sadece namazı, orucu veya diğer şer'î farzları terk etmesi Müslümanın mürtet olmasına (dinden çıkmasına) ve necis olmasına sebep olmaz. Bir Müslümanın mürtet olduğu ispatlanmadıkça diğer Müslümanların hükmündedir.

Soru 317: Ehl-i kitaptan kastedilen hangi dinlerdir ve onlarla ilişki sınırlarını belirleyen ölçü nedir?

Cevap: Ehl-i kitaptan maksat, kendisini ilahî bir dine mensup kılıp, Allah'ın peygamberlerinden bir peygamberin (a.s) ümmeti sayan Yahudiler, Hıristiyanlar ve Zerdüştiler gibi semavi kitapları olan kimselerdir. Hatta yaptığımız araştırmaya göre Sabiiler de ehl-i kitaptandır. İşte bunlar ehl-i kitap hükmünde olan kimselerdir ve İslâmî ölçü ve ahlâk riayet edilerek bunlarla muâşeretinde bulunmanın bir sakıncası yoktur.

Soru 318: Aliyullahiler adında bir fırka vardır; Emir'ül-Müminin Ali'yi (a.s) ilâh olarak kabul eden, namaz ve oruç yerine dua etmeğe inanan bunlar necis midir?

Cevap: Eğer Emir'ül-Müminin Ali'nin (a.s) ilâh olduğuna inanıyorlarsa, onlar ehl-i kitap olmayan gayri-müslimlerin hükmündedir. Yani kafir ve necistirler.

Soru 319: "Hz. Ali (a.s) ilâh değildir, ama ilâhtan aşığı da değildir." diyen ve Aliyullahiler olarak adlandırılan fırkanın hükmü nedir?

Cevap: Eğer Allah Teala'ya ortak koşmuyorlarsa, müşrik hükmünde değildirler.

Soru 320: On iki imam Şiaları tarafından Hz. İmam Hüseyin (a.s) veya Ashab-ı Kisa (a.s) için yapılan nezirler Aliyullahiler fırkasının toplandığı yerlere harcamak -ki, bu gibi yerlerin güçlenmesine sebep oluyor- caiz midir?

Cevap: Muvahhitlerin önderi Hz. Ali'nin (a.s) ilah olduğuna inanmak batıl bir akidedir. Bu inanç kişinin İslâm dininden çıkmasına sebep olur. Bu akidenin yapılmasına yardım etmek haramdır; ayrıca, nezredilen şey, ancak nezredildiği yerde harcanabilir.

Soru 321: Bizim bölgemizde ve diğer bazı bölgelerde kendilerine İsmailiye ismini veren bir fırka vardır. Bunlar imamlardan altısına inanıyorlar; ama, dinî farizalardan hiçbirine inanmıyorlar; yine velâyet-i fakih ilkesine de inançları yoktur. Bu fırkaya mensup olanlar necis midir?

Cevap: Yalnızca imamların (a.s) altısına veya herhangi bir dini hükme inanmamak dinin aslını ve peygamber efendimizin peygamberliğini inkara götürmezse, kafir olmaya ve necisliğe sebep olmaz. Ancak imamlardan (a.s) birine (haşa) küfredelerse, kafir ve necis olurlar.

Soru 322: Halkın mutlak çoğunluğunun kafir (Budist) olduğu bir ülkede bir üniversite öğrencisi bir ev kiralarsa, evin taharet ve necaset açısından hükmü nedir?

Bu evi yıkayıp temizlemek gerekir mi? Şunu da belirtmek gerekir ki, bu evler çoğunlukla tahtadan yapıldığından onları yıkamak mümkün değildir. Ayrıca; otellerin ve otellerdeki eşyaların hükmü nedir?

Cevap: Ehl-i kitap olmayan bir kafirin, beden ve elinin tesir edici ıslaklıkla bir şeye değdiği ispatlanmadıkça onun necis olduğuna hükmedilmez; necis olduğu kesin olarak bilirse de ev ve otellerin kapı ve duvarlarını ve onlarda olan eşyaları yıkamak gerekmez. Ancak; necis olan şey yemek, içmek veya namazda kullanılırsa, onu yıkamak gerekir.

Soru 323: Huzistan bölgesinde kendilerine Sabiiler adını veren büyük bir grup yaşamaktadır. Onlar; "Biz Hz. Yahya'ya (a.s) tabiyiz ve onun kitabı bizim yanımızdadır" diyorlar. Din alimlerinin görüşünde de bunların Kur'ân-ı Kerim'de ismi geçen Sabiiler olduğu ispatlanmıştır. Bunların ehl-i kitap olup olmadığı hususunu açıklamanızı rica ediyoruz.

Cevap: Adı geçen taife ehl-i kitap hükmündedir.

Soru 324: Kafir birinin yaptığı evin necis olduğu ve orda namaz kılmanın mekruh olduğu söylenmektedir. Bu doğru mudur?

Cevap: Böyle bir evde namaz kılmak mekruh değildir.

Soru 325: Yahudi, hıristiyan ve diğer kafir fırkalarının yanında çalışmanın ve onlardan ücret almanın hükmü nedir?

Cevap: Eğer iş haram işlerden olmaz, İslâm'ın ve Müslümanların genel maslahatlarına da aykırı olmazsa, sakıncası yoktur.

Soru 326: Askerlik görevini yaptığım bölgede, Elhak mezhebine mensup olan aşiretler yaşamaktadır. On-

lardan yoğurt, süt gibi yiyecek, içecek alıp yemek caiz midir?

Cevap: Eğer, İslâm'ın temel inançlarına inanıyorlarsa, taharet ve necaset konusunda diğer Müslümanların hükmündedirler.

Soru 327: Öğretmen olarak yaşadığımız köyün halkı Ehli hak fırkasına mensup oldukları için namaz kılmazlar ve biz onların yemek ve ekmeklerinden yemek zorundayız. Çünkü sürekli olarak bu köyde kalıyoruz. Bu durumda, bizim namazlarımızın bir sakıncası var mı?

Cevap: Eğer tevhidi, nübüvveti veya dinin diğer zaruri hükümlerinden birini inkar etmezler ve peygamber efendimizin risaletinin eksik olduğuna da inanmazlarsa; onların kafir ve necis olduklarına hükmedilmez. Aksi takdirde, onlara dokunulduğunda ve yemeklerini yerken taharet ve necaset hükümlerine riayet edilmelidir.

Soru 328: Akrabalarımızdan biri komünist idi. Çocukluğumuzda bizlere birçok eşya ve araç-gereç vermişti. Şimdiye kadar aynı şekilde kalan o eşya ve araç-gereçlerin hükmü nedir?

Cevap: Eğer, kafir ve mürtet olduğu ispatlanır ve bulûğ çağına ulaştığında, Müslüman olduğunu belirtmeden kâfirliği seçmiş olursa, onun malları diğer kâfirlerin malları hükmündedir.

Soru 329: Aşağıdaki sorulara cevap vermenizi rica ediyoruz:

1- İlkokul, ortaokul ve lise gibi çeşitli tahsil dönemlerinde erkek veya kız, okulun içinde veya dışında, mükellef olsun veya olmasın batıl Bahaî fırkasına mensup öğrencilerle Müslüman öğrencilerin oturup kalkmalarının, tokalaşmalarının hükmü nedir?

2- Bahaî olduklarını söyleyen veya Bahaî oldukları kesin olarak bilinen öğrencilere karşı eğitim görevlilerinin ve öğretmenlerin tutumu nasıl olmalıdır?

3- Su muslukları ve sabun gibi bütün öğrencilerin ortaklaşa kullandıkları eşyaları kullanmanın şer'î hükmü nedir? Elbette, bu gibi eşyalara ıslak el ve bedenle dokunulduğu bilinmektedir.

Cevap: Batıl Bahaî fırkasına bağlı olan her şahıs necistir. Taharetin şart olduğu işlerde, Bahaîler'in ıslak olarak temas ettikleri şeyde taharet hükümlerine riayet etmek gerekir. Ama; eğitim görevlileri ve öğretmenlerin Bahaî öğrencilere karşı tutumlarına gelince, onlarla olan ilişkilerin kanunlara ve İslâm ahlakına uygun olmalıdır.

Soru 330: Mümin kadın ve erkeklerin, sapık Bahaî fırkası karşısındaki görevlerini ve o fırkaya mensup olanların, İslâm toplumu arasında bulunmalarının getirdiği yükümlülüklerin neler olduğunu açıklar mısınız?

Cevap: Sapık Bahaî fırkasının hile ve fesatlarına karşı koymak ve diğer Müslümanların onlara meyletmelerini engellemek bütün müminlere bir görevdir.

Soru 331: Bazen sapık Bahai fırkası mensupları bizlere yiyecek veya başka şeyler getiriyorlar, onlardan yararlanmak caiz midir?

Cevap: Yoldan çıkmış ve insanları saptıran bu fırkanın mensuplarıyla bütün ilişkilerin kesilmesi gerekir.

Soru 332: Çevremizde bir çok Bahaî fırkası mensupları yaşamaktadır. Onlar evimize de çok gelip gidiyorlar. Bazıları, onların necis, bazıları da pak olduklarını söylüyorlar. Bu Bahaîler ise kendilerinden güzel ahlak göstermekte. Bunlar pak mıdır?

Cevap: Onlar necistirler. Onlar sizin din ve imanınızın düşmanıdır. Onlardan sakının.

Soru 333: Müslümanların ve kâfirlerin ortak olarak kullandıkları otobüs ve tren koltuklarının hükmü nedir? Bazı bölgelerde kafirlerin sayısı Müslümanlardan daha çoktur. Öte taraftan hava sıcaklığı, terlemeye ve rutubetin sirayet etmesine sebep olduğu da bilinmektedir.

Cevap: Ehli kitap olan kafirler necis değildirler. Ancak kafir ve Müslümanların ortak kullandıkları malzemelerin paklığında şüphe edildiğinde, necis oldukları kesin bilinmedikleri müddetçe temiz hükmündedirler.

Soru 334: Yurt dışında öğrenim görmek gayr-i Müslimlerle ilişkide bulunmayı gerektiriyor. Böyle bir yerde, kafirlerin ıslak elinin temas etme ihtimali olduğu takdirde, onların eliyle imal edilen (şer'i usullere göre kesilmeyen hayvanın eti gibi haramdan olan bir şeyi ihtiva etmemek kaydıyla) gıda maddelerini yemenin hükmü nedir?

Cevap: Yalnızca, kafirin elini yaş olarak gıda maddesine dokundurduğu ihtimali o gıda maddelerinden çekinmeyi farz kılmaz; kesin olarak temas ettiği bilinmedikçe o şey temiz hükmünü taşır. Eğer kafir; ehl-i kitap olursa, zat itibariyle necis değildir ve elinin ıslak olarak bir şeye değmesi onun necis olmasına sebep olmaz.

Soru 335: İslâm hükümetinde yaşamakta olan bir Müslüman, bir kafirin hizmetinde olur ve onun bütün masrafları o kafir tarafından karşılanır ve aralarında sıcak dostluk ilişkisi olursa; böyle bir Müslüman'la sıkı ailevi ilişki kurup bazı vakitler onun yemeğinden yemek caiz midir?

Cevap: Sözü edilen Müslüman'la diğer Müslümanların ilişki kurmalarında bir sakınca yoktur. Ancak; söz konusu Müslüman'ın akidesinde ve diğer konularda, hizmet ettiği gayr-i Müslim tarafından saptırılma ihti-

mali varsa, onun bu işten uzaklaşması ve diğer Müslümanların da onu münkerden nehyetmeleri farzdır.

Soru 336: Kayınbiraderim (maalesef bazı sebeplerden dolayı) birkaç yıl önce tamamen dinden çıkarak mürtet oldu. Hatta; dinin bazı makeddasatına hakaret edecek kadar ileri gitti. Ama, şimdi mürtet oluşundan birkaç yıl geçtikten sonra, gönderdiği bir mektupla İslâm'a inandığını, fakat namaz kılmadığını ve oruç tutmadığını belirtmektedir. Bu durumda, annesinin, babasının ve diğer aile fertlerinin onunla ilişkileri nasıl olmalıdır? Necis telakki edilmesi gereken kafir hükmünde midir?

Cevap: Önceden mürtet olduğu ispatlanmışsa, sonradan tövbe edince pak olur. Anne-babasının ve diğer aile fertlerinin de onunla ilişkilerinde bir mahzur yoktur.

Soru 337: Oruç gibi dinin zaruri hükümlerinden birini inkar eden kimse kafir hükmünde olur mu?

Cevap: Eğer dinin zaruriyatından bir şeyi inkar etmesi, peygamberliği inkar etmek veya peygamber efendimizi yalanlamak ya da şeriatı eksik bilmek anlamına gelirse bu küfür (kafirlik) ve irtidat sayılır.

Soru 338: Mürtet ve harbî kafirler için konulan ceza kanunları İslâm önderliğinin yükümlülüğü dahilinde olan siyasî bir hüküm müdür? Yoksa kıyamet gününe kadar değişmez olan şer'î bir ceza mıdır?

Cevap: Bu cezalar şer'î ve ilahî olan bir hükümdür.

NAMAZ HÜKÜMLERİ

NAMAZIN ÖNEM VE ŞARTLARI

Soru 339: Kasten namazı terk eden veya namazı hafife alan kimsenin hükmü nedir?

Cevap: Günlük beş vakit namaz İslâm dininin en önemli farzlarından; hatta namaz dinin direğidir. Namazı terk etmek ve hafife almak şer'an haram olup kıyamette cezalandırılmaya sebep olur.

Soru 340: Su ve teyemmüm edilecek bir şey bulamayan kimseye namaz farz mıdır?

Cevap: İhtiyat gereği vakit içerisinde namazı kılmalı ve vakitten sonra abdest veya teyemmümle namazı kaza etmelidir.

Soru 341: Farz namazda niyet nerelerde çevrilebilir?

Cevap: Şu yerlerde niyeti çevirmek farzdır:

1- İkinci namazı esnasında öğle namazını kılmadığının farkına varırsa, niyetini ikinci namazından öğle namazına çevirmelidir.

2- Yatsı namazı esnasında akşam namazını kılmadığını hatırlarsa ve niyeti çevirme yeri geçmemişse -dördüncü rekâtın rükûuna varmamışsa- niyetini yatsı namazından akşam namazına çevirmelidir.

3- Üzerine tertiple kılması gereken iki kaza namazı farz olur da unutarak sonra kılması gereken namazı ön-

ce kılsa niyetini çevirmelidir.

Şu yerlerde de niyeti çevirmek müstehaptır:

1- Farz namazda niyeti edâdan kazaya çevirmek; elbette bununla namazın fazilet vakti geçmezse.

2- Cemaat namazına yetişmek için niyeti farz namazdan müstehap namaza çevirmek.

3- Cuma öğlesinde Cuma Suresi'ni okumayı unutarak başka bir sureyi okuyan ve surenin yarısına yetişen veya yarısını geçen kimsenin farz namazını Cuma Suresi'yle kılmak için niyetini farz namazdan nafil namaza çevirmesi.

Soru 342: Cuma günü hem Cuma namazını ve hem de öğle namazını kılmak isteyen kimsenin bunların hiçbirinin farz olduğunu niyet etmeksizin sadece kurbet kastı mı etmelidir (Allah'a yakın olmak için kılmaya niyet etmelidir) veya birinde farz ve kurbet kastı ve diğerinde ise sadece kurbet kastı mı etmeli, yoksa her ikisinde hem farz, hem de kurbet kastı mı etmelidir?

Cevap: Her ikisinde de kurbet kastı etmek yeterlidir; hiçbirinde farz kastı etmek gerekli değildir.

Soru 343: Namazın farz olduğu ilk vakitten itibaren ağzından veya burnundan kan gelmeye başlar, namazın son vaktine kadar devam ederse hüküm nedir?

Cevap: Vücudunu temizleyemez ve farz namazın vaktinin geçmesinden de korkarsa namazı o hâliyle kılmalıdır.

Soru 344: Namazda müstehap zikirleri okurken vücudun tamamen sâbit olup hareket etmemesi farz mıdır?

Cevap: Namazdaki zikirleri okurken vücudun hareket etmemesinin farz oluşunda, farz ve müstehap zikir-

ler arasında fark yoktur. Ancak mutlak zikir kastıyla hareket halinde zikir söylemenin sakıncası yoktur.

Soru 345: Hastanelerde idrarın dışarı çıkması için bazı kimselere sonda takılıyor, bu durumda ister uyku da olsun, ister uyanık ve ister namaz halinde olsun elinde olmaksızın hastadan idrar çıkıyor, bu halde kıldığı namazı yenilemesi farz mıdır, yoksa bu haliyle kıldığı namaz yeterli midir?

Cevap: Bu haldeki şer'î vazifesine uygun olarak namaz kılsa, namazı sahihtir; yenilemesi ve kaza etmesi de farz değildir.

NAMAZ VAKİTLERİ

Soru 346: Günlük farz namazların vakitlerine dair Şia mektebinin dayandığı deliller nelerdir? Bildiğiniz gibi Ehl-i Sünnet yatsı namazının vaktinin girmesini akşam namazının kaza olmasına delil göstermekte; öğle ve ikindi namazlarında da durum aynıdır; dolayısıyla yatsı namazının vakti girdiğinde ve imam yatsı namazı için kalktığında me'mum'un bir arada akşam ve yatsı namazlarını kılmak için ona uyamayacağını ileri sürmekte.

Cevap: Delilimiz Kur'ân ayetlerinin ve sünnet-i şerifenin mutlak (kayıtsız ve genel ifadeli) olmalarıdır. Ayrıca cem etmenin (iki namazı bir arada kılmanın) caiz olduğuna delalet eden hadisler de vardır. Ehl-i Sünnet'te de iki namazı birinin vaktinde cem etmenin caiz olduğuna dair hadisler mevcuttur.

Soru 347: İkinci namazının vakti akşamla son bulur ve öğlenin vakti, akşama, ikinci namazı kılınacak kadar bir zamanın kalmasıyla son bulur şimdi şunu sormak istiyorum: Akşamdan maksat nedir; maksat güneş battığı

zaman mı yoksa akşam ezanının okunduğu zaman mıdır (tabi ufuklara göre)?

Cevap: İkinci namazının vaktinin sonu güneşin batmasıdır.

Soru 348: Güneşin batmasıyla akşam ezanı arasında kaç dakika geçmesi gerekir?

Cevap: Zahiren, bu mevsimlere göre değişir.

Soru 349: İşimin gereği ancak gece saat on birde evime dönebiliyorum, müracaat edenlerin sayısının çok olmasından iş arasında akşam ve yatsı namazını kılmaya fırsat olmuyor; -buna göre- gece saat on birden sonra akşam ve yatsı namazını kılmak sahih midir?

Cevap: Gece yarısından geciktirilmezse sakıncası yoktur; ancak, namazı geceleyin saat on birden sonraya bırakmamaya, hatta namazı ilk vaktinde kılmaya çalışılmalıdır.

Soru 350: Namazın edâ niyetiyle kılınmasının sahih olması için ne kadarı edâ vaktinde kılınmış olması gerekir? Bu miktarın edâ vaktinde kılınıp kılınmadığında şüpheye düşerse hüküm nedir?

Cevap: Edâ sayılabilmesi için bir rekâtının son vakte kılınması yeterlidir; vaktin, en azından bir rekât için yeterli olup olmadığına şüphe ettiğinizde edâ ve kaza kastı etmeksizin üzerinize olan farz namazı kılma niyetiyle namaz vazifesini yerine getirmelisiniz.

Soru 351: İslâm Cumhuriyetinin gayr-i İslâmî ülkelerdeki elçiliklerinde, her ülkenin büyük şehirleriyle ilgili şer'î vakitleri belirlemek için zaman cetveli hazırlanmıştır. Bu cetvellere ne kadar güvenilebilir?

Cevap: Ölçü, mükellefin itminan etmesidir; (emin olmasıdır) ama bu cetvelin gerçeğe uygun olduğuna it-

minanı olmazsa ihtiyat etmesi ve şer'î vaktin girdiğine kesin bilgi elde edinceye kadar beklemesi farzdır.

Soru 352: Fecr-i sadık¹ ve fecr-i kazib² hakkında görüşünüz nedir? Bu hususta namaz kılan kimsenin vazifesi nedir?

Cevap: Sabah namazı ve oruçta şer'î ölçü fecr-i sadıktır; bu da mükellefin teşhisine bağlıdır.

Soru 353: Liselerden birinde okul sorumluları öğleden sonra saat ikide, öğrencilerin dersleri başlamadan biraz önce cemaatle öğle ve ikindi namazlarını kılıyorlar. Namazın saat ikiye kadar geciktirilmesinin sebebi ise, sabah derslerinin şer'î öğleden kırk beş dakika önce bitmesi ve öğrencileri öğlene kadar bekletmenin zor oluşudur. Namazın ilk vaktinde kılınmasının önemini dikkate alarak bu husustaki görüşünüz nedir?

Cevap: İlk vakitte okulda olmadıkları takdirde, namaz kılacak olanlar gelinceye kadar cemaat namazını geciktirmenin sakıncası yoktur.

Soru 354: Öğle namazını öğle ezanından sonra, ikindi namazını da vakti girdiğinde, yine akşam ve yatsı namazlarını da kendi vakitlerinde (günlük namazları beş vakit olarak) kılmak farz mıdır?

Cevap: Vakit girdikten sonra mükellef namazı cem etmekle ayrı ayrı kılmak arasında serbesttir.

Soru 355: Günümüzde saatlerin çokluğu nedeniyle fecrin doğduğunu bilmek mümkündür. Ay ışığıyla aydınlık olan gecelerde namaz saatinin girdiğini ve fecr-i sadıkın da doğduğunu kesin olarak bilmek mümkün

1- Fecr-i Sadık: İkinci fecir, birinci fecirden sonra ufukta görülen ve gittikçe genişleyen ağarma.

2- Fecr-i kazib: Birinci fecir, sabah ezanına yakın doğuda dikey şekilde görülen ağarmadır.

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

olmasına rağmen sabah namazı için 15-20 dakika beklemek farz mıdır?

Cevap: Fecrin doğması, sabah namazının vaktinin girmesi ve oruç için yemekten sakınmanın farz oluşunda aydın olan gecelerle diğer geceler arasında bir fark yoktur; gerçi bu hususta ihtiyat etmek iyidir.

Soru 356: İki il arasında ufukların farklı olmasından kaynaklanan şer'î vakitlerdeki fark her üç vakit için aynı mıdır? Mesela, öğle namazının vaktinde iki il arasındaki fark 25 dakika olursa, sabah ve akşam vakitleri için de aynı miktarda fark geçerli midir? Yoksa sabah ve akşam namazlarında değişiyor mu?

Cevap: Sırf fecrin doğmasında veya öğle vaktinde ya da güneşin batışında -akşam vaktinde- aralarındaki farkın aynı olması diğer vakitlerde de aynı farkın geçerli olmasını gerektirmez; üç vakitte -sabah, öğle, akşamda- genellikle çeşitli şehirler arasında zaman farkı aynı değildir.

Soru 357: Ehl-i Sünnet, akşam namazını (şia mezhebine göre belirlenen) şer'î akşamdan önce kılmaktadır. Hac mevsiminde ve hac mevsimi dışında namazda onlara uymamız caiz midir ve bu namaz yeterli midir?

Cevap: Ehl-i Sünnet'in namazı vaktinden önce kıldığı belli değil; onların cemaatlarına katılarak onlara uymak sakıncasızdır ve -bu namaz- yeterlidir. Ancak vakit hususunda takkiye söz konusu olmazsa, namazı, vakti girdikten sonra kılmak gerekir.

Soru 358: Danimarka'da ve Norveç'te bazı mevsimlerde gündüzlerin çok uzun olduğunu dikkate alarak, namaz ve oruca karşı vazifem nedir?

Cevap: Günlük namazlar için her yerin ufku göz önünde bulundurulmalıdır; gündüzün uzun olması sebe-

biyle oruç tutmak çok çetin olursa edâ olarak yerine getirmenin farz oluşu üzerinizden kalkar ve kazası farz olur.

Soru 359: Güneş ışığının yaklaşık 7 dakikada yeryüzüne ulaştığını dikkate alarak sabah namazının vaktinin sona ermesinde ölçü güneşin doğması mıdır, yoksa güneş ışığının yeryüzüne ulaşması mı?

Cevap: Ölçü, güneşin doğması ve namaz kılacak olan kimsenin bulunduğu ufuktan görünmesidir.

Soru 360: Radyo, televizyon ve gazete gibi iletişim araçlarıyla her günün şer'î vakti bir gün önceden bildiriyor, bunlara güvenmek ve radyo veya televizyondan ezan okunmasıyla vaktin girdiğine hükmetmek caiz midir?

Cevap: Ölçü, mükellefin vaktin girdiğine itminan etmesidir.(güvenmesidir.)

Soru 361: Ezanın başlamasıyla namaz vakti de başlıyor mu, yoksa namaza başlamak için ezanın bitmesini beklemek mi gerekir? Oruçlu kimse ezanın başlamasıyla iftar edebilir mi, yoksa ezanın bitmesini mi beklemesi gerekir?

Cevap: Vakit girdikten sonra, ezanın okunmasına başlandığına itminanı olursa ezanın bitmesini beklemesi farz değildir.

Soru 362: Tertip üzere kılınması gereken namazlarda, sonra kılınması gereken namazı önce kılmak caiz midir; yatsı namazının akşam namazından önce kılınması gibi?

Cevap: Yanlışlıkla veya gaflet yüzünden öne geçirirse ve bu halde namazı bitirirse namazı doğrudur; ancak bilerek olursa namaz batıl olur.

Soru 363: İkinci namazının vakti akşam ezanına kadar mıdır yoksa güneşin batışına kadar mı? Yatsı namazı ve minada beytute etmek için gerekli olan ser'i gece yarısı ne zamandır?

Cevap: İkinci namazının son vaktindeki ölçü güneşin batışıdır. Akşam ve yatsı namazı gibi ameller için ihtiyata uygun olan , güneşin batımından sabah ezanına kadar olan vakti ölçü almaktır.(Yani bu vaktin toplamının ikiye bölünmesi sonucu gece yarısı belirlenir). Ancak minada beytute etmek için gün batımıyla gün doğumunun ortası ölçü alınmalıdır.

Soru 364: Eğer birisi ikindi namazı esnasında öğle namazını kılmadığını hatırlarsa ne yapmalıdır?

Cevap: Eğer öğle namazını kıldığını sanarak ikindi namazına başlamış ve namaz esnasında öğle namazını kılmadığını hatırlamışsa, bu durumda; eğer öğle ve ikindinin müşterek vakti içindeyse hemen niyetini öğle namazının niyetine çevirip namazını bitirmeli ve ardından ikindi namazını kılmalıdır. Eğer öğle namazının özel vaktinde bu durum vuku bulmuşsa ; ihtiyatı vacip gereği niyetini öğle namazına çevirip namazını bitirdikten sonra öğle ve ikindi namazını yeniden kılmalıdır. Bu hüküm akşam ve yatsı namazı içinde geçerlidir.

KIBLE HÜKÜMLERİ

Soru 365: Bazı fıkıh kitaplarında güneşin Mayısın 25'inde ve Temmuzun 17'sinde dikey olarak Ka'be'nin üzerinde olduğu yazılıdır. Bu iki günde dünyanın her hangi bir yerinde Mekke'de ezan okunduğu vakit, yere dikey olarak batırılan çubuğun gölgesiyle kible yönü teşhis edilebilir mi? Camilerin mihrapları çubuğun gölgesinin yönüyle farklı olursa hangisi doğrudur?

Kıblenin yönünü belirlemede kullanılan pusulaya güvenmek doğru mudur?

Cevap: Çubuğun gölgesinin yönüne veya pusulaya güvenmek mükellefe kible yönü hakkında güven verirse sahihtir ve ona uygun olarak hareket etmek farzdır; aksi takdirde kibleyi teşhis etmek için camilerin mihraplarına, Müslümanların kabirlerine güvenmenin de sakıncası yoktur.

Soru 366: Muharebede savaşın şiddeti yüzünden kible yönünü teşhis edemezse namazı herhangi bir yöne kılmak sahih midir?

Cevap: Vakit olursa dört tarafa namaz kılmalıdır, aksi durumda vaktin yettiği kadar kible yönü oluşuna ihtimal verdiği taraflara namazı tekrarlamalıdır.

Soru 367: Kabe'nin ortasından, doğru bir çizgi yeri yarararak yerin merkezinden geçirilirse yer küresinin diğer tarafında Kabe'nin karşısındaki noktadan çıkar; o noktada Kible'ye karşı nasıl durulur?

Cevap: Kible'ye karşı durmanın farz olmasındaki ölçü yer küresinin üzerinde Kâbe'ye doğru durmaktır; yani, yeryüzünde olan kimse Mekke-i Mükerrreme'de bina edilen Kabe'ye karşı durmalıdır; dolayısıyla durduğu noktadan yer küresinin üzerinden Kâbe'ye doğru uzanan tüm çizgiler mesafe açısından eşit olurlarsa o şahıs istediği tarafa durarak namaz kılabilir; ancak bir tarafın Kâbe'yle mesafesi örfen, kibleye doğru durmuş denilecek kadar az ve kısa olursa kısa mesafeli yönü seçmesi farzdır.

Soru 368: Kibleyi bilmediğimiz ve öğrenmek için de bir vesilemizin olmadığı bir yerde her dört tarafın kible olma ihtimali olursa, üzerimize farz olan vazife nedir?

Cevap: Dört taraf da kible olma ihtimali yönünden eşitse namazı kibleye doğru kıldığına dair kesin bilgi elde edebilmesi için her dört tarafa, aynı namazı tekrarlamalıdır.

Soru 369: Kible nasıl teşhis edilir? Güney ve kuzey kutuplarında namaz nasıl kılınır?

Cevap: Kutuplarda kibleyi tayin etmenin ölçüsü, namaz kılan kimsenin bulunduğu yerden Kabe'ye en kısa ve en yakın çizgiyi teşhis edip o çizgi doğrultusunda durmasıdır.

NAMAZ KILANIN YERİ

Soru 370: Zalim bir hükümetin gasp ettiği yerlerde oturmak, namaz kılmak veya oralardan geçmek caiz midir?

Cevap: Gasp edilmiş olduğu bilinirse, gasp edilmiş yerin hükmü uygulanır; dolayısıyla tasarruf etmek caiz değildir ve tasarruf eden kimse zâmindir (kefildir).

Soru 371: Geçmişte vakfolan, sonraları ise hükümetin tasarruf ederek okul yaptığı yerde namazın hükmü nedir?

Cevap: Şer'î bir sebeple tasarruf edildiği ihtimali itina edilirderecede olursa orada namaz kılmanın sakıncası yoktur.

Soru 372: Bir kimse, humus farz olan bir elbiseyle veya humuslu bir halı üzerinde bir müddet namaz kılsa bu namazlarının hükmü nedir?

Cevap: Bu gibi mallarda humus farz olduğunu veya onları kullanmanın hükmünü bilmezse geçmiş namazları sahihtir.

Soru 373: Namazda erkeklerin kadınlardan önde durması farz mıdır?

Cevap: Namazda erkeklerin kadınlardan önde durması farz değildir; hatta aralarında bir karış miktarınca mesafe olursa, kadınların erkeklerden önde durmalarının sakıncası yoktur.

Soru 374: İmam Humeyni'nin ve İslâm İnkılabı şehitlerinin resimlerini camilere asmanın hükmü nedir? Bilindiği üzere İmam Humeyni fotoğrafların camilere asılmamasını istemiştir; bir de bu işin mekruh olduğu da söylenmektedir.

Cevap: Şer'an camilere bu resimleri asmanın sakıncası yoktur, ancak namaz esnasında o resimlerin üzerinin örtülmesi daha iyidir.

Soru 375: Bir kimse (İslâm Cumhuriyeti'nde) devlete ait bir lojmanda oturuyor, oturma süresi bitmiş ve kendisine evi boşaltması bildirilmiştir; boşaltması için tanınan süre bittikten sonra o kimsenin o evdeki namaz ve orucunun hükmü nedir?

Cevap: Tanınan süre bittikten sonra ilgili yetkililer tarafından evden yararlanma hususunda izinli olmazsa o evdeki tasarrufları gasp hükmündedir.

Soru 376: Üzerinde resim bulunan halının üzerinde ve resimli mühürlere namaz kılmak mekruh mudur?

Cevap: Bunun kendiliğinden bir sakıncası yoktur. Ancak; Şia'ya iftira edenlerin eline bahane verecek şekilde olursa bu tür şeyleri üretmekten ve üzerinde namaz kılmaktan sakınmak farzdır.

Soru 377: Namaz kıldığımız yer pak olmaz; ama secde ettiğimiz yer pak olursa namazımız sahih midir?

Cevap: Yerin necaseti elbiseye veya vücuda geçecek şekilde olmazsa ve secde yeri de pak olursa orada namaz kılmanın sakıncası yoktur.

Soru 378: Arsası geçmişte mezarlık olan bir dâirede çalışmaktayım, bundan yaklaşık 40 yıl önce bu mezarlık terkedilmiştir ve 30 yıl önce üzerine bu bina yapılmıştır; şimdi o mezarlığın hepsini dâireler kapsamış, yapımı tamamlanmıştır ve mezarlıktan bir eser kalmamıştır; bu durumda şer'an görevlilerin bu gibi dâirelerde namaz kılmaları sahih midir?

Cevap: Söz konusu binanın arsasının mezarlık için vakfedilmiş olduğu şer'î bir yolla ispatlanması dışında, bu dâireyi kullanmanın ve onda namaz kılmanın sakıncası yoktur.

Soru 379: Mümin gençler -marufa emretmek için- haftada bir veya iki gün namazlarını gezi yerlerinde, parklarda kılmayı kararlaştırmışlar; ancak bazı büyükler parkların mülkiyeti belli olmadığını söylüyorlar; oralarda namazın hükmü nedir?

Cevap: Şimdiki parklarda, namaz kılma ve benzeri şekillerde yararlanmanın sakıncası yoktur ve sırf gasp edilmiş olma ihtimaline önem verilmez.

Soru 380: Şehrimizde birbirine yakın ve aralarında sadece bir duvar bulunan iki cami var; bundan bir süre önce müminlerden bir grup, camileri birleştirmek için aralarındaki duvarın büyük bir bölümünü yıktılar, bu hareket bu camilerde namaz kılma hususunda bazılarında şüphe uyandırdı ve bu hususta hâlâ şüphe içindedir; bu meselenin çözümü nedir, açıklar mısınız?

Cevap: İki cami arasındaki duvarın kaldırılması, o camilerde namaz kılmanın sakıncalı olmasını gerektirmez.

Soru 381: Yollardaki dinlenme tesislerinde yemek yemeyen bir kimsenin, bu tesislerde bulunan namazhanelerde namaz kılması caiz midir, yoksa sahibinden izin mi alması gerekir?

Cevap: Namaz hanenin tesis sahibine ait olduğuna ve oradan sadece lokantada yemek yiyenlerin yararlanabileceklerine izin verildiği ihtimali olursa izin alınması farzdır.

Soru 382: Gasp edilmiş bir yerde seccade, tahta vb. üzerinde namaz kılan kimsenin namazı batıl olur mu?

Cevap: Gasp edilmiş yerde kılınan namaz seccade ve tahta üzerinde de olsa batıldır.

Soru 383: Günümüzde hükümetin tasarrufunda olan bazı şirket ve kurumlara ait binalar, şer'î mahkemenin hükmüyle sahiplerinin ellerinden alınmış olması sebebiyle bazıları oralarda kılınan cemaat namazlarına katılmıyorlar; bu alanda görüşünüz nedir?

Cevap: Eğer müsadere hükmünü veren yetkilinin kanuni salahiyeti olduğu ve müsadere hükmünü şeriat ve kanun ölçülerine göre verdiği ihtimali olursa şer'an onun amelinin sahih olduğuna hükmedilir; buna göre, oradan yararlanmak caizdir ve gasp hükmüne girmez.

Soru 384: Bir caminin bitişiğinde hüseyniye olursa orada cemaat namazı kılmak sahih midir ve acaba ikisinin sevabı eşit midir?

Cevap: Camide kılınan namazın, cami dışında kılınan namazdan daha faziletli olduğunda şüphe yoktur; ancak şer'an hüseyniye veya başka bir yerde cemaat namazı kılmak sakıncasızdır.

Soru 385: Haram müzik çalınan bir yerde namaz kılmak sahih midir?

Cevap: Haram müziği dinlemeyi gerektirecekse orada durmak caiz değildir; ancak orada namaz kılınırsa sahihtir. Müzik sesi, dikkati toplamaya engel olursa, orada namaz kılmak mekruhtur.

Soru 386: Namaz vakti yaklaştığı bir zamanda kayıklarla önemli görevlere gönderilen kimselerin namazlarının hükmü nedir; şu da var ki, vaktinde namaz kılmazlarsa, ondan sonra namazı edâ olarak kılamayacaklardır?

Cevap: Bu durumda, mümkün olacak şekilde kayığın içinde namaz kılmaları farzdır.

MESCİT HÜKÜMLERİ

Soru 387: İnsanın kendi mahallesindeki camide namaz kılmasının müstehap olmasına rağmen mahalle camisini boş bırakarak cemaat namazı için şehrin merkez camisine gitmesinin sakıncası var mıdır?

Cevap: Mahalle camisini terk etmek, diğer bir camide ve özellikle şehrin merkez camisinde cemaat namazı kılmak için olursa sakıncası yoktur.

Soru 388: Banilerinden bazılarının, kendileri ve kendi kabileleri için yaptıklarını iddia ettikleri camide diğerlerinin namaz kılmalarının hükmü nedir?

Cevap: Cami, cami olarak bina edildikten sonra bir kavme, gruba, kabileye ve soya mahsus olmaz; bütün Müslümanların ondan istifade etmesi caizdir.

Soru 389: Kadınların, namazlarını camilerde mi, yoksa evlerinde mi kılmaları daha faziletlidir?

Cevap: Camide namaz kılmanın faziletli oluşu erkeklere mahsus değildir.

Soru 390: Günümüzde Mescid-i Haram'la sa'y yeri olan Sefa ve Merve arasında yaklaşık yarım metre yüksekliğinde ve bir metre genişliğinde alçak bir duvar vardır, o duvar mescitle sa'y yeri arasında müşterektir; kadınlar, camiye girmeleri caiz olmayan adet günlerinde - ay başlarında- bu duvarın üzerinde oturabilirler mi?

Cevap: Duvarın, Mescid'in bir parçası olduğuna dair kesin bilgi olmazsa sakıncası yoktur.

Soru 391: Mahalle camisinde spor yapmak veya uyumak caiz midir? Diğer camilerde hüküm nedir?

Cevap: Cami spor yeri değildir. Genel olarak caminin şanına aykırı işleri, camide yapmaktan sakınmak gerekir. Ayrıca camide uyumak ise mekruhtur.

Soru 392: Gençlere fikrî, kültürel, akidevî ve askerî eğitimler vermek için caminin avlusundan yararlanmak caiz midir? Bu işler için camilerin balkonlarından yararlanmanın hükmü nedir? Bu tür faaliyetler için tahsis edilmiş yerlerin azlığını da hatırlatmak isteriz.

Cevap: Bu, caminin avlu ve balkonunun nasıl vakfedildiğine bağlıdır. Bu alanda caminin cemaat imamı ve dernek üyelerinin görüşlerini almak şarttır; şunu da hatırlatayım ki, cemaat imamı ve dernek üyelerinin muvafakatiyle camilerde gençlere dinî dersler vermek iyi ve takdir edilir bir çalışmadır.

Soru 393: Bazı bölgelerde, özellikle köylerde camilerde düğün törenleri düzenliyorlar; yani evlerde şarkı söylüyor ve oynuyorlar, sonra kahvaltı veya akşam yemeklerini ise camide yiyorlar, bu iş şer'an caiz midir?

Cevap: Davetlilere camide yemek vermenin kendiliğinden sakıncası yoktur.

Soru 394: Bazı kooperatifler yerleşim bölgeleri yapıyorlar; ilk önce bu yerleşim bölgelerinde cami gibi

umumi merkezlerin yapılması hususunda görüş birliği sağlanıyor. Acaba evler şirkete üye olanlara verilince üyelere bazılarının önceki ittifaktan vazgeçerek, biz cami yapılmasına razı değiliz demeye hakları var mı?

Cevap: Şirket, bütün üyelerinin muvafakatini aldıktan sonra cami yapmaya başlar, bina tamamlanmış ve cami vakfolmuş olursa bazı üyelerin önceki anlaşmalarından vazgeçmelerinin bir etkisi yoktur; ancak bazı üyeler vakıf olması gerçekleşmeden önceki anlaşmalarından vazgeçerlerse bu durumda bütün üyelere ait olan mülkte (arsada) üyelerin rızası olmaksızın cami yapmak caiz değildir. Ancak lâzım bir akitte (anlaşmada) şirketin bütün üyelerine şirkete ait olan yerin bir bölümünü cami yapmaya ayrılması şart edilirse ve şirketin üyeleri de bunu kabul ederlerse bu durumda, anlaşmadan vazgeçmeye hakları yoktur ve vazgeçmelerinin de bir etkisi olmaz.

Soru 395: Gayr-i İslâmî kültürel saldırıya karşı çıkmak amacıyla yaklaşık otuz ilk ve ortaokul öğrencisini camide topladık; Bu grup, yaş ve fikir seviyelerine göre Kur'ân, ahkâm ve İslâmî ahlâk dersleri alıyorlar; Koro şeklinde ve org takımı olarak bu gruptan yararlanmanın hükmü nedir? Şer'î ölçülere, (İran'da) radyo, televizyon ve kültür bakanlığının kurallarına riayet edilerek bu tür müzik aletleriyle camide yapılan çalışmaların hükmü nedir?

Cevap: Kur'an, ahlak ve ahkam öğretmenin ve İslami marşların hazırlık çalışmalarını camide yapmanın sakıncası yoktur. Ancak camilerin şanının korunması vaciptir ve namaz kılanların rahatsız edilmemesi gerekir.

Soru 396: (İran'da) İslâmî irşad bakanlığı tarafından dağıtılan sinema filmlerini camide, Kur'ân derslerinde

katılanlara göstermenin şer'î açıdan bir sakıncası var mıdır?

Cevap: Caminin, sinema filmlerinin gösterildiği bir yere dönüştürülmesi caiz değildir; ancak gerek duyulduğu ve ihtiyaç görüldüğü zaman caminin imamının muvafakatiyle bazı dini filmleri göstermenin sakıncası yoktur.

Soru397: Masum imamların doğum günü münasebetiyle camilerde neşelendirici müziklerin yayınlanmasının şer'an sakıncası var mıdır?

Cevap: Açıktır ki, caminin özel dini bir hürmeti vardır; dolayısıyla camiden müzik yayınlamak, onun hürmetine uygun olmazsa, haram olan eğlendirici türden bile olmasa haramdır.

Soru 398: Sesi caminin dışına çıkan cami hoparlörlerinden istifade etmek ne zaman caizdir? Ezandan önce -hoparlörden- inkılabî marşlar ve Kur'ân-ı Kerim yayınlamanın hükmü nedir?

Cevap: Komşular ve mahallede oturanları rahatsız etmeyecek vakitlerde ezandan önce birkaç dakika Kur'ân yayınlamasının sakıncası yoktur.

Soru 399: Merkez camiinin tanımı nedir?

Cevap: Bir şehirde, bir kabileye veya çarşıya mahsus olmaksızın o şehrin halkının çoğunluğunun toplanması için yapılan camidir.

Soru 400: Camilerden birinin üstü örtülü bir bölümü otuz yıldır terkedilmiştir ve orada namaz kılınmamaktadır, bu yüzden harabeye dönüşmüş ve bir bölümü de ambar yapılmıştır. 15 yıldan beri burada yerleşmiş bulunan inkılap muhafızları son zamanlarda bazı onarımlar yapılmışlar. Bu onarımların sebebi ise bu binanın uygun olmayan durumu, özellikle tavanının yıkılmak üze-

re oluşuydu; ancak, bu birliklerde bulunan kardeşler caminin şer'î hükümlerini bilmediklerinden ve bilenlerin de onları aydınlatmadıklarından caminin bu bölümünde bir takım odalar yapmışlardır ve bu onarımlar için çok miktarda para harcanmıştır, şimdi binanın yapımı bitmek üzeredir; bunu dikkate alarak şu sorulara cevap verir misiniz:

1- Bu işi yöneten ve düzenleyenler, şer'î hükmü bilmedikleri takdirde bu iş için beytülmalden harcanan paradan şer'an sorumlu mudurlar? Ayrıca, bu yüzden günahkâr sayılırlar mı?

2- Harcanan paraların beytülmalden harcandığını göz önünde bulundurarak (caminin bu bölüme ihtiyacı olmadığı ve orada namaz kılınmadığı müddetçe) caminin bütün şer'î hükümlerine riayet edilerek bu odalarda Kur'ân ve din hükümlerinin öğretimi ve caminin diğer işleri için yararlanmak caiz midir? Yoksa, bu odaların yıkılması mı gerekir?

Cevap: Caminin üstü örtülü bölümünde yapılan odaların yıkılarak eski hâline dönüştürülmesi farzdır. Oraya harcanan paralarda ifrat ve tefrite düşülmemişse, ayrıca, bu iş bilerek yapılmamışsa ve öğrenmemekte de kusur edilmemişse herhangi birinin sorumlu olduğu söylenemez. Caminin üstü örtülü bölümünde cami imamının denetimi altında Kur'ân-ı Kerim, din ahkâmı ve diğer İslâmî öğreti halkaları oluşturmanın ve bu bölümden dinî törenler için yararlanmanın namaz kılanları rahatsız etmediği taktirde sakıncası yoktur; namaz ve benzeri ibadî vazifelere zarar dokunmaması ve halk birliklerinin camide bulunmaları için cemaat imamının, bu birliklerle ve caminin diğer sorumlularıyla yardımlaşması farzdır.

Soru 401: Birkaç cami cadde genişletme plânına girmektedirler. Taşıtların rahat hareket edebilmesi için bu

camilerin bazılarının tamamen ve bazılarının da bir bölümünün yıkılması gerekiyor, bu hususta görüşünüzü nedir?

Cevap: Önemsenmemesi ve göz ardı edilmesi mümkün olmayan bir maslahat olması dışında, camiye veya caminin bir bölümünü yıkmak caiz değildir.

Soru 402: Halkın abdest alması için camilere bırakılan su, az miktarda şahsi istifadeler için kullanılabilir mi? Örneğin, esnaflar, soğuk su olarak veya arabaya koymak için bu sudan alabilirler mi? Bu camileri belirli bir şahıs vakfetmediğinden, onun izin vermesi diye bir şey de söz konusu değildir.

Cevap: Sadece namaz kılanların abdest almaları için vakfedildiği bilinmezse, örfen caminin bulunduğu mahallede komşular ve oradan geçenlerin bu gibi sudan yararlanmaları normal olursa, -ihtiyat etmek daha iyi olmasına rağmen- bu tür istifadelerin sakıncası yoktur.

Soru 403: Mezarlığın yanında bir cami var; Müslümanlar mezarları ziyarete geldiklerinde, -örneğin akrabalarının mezarlarını yıkamak için- camiden su alıyorlar, o suyun camiye vakfolunduğu veya genel halka ait olduğu bilinmiyor; suyun camiye vakfolmadığı, ancak, abdeste ve taharet için kullanmaya tahsis edildiği takdirde bu gibi tasarruflar caiz midir?

Cevap: Caminin dışındaki bir mezarı yıkamak için camiden su almak halk arasında yaygın olur ve kötü (münker) sayılmazsa ayrıca o suyun sadece abdest veya abdest ve taharet için vakfedildiğine dair delil de olmazsa sakıncası yoktur.

Soru 404: Caminin onarımına ihtiyacı varsa şer'î hakimden veya onun vekilinden izin almak gerekir mi?

Cevap: Camiyi karşılık beklemeden -kendi veya hayır severlerin malıyla- onarmak, şer'î hâkimden izin almayı gerektirmez.

Soru 405: Üzerinde çok zahmet çektiğim mahalle camisinde defnedilmeye vasiyet etmem caiz midir? Ben bu caminin içinde veya avlusunda defnedilmeği arzuluyorum.

Cevap: Vakıf akdi okunduğunda ölünün defnedilmesi istisna edilmemişse orada defin caiz değildir ve bu alanda vasiyetiniz geçerli değildir.

Soru 406: Bundan yaklaşık yirmi yıl önce bir cami yapılmış ve mübarek "Sahib'ez-Zaman" (Allah zuhurunu yakın eylesin) ismi verilmiştir ve bu ismin caminin vakıf akdinde zikredildiği de belli değildir; acaba caminin ismini merkez camii olarak değiştirmenin sakıncası var mıdır?

Cevap: Sadece ismin değiştirilmesinde sakınca yoktur.

Soru 407: Burada eskiden beri süregelen yaygın bir adet var. Muharrem, safer, ramazan aylarında ve diğer dinî münasebetlerde harcanması için camiye adaklar yapılıyor. Son zamanlarda camilerde ısıtma ve benzeri teçhizatlardan yararlanılmaktadır. Mahalle ahalisinden biri ölünce camide onun için anma merasimi (Fatiha meclisi) düzenleniyor. Bu merasimlerde caminin aydınlatma ve ısıtmasından yararlanılıyor ve merasimi düzenleyenler bu masrafları karşılamıyorlar, bu şer'an caiz midir?

Cevap: Özel yas merasimleri ve benzerlerinde caminin imkanlarından yararlanmanın caiz oluşu o imkanların camiye ne adla adak adandığına veya ne için vakfedildiğine bağlıdır.

Soru 408: Bir köyde yeni yapılmış bir cami var (bu cami eski caminin yerine inşa edilmiştir) yeri eski caminin bir parçası olan bu caminin bir köşesinde şer'î hükmü bilmemelerinden dolayı bir çayhane yapmışlar, onun üzerinde de bir kütüphane yapmışlar; bu hususta görüşünüz nedir?

Cevap: Önceki caminin yerinde çayhane yapmak sahih değildir ve oranın yine camiye dönüştürülmesi farzdır; caminin üstü de cami hükmündedir, dolayısıyla caminin bütün şer'î eser ve hükümleri orda da geçerlidir; ancak kitap mütalaa etmek için oraya kitap rafları bırakmak ve orada kitap bulundurmamak namaz kılanlara engel olmazsa sakıncası yoktur.

Soru 409:"Köylerin birinde yıkılmak üzere olan bir cami vardır, yol açmaya engel olmadığından onu yıkmak için de herhangi bir gerekçe yok." Acaba bu camiyi tamamen yıkmak caiz midir? Bu camiye ait bir miktar eşya da var, bu eşyalar kime verilmelidir?

Cevap: Camiyi yıkmak caiz değildir ve genel olarak caminin harabe olması onu camilikten çıkarmaz; caminin eşyaları ve gelirlerine eğer o camide ihtiyaç olmazsa istifade etmek için diğer camilere verilmesinin sakıncası yoktur.

Soru 410: Şimdiki vakıflarda caminin bir parçasını oluşturan kütüphaneler gibi, caminin binasına girmeden ve camide tasarruf etmeden caminin avlusunun bir köşesinde müze yapmak caiz midir?

Cevap: Caminin avlusunun vakıf şekliyle çelişirse veya caminin binasının değişmesine sebep olursa caminin avlusunda müze veya kütüphane yapmak caiz değildir. Bu iş için caminin yakınında ayrı bir yer yapmak daha iyidir.

Soru 411: Vakfedilmiş bir yerde cami, dini medrese ve umumi kütüphane yapılmıştır; bunların hepsi şimdi faaliyet halindedir. Burası şimdi belediyenin yıkım projesi içine girmektedir; bunları yıkarak belediyeden yardım alıp daha iyi bir bina yapmak için belediyeyle nasıl yardımlaşılabilir?

Cevap: Belediye onu yıkar da karşılığını verirse bunu almanın sakıncası yoktur; ancak, önemli bir maslahat olmaksızın vakfedilmiş cami ve medreseyi yıkmak hadizatında caiz değildir.

Soru 412: Bir camiye büyütmek için caminin avlusunda bulunan ağaçlardan birkaçını kesmek gerekiyor; bu iş caiz midir?

Elbette, caminin avlusu büyüktür ve orada çok ağaç bulunmaktadır.

Cevap: Camiyi genişletmeye gerek varsa ve caminin avlusunu camiye eklemek ve ağaçları kesmek vakfi değiştirmek sayılmazsa sakıncası yoktur.

Soru 413: Önceden caminin üstü kapalı bölümünden olan, belediyenin bayındırlaştırma projesi alanına girdikten sonra yıkılarak yol olan yerin hükmü nedir?

Cevap: Önceki cami hâline dönüşmesi ihtimali uzaksa, orada camiye dair şer'î hükümlerin geçerli oluşu belli değildir.

Soru 414: Ben bir müddettir camilerden birinde cemaat namazı kıldırıyorum ve o caminin nasıl vakfedildiğinden de haberim yok; caminin gider açısından bir takım sorunlarla karşılaştığı dikkate alındığında caminin bodrumunu camiye uygun bir iş için kiraya vermek caiz midir?

Cevap: Bodruma cami denilmezse ve caminin ihtiyacı olan eklerden de olmazsa sakıncası yoktur.

Soru 415: Caminin giderlerini karşılamak için bir emlak olmadığından caminin yönetim kurulu -dernek üyeleri- caminin üstü kapalı bölümünün altında bodrum kazmışlar ve caminin ihtiyaçlarını karşılamak için orada bir iş yeri oluşturmak istiyorlar; bu iş caiz midir?

Cevap: Caminin üstü kapalı bölümünün altını işyeri ve benzeri şeyler yapmak için kazmak caiz değildir.

Soru 416: Kafirlerin, tarihi eserleri görmek için bile olsa Müslümanların camisine girmeleri caiz değil midir?

Cevap: Kafirlerin mescidul harama girmeleri haramdır. Diğer camilere girmeleri de hürmetsizlik sayılırsa caiz değildir. İhtiyat gereği diğer camilerde girmemelidirler.

Soru 417: Kâfirlerin eliyle yapılan bir camide namaz kılmak caiz midir?

Cevap: Orada namaz kılmanın sakıncası yoktur.

Soru 418: Kâfir bir kimse cami yapılması için veya camiye yardım için mal bağışlarsa, onu kabul etmek caiz midir?

Cevap: Sakıncası yoktur.

Soru 419: Birisi geceleyin camiye gelerek orada uyur da cünüp olursa ve uyandığında camiden çıkamazsa vazifesi nedir?

Cevap: Camiden çıkamaz ve başka bir yere gidemezse, camide kalmasının caiz olması için hemen teyemmüm etmesi farzdır.

DİĞER DİNİ YERLERİN HÜKÜMLERİ

Soru 420: Hüseyniyeyi belli şahıslar adına kaydettirmek caiz midir? Ve bu hayır işte katkısı olanlar buna razı olmazlarsa hükmü nedir?

Cevap: Dini törenlerin düzenlenmesi için umuma vakfedilen hüseyniyeleri belli kişilerin adına kaydettirmek caiz değildir ve böyle bir kayıta da gerek yoktur; her halükârda hüseyniyeleri bazı kişilerin adına kaydetmek onun yapımında katkısı olan kimselerin tümünün izniyle olursa daha iyidir.

Soru 421: İlmihal kitaplarında cünüp ve hayız kadının Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) haremlerine -türbelerine- girmelerinin caiz olmadığı yazılmıştır; haremnden maksat sadece kubbenin altı mıdır, yoksa kubbeye eklenen bütün binaları da kapsamına alır mı?

Cevap: Haremnden maksat, kubbenin altı ve örfen harem ve türbe denilen yerlerdir. Sonradan eklenen binalar harem hükmünde değildir; dolayısıyla cami unvanı olmazsa cünüp kimsenin ve hayız kadının oraya girmesinin sakıncası yoktur.

Soru 422: Eski bir caminin yanında bir hüseyniye yapılmıştır, şimdi namaz kılanlar camiye sığmadıklarından söz konusu hüseyniyeden cami olarak yararlanmak için bu hüseyniyeyi camiye eklemek caiz midir?

Cevap: Hüseyniyede namaz kılmanın sakıncası yoktur; ancak hüseyniye, şer'an sahih bir şekilde hüseyniye olarak vakfedilmişse camiye dönüştürülmesi ve cami olarak bitişik olduğu camiye katılması caiz değildir.

Soru 423: İmamzadelerin türbelerine adak edilen sergi ve eşyaların bölgenin merkez camisinde kullanmanın hükmü nedir?

Cevap: İmamzadenin türbesinin ve ziyaretçilerinin ihtiyacından fazla olursa sakıncası yoktur.

Soru 424: Hz. Ebulfazl (a.s) ve diğerlerinin ismiyle kurulan hüseyniyeler cami hükmünde midir? Bu yerlerin hükmü nedir?

Cevap: Hüseyniyeler cami hükmünde değildir.

NAMAZ KILANIN ELBİSESİ

Soru 425: Necis olduğuna dair şüpheye düştüğüm elbiseyle kıldığım namaz batıl mıdır?

Cevap: Necasetinde şüphe edilen elbise pak hükmündedir ve onunla namaz kılmak sahihtir.

Soru 426: Almanya'dan deri bir kemer satın aldım. Onun doğal deri mi, suni deri mi ve yine tezkiye edilmiş (şer'î ölçülere göre kesilmiş) hayvanın mı, yoksa tezkiye edilmemiş hayvanın mı olduğunu bilmiyorum. Onunla namaz kılmanın şer'an bir sakıncası var mıdır? Kıldığım namazların hükmü nedir?

Cevap: Doğal deri olup olmadığında şüphe edilirse onunla namaz kılmanın sakıncası yoktur; ancak onun doğal deri olduğu tespit edilir; ama şer'î ölçülere göre tezkiye edilip edilmediğinde şüphe edilirse necis değildir, ancak onunla kılınan namaz batıldır. Önceden kılınan namazlar ise hükmü bilmediğinizden dolayı sahihtir.

Soru 427: Bedeninde veya elbisesinde necaset olmadığını düşünerek namaz kılan şahıs, sonradan bedeninin veya elbisesinin necis olduğunun farkına varırsa namazı batıl mıdır? Namaz esnasında bunun farkına varırsa hüküm nedir?

Cevap: Bedeninin veya elbisesinin necis olduğunu bilmeyerek namaz kılar ve sonra necis olduğunu anlarsa namazı sahihtir, dolayısıyla namazını yeniden kılması veya kaza etmesi farz değildir; ama namaz esnasında farkına varırsa, namazı batıl edecek bir şey yapmadan, necisin giderilmesi mümkün olursa bu işi yapmalı ve namazını tamamlamalıdır, ancak namazın şeklini koruyarak necisi gideremezse ve vakit de geniş olursa, namazı bozup necisi giderdikten sonra namazı yeniden kılması farzdır.

Soru 428: Eti yenilmeyen hayvanların bir parçasının insanın üzerinde bulunduğu anda ihtiyaten farz olarak namazı yenilemesi gerektiğini söyleyen bir müçtehidî taklit eden kimse, eğer doğru şekilde kesilip kesilmediğinde şüphe ettiği bir hayvana ait deri parçasını namazda üzerinde bulundurursa bu halde kıldığı namazların hükmü nedir?

Cevap: Tezkiye edilip edilmediğinde (şer'î usullere göre kesildiğinde) şüphe edilen hayvan, yenilmesinin haram oluşu ve onda namaz kılmanın caiz olmayışı açısından leş hükmündedir; fakat paktır. Elbette bu hükmü bilmeden kıldığı geçmiş namazlar sahihtir.

Soru 429: Bir kadın namaz esnasında saçının görüldüğünün farkına varır da hemen örterse namazını yenilemesi farz mıdır?

Cevap: Saçını görünmesi kasten açmamışsa namazı yenilemek farz değildir.

Soru 430: Birisi idrar yerini taş veya ağaç ya da başka bir şeyle temizlemek zorunda kalır ve eve döndüğünde de suyla temizlerse; bu durumda namaz için iç çamaşırını değiştirmesi veya temizlemesi farz mıdır?

Cevap: Elbisesi idrar rutubetiyle necis olmamışsa temizlemesi farz değildir.

Soru 431: İthal edilen bazı sanayi araçlarının kullanımını ancak İslâm fıkhına göre kafir ve necis sayılan yabancı mütehasısların yardımıyla gerçekleştiriyor; onlar, bu araçları el vasıtasıyla yaşıyorlar; dolayısıyla, bu araçların pak olması mümkün değildir.

Çalışma esnasında işçilerin beden ve elbiselerinin bu aletlere değdiği iş arasında beden ve elbiselerini tamamen temizleme fırsatı bulamadıklarını dikkate alarak namazla ilgili olarak vazifelerinin ne olduğunu söyler misiniz?

Cevap: Makine ve aletleri çalıştıran kafirin, paklığına hükmedilen Ehlikitap oluşuna veya çalışma esnasında eldiven giydiğine ihtimal verilirse sırf kafir çalıştığı için makine ve aletlerin kesin olarak necis olduğu söylenemez; ancak, aletlerin dolayısıyla çalışma anında elbise ve beden necis olduğu kesin olarak bilindiği takdirde namaz için bedenin temizlenmesi ve elbisenin temizlenmesi ya da değiştirilmesi farzdır.

Soru 432: Namaz kılan şahsın, kan ile necis olmuş mendil veya benzeri bir şeyi üzerinde taşıması veya onu cebine bırakması namazı batıl eder mi?

Cevap: Mendil avret mahallini örtemeyecek kadar küçük olursa sakıncası yoktur.

Soru 433: Günümüzdeki mevcut alkollü kokuların sürülmüş olduğu elbiseyle namaz kılmak sahih midir?

Cevap: Söz konusu kokunun necis olduğu bilinmezse, onunla namaz kılmanın sakıncası yoktur.

Soru 434: Namazda kadına vücudunu ne derecede örtmesi farzdır? Kısa kollu elbiseyle ve çorapsız olarak namaz kılmanın sakıncası var mıdır?

Cevap: Ölçü, elbisenin çarşaf gibi yüzün abdestte yıkanması farz olan miktarı, bileklere kadar eller, ayak bileklerine kadar da ayaklar dışında bütün bedeni örtmesidir.

Soru 435: Kadınlara namazda ayaklarını örtmeleri farz mıdır?

Cevap: Eğer namahrem görüyorsa bileklere kadar ayakları örtmek farz değildir.

Soru 436: Örtünürken ve namazda çenenin tamamını örtmek farz mıdır, yoksa sadece alt kısmını örtmek yeterli midir veya çeneyi örtmek, yüzün şer'an farz olan miktarını örtmenin mukaddimesi olduğu için mi farzdır?

Cevap: Çenenin tamamını değil, sadece alt kısmını örtmek farzdır; çünkü, çene yüzden sayılır.

Soru 437: Çorap ve takke gibi namazda örtü olarak yeterli olmayan necis olmuş şeyle ilgili hüküm, unutarak veya hükmü bilmeyerek ya da hükmü bilip de bunların necis olduğunu bilmeyerek kılınan namazlara mı mahsustur, yoksa mevzuda (namazda örtü sayılmayacak şeylerin necis olup olmadığına) şüphe etme veya hükümde (bu tür şeylerin necis olması namazı batıl edip etmediğinde) şüphe etme durumunu da mı kapsamına almaktadır?

Cevap: Hüküm sadece unutma ve bilmemek durumuna mahsus değildir; namazda örtü olarak yeterli olmayan bir şey necis olursa, bildiği ve farkında olduğu durumda bile onunla namaz kılmak caizdir.

Soru 438: Namaz kılan kimsenin üstünde kedi tüyü veya salyasının bulunması namazı batıl eder mi?

Cevap: Evet, namazın batıl olmasına sebep olur.

GÜMÜŞ VE ALTIN KULLANMAK

Soru 439: Erkeklerin altın yüzük takmasının hükmü nedir? (Özellikle namazda.)

Cevap: Erkeklerin altın yüzük takması caiz değildir ve onunla kılınan namaz ihtiyatı vacip gereği batıldır.

Soru 440: Erkeklerin beyaz altından (platinden) yapılmış yüzük takmasının hükmü nedir?

Cevap: Beyaz altın denilen şey, sarı altında bulunan maddenin aynısına sahipse ve sadece bir madde eklenecek beyazlatılmışsa haramdır. Ancak altın onda çok az olur ve örfte ona altın denmezse, onu kullanmanın sakıncası yoktur. Ayrıca platin kullanmanın sakıncası yoktur.

Soru 441: Ziyet için olmaz ve kimse de göremezse, ser'an altın takmalarının sakıncası var mıdır?

Cevap: Ziyet kastıyla olmasa ve başkaları görmese bile erkeklerin mutlak surette altın takmaları haramdır.

Soru 442: Erkeklerin altın kullanmasının hükmü nedir? Bazılarının nikah akdi okunması gibi kısa bir zaman için erkeğin altın takmasının sakıncasının olmadığını iddia ettiklerini görüyoruz.

Cevap: Erkeklerin altın kullanmaları haramdır; ister kısa süreli olsun, isterse uzun süreli, haram olma yönünden hiçbir farkı yoktur.

Soru 443: Namaz kılınan elbisesinin hükümlerini ve erkeğin altınla ziyet etmesinin haram olduğunu dikkate aldığımızda şu hususların hükmü nedir:

a) Altınla ziyetlenmekten maksat erkeklerin mutlak olarak, hatta kemik ameliyatı ve diş yaptırma gibi durumlarda bile altın kullanmaları mıdır?

b) Yaşadığımız bölgenin gelenekleri gereği, yeni evlenen gençler sarı altından olan nişan yüzüğü takarlar; bunun halkın genelinde kesinlikle erkek için ziynet sayılmadığı, sadece kişinin evlilik hayatına başladığının belirtisi olduğu dikkate alındığında bunun hükmü ne olur?

Cevap: a) Erkeklerin altın kullanmasının haram oluşunun ölçüsü ona "ziynet" denilmesi değildir. Her ne şekilde ve her ne niyetle olursa olsun, erkeklerin altın takmaları haramdır. Neticede altın takmak ister yüzük olsun, ister bilezik, ister zincir vb. olsun erkeklere haramdır. Ama ameliyatta veya diş yapımında erkeğin altın kullanmasının sakıncası yoktur.

b) Erkeklerin sarı altından olan nişan yüzüğü takmaları mutlak surette haramdır.

Soru 444: Kadınların kullanmadığı erkeklere mahsus altın mücevherlerin yapım ve satımının hükmü nedir?

Cevap: Altın mücevherler yapmak erkeklerin kullanması için olursa haramdır; yine onun bu gayeyle alım ve satımı da haramdır.

Soru 445: Bazı misafirliklerde gümüş tabaklarda tatlı sunduklarını görmekteyiz; bu, gümüş tabakta yemek yemek sayılır mı? Hükmünü açıklar mısınız?

Cevap: Yemek kastıyla gümüş tabaktan bir şey almak haramdır.

Soru 446: Erkekler için dişleri altınla kaplamak veya altın diş taktırmak caiz midir?

Cevap: Sakıncası yoktur; ancak ziynet için olursa - ikisi aşağı ve ikisi yukarıda olmak üzere- öndeki dört dişte sakıncalıdır.

Soru 447: Dişleri altınla kaplamanın sakıncası var mıdır? Dişleri platinle kaplamanın hükmü nedir?

Cevap: Dişleri altın veya platinle kaplamanın sakıncası yoktur; ancak ziynet için olursa dişleri, özellikle alt ve üst taraftan ön dişleri altınla kaplatmak sakıncasız değildir.

EZAN VE İKAAMET

Soru 448: Bizim köyümüzde müezzin devamlı Mübarek Ramazan ayında halkın, sabah ezanı okunurken veya ezan bitinceye kadar yemek yiyebilmesi ve su içebilmesi için vaktin girmesinden birkaç dakika önce ezan okuyor; acaba bu iş caiz midir?

Cevap: Ezanın çabuk okunması halkı yanıltmazsa ve fecrin doğduğunu ilan etmek için olmazsa sakıncası yoktur.

Soru 449: Bazıları marufu emretme ve münkerden nehyetme vazifesini yerine getirme amacıyla umuma ait yollarda toplu olarak ezan okuyorlar ve onların bu hareketinin bölgede fesadı önlemekte ve diğerlerini, özellikle gençleri namazı ilk vaktinde kılmaya teşvik etmekte büyük bir etkisi vardır.

Ancak, birisi bu hareketin İslâm dininde yeri olmadığını, bunun bid'at olduğunu öne sürdü ve onun bu sözü bizde şüphe uyandırdı; bu konuda görüşünüzü açıklar mısınız?

Cevap: Günlük farz namazları ilan etmek için ilk vakitte ezan okunması, onun işitenler tarafından tekrarlanması ve okunduğunda sesin yükseltilmesi tekit edilen şer'î müstehaplardandır; yolların kenarında topluca ezan okumak da hürmetsizliğe, yolu kapamaya ve başkalarını rahatsız etmeye sebep olmazsa sakıncası yoktur.

Soru 450: Ezan okumak, siyasi-ibadî bir amel olup çok sevabı olduğundan bazı müminler namaz vakti gir-

diğinde, özellikle sabah namazı vaktinde evlerinin damına çıkarak hoparlörsüz ezan okumaya karar almışlar.

Sorum Şu: Komşulardan bazıları bu amele itiraz ettiği durumda bunun hükmü nedir?

Cevap: Normal bir Şekilde dam üstünde ezan okumanın sakıncası yoktur.

Soru 451: Mübarek Ramazan ayının seherlerine mahsus programları (sabah ezanı dışında) herkesin duyması için caminin hoparlöründen yayınlamanın hükmü nedir?

Cevap: Mübarek Ramazan ayının gecelerinde Kur'ân okumak, dua okumak, dini programlara katılmak vb. için halkın genelinin uyanık kaldığı yerlerde sakıncası yoktur; ancak caminin komşularını rahatsız edecek olursa caiz değildir.

Soru 452: Cami ve diğer merkezlerde sabah ezanından önce birkaç kilometreye ulaŐan yüksek sesle Kur'ân-ı Kerim ve ezandan sonra dua yayınlamak caiz midir? Bu durumun bazen yarım saatten fazla sürdüğünü de hatırlatalım.

Cevap: Sabah namazının vaktinin girdiğini ilan etmek için yaygın olan Şekilde ezanı hoparlörden yayınlamanın sakıncası yoktur; ancak hangi vakitte olursa olsun caminin hoparlöründen Kur'ân, dua vb. Şeyleri yayınlamanın komşuları rahatsız ettiği taktirde Şer'î bir dayanağı yoktur; hatta bu iş sakıncalıdır. Esasen Kur'ân ve dua yayınlayarak başkalarını rahatsız etmek doğru değildir.

Soru 453: Erkeğin, namaz için kadının okuduğu ezanla yetinmesi caiz midir?

Cevap: Erkeğin kadının ezanıyla yetinmesi sakıncasız değildir.

Soru 454: Farz namazlar için okunan ezan ve ikaamette Hz. Ali'nin (a.s) emirliğine, velâyetine dair üçüncü şahadeti vermek hususunda görüşünüz nedir?

Cevap: Şer'an ezan ve ikaametinin cüzü değildir; ancak ezan ve ikâmetin bir cüzü olduğu kastıyla olmazsa sakıncası yoktur. Hatta Resulullah'ın (Allah'ın selâmı ona ve masum vasilerine olsun) halifesi hususunda kendi inancını itiraf etmek ve dile getirmek için olursa şer'an iyi bir iştir.

Soru 455: Bir müddettir bel ağrısına yakalanmış bulunuyorum ve bazı vakitler ağrısı o kadar artıyor ki namazı oturarak kılmak zorunda kalıyorum. Bu durum göz önünde bulundurularak; eğer namazı ilk vaktinde kılsan oturarak kılmak gerekirse ve son vaktinde kılsan ayakta kılabilmek ihtimalin varsa, ne yapmam gerekir?

Cevap: Eğer namazı son vakitte ayakta kılabilmek ihtimali veriyorsanız ihtiyat gereği son vakte kadar beklemeniz gerekir. Ancak özrünüzden dolayı namazı ilk vaktinde kılsanız ve vaktin sonuna kadar da bu özür bertaraf olmazsa namazınız sahihtir. Elbette özrünüzün namazın son vaktine kadar bertaraf olmayacağından emin olduğunuz için namazı ilk vakitte oturarak kılsanız ve daha sonra vakit bitmeden özrünüz bertaraf olursa namazı yeniden kılmanız gerekir.

KIRAAT HÜKÜMLERİ

Soru 456: Sesli kılmadığımız namazların hükmü nedir?

Cevap: Erkeklerin sabah, akşam ve yatsı namazlarında Fatıha ve sureyi sesli okumaları farzdır. Bilerek

sessiz okurlarsa namazları batıl olur. Ancak yanılarak veya hükmü bilmediğinden dolayı olursa sakıncası yoktur.

Soru 457: Sabah namazının kazasını kılmak istediğimizde sesli mi kılmamız gerekir, sessiz mi?

Cevap: İster kaza olsun, ister edâ her durumda, sabah, akşam ve yatsı namazlarında hatta gündüz kaza edilse bile Fatiha ve sureyi sesli okumak (erkeklerle) farzdır. Sesli okuma bilerek terk edilirse namaz batıl olur.

Soru 458: Bir rekâtın niyet, tekbiret'ül-ihram, Fatiha suresi, sure, rükû ve secdeden oluştuğunu, diğer taraftan öğle ve ikindi namazının bütün rekâtlarının, akşam namazının üçüncü rekâtının ve yatsı namazının son iki rekâtının sessiz kılınması gerektiğini de biliyoruz; ancak radyo ve televizyonda üçüncü rekâtın rükû ve secdesini sesli kıldıklarını görüyoruz. Oysa üçüncü rekâtın rükû ve secdesi de sessiz kılınması gereken rekâtın bir cüzüdür; bu meselenin hükmünü açıklar mısınız?

Cevap: Sabah, akşam ve yatsı namazlarını sesli kılmanın, öğle ve ikindi namazlarını ise sessiz kılmanın farz oluşu yalnız Fatiha ve surenin kıraati (okunuşu) için geçerlidir. Nitekim, akşam ve yatsı namazlarının ilk iki rekâtından sonraki rekâtları sessiz kılmanın farz oluşu da sadece Fatiha veya tesbihatın okunuşu için geçerlidir. Rükû ve secde zikrinde, teşehhüdü, selâmı okumada ve günlük beş vakit namazın diğer zikirlerinde mükellef sesli ve sessiz okuma arasında serbesttir.

Soru 459: -Günlük on yedi rekât dışında- on yedi rekât da ihtiyaten kaza namazı kılmak isteyen kimse sabah, akşam ve yatsı namazlarının ilk iki rekâtını sesli mi kılması gerekiyor, sessiz mi?

Cevap: İhtiyaten kılınsa bile günlük namazları sesli veya sessiz kılmanın farz oluşunda kazayla edâ arasında hiçbir fark yoktur.

Soru 460: Salat (namaz) kelimesinin "ta" harfiyle bittiğini biliyoruz, ancak ezanda hayye ala's-salah ("ha" harfiyle) şeklinde okunuyor; bu sahih midir?

Cevap: Vakfedildiğinde (durulduğunda) salat kelimesini "ha" ile bitirmenin sakıncası olmadığı gibi bu gereklidir de.

Soru 461: İmam Humeyni (kuddise sirruh) "*Fatiha Suresi'nin Tefsiri*"nde "melik" şeklindeki kıraatın "malik" şeklindeki kıraata tercih edildiğini ileri sürmüştür; farz ve farz olmayan namazlarda Fatiha Suresi'ni okurken bu kelimeyi her iki şekilde okumak sahih midir?

Cevap: Bu hususta ihtiyat etmenin (her ikisini de okumanın) sakıncası yoktur.

Soru 462: Namaz kılan kimse "gayr'il-mağzubi aleyhim..." cümlesini okurken hemen atfetmek yerine vakfetmesi ve sonra "ve lez-zallîn" cümlesini söylemesi sahih midir ve yine teşehhütte "Allahumme salli ala Muhammedin ve Âl-i Muhammed" cümlesinde "Muhammed" kelimesi üzerinde vakfederek daha sonra "ve Âl-i Muhammed" söylemesi sahih midir?

Cevap: Cümlelerin bütünlük ve birliğini bozmayacak kadar vakfetmenin sakıncası yoktur.

Soru 463: İmam Humeyni'ye (kuddise sirruh) şöyle bir soru yöneltildi:

Tecvid ilminde "zad" harfinin telaffuzu hususunda birkaç görüşün olduğuna göre siz hangi görüşe amel ediyorsunuz?

İmam (kuddise sirruh) bu soruya şu cevabı verdi:

Harflerin mahreçlerini -çıkış yerini- tecvid bilginlerinin görüşüne göre bilmek farz değildir; her harfin telaffuzu, Arap örfünde "bu şahıs şu harfi edâ etti" denecek şekilde olmalıdır.

Soru şudur:

a) "Arap örfünde bu şahıs şu harfi edâ etti" ibaresinin yorumu nasıldır?

b) Tecvid kuralları sarf ve nahiv kuralları gibi Arap örfü ve lügatinden alındığına göre, Arab'ın örf ve lügatinin birbirlerinden ayrıldığı nasıl söylenebilir?

c) Bir kimse kıraattaki harfleri doğru mahreçlerinden -çıkış yerlerinden- edâ etmediğini veya genel olarak harf ve kelimeleri doğru bir şekilde edâ etmediğini -sağlam bir yolla- bilirse ve her açıdan sahih kıraati öğrenmeye uygun ortam olursa, şöyle ki: Öğrenmek için iyi bir yeteneği veya uygun bir fırsatı olursa -yeteneği çerçevesinde- sahih kıraati veya sahihe yakın bir kıraati öğrenmeye çalışması farz mıdır?

Cevap: Kıraatin sıhhatinde ölçü, tecvit kurallarının iktibas ve istihraç kaynağı sayılan Arapların nezdindeki kıraattır. Buna göre, tecvit bilginlerinin, harflerden birinin nasıl kıraat edildiği hususundaki farklı görüşleri Arapların bu harfi nasıl telaffuz ettiklerinde anlayış ihtilafından kaynaklanıyorsa merci ve kaynak Arapların kendi örfleridir; ancak farklı görüşler Arapların bu harfin telaffuzu hakkındaki ihtilaflarından kaynaklanıyorsa bu durumda mükellef istediği görüşü seçmekte serbesttir. Kıraatı sahih olmayan şahıs imkanlar ölçüsünde sahih kıraatı öğrenmek için çaba sarf etmelidir.

Soru 464: İlk baştan niyeti veya alışkanlığı Fatiha ve sonra İhlâs Suresi'ni okumak olan kimse hangisini okuyacağını tayin etmeden gaflet sebebiyle "bismillahirrahmanirrahim" derse başa dönerek hangisini okuyacağını

belirledikten sonra yeniden besmele çekmesi gerekir mi?

Cevap: Yeniden "Bismillahirrahmanirrahim" demesi gerekmez, ondan sonra okumak istediği herhangi bir sure için ilk önce söylediği besmele yeterlidir.

Soru 465: Farz namazlarda Arapça kelimelerini kamil olarak edâ etmek farz mıdır? Kelimeler sahih ve kamil Arapça'yla telaffuz edilmezse namazın sıhhatine hükmedilir mi?

Cevap: Namazda Fatiha, sure ve diğer bütün zikirlerin sahih bir şekilde okunması farzdır; namaz kılan kimse Arap kelimelerini gerektiği şekilde okuyamazsa öğrenmesi farzdır ve eğer öğrenmekten aciz olursa mazurdur.

Soru 466: Namazda içten okumaya -yani kelimeleri telaffuz etmeyerek içinden geçirmeye- kıraat söylenebilir mi?

Cevap: Buna kıraat söylenmez, namazda ancak kelimeleri kıraat denecek şekilde telaffuz etmek yeterlidir.

Soru 467: Bazı müfessirlere göre Fil, Kureyş, İnşirah ve Duhâ gibi Kur'ân-ı Kerim'in bazı sureleri tek başına kamil bir sure sayılmazlar. Dolayısıyla, -namazda- bu surelerden birini, mesela Fil suresini okuyan kimse hemen peşinden Kureyş suresini de okumalıdır, yine İnşirah suresini okuyan peşinden Duhâ Suresi'ni de okumalıdır. Eğer, bir kimse meseleyi bilmeyerek namazda sadece Fil suresini veya İnşirah suresini okursa vazifesi nedir?

Cevap: Bu meseleyi öğrenmede tembellik etmeyen kimsenin geçmiş namazları sahihtir.

Soru 468: Namaz esnasında gaflet ederek öğle namazının üçüncü rekâtında Fatiha ve sureyi okursa ve

namazını bitirdikten sonra bunun farkına varırsa namazı yeniden kılması farz mıdır? Farkına varmasa namazı sahih midir?

Cevap: Sorudaki takdirde namazı sahihtir ve üzerine hiçbir şey gelmez.

Soru 469: Acaba kadınlar; sabah, akşam ve yatsı namazlarında fatiha ve sureyi sesli okuyabilirler mi?

Cevap: Sesli veya sessiz kılmak kendi isteklerine bağlıdır. Ancak namahrem seslerini duyuyorsa sessiz okumaları daha iyidir.

Soru 470: İmam Humeyni (kuddise sirruh) öğle ve ikinci namazında sessiz kılmanın ölçüsünü, ses tonunun çıkmaması biliyordu ve biz biliyoruz ki on harf dışında diğer harfler cehrî (aşikâr) okunan harflerdir; buna göre, öğle ve ikinci namazlarını sessiz kılacak olursak cehrî okunan on sekiz harfi nasıl edâ etmeliyiz?

Cevap: Sessiz kılmada ölçü, cehrî okunan harflerin ses tonunu çıkarmamak değildir; ölçü söz konusu ses tonunu izhar etmemektir; sesli kılmada ölçü ise onu açıktan söylemektir.

Soru 471: İster erkek olsun, ister kadın İslâm'a yeni giren ve Arap dilini bilmeyen yabancılar namaz ve diğer dini farizalarını nasıl edâ etmeleri gerekir? Esasen bu durumda Arapça öğrenmeye gerek var mıdır?

Cevap: Namazda tekbiretü'l-ihram, Fatiha, sure, teşehhüt ve selâmı ve yine Arapça'nın şart olduğu diğer bütün şeyleri öğrenmek farzdır.

Soru 472: Gece nafilelerinin veya sesli kılınması gereken namazların nafilelerinin de sesli kılınmasına ve yine sessiz kılınması gereken farz namazların nafileleri-

nin de sessiz kılınmasına dair delil var mıdır. Cevabınız olumlu ise sesli kılınması gereken farz namazların nafilelerinin sessiz kılınması ve bunun aksi yeterli midir? Bu konuda fetvanız nedir?

Cevap: Sesli kılınması gereken farz namazların nafilelerini sesli ve sessiz kılınması gereken farz namazların nafilelerini de sessiz kılmak müstehaptır; ancak muhalefet edilir de tersine kılınırsa yine de yeterlidir.

Soru 473: Namazda Fatiha suresini okuduktan sonra tam bir sureyi okumak farz mıdır, yoksa Kur'ân-ı Kerim'den bir miktar okumak da yeterli midir? Birinci durumda sureyi okuduktan sonra Kur'ân-ı Kerim'in bazı ayetlerini okumak caiz midir?

Cevap: Günlük farz namazlarda tam bir sure yerine Kur'ân-ı Kerim'den birkaç ayet okumak yeterli değildir; ancak tam bir sure okuduktan sonra Kur'ân unvanıyla birkaç ayet okumanın sakıncası yoktur.

Soru 474: Namazda Fatiha ve sureyi veya kelimelerin hareketlerini -önemsemeyiş veya konuştuğu lehçesi yüzünden- yanlış okursa, mesela "yuled" kelimesini fetheyle okuyacağına kesreyle okuyup "yulid" derse hükmü nedir?

Cevap: Kasıtlı veya öğrenmeye gücü olduğu halde öğrenmeyen bir cahil olursa namazı batıldır, aksi durumda namazı sahihtir. Elbette geçmiş namazlar, bu şekilde kılmanın sahih olduğuna emin olunarak kılınırlarsa sahihtirler ve kaza gerektirmezler.

Soru 475: Okuma-yazma bilmeyen 35-40 yaşlarındaki bir kimse, çocuklukta anne-babasından namazı öğrenmemiş; bu şahıs, namazı sahih okumayı öğrenmek için çaba harcamasına rağmen namazın zikir ve kelimelerini sahih bir şekilde edâ edemiyor; hatta bazı kelimeleri hiç söyleyemiyor, bu adamın namazı sahih midir?

Cevap: Söyleyebildiği kadarını söylerse namazı sahihtir.

Soru 476: Ben namazı anne ve babamdan öğrendiğim ve okulda bize öğrettikleri gibi telaffuz ediyordum. Sonraları namazda yanlış kıraat ettiğimi anladım; İmam Humeyni'nin fetvasına göre kıldığım namazları yenilemek bana farz mıdır?

Cevap: Bu durumda kıldığınız geçmiş namazlar sahihtir; yenileme ve kaza gerekmez.

Soru 477: Duyu organları sağlam olan bir kimse hastalık dolayısıyla konuşma özelliğini yitirirse işaretle namaz kılmasının hükmü nedir?

Cevap: Bu durumda namazı sahih ve yeterlidir.

ZİKİR

Soru 478: Kasıtlı olarak rükû zikrini secdede ve secde zikrini de rükûda okumanın sakıncası var mıdır?

Cevap: Allah Teala'nın mutlak zikri olarak okursa sakıncası yoktur; rükû, secde ve namazı sahihtir.

Soru 479: Birisi yanlışlıkla secdede rükû zikrini veya rükûda secde zikrini söylerse ve sonra hemen farkına vararak hatasını düzeltirse namazı batıl olur mu?

Cevap: Bunun sakıncası yoktur ve namazı sahihtir.

Soru 480: Namazı bittikten sonra veya namaz esnasında zikri yanlış söylediğinin farkına varırsa hükmü nedir?

Cevap: Zikrin, yani rükû ve secdenin yeri geçmişse üzerine bir şey gelmez.

Soru 481: Namazın üç ve dördüncü rekâtlarında "tesbihat-ı erbaa"yı bir kere söylemek yeterli midir?

Cevap: Yeterlidir; ancak, üç kere tekrarlamak ihtiyata daha uygundur.

Soru 482: Namazda "tesbihat-ı erbaa"nın üç defa söylenmesi gerekmektedir; ancak insan yanlışlıkla dört defa söylerse, namazı kabul olur mu?

Cevap: Sakıncası yoktur.

Soru 483: Namazın üç ve dördüncü rekâtlarında "tesbihat-ı erbaa"yı üç kere mi, dört kere mi veya üçten az mı söylediğini bilmeyen kimse ne yapmalıdır?

Cevap: Bir kere de söylemek yeterlidir ve üzerine herhangi bir sorumluluk gelmez; eğer rükû etmemişse üç kere söylediğini kesin olarak bilinceye kadar tekrarlayabilir.

Soru 484: Namazda, kıyam halinde olduğu gibi, beden hareket halindeyken de "bi havlillahi..." zikrini okumak caiz ve sahih midir?

Cevap: Sakıncası yoktur; zâten bu zikir namazın bir sonraki rekâtı için kıyam edildiğinde söylenilir.

Soru 485: Zikirden maksat nedir? Acaba Resulullah (s.a.a) ve Ehl-i Beyti'ne salavat getirmeyi de kapsamına alır mı?

Cevap: Allah Teala'nın ismini kapsamına alan her şey zikirdir; Resulullah ve Ehl-i Beyti'ne (Allah'ın salavatı onların üzerine olsun) salavat ise en faziletli zikirlerdendir.

Soru 486: Bir rekâtlık "Vitr" namazında ellerimizi kunut için kaldırarak Allah Teala'dan hacetlerimizi istediğimizde; hacetlerimizi kendi dilimizle -mesela Farsça- söylememizin sakıncası var mıdır?

Cevap: Kunutta Farsça dua etmenin sakıncası yoktur; kunutta bütün dualar, Arapça olmayan herhangi bir dille okunabilir.

SECDE HÜKÜMLERİ

Soru 487: Çimento, mozaik üzerine secde ve teyemmüm etmenin hükmü nedir?

Cevap: Bunların üzerine secde etmenin ve bunlarla teyemmüm etmenin sakıncası yoktur. Gerçi ihtiyata uygun olan, bu ikisine teyemmüm ve secdeyi terk etmektir.

Soru 488: Elleri, namaz kılarken küçük delikleri olan mozaik üzerine koymanın sakıncası var mıdır?

Cevap: Soruda farz edildiği gibi olursa sakıncası yoktur.

Soru 489: Alnın toprağa değmesini engelleyecek kadar kir tabakası oluşmuş ve siyahlaşmış mühre secde etmenin sakıncası var mıdır?

Cevap: Kir, alınla toprak arasında engel oluşturacak miktarda olursa secde ve namaz batıldır.

Soru 490: Secde ederken alını ve özellikle secde yeri türban veya çarşafı örtünmüş olan kadın -bu hâlde kıldığı- namazlarını yenilemesi farz mıdır?

Cevap: Secde esnasında bunun farkında olmazsa namazlarını yenilemesi farz değildir.

Soru 491: Bir kadın secde yaptığında alnının tamamen toprağa değmediğini, başörtüsü veya çarşafın engel olduğunu anlarsa başını mühürden kaldırıp engeli giderdikten sonra tekrar secdeye koymasının hükmü nedir?

Engeli giderip yeniden başını mühre koyması müstakil secde sayılırsa kıldığı namazların hükmü nedir?

Cevap: Alnının toprağa değmesi için başını kaldırmadan oynatmalıdır; toprağa secde etmek için başını yerden kaldırması bilgisizlik veya unutkanlıkla olursa ve bu işi yalnızca bir rekâta ve iki secdenin birinde yaparsa namazı sahihtir ve yenilemesi farz değildir. Ancak; toprağa secde etmek için başını yerden kaldırması kasıtlı olur veya bu işi bir rekâtın iki secdesinde de yaparsa namazı batıldır ve yenilemesi farzdır.

Soru 492: Secde halinde yedi uzvun yere temas etmesi farzdır; ancak, biz savaşta malul olduğumuz için özel sağlık durumumuz nedeniyle tekerlekli sandalye kullanmaktayız, bu yüzden namazda ya toprağı kaldırıp alnımıza koyuyoruz veya mührü sandalyenin koluna bırakarak onun üzerine secde yapıyoruz; bu amelimiz sahih midir?

Cevap: Mührü¹ sandalyenin koluna veya benzeri bir şeyin üzerine bırakarak ona secde etmeniz mümkünse öyle yapın ve namazınız sahihtir, aksi durumda -bunu yapamıyorsanız- işaretle bile olsa rükû ve secdeyi mümkün olan her şekilde yerine getirin ve bunun sakıncası yoktur. Allah'ın izniyle muvaffaksınız.

Soru 493: Mukaddes ziyaret yerlerinde -haremlerde- yere döşenen mermer taşlarının üzerine secde etmenin hükmü nedir?

Cevap: Mermer taşının üzerine secde etmenin sakıncası yoktur.

Soru 494: Secdede ayağın baş parmağına ilaveten diğer parmakların da yere temas etmesinin hükmü nedir?

1- Üzerine secde edilen toprak.

Cevap: Sakıncası yoktur.

Soru 495: Son zamanlarda namaz için rekât ve secde-lerin sayısını belirleyen ve bir hadde kadar şüpheliyi gideren "mühr-i emin" diye bir mühür yapmışlar. Bunu yapan şirket, taklit mercilerinin bunun üzerine secde edilmesini caiz bildiklerini iddia ediyor; mührün altında çelikten bir yay var; dolayısıyla aln üzerine koyulduğunda mühür aşağı doğru hareket etmektedir. Bunun üzerine secde etmenin sahih olup olmadığı konusunda görüşünüz nedir?

Cevap: Üzerine secde edilmesi sahih olan şeylerden olursa ve alnı üzerine koyduktan ve bastıktan sonra sabit durursa, üzerine secde etmenin sakıncası yoktur.

Soru 496: Secdeden kalkıp oturunca hangi ayağımızı diğerinin üzerine koymalıyız?

Cevap: Sağ ayağın üstünü sol ayağın iç kısmının üzerine koymak müstehaptır.

Soru 497: Secde ve rükûda farz zikri okuduktan sonra hangi zikri okumak daha faziletlidir?

Cevap: Farz zikrin kendisini tek sayıyla bitirmek kaydıyla tekrarlamak; ve secdede buna ilâveten dünyevî ve uhrevî hacetler için dua etmek ve selevat getirmek müstehaptır.

Soru 498: Radyo veya teyp kasetinden secde ayeti dinlenildiğinde şer'î vazife nedir?

Cevap: Soruda sorulduğu şekilde secde vacip olur.

SELÂM VERMENİN HÜKÜMLERİ

Soru 499: Selâmın has deyimiyle olmayan selâmı almakta görüşünüz nedir?

Cevap: Namazda olursa böyle bir selâmı almak caiz değildir; namaz dışında olursa (hareket ve işaretle değil) sözlü olup örfen selâm sayılırsa ihtiyat gereği böyle bir selâmı almak gerekir.

Soru 500: Erkek ve kız çocuklarının selâmını almak farz mıdır?

Cevap: Kadın ve erkeklerin selâmını almak nasıl farz ise, mümeyyiz (iyiyi kötüden ayıran) erkek ve kız çocuklarının selâmını almak da farzdır.

Soru 501: Birisi selâmı duyar da gaflet yüzünden veya başka bir sebepten dolayı cevap vermezse ve araya az bir fasıla girerse bu aradan sonra yine de selâmın cevabını vermek farz mıdır?

Cevap: Verilen cevap selâmın cevabıdır denilmeyecek kadar gecikirse, farz değildir.

Soru 502: Birisi "Esselâmu aleykum cemian" diye bir topluluğa selâm verirse ve diğerleri selâmı alırsa o toplulukta namaz kılan kimsenin selâmı alması farz mıdır?

Cevap: Selâmı başkası alırsa, ihtiyaten onun alması gerekir.

Soru 503: Bir kişi bir anda birkaç kez selâm verirse veya birkaç kişi bir anda selâm verilerse hepsine toplu olarak bir selâm vermek yeterli midir?

Cevap: Birinci durumda bir kere selâm vermek yeterlidir, ikincisinde ise hepsini kapsayacak bir kelimeyle (çoğul şahısla) hepsinin selâmını alma kastıyla bir kere selâm verirse yeterlidir.

Soru 504: "Selâmun aleykum" yerine sadece "selâm" diyen kimsenin selâmını almak farz mıdır?

Cevap: Örfen ona selâm denilirse selâ mı almak farzdır.

NAMAZI BATIL EDEN ŞEYLER

Soru 505: Teşehhüde, Emirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) velâyetine şahadet etmek namazı batıl eder mi?

Cevap: Namazı ve teşehhüdü taklit mercilerinin risalelerinde beyan ettikleri gibi yerine getirin ve hak olan bir şeyi dahi ona eklemeyin.

Soru 506: İbadetlerinde riyaya (amelleri gösteriş için yapmaya) tutulan bir kimse şimdi nefsiyle mücadele ediyor; bu mücadele de riya sayılır mı? Riyadan nasıl sakınmalıdır?

Cevap: Allah için yapılan işler , riyayla mücadele de buna dahil olmak üzere riya sayılmazlar.

Soru 507: Ehl-i Sünnet kardeşlerimizin cemaat namazlarına katıldığımızda cemaat imamı Fatiha suresini okuduktan sonra yüksek sesle amin deniliyor. Bunun hükmü nedir?

Cevap: Sorudaki takdirde, onlara uymak "amin" kelimesini söylemeyi gerektirirse sakıncası yoktur, aksi durumda caiz değildir.

Soru 508: Bazen farz namazdayken çocuğun tehlikeli bir iş yaptığını görüyoruz; bu durumda çocuğu veya evdekileri uyarmak için Fatiha veya diğer surelerden bazı kelimeleri veya bazı zikirleri yüksek sesle okumak caiz midir? Namaz esnasında birisine bir şeyi anlatmak veya sorusuna cevap vermek için el veya kaşı oynatmanın hükmü nedir?

Cevap: Ayet ve zikir kastıyla okuması şartıyla diğerlerini uyarmak için ayet ve zikirleri okurken sesi yükseltmek, namaz durumundan çıkmaya sebep olmazsa sakıncası yoktur. Ama; namazda gerekli istikrarla ya da namazın şekliyle çelişen bir hareketi yapmak veya namazda konuşmak namazın batıl olmasına sebep olur.

Soru 509: Namaz kılan şahıs namaz esnasında güldürücü bir şeyi hatırlayarak veya komik bir olayın vuku bulmasından dolayı gülerse namazı batıl olur mu?

Cevap: Sesli (kahkahayla) gülerse namazı batıl olur.

Soru 510: Namazda, kunuttan sonra elleri yüze çekmek namazı batıl eder mi? Namazı batıl ederse; günah da sayılır mı?

Cevap: Mekruhtur, ancak namazı batıl etmez.

Soru 511: Namazda gözleri kapamak caiz midir? Çünkü gözleri açmak fikrin namaz yerine başka şeylere kaymasına sebep oluyor.

Cevap: Namazda gözleri kapamanın şer'an bir sakıncası yoktur. Ancak mekruhtur.

Soru 512: Namaz esnasında bazen Kâfir Baasçı Saddam rejimiyle savaşta yaşadığım bazı manevî hâlleri hatırlıyorum ve bu, namazda daha fazla huşu etmeme yardımcı oluyor; bu, namazı batıl eder mi?

Cevap: Namazın sıhhatine zararı yoktur.

Soru 513: İki kişi, üç gün dargın olursa bu süre içinde namaz ve oruçları batıl olur mu?

Cevap: İki kişinin dargın olması ve aralarının bozulması namaz ve oruçlarını batıl etmez. Ancak şeriat bu davranışı kınamıştır.

NAMAZDAKİ ŞÜPHELERİN HÜKÜMLERİ

Soru 514: Namazın üçüncü rekâtında kunut tutup tutmadığında şüphe ederse hükmü nedir? Namazını tamamlaması mı gerekir, yoksa şüphe ettiğinde namazı bozması mı gerekir?

Cevap: Bu şüpheye itina edilmez ve namazı sahihtir; bu hususta mükellefin üzerine bir şey gelmez.

Soru 515: Nafile namazlarında rekâtlar dışındaki hususlarda şüpheye itina edilir mi? Mesela; bir mi, yoksa iki secde mi yaptığında şüphe ederse hükmü nedir?

Cevap: Nafile namazlarda, zikir ve amellerde şüphe etmenin hükmü farz namazlardaki şüphenin hükmüyle aynıdır; yeri geçmemişse itina edilir ve yeri geçmişse itina edilmez.

Soru 516: Kesirü's-şek (çok şüphe eden) kimse şüphesine itina etmemelidir; ancak namazda şüphe ederse vazifesi nedir?

Cevap: Vazifesi, şüphe ettiği şeyi yaptığını kabul etmesidir; ancak yaptığını kabul etmesi namazın batıl olmasını gerektirirse şüphe ettiği şeyi yapmadığını kabul etmelidir; bu konuda rekâtlar, ameller ve zikirler arasında hiçbir fark yoktur.

Soru 517: Birkaç yıl sonra ibadetlerinin batıl olduğunu anlayan veya bu konuda şüpheye düşen kimsenin vazifesi nedir?

Cevap: Amelden sonraki şüpheye itina edilmez; batıl olduğunu kesin olarak bildiği ibadetlerin ise telafisi mümkün olan miktarını kaza etmelidir.

Soru 518: Yanlışlıkla namazın bazı bölümlerini diğer bölümlerinin yerine yaparsa veya namaz esnasında baş-

ka yere bakarsa ya da yanlışlıkla konuşursa namazı batıl olur mu? Vazifesi nedir?

Cevap: Namazda yanlışlıkla yapılan işler namazı batıl etmez; sadece, bazı yerlerde sehiv secdesi yapmasını gerektirir, ama yanlışlıkla da olsa bir rüknü fazlaştırır veya azaltırsa namazı batıl olur.

Soru 519: Namazın bir rekâtını unuttur ve sonuncu rekâta hatırlarsa; mesela namazın birinci rekâtını ikinci rekât sanarak üçüncü ve dördüncü rekâtı kılar ve son rekâta onun üçüncü rekât olduğunun farkına varırsa şer'î vazifesi nedir?

Cevap: Selâmdan önce namazın eksik rekâtını yerine getirmeli ve daha sonra selâm vermelidir. Bu durumda vacip teşehhüdü yerinde yapmadığımızdan dolayı ihtiyat gereği onu kaza etmeli ve onun için iki sahiv secdesi yerine getirilmelidir.

Soru 520: İhtiyat namazının bir rekât mı, iki rekât mı kılınması gerektiği nasıl anlaşılır?

Cevap: İhtiyat namazının rekâtlarının sayısı namazda eksik olduğuna ihtimal verilen rekâtlar miktarındadır; o halde iki ile dört arasında şüphe ederse iki rekât ihtiyat namazı kılması gerekir, üçle dört arasında şüphe ederse ayakta bir rekât veya oturarak iki rekât ihtiyat namazı kılması farzdır.

Soru 521: Namazın zikirlerinden veya Kur'ân'ın ayetlerinden ya da kunut dualarından bir kelimeyi farkında olmadan veya yanlışlıkla okursa sehiv secdesi farz olur mu?

Cevap: Farz olmaz.

KAZA NAMAZI

Soru 522: Ben on yedi yaşına kadar ihtilam, gusül vb. şeyleri bilmiyordum, bu konuda kimseden de bir şey duymamıştım, kendim de cenabet ve guslün farz oluşunun ne demek olduğunu anlayamıyordum; dolayısıyla bu yaşa kadar yerine getirdiğim namaz ve oruçlarım sakıncalıdır, buna göre üzerime farz olan vazifeyi açıklar mısınız?

Cevap: Cenabet halinde kıldığımız bütün namazların kazasını kılmanız farzdır, ancak cenabetin ne demek olduğunu bilmediğiniz halde tuttuğunuz oruçlar sahih ve yeterlidir; kazası da farz değildir.

Soru 523: Ne yazık ki, bilinçsizlik ve irade zaafı yüzünden çirkin istimna amelini yapıyordum, dolayısıyla bazen namaz kılmıyordum; ancak namazımı ne kadar kılmadığımı bilmiyorum. Ama; namazlarımı peş peşe terk etmiş değilim, sadece cenabetli olup gusül almadığım zamanlarda terk etmiş bulunmaktayım. Ben altı ay boyunca bu durumda olduğumu sanıyorum ve şimdi bu müddetin (altı ay) namazlarının kazasını yerine getirmeye kararlıyım; acaba, bu namazların kazası farz mıdır?

Cevap: Kılmadığınızı veya hadesli olarak kıldığınızı bildiğiniz günlük farz namazları kaza etmeniz farzdır.

Soru 524: Üzerine kaza namazının farz olup olmadığını bilmeyen bir kimsenin üzerine kaza namazı farz oluşu takdirde, kıldığı müstehap veya nafil namazlar kaza namazları yerine sayılır mı?

Cevap: Nafil ve müstehap namazlar kaza namazları sayılmazlar, üzerinde kaza namazı varsa kaza namazı niyetiyle kılması farzdır.

Soru 525: Ben yaklaşık yedi ay önce bulûğ yaşına erdim ve bulûğ yaşına ermeden birkaç hafta önce bulûğ

için tek belirtinin hicri kameri yılına göre on beş yaşını bitirmek olduğunu sanıyordum. Bu arada erkeklerin bulûğ belirtilerinden bahseden bir kitap okudum ve onda bulûğun bende varolan diğer belirtilerinin de olduğunu gördüm. Ancak; ben bu belirtilerin ne zaman gerçekleştiğini bilmiyorum; şimdi bu süre zarfındaki namaz ve oruçların kazasını etmek üzerime farz mıdır? Şunu da hatırlatayım ki, ben bazen namaz kılıyordum ve geçen yılın Ramazan ayının hepsini oruç tuttum; bu meselenin hükmü nedir?

Cevap: Şer'î bulûğ çağına eriştikten sonra yerine getirmediğinizi kesin olarak bildiğiniz bütün oruç ve namazların kazasını yerine getirmeniz farzdır.

Soru 526: Bir kişi Ramazan ayının, mesela yirmisinde, yirmi beşinde ve yirmi yedisinde olmak üzere üç ke-re cenabet guslü alırsa ve daha sonra gusüllerinden birisinin batıl olduğunu kesin olarak bilirse bu durumda namaz ve orucunun hükmü nedir?

Cevap: Orucu sahihtir; ancak üzerine farz olan görevini yerine getirdiğine emin olabilecek şekilde namazlarını kaza etmesi farzdır.

Soru 527: Cehalet yüzünden bir süre gusülde tertibe uymayan bir şahsın namaz ve orucunun hükmü nedir?

Cevap: Guslü batıl edecek şekilde tertibe riayet etmemişse, mesela baş ve boyunu yıkamadan önce sağ tarafı veya sağ tarafı yıkamadan sol tarafı yıkamışsa, bu durumda büyük hadesle kıldığı namazların kazası farzdır; ancak o zamanlar guslünün sahih olduğuna inanıyorduyorsa orucu sahihtir.

Soru 528: Bir yıllık namazını kaza etmek isteyen kimse nasıl kaza etmelidir?

Cevap: Namazlardan birisiyle başlayarak günlük farz namazları kıldığı gibi kılmalıdır.

Soru 529: Üzerine bir miktar kaza namazı farz olan kimse namazını aşağıdaki tertip üzere kaza edebilir mi?

- 1) Peş peşe yirmi sabah namazı.
- 2) Yirmi öğle ve yirmi ikindi namazı.
- 3) Yirmi akşam ve yirmi yatsı namazı. Bir yıl bu şekilde devam etmesi caiz midir?

Cevap: Namazı bu şekilde kaza etmenin sakıncası yoktur.

Soru 530: Bir adam başından aldığı darbe yüzünden eli, sol ayağı ve dili felç olmuştur. Ayrıca, namazı nasıl kılacağını unutmuş ve öğrenemiyor da; ancak, kitaptan okuyarak veya teyp kasetinden dinleyerek namazın muhtelif bölümlerini ayırt edebiliyor; şimdi namaz konusunda iki problemi var: Birincisi, idrar yerini temizlemiyor ve abdest de alamıyor. İkincisi, namazın kıraatinde problemi var; bu adamın hükmü nedir? Yine yaklaşık altı ay kılmadığı namazlarının hükmü nedir?

Cevap: Bedenin necis olması -temizlemesi mümkün olmazsa-, namazına zarar vermez. -Diğerlerinin yardımıyla bile olsa- abdest veya teyemmüm alabilirse, hatta teyp kasetinden dinleme veya yazıya bakma vb. şekilde bile olsa kılabilirdiği şekilde namazını kılması farzdır ve bütün vakit boyunca baygın olması dışında kılmadığı namazların kazası da farzdır.

Soru 531: Gençliğimde öğle ve ikindi namazlarımı akşam, yatsı ve sabah namazından daha fazla kaza ettim; ancak, onların sayı ve sırasını bilmiyorum; acaba bu hususta devr namazı gerekli midir? Devr namazının ne olduğunu açıklar mısınız?

Cevap: Tertibe uymak farz değildir. Ama her günün namazını kaza ederken öğleyle ikindi ve akşamla yatsı arasında ki tertibe uyulmalıdır. Kılmadığınızı kesin olarak bildiğiniz miktarda namazlarınızı kaza etmeniz yerlidir, sırayı koruyabilmek için namazları tekrarlamak ve devr¹ etmek farz değildir size.

Soru 532: Bir kâfir, Müslüman olursa yerine getirmediği namaz ve oruçların kazası üzerine farz mıdır?

Cevap: Farz değildir.

Soru 533: Evlendikten sonra bazen benden sıvı bir akıntı geliyordu ve ben onun necis olduğuna inanarak cenabet guslü alıyor ve dolayısıyla abdest almaksızın namaz kılıyordum; bu akıntıya ilmihal kitaplarında "mezy" deniliyor; şimdi ben cenabetli olmaksızın gusül alarak abdestsiz kıldığım namazların hükmünün ne olduğunu bilmiyorum, açıklar mısınız?

Cevap: O akıntının çıkmasından sonra abdest almaksızın cenabet guslüyle kıldığınız bütün namazların kazasını yerine getirmeniz farzdır.

Soru 534: Bazıları-komünistler tarafından İslâm aleyhine yapılan propaganda sonucu- birkaç yıl namaz ve diğer farızaları yerine getirmemişler. Ancak İmam Humeyni'nin gelmesinden sonra tövbe etmişler. Şimdi ise

1- Devr namazı, kaza olan namazların sırası bilinmediği takdirde, namazları sırasıyla yerine getirdiğini kesin olarak bilmesi için mevcut ihtimallerin hepsini uygulamaktır. Örneğin; bir öğle ve bir akşam namazının kaza olduğu bilinir, ancak hangisinin önce kaza olduğu bilinmezse üzerine farz olan akşam ve öğle namazının kazasını sırasıyla yerine getirdiğini kesin olarak bilmesi için ilk önce bir akşam namazı ve sonra bir öğle namazı ve onun peşinden tekrar bir akşam namazı kılmalıdır veya bir öğle namazı ve ondan sonra bir akşam namazı ve onun da peşinden tekrar bir öğle namazı kılmalıdır. Bu durumda hangisi önce kaza olmuşsa sırasına göre kaza edilmiş olur.

yerine getirmedikleri farızaların kazasını yerine getiremiyorlar, vazifeleri nedir?

Cevap: Yerine getirmedikleri farızaları mümkün olduğu miktarda kaza etmeleri farzdır. Yapamadıkları kısmında vasiyet etmelidirler.

Soru 535: Bir kişi ölür de üzerine Ramazan ayının orucu ve namazının kazası farz olur, erkek çocuğu olmaz ve geriye bıraktığı mal da eğer Ramazan ayının orucu için harcanırsa namazlarının kazası kalır ve eğer namazları için harcanırsa oruçları kalırsa bu durumda hangisini diğerine tercih etmek gerekir?

Cevap: Namazla oruç arasında tercih yoktur ve varislerinde onun mirasını, namaz ve oruçlarının kazasını yerine getirmek için harcamak zorunda değildirler. Ancak vasiyet ederse geriye kalan malının üçte birinin yettiği kadarıyla birisi kiralanarak namaz ve oruçlarının kazası yerine getirilmelidir.

Soru 536: Çoğu zaman namaz kılıyordum ve kılmadığım namazlardan bazılarının da kazasını yerine getirmişim. Kaza olmuş namazlarım, uykuda olduğum veya beden ve elbisemin necis olduğu ve onları temizlemenin bana ağır geldiği durumlarda kaza olmuştu; bu durumda günlük namazların, âyât ve seferî namazların kazasını (miktar olarak) nasıl hesaplamam gerekir?

Cevap: Kılmadığınız kesin olarak bildiğiniz miktarı kaza etmeniz yeterlidir, bu miktardan seferî ve âyât namazı olduğunu kesin olarak bildiğiniz miktarı seferî ve âyât namazı olarak kılmalısınız, geri kalanı da günlük namaz olarak kılmalısınız. Üzerinize bundan fazla bir şey gelmez.

BÜYÜK OĞLUN BABASININ NAMAZINI KAZA ETMESİ

Soru 537: Babam iki yıl süren beyin rahatsızlığı yüzünden iyiyi kötüden ayırt edemiyordu, yani tefekkür ve düşünme gücünü kaybetmişti; dolayısıyla bu iki yıl zarfında namaz ve oruçlarını yerine getiremedi; babam hasta olmayıp da sağlıklı olsaydı oruç ve namazlarının kazası, evin büyük oğlu olduğum için, benim üzerime farz olacağını biliyorum; ama bu durumda babamın hasta olarak yerine getirmediği oruç ve namazlarının kazası yine üzerime farz mıdır?

Cevap: Düşünme gücünün zaafı delilik denecek kadar olmazsa ve namaz vakti boyunca baygın da olmazsa babanızın yerine getirmediği namazları kaza etmek farzdır.

Soru 538: Bir adam ölürse oruçlarının keffaretini vermek kimin üzerine farzdır? Oğul ve kızlarına keffareti vermek farz mıdır, yoksa onu başka birisi de verebilir mi?

Cevap: Babanın üzerine farz olan muhayyer keffaret olsa, şöyle ki, keffaret olarak oruç tutmakla it'am (fakirleri doyurmak) hususunda muhayyer (serbest) idiyse, bu durumda keffaret, geriye bıraktığı mirastan çıkarılabilirse mirastan alınmalıdır ve eğer çıkarılamazsa ihtiyaten farz olarak büyük oğlu oruç tutmalıdır.

Soru 539: Yaşlı bir adam bazı sebeplerden dolayı ailesinden ayrılmıştır ve şimdi de onlarla irtibat kurması çok zordur. Evin büyük oğlu olan bu adamın bu süre içerisinde babası vefat etmiştir ve o, babasının üzerine ne kadar kaza namazı farz olduğunu vs. bilmiyor ve yine -bunları yerine getirmesi için- birini ecîr tutmaya parası da yoktur ve yaşlı olduğu için kendisi de kaza etmeğe gücü yetmiyor, vazifesinin ne olduğunu açıklar mısınız?

Cevap: Babasının kazaya bıraktığını bildiği namazları dışında üzerine bir şey farz değildir ve büyük oğlan mümkün olan her şekilde babasının namazlarını kaza etmesi farzdır; kaza etmekten aciz olursa mazurdur.

Soru 540: Anne-baba ölür de büyük çocuğu kız ve ikinci çocuğu ise erkek olursa namaz ve oruçlarının kazası oğluna farz mıdır?

Cevap: Ölçü, babasının erkek çocukları varsa erkek çocuklar arasında büyük oğlu olmasıdır ve sorudaki takdirde, babanın ve aynı şekilde annenin namaz ve orucunun kazası ikinci çocuğu olan oğlunun üzerine farzdır.

Soru 541: Büyük oğul babasından önce ölürse -ister balığ olsun ister olmasın- babanın namazlarının kazası diğerlerinin üzerinden kalkar mı?

Cevap: Babanın namaz ve oruçlarını kaza etmek vazifesi babanın ölüm sırasında hayatta olan büyük oğlunun üzerindedir; o oğlu babasının ilk çocuğu veya ilk oğlu olmasa bile durum aynıdır.

Soru 542: Ben babamın büyük oğluyum; acaba -babamın farz namazlarını kaza etmem gerektiğinden- hayatta olduğu müddetçe -kazaya kalan namaz ve oruçlarını- babamdan sorup araştırmak benim görevim midir, yoksa babamın mı bana bildirmesi gerekiyor? Bana bildirmediği takdirde görevim nedir?

Cevap: Size araştırma ve sorma farz değildir; bu hususla ilgili olarak babanın vasiyet etmesi farzdır. Her halükârda, babanın büyük oğlu babasının vefatından sonra onun yerine getirmediğini kesin olarak bildiği namaz ve oruçlarını kaza etmekle mükelleftir.

Soru 543: Bir adam ölür de sadece çocuklarının oturduğu bir evi miras kalırsa, diğer taraftan üzerine namaz ve oruç kazası farz olursa, büyük oğlu da günlük meş-

guliyeti yüzünden onları kaza edemezse acaba bu evi satarak onun namaz ve oruçlarının kazasını başka birine yaptırması farz mıdır?

Cevap: Babanın üzerinde olan namaz ve oruçların kazası her durumda büyük oğlunun üzerine farzdır; ancak; meyyit, malının üçte biriyle kazaları için birisini ecir tutmalarını vasiyet ederse ve malının üçte biri de üzerinde olan bütün kaza namaz ve oruçlar için yeterli olursa, mirasının üçte birini bu iş için harcamak farz olur.

Soru 544: Üzerine babasının kaza namazı farz olan büyük oğul ölürse büyük oğlun mirasçılarının üzerine bir şey gelir mi, yoksa kaza namazı babasının ikinci oğlunun mu üzerine intikal eder?

Cevap: Büyük oğlun üzerine farz olan babasının namaz ve oruçlarının kazası ne oğlunun ve ne de kardeşinin üzerine farz olmaz.

Soru 545: Babası hiç namaz kılmazsa onun bütün kaza namazlarını yerine getirmek büyük oğlunun üzerine farz mı olur?

Cevap: İhtiyaten (farz olarak) bu durumda da babasının namazlarını kaza etmesi gerekir.

Soru 546: Bütün ibadetlerini kasten terk eden babanın 50 yıla yaklaşık bütün namaz ve oruçlarını kaza etmesi büyük oğlun üzerine farz mıdır?

Cevap: İsyan ederek terk ettiği durumda babasının kazalarının büyük oğla farz olmadığını söylemek uzak bir görüş değildir; ancak, bu gibi durumda da ihtiyata amel edip kazaları yerine getirmek terk edilmemelidir.

Soru 547: Babamın üzerine bir miktar kaza namazı farz olmuştur. Ancak, babam onları kaza edemiyor. Ben ise evin büyük oğluyum -babam hayatta olduğu müd-

detçe- babamın kılmadığı namazlarını kaza edebilir miyim veya bu iş için başkasını ecir tutabilir miyim?

Cevap: Hayatta olan kimsenin namaz ve oruçlarını onun yerine başkasının kaza etmesi sahih değildir.

CEMAAT HÜKÜMLERİ

Soru 548: Cemaat namazında imam nasıl niyet etmelidir; cemaat niyeti mi, münferit mi?

Cevap: Cemaat faziletini elde etmek isterse imamın cemaat niyeti etmesi gerekir; ancak imamlık kastı olmaksızın namaza başlarsa onun namazının ve diğerlerinin ona uymasının sakıncası yoktur.

Soru 549: Askeri mekanlarda -idari saatlerde kılınan-cemaat namazı vakitlerinde askeriye mensup olan bazı görevliler işlerinden dolayı cemaat namazına katılmıyorlar. Oysa işi idari saatten sonraya veya bir sonraki güne bırakmak mümkündür; onların bu amelleri namazı hafife almak sayılır mı?

Cevap: Cemaat namazına katılmak kendiliğinden farz değildir; ancak, kendi vaktinde kılınması daha faziletlidir. Namazın ilk vaktinin ve cemaat namazının faziletine erişmek için idari işleri bu ilâhî farızayı cemaatle ve en az vakitte yerine getirebilecek şekilde ayarlasınlar.

Soru 550: Devlet dairelerinde cemaat namazı için çalışmaya ara verildiğinde namazhanelerde, namazdan önce veya sonra yahut iki namaz arasında düzenlenen ve farz namazdan daha fazla vakit tutan tevessül duası veya diğer uzun dualar yahut müstehap namaz gibi farz olmayan ameller hakkında görüşünüz nedir?

Cevap: İslâm'ın şiarlarından olan bu ilâhî farızayı (namazı) yerine getirmek için düzenlenen cemaat namazı dışında okunan fazla dua ve müstehap ameller ida-

ri saatin zayi olmasına ve görevlerini geciktirmeye sebep olursa sakıncalıdır.

Soru 551: Çok sayıda insanların katılarak cemaat namazı kıldıkları yerin ezan ve ikaamet sesinin duyulduğu 50 veya 100 metre yakınığında ikinci bir yerde cemaat namazı düzenlemek sahih midir?

Cevap: Böyle düzenlenen ikinci bir cemaatin sakıncası yoktur; ancak dini tören olan cemaat namazının daha görkemli olmasını sağlamak için müminlerin bir yerde toplanarak hep birlikte bir cemaat namazı oluşturmaları daha uygundur.

Soru 552: Camide cemaat namazı kılınırken bir veya birkaç münferit olarak (tek başlarına) namaz kılıyorlar, bu hareketin hükmü nedir?

Cevap: Bu amel cemaat namazını zayıflatmak ve halkın adil bildiği cemaat imamına hakaret ve saygısızlık sayılırsa caiz değildir.

Soru 553: Bir mahallede birkaç cami var ve bütün bu camilerde cemaat namazı kılınıyor. Bu arada, bir camiyle arasında on ev ve diğer camiyle arasında iki ev kadar mesafe bulunan bir evde de cemaat namazı kılınıyor; bunun hükmü nedir?

Cevap: Cemaat namazı vahdete vesile olmalıdır, tefrika ve ihtilaf ortamı yaratmak vesilesi değil. Caminin yakınında olan evde cemaat namazı kıldırmak ihtilâf ve tefrikaya sebep olmazsa sakıncası yoktur.

Soru 554: Caminin yönetim kurulunun teyit ettiği sabit imamdan izin almaksızın o camide başka birisinin cemaat namazı kıldırması caiz midir?

Cevap: Cemaat namazı kıldırmak, sabit imamdan izin almaya bağlı değildir; ancak namaz vaktinde cemaat namazı için camide hazır olduğu zaman sabit

imamı rahatsız etmemek daha iyidir; hatta bu iş (sabit imamdan izin almaksızın cemaat namazı kıldırmak) fitne ve benzeri şeylere sebep olursa haramdır.

Soru 555: Cemaat imamı bazen konuşmalarında din alimine uygun olmayan şakalar yaparsa bununla adaletten düşer mi?

Cevap: Şeriata aykırı bir davranış olmazsa adalete zarar vermez.

Soru 556: İnsan iyice tanımadığı bir cemaat imamına uyabilir mi?

Cevap: İmamın adaleti hangi yolla olursa olsun memuma sabit olursa ona uymak caizdir ve cemaat sahihtir.

Soru 557: Birisini adil ve takvalı bilen, aynı zamanda adil bildiği söz konusu adamın bazı yerlerde kendisine zulmettiğine inanan kimse buna rağmen onu adil bilebilir mi?

Cevap: O adamın (zulmettiğini bildiği kimsenin) bilerek, kasten, kendi ihtiyarıyla ve şer'î bir delili olmaksızın o işi yaptığı ispatlanmazsa onun fasık olduğuna hükmetmesi caiz değildir.

Soru 558: Marufu emretmeye ve münkerden nehyetmeye gücü olduğu halde bunu yapmayan bir cemaat imamına uymak caiz midir?

Cevap: Söz konusu cemaat imamına göre geçerli sayılan bir mazeretten dolayı marufu emretmeyi terk ettiği ihtimali söz konusu olduğu için sırf bu iş (marufu emretmeyi terk etmesi) onun adaletine zarar vermez ve ona uymanın sakıncası yoktur.

Soru 559: Sizce adaletin anlamı nedir?

Cevap: Adalet, şer'î açıdan haram olan işleri yapmaya engel olan ve takvalı olmayı gerektiren nefsanî

bir halettir ve adaletin ispat olması için de genelde adaletli olmayı gösteren hüsn-i zahir (zahiren iyi oluşu) yeterlidir.

Soru 560: Biz bir grup genciz ve hüseyniyelerde bir araya geliyoruz. Namaz vakti yaklaşınca adil kişilerden birisini öne geçirerek namazda ona uyuyoruz; ancak bazıları itiraz ederek "İmam Humeyni, alim olmayan bir kimsenin arkasında namaz kılmayı haram etmiştir" diyorlar; bunun hükmünü açıklar mısınız?

Cevap: Eğer din alimlerine ulaşmanız mümkünse, alim olmayan insanlara iktida etmeyiniz.

Soru 561: İki kişi cemaat namazı düzenleyebilir mi?

Cevap: Maksat, birisi imam ve diğeri memum olmak üzere iki kişiden oluşan cemaat namazı teşkil etmek olursa sakıncası yoktur.

Soru 562: Memumun, cemaatle kıldığı öğle ve ikindi namazında Fatiha ve sureyi okumasının farz olmayışına nazaran dikkatini toplamak için Fatiha ve sureyi okursa namazının hükmü nedir?

Cevap: Öğle ve ikindi gibi sessiz kılınması gereken namazlarda imam Fatiha ve sureyi okumakla meşgulken memumun sessiz durması farzdır ve dikkatini toplamak için bile olsa Fatiha ve sureyi okuması caiz değildir.

Soru 563: Cemaat imamının, bütün trafik kurallarına uyarak cemaat namazına gitmek için bisikletten yararlanmasının hükmü nedir?

Cevap: Bunun ne adalete bir zararı vardır, ne de imamlığın sıhhatine.

Soru 564: Cemaat namazının sonları olması nedeniyle cemaat namazına yetişemeyen kimse cemaat namazının sevabına yetişmek için tekbiretü'l-ihram getirir,

ayak parmakları üzerinde oturur ve imamla birlikte teşehhüdü okur, imamın selâmından sonra ayağa kalkarak birinci rekâtı okur; sorum şudur: Dört rekâtlı namazların ikinci rekâtının teşehhüdünde de böyle yapması caiz midir?

Cevap: Cemaat namazının sevabına ulaşmak için bu şekilde imama uymak cemaat imamının namazının son rekâtındaki teşehhüdüne mahsustur.

Soru 565: Cemaat imamının kıldıracağı namaz için ücret alması caiz midir?

Cevap: Namaz için alması caiz değildir. Ancak namazın ön hazırlıkları (mesela yol ücreti gibi) için alabilir.

Soru 566: Cemaat imamının bir bayramda iki namaz -veya mutlak olarak bir vakitte iki namaz- için imamlık yapması caiz midir?

Cevap: Günlük farz namazlarda cemaat namazını ikinci kere diğer memurlar için yenilemenin sakıncası yoktur; hatta bu iş müstehaptır da; ancak bayram namazında sakıncalıdır.

Soru 567: Cemaat namazında imam yatsı namazının üçüncü veya dördüncü rekâtında ve memum da ikinci rekâta olursa memumun Fatiha ve sureyi sesli okuması farz mıdır?

Cevap: Fatiha ve sureyi sessiz okuması farzdır.

Soru 568: Cemaat namazının selâmından sonra Resulullah'a (s.a.a) salât getirme ayeti okunur ve namaz kılanlar Hz. Muhammed (s.a.a) ve Ehl-i Beyti'ne (a.s) üç salavat getirirler ve ondan sonra da üç tekbir getiriliyor ve daha sonra siyasi sloganları (yani müminlerin

yüksek sesle okudukları dua ve teberriyi) söylüyorlar; bunun bir sakıncası var mıdır?

Cevap: Salât ayetini¹ okumak ve Resulullah'la (s.a.a) Ehl-i Beyt'ine (a.s) salavat getirmenin sakıncasız olduğu gibi beğenilen bir iştir ve onun sevabı da vardır. Ayrıca, büyük İslâm İnkılabı'nın amaç ve hedeflerini hatırlatan ve İslâmî şiarları yüceltmek sayılan tekbir ile diğer İslâmî sloganları dile getirmek beğenilir bir harekettir.

Soru 569: Cemaat namazına ikinci rekâta uyan kimse şer'i hükmü bilmeyişinden dolayı sonraki rekâta yerine getirmesi gereken teşehhüt ve kunutu yerine getirmezse namazı sahih midir?

Cevap: Namazı sahihtir; ancak ihtiyat gereği teşehhüdü kaza ederek iki sehiv secdesi yerine getirmesi gerekir.

Soru 570: -İmama uymanın sahih oluşunda- namazda kendisine uyulan imamın razı olması şart mıdır? Ve acaba memuma uymak sahih midir?

Cevap: İmama uymanın sıhhatinde cemaat imamının rızası şart değildir; namazda memum olan kimseye cemaatla namazına devam ettiği müddetçe uymak sahih değildir.

Soru 571: Biri memum, diğeri imam olmak üzere iki kişi cemaat namazı kılıyor. Üçüncü kişi gelerek ikinci kişiyi (memumu) imam sanıp ona uyar ve namazdan sonra onun imam değil, memum olduğunu anlarsa üçüncü kişinin namazının hükmü nedir?

1- Ahzâb Suresi'nin 56. ayet-i kerimesi. Ayetin meali şöyledir: "Allah ve melekleri Peygamber'e salât getirirler, ey iman edenler siz de ona salât getirin ve tam bir selâmla onu selâmlayın."

Cevap: Memuma uymak sahih değildir; ancak bilmeyerek uyar da rükû ve secdelerde kendi münferit vazifesini yerine getirirse; şöyle ki, kasten veya yanlışlıkla bir rüknü azaltmaz ve çoğaltmazsa namazı sahihtir.

Soru 572: Yatsı namazı kılmak isteyen bir kimsenin akşam namazı kılan cemaate uyması sahih midir?

Cevap: Sakıncası yoktur.

Soru 573: İmamın durduğu yerin memuma oranla yüksek olmaması hükmüne riayet etmemek namazı batıl eder mi?

Cevap: İmamın durduğu yerin memumun durduğu yere oranla yüksekliğinin şer'î açıdan affedilen miktardan fazla oluşu cemaat namazının batıl olmasına sebep olur.

Soru 574: Cemaat namazının saflarının birini bütünüyle namazı seferî olarak kılanlar oluşturur ve ondan sonraki safı namazı tam kılanlar oluşturursa, öndeki safta olanlar (namazı seferî olanlar) iki rekât kıldıktan sonra, sonraki iki rekâta imama uymak için hemen kalkarlarsa acaba onların arkasındaki safta yer alanların namazlarının son iki rekâtı cemaat halinde kalır mı?

Cevap: Önceki safta yer alanların hepsinin namazı seferî olduğu takdirde, onlardan sonraki saflarda yer alanların cemaatlerinin sıhhati sakıncalıdır; ihtiyat gereği önceki safta olanlar selâm için oturduklarında sonraki safta yer alanlar niyetlerini münferit ederek namazlarını bitirmelidirler.

Soru 575: Memum namaz için birinci safın iki tarafından birinin başında durursa acaba onunla imam arasında vasita olan diğer memumlar başlamadan önce namaza başlayabilir mi?

Cevap: Cemaat imamı namaza başladıktan sonra, onunla imam arasında vasıta olan memurlar namaza başlamak için hazırlanırlarsa o adam cemaat niyetiyle namaza başlayabilir.

Soru 576: Bir kimse üçüncü rekâta cemaate katılır ve imamın birinci rekâta olduğunu sanarak hiçbir şey okumazsa namazını yenilemesi farz mıdır?

Cevap: Rükûa gitmeden önce bunun farkına varırsa kıraat etmesi (Fatiha ve sureyi okuması) farzdır; ancak rükûdan sonra farkına varırsa namazı sahihtir ve üzerine bir şey gelmez; ihtiyaten müstehap olarak kıraati yerine getirmediği için iki sehiv secdesi de yapmalıdır.

Soru 577: Devlet dâirelerinde ve liselerde cemaat na-mazı kılmak için çok ciddi bir şekilde cemaat imamına ihtiyaç vardır; bölgede ise benden başka din alimi olmadığından çeşitli yerlerde bir fariza için üç veya dört kere cemaat imamı olmak zorunda kalıyorum; bir namazı bu şekilde ikinci defa kılmayı bütün taklit mercileri caiz bilmekteler; bu durumda ikiden fazlasını ihtiyat olarak kılınan kaza namazı niyetiyle kılmak caiz midir?

Cevap: İhtiyat için kılınan kaza namazıyla imamlık yapmak sahih değildir.

Soru 578: Şehrin camilerinden birinin yakınındaki üniversiteye ait binada üniversite sorumluları tarafından cemaat namazı kıldırılıyor. Aynı zamanda o camide de cemaat namazı kıldırılıyor; buna binaen camideki cemaat namazına katılmanın hükmü nedir?

Cevap: Memuma göre uyma ve cemaat namazının sıhhati için gerekli şer'î şartlara sahip olan cemaat namazına katılmanın, aynı anda cemaat namazı kılınan camiye yakın olsa bile sakıncası yoktur.

Soru 579: Müçtehit olmadığı halde yargı işinde çalışan imamın arkasında namaz kılmak sahih midir?

Cevap: Yargı görevini yürütmesi, ataması sahih olan kimsenin atamasıyla olursa ona uymanın sakıncası yoktur.

Soru 580: Seferî meselesinde İmam Humeyni'yi taklit eden bir kimsenin İmam Humeyni'yi taklit etmeyen bir cemaat imamına uymasının hükmü nedir; özellikle Cuma namazında?

Cevap: Farklı kişileri taklit etmek namazda imama uymanın sıhhatine engel olmaz; ancak memumun taklit merciinin fetvasına göre seferî olan ve cemaat imamının taklit merciinin fetvasına göre tam olan namazda veya bunun tam tersi durumda imama uymak sahih değildir.

Soru 581: Cemaat imamı tekbiretü'l-ihramdan (iftitah tekbirinden) sonra yanlışlıkla rükûa giderse memumun vazifesi nedir?

Cevap: Memum cemaat namazına katıldıktan sonra bunun farkına varırsa niyetini münferit ederek (cemaat namazından ayrılarak) Fatiha ve sureyi okuması farzdır.

Soru 582: Medreselerde baliğ olmayan talebelerden birkaçı cemaat namazının üçüncü veya dördüncü safından sonra durur ve o saflardan sonra imama uyan mükelleflerin namazlarının hükmü nedir?

Cevap: Bu takdirde sakıncası yoktur.

Soru 583: Cemaat imamı mazur olursa, cemaat namazı kıldırabilmesi için gusül yerine teyemmüm alması yeterli midir?

Cevap: Şer'an mazur olursa cenabet guslü yerine teyemmümle cemaat imamlığı yapabilir ve ona uymanın da sakıncası yoktur.

İMAMIN KIRAATİNİN SAHİH OLMAYIŞININ HÜKMÜ

Soru 584: Namazda kıraatin sıhhatinin gerekliliği yönünden münferit (tek kılınan) namaz ile imam veya memumun namazı arasında fark var mıdır?

Cevap: Mükellefin kıraati sahih olmazsa ve öğrenmeye de muktedir olmazsa namazı sahihtir; ancak, başkalarının namazda ona uyması sahih değildir.

Soru 585: Bazı cemaat imamlarının kıraatleri harfleri doğru telaffuz etmek açısından sahih değildir, harfleri sahih bir şekilde çıkış yerlerinden telaffuz edebilen bir kimsenin namazda onlara uyması sahih midir? Bazıları diyorlar ki, namazı cemaatle kılıp sonra yenilemen gerekir; ancak, namazı yenilemeye fırsatım yoktur, vazifem nedir? Acaba, cemaat namazına katılıp Fatiha ve sureyi sessiz okuyabilir miyim?

Cevap: Memuma göre cemaat imamının kıraati sahih değilse namazda ona uyması ve cemaat namazı doğru değildir. Namazı yenileyemezse uymamasının sakıncası yoktur; ancak sesli kılınması gereken namazı cemaat imamına uyduğunu göstermek için sessiz kılması sahih ve yeterli değildir.

Soru 586: Bazıları, cemaat imamlarından bazılarının ya harfleri veya harflerin harekesini olduğu gibi telaffuz etmediklerinden dolayı kıraatlerinin sahih olmadığına inanmaktalar; yenilemeye gerek kalmadan namazda bu imamlara uymak sahih midir?

Cevap: Kıraatin sıhhatinde ölçü, Arapların "Bu, şu harfin çıkarılışıdır, başka harfin değil" diyecekleri şekilde harfleri telaffuz etmek, Arapça dil bilginlerinin kaydettikleri şekle uygun olarak kelimenin kıvam ve heyetinde rolü olan hareketleri gözetmektir. Dolayısıyla, memum imamın kıraatinin ölçülere uygun ve sahih olmadığıdır.

ğını görürse ona uyması sahih değildir ve eğer buna rağmen uyarsa namazı sahih değildir ve yenilemesi gerekir.

Soru 587: Cemaat imamı namaz esnasında bir kelimenin yeri geçtikten sonra onu nasıl telaffuz ettiğinde şüphe ederse ve namazı bitirdikten sonra o kelimeyi yanlış okuduğunu anlarsa imamın ve memumların namazlarının hükmü nedir?

Cevap: Namazın sıhhatine hükmedilir.

Soru 588: Cemaat imamının tecvit açısından zikir ve kıraatin yanlış okuduğunu gören ve öte yandan cemaat namazına katılmadığı için bir çok iftiralara maruz kalan bir kimsenin vazifesi nedir?

Cevap: Mamuma göre cemaat imamının kıraati sahih olmaz ve neticede memumun nazarında imamın namazı sahih olmazsa ona uyamaz; ancak ukalaî (akıllı insanların tasdik ettiği) bir maksatla görünüşte (uymak için) cemaate katılmasının sakıncası yoktur.

MALUL İMAM

Soru 589: Aşağıdaki yerlerde namazda malul imamlara uymanın hükmü nedir:

1- Azası noksan olmadığı halde ayağının felç olması yüzünden asaya veya duvara yaslanarak ayakta duran maluller.

2- El veya ayak parmağının bir bölümü ya da el veya ayak parmaklarından birkaçı olmayan maluller.

3- Hiçbir el veya ayak parmağı ya da ne el ve ne de ayak parmağı olmayan maluller.

4- Bir elinin veya bir ayağının yahut hem elinin ve hem de ayağının bir bölümü olmayan maluller.

5- Vücudunun azalarından biri olmayan ve elleri hasar gördüğünden abdest için başkasından yardım alan maluller.

Cevap: Genel olarak kıyamda istikrarı (sebat) olursa, namazın zikir ve hareketlerini yerine getirirken istikrarı koruyabilirse, rükûu ve yedi uzuvla secdeyi tam olarak yapabilirse ve sahih olarak abdest alabilirse imamlık için gerekli olan diğer şartlara sahip olduğu bilindikten sonra diğerlerinin namazda ona uymalarının sakıncası yoktur; aksi durumda sakıncalıdır.

Soru 590: Ben dini ilimler talebesiyim. Sağ elimi bir ameliyat sonucu kaybettim. Son zamanlarda İmam Humeyni'nin uzvu nakıs olan birinin nakıs olmayan kimseye imamlık etmesini caiz bilmediğini öğrendim; dolayısıyla bugüne kadar imam olarak namaz kıldırdığım müminlerin namazlarının hükmü nedir?

Cevap: Şer'î hükmü bilmeyerek size uyan memurların geçmiş namazları sahihtir. Onlara ne namazı yenilemek ve ne de kaza farz değildir.

Soru 591: Ben dinî ilimler talebesiyim. Savaşta ayak parmaklarımdan yaralandım (ayağımın baş parmağı tamamen sağlamdır) şimdi ben hüseyniyelerden birinde cemaat imamıyım; bunun şer'î bir sakıncası var mı?

Cevap: Bu kadarlık bir eksiklik cemaat imamı olmaya engel değildir. Elbette el veya ayak tamamen kopar veya felç olursa , o şekilde imamlık sakıncalıdır.

KADINLARIN CEMAAT NAMAZINA KATILMALARI

Soru 592: Mukaddes İslâm Peygamberi erkeklerde olduğu gibi kadınları da camilerde veya Cuma namazında cemaat namazına katılmaya teşvik etmiş midir,

yoksa kadınların evde namaz kılmaları daha mı faziletlidir?

Cevap: İsterlerse katılmalarının sakıncası yoktur ve cemaat sevabını da alırlar.

Soru 593: Kadın ne zaman cemaat imamı olabilir?

Cevap: Kadının sadece kadınlar için cemaat imamı olması caizdir.

Soru 594: Kadınların (erkekler gibi) cemaat namazına katılmalarının müstahap ve mekruh olma açısından hükmü nedir?

Erkeklerin arkasında durduklarında bunun hükmü nedir?

Cemaat namazlarında erkeklerin arkasında durduklarında bir perde ve örtüye gerek var mıdır?

Erkeklerin yanında namaz kıldıklarında örtü açısından hüküm nedir?

Elbette cemaat namazı, hutbe, tören vs. esnasında kadınların örtü arkasında olmaları onların tahkir edilmelerine ve küçümsenmelerine sebep olduğu da dikkate alınmalıdır.

Cevap: Kadınların cemaat namazına katılmalarının sakıncası yoktur. Erkeklerin arkasında durduklarında örtü ve perdeye gerek yoktur; ancak, erkeklerin yanında durduklarında namazda kadının erkekle aynı hizada durmasının kerahetini kaldırmak için aralarında perde olması iyidir; namaz halinde erkeklerle kadınların arasında perde oluşu onların küçümsenmesine ve makamlarının alçalmasına sebep olduğu düşüncesi temelsiz bir hayal ve kuruntudan başka bir şey değildir. Ayrıca; şahsi görüşleri fıkha sokmak sahih değildir.

Soru 595: Namazda perde ve örtü olmaksızın erkeklerle kadınların saflarının birbirine bitişik olması nasıl mümkündür?

Cevap: Kadınlar, arada bir şey olmaksızın erkeklerin arkasında dururlar.

NAMAZDA EHLİSÜNNET'E UYMAK

Soru 596: Ehl-i Sünnet'in arkasında cemaat namazı kılmak caiz midir?

Cevap: Onlarla iyi geçinmek için olursa, arkalarında cemaat namazı kılmak caiz ve sahihtir.

Soru 597: İş yerim Kürt bölgelerinden birindedir, oranın Cuma ve cemaat imamlarının çoğunluğu Ehl-i Sünnet'tendir; onlara uymanın hükmü nedir?

Cevap: İslami vahdeti koruma açısından cuma ve cemaatlerde onların namazına katılmanın sakıncası yoktur ve bu namazlar terk edilmemelidir.

Soru 598: Ehl-i Sünnet'in günlük namazlarına katılırken bir arada olduğumuz yerlerde bazı amelleri onlar gibi yapıyoruz. Mesela eli bağlı namaz kılıyoruz, vakti ve halya secde etmemeyi gözetmiyoruz; böyle bir namazı yenilemeye gerek var mı?

Cevap: Ehl-i Sünnet'le iyi geçinmek bunları gerektirirse halya secde etmekle dahi olsa onlarla namaz kılmak sahih ve yeterlidir; ancak, onlarla kılınan namazda el bağlamak -zaruret gerektirmiyorsa- caiz değildir.

Soru 599: Mekke ve Medine'de İmam Humeyni'nin (kuddise sirruhu) fetvasına dayanarak Ehl-i Sünnet'le cemaat namazı kılıyoruz. Bazı vakitlerde ve camide namaz kılmanın faziletini elde etmek için -Örneğin, öğle

ve akşam namazından sonra ikindi ve yatsı namazlarını Ehl-i Sünnet camilerinde toprak olmaksızın münferit olarak kıyor ve haliya secde ediyoruz; bu namazların hükmü nedir?

Cevap: Bu takdirde, eğer takiyeye ters düşmüyorsa secde etmenin sahih olduğu bir şeye secde ederek namazını kılmalıdır.

Soru 600: Biz Şifilerin, diğer ülkelere gittiğimizde eli bağlı olarak namaz kılan Ehl-i Sünnet'in namazlarına katılmamızın hükmü nedir? El bağlamada onlara uymamız farz mıdır, yoksa namazı eli açık mı kılmamız gerekir?

Cevap: İyi geçinmek için olursa namazda Ehl-i Sünnet'e uymak caizdir ve onlarla kılınan namaz sahih ve yeterlidir; ancak zaruret gerektirmese namazda el bağlamak farz olmadığı gibi caiz de değildir.

Soru 601: Ehl-i Sünnet'in cemaat namazına katıldığımızda onların yaptığı gibi kıyam halinde ayağın küçük parmağını namaz kılanın iki tarafında duranların küçük parmaklarına yapıştırmanın hükmü nedir?

Cevap: Farz değildir; yaparsa da namazın sıhhatine zarar dokunmaz.

Soru 602: Ehl-i Sünnet akşam namazını şer'î akşam ezanından önce kıyorlar; dolayısıyla, hac mevsiminde veya başka bir zamanda onlara uymamız ve o namazla yetinmemiz sahih midir?

Cevap: Onların, vakit girmeden önce namaz kıldıkları belli değildir; ancak, mükellef vaktin girdiğini tespit etmezse namaza girmesi sahih değildir. Ama Ehl-i Sünnet'le iyi geçinmek bunu gerektirirse onların namazlarına katılmanın ve o namazla yetinmenin sakıncası yoktur.

CUMA NAMAZI

Soru 603: Biz şimdi Hz. Mehdi'nin (Allah zuhurunu yakın eylesin) gaybet döneminde yaşamaktayız; Cuma namazına katılma hususunda görüşünüz nedir? Cuma namazına katılma vazifesi Cuma imamını adil bilmeyenlerin üzerinden kalkar mı?

Cevap: Cuma namazı günümüzde farz-ı tahyiridir; dolayısıyla Cuma namazına katılmak farz değildir; ancak, Cuma namazına katılmanın yarar ve önemine dayanarak sırf Cuma imamının adaletinden şüphe etmek veya buna benzer temelsiz mazeretlerle kendilerini böyle bir namaza katılmanın bereketlerinden mahrum etmek müminlere yakışmaz.

Soru 604: Cuma namazı meselesinde vacib-i tahyirinin anlamı nedir?

Cevap: Anlamı şudur: Mükellef Cuma gününün farzasını yerine getirmekte Cuma namazıyla öğle namazını kılmak arasında muhayyerdir (serbesttir).

Soru 605: Önemsemeyerek Cuma namazına katılmama hususunda görüşünüz nedir?

Cevap: Önemsemeyerek ibadî-siyasî Cuma namazına iştirak etmemek şer'an kınanmıştır.

Soru 606: Bazıları boş mazeretlere istinaden ve bazen de görüş farklılığı yüzünden Cuma namazına katılmıyorlar; bu hususta görüşünüz nedir?

Cevap: Cuma namazı gerçi vacib-i tahyirî ise de, ancak sürekli olarak Cuma namazına katılmamanın şer'î bir yönü yoktur.

Soru 607: Cuma namazı kılınmasına yakın bir zamanda ve Cuma namazının kılındığı yere yakın olan bir yerde cemaatle öğle namazı kılmak caiz midir?

Cevap: Kendiliğinden sakıncası yoktur ve günümüzde Cuma namazı farz-ı tahyirî olduğu için öğle namazını kılmakla farz olan Cuma gününün farızasını yerine getirmiş olur; ancak Cuma gününde, Cuma namazının kılındığı mekana yakın bir yerde cemaatle öğle namazı kılmak müminlerin saflarında tefrika olduğundan, halkın nazarında Cuma imamına hakaret ve saygısızlık sayıldığından, ayrıca Cuma namazına itina edilmediğini gösterdiğinden bu işi yapmak mümin bir kimseye yakışmaz. Haram ve fesada yol açtığına da bundan sakınmak farzdır.

Soru 608: Cuma imamının Cuma'yla ikindi namazları arasında öğle namazını kılması caiz midir? Cuma imamından başkası ikindi namazı kılsa ikindi namazında ona uymak caiz midir?

Cevap: Cuma namazı öğle namazından kifayet eder (onun yerine geçer); ancak, Cuma namazından sonra ihtiyaten öğle namazının kılınmasının sakıncası yoktur. İkinci namazını cemaatle kılmak isterse, Cuma namazından sonra öğle namazını ihtiyaten kılan kimseye uyması ihtiyatin en mükemmelidir. Elbette Cuma imamının dışında birisinin arkasında da ikindi namazını kılmanın sakıncası yoktur.

Soru 609: Cemaat imamı Cuma namazından sonra öğle namazını kılmazsa memurun ihtiyaten öğle namazını kılması caiz midir?

Cevap: Caizdir.

Soru 610: Cuma imamının -Cuma namazı kıldırmak için- şer'î hakimden izin alması farz mıdır? Şer'î hakimden maksat kimdir? Bu hüküm uzak beldelede de geçerli midir?

Cevap: Cuma namazı imameti kendiliğinden izin almaya bağlı değildir; ancak, Cuma namazı imametini atanmasının hükümlerinin geçerliliği Müslümanların ve-liyy-i emri tarafından atanmasına bağlıdır ve bu hüküm Müslümanların veliyy-i emrinin hakim olduğu ve itaat edildiği bütün belde ve şehirleri kapsamına almaktadır.

Soru 611: Müslümanların veliyy-i emri tarafından atanmış Cuma imamının, atandığı yerden başka yerde bir engel ve muhalefet olmadığı takdirde Cuma namazı kıldırması caiz midir?

Cevap: Bu kendiliğinden caizdir; ancak, bu takdirde Cuma imamlığına atanmaya ait hükümler muhakkak olmaz.

Soru 612: Geçici Cuma imamı veliyy-i fakih tarafından mı seçilmelidir, yoksa Cuma imamlarının kendilerinin seçme hakları var mıdır?

Cevap: Veliyy-i fakih tarafından atanmış olan Cuma imamı geçici olarak birini kendi yerine seçebilir; ancak, veliyy-i fakih tarafından atanan imamla ilgili hükümler geçici olarak Cuma imamının yerine geçen kimsenin imametinde geçerli değildir.

Soru 613: Veliyy-i fakih tarafından Cuma imamlığına atanan kimseyi adil bilmeyen veya adaletinde şüphe eden bir mükellef, buna rağmen Müslümanların vahdetini korumak için ona uyabilir mi? Cuma namazına katılmayan birisinin, başkalarını Cuma namazına katılmaya teşvik etmesi caiz midir?

Cevap: Mükellefin, adil bilmediği veya adaletinde şüphe ettiği kimseye uyması caiz olmadığı gibi onunla kıldığı cemaat namazı da sahih değildir; ancak, vahdeti korumak amacıyla görünüşte cemaate iştirak etmesinin

sakıncası yoktur. Her durumda; başkalarını Cuma namazına gitmemeye teşvik etmeye hakkı yoktur.

Soru 614: İmamının yalan konuştuğu Cuma namazına katılmamanın hükmü nedir?

Cevap: Sırf Cuma imamının dediğinin tersi çıkması onun yalan konuştuğuna delil olmaz; çünkü, yanlış söylemiş, hata veya tevriye¹ yapmış olabilir. Dolayısıyla, sırf Cuma imamının adaletten çıktığını sanmakla kendini Cuma namazının bereketlerinden mahrum etmek yakışmaz.

Soru 615: İmam Humeyni (kuddise sirruh) veya adil veliyy-i fakih tarafından atanan Cuma imamının adaletini araştırmak memuma farz mıdır, yoksa adaletinin sabit olmasında Cuma imamı olarak atanması yeterli midir?

Cevap: Cuma imamlığına atanması onun adil olduğuna dair memuma güven ve kesin bilgi verirse bu, ona uymanın sahih oluşunda yeterlidir.

Soru 616: Camilerdeki cemaat imamlarının güvenilir ulema tarafından tayin edilmesi ve yine Cuma imamlarının Müslümanların veliyy-i emri tarafından tayin edilmeleri onların adaletine şahadet sayılır mı, yoksa onların adaletlerini araştırmak farz mıdır?

Cevap: Cuma veya cemaat imamlığına atanması onun adaletine dair memuma güven ve itminan verirse bu miktarla yetinip namazda ona uyabilir.

Soru 617: Birisi cuma imamının adaletinde şüphe eder veya adil olmadığını kesin olarak bilirse kıldığı namazları yenilemesi gerekir mi?

1- Tevriye, birkaç anlamı olan sözcük veya cümleyi karinesiz olarak muhatabın anlamayacağı şekilde uzak anlamında kullanmaktır.

Cevap: Adaletinde şüphe etmesi veya adil olmadığını anlaması namaz bittikten sonra olursa, kıldığı namaz sahihtir ve yenilemesi farz değildir.

Soru 618: Avrupa ve diğer ülkelerde Müslüman üniversite öğrencileri tarafından düzenlenen, iştirak edenlerin çoğunluğu ve imamı Ehl-i Sünnet'ten olan Cuma namazına katılmanın hükmü nedir? Bu durumda Cuma namazı kıldıktan sonra öğle namazını kılmak gerekir mi?

Cevap: Müslümanların vahdet ve birliğini korumak için ona katılmanın sakıncası yoktur.

Soru 619: Pakistan'ın şehirlerinin birinde kırk yıldan beridir Cuma namazı kılınıyor ve şimdi başka birisi iki Cuma arasında şer'î mesafeyi gözetmeksizin başka bir Cuma namazı kıldırılmaktadır ve bu da Müslümanların arasında ihtilaf çıkmasına sebep oluyor; şer'an bu amelin hükmü nedir?

Cevap: Müslümanların arasında ihtilaf çıkaracak ve saflarına tefrika düşürecek bir işe sebep olmak caiz değildir. İslâm'ın şiarlarından ve Müslümanların saflarının birliğinin mazharlarından olan Cuma namazı gibi amel-lerde böyle bir şeye sebep olmak ise daha kötüdür.

Soru 620: Ravilpendi şehrinin Caferiler'e ait olan merkez camisinin hatibi, tamirat sebebiyle Cuma namazının orada tatil olacağını ilan etti. Şimdi caminin tamir işleri bitmiş durumda, ama bir sorunla karşılaştık. Dört kilometre ötede başka bir camide Cuma namazı kılınıyor; aradaki bu mesafeyi göz önünde bulundurarak bu camide Cuma namazı kılmak sahih midir?

Cevap: İki Cuma namazı arasındaki mesafe bir şer'î fersah (5762,8 m.) miktarında olmazsa sonra kılınan Cuma namazı batıldır. Eğer aynı zamanda başlarsa her ikisi de batıldır.

Soru 621: Cemaatle kılınan Cuma namazını münferit kılmak sahih midir? Şöyle ki, Cuma namazını cemaatle kılınların yanında onu münferit olarak kılmak caiz midir?

Cevap: Cuma namazının sıhhatinin şartlarından biri de cemaatle kılınmasıdır; dolayısıyla Cuma namazının münferit olarak kılınması sahih değildir.

Soru 622: Namazını seferî olarak kılması gereken bir kimsenin Cuma namazı kılan imamın arkasında durarak namazını cemaatle kılması sahih midir?

Cevap: Seferî olan memurun Cuma namazı kılması sahihtir ve bu namaz öğle namazının yerine yeterlidir.

Soru 623: Cuma namazının ikinci hutbesinde Müslümanların imamlarından biri olarak Hz. Fatıma'nın (s.a) ismini anmak farz mıdır? Yoksa müstehap niyetiyle mi anmak gerekir?

Cevap: Müslümanların imamları tabiri, Hz. Zahra-i Merziye'yi (s.a) kapsamına almamaktadır ve Cuma hutbesinde onun mübarek ismini anmak farz değildir; ancak hayır ve berekete vesile olsun diye onun onurlu ismini anmanın sakıncası yoktur.

Soru 624: Cuma imamı Cuma namazındayken, memur Cuma namazı dışında diğer bir farz namazı kılmak için ona uyabilir mi?

Cevap: Bunun sahih olması sakıncalıdır.

Soru 625: Şer'i öğle vaktinden önce Cuma namazının hutbelerini okumak sahih midir?

Cevap: Cuma namazının hutbelerini, öğle olduğunda bitecek şekilde öğleden önce okumak caizdir. Ancak ihtiyat gereği hutbelerden bir miktarı öğle vaktinde okunmalıdır.

Soru 626: Memum hutbelerin hiçbir bölümüne yetişemezse ve namaz kılındığı esnada sadece namaza yetişerek imama uyarsa namazı sahih ve yeterli midir?

Cevap: Cuma namazının son rekâtının rükûsunda yetişerek bir rekâta katılsa bile namazı sahih ve yeterlidir.

Soru 627: Şehrimizde Cuma namazı öğle ezanından bir buçuk saat sonra kılınıyor; acaba bu namaz öğle namazından kifayet eder mi, yoksa öğleyi de kılmak gerekiyor mu?

Cevap: Cuma namazının vakti güneşin (tepeden) batıya doğru kaymasıyla başlar, ihtiyat gereği Cuma namazı öğlenin örfen ilk vakitlerinden yaklaşık bir veya iki saat sonraya kadar geciktirilmemelidir.

Soru 628: Cuma namazına gidemeyen bir kimse öğle ve ikindi namazını ilk vakitte kılabilir mi? Yoksa Cuma namazının bitmesini bekleyerek ondan sonra mı namaza başlaması gerekir?

Cevap: Beklemek farz değildir; öğle ve ikindi namazını ilk vakitte kılabilir.

Soru 629: Veliyy-i fakih tarafından atanmış olan imamın sağlıklı ve hazır olduğu yerde geçici Cuma imamını Cuma namazını kılmaya görevlendirebilir mi? Ve kendisi de namazda ona uyabilir mi?

Cevap: Veliyy-i fakih tarafından atanmış olan imamın naibinin Cuma namazını kıldırmasının ve -ve-liyy-i fakih tarafından- atanmış olan imamın kendi naibine uymasının sakıncası yoktur.

RAMAZAN VE KURBAN BAYRAMI NAMAZLARI

Soru 630: Sizce Kurban, Ramazan ve Cuma namazları hangi farz türündendir?

Cevap: Günümüzde Kurban ve Ramazan bayramlarının namazları farz değil, müstehaptır. Ancak, Cuma namazı farz-ı tahyirîdir.

Soru 631: Bayram namazlarının kunutunun eksik veya fazla olması namazı batıl eder mi?

Cevap: Azaltma veya çoğaltmaktan kasıt, kunutların kısalık veya uzunluğuyse sakıncası yoktur. Ancak kasıt kunutların sayıysa, bu sayı fıkıh kitaplarında belirtilen şekliyle yerine getirilmelidir.

Soru 632: Geçmişte cemaat imamlarının her biri Ramazan bayramının namazını kendi camilerinde kıldırıyordu; şimdi de bayram namazlarının cemaat imamları tarafından kılınması caiz midir?

Cevap: Veliyy-i fakih tarafından izinli olan temsilcilerin bayram namazı kıldirmaları, yine veliyy-i fakih tarafından atanan Cuma imamlarının günümüzde bayram namazını cemaatle kıldirmaları caizdir. Ancak, diğerleri bayram namazlarını ihtiyaten münferit olarak kılmalıdır. Ama hadislerde emrolduğu kastıyla değil de, belki sevabı olur diye cemaatle kılınırsa sakıncası yoktur. Elbette maslahat gereği şehirde bir bayram namazı kılınması gerekirse, bayram namazını veliyy-i fakih tarafından atanmış olan Cuma imamı dışında birinin kıldırma-ması daha iyidir.

Soru 633: Ramazan bayramı namazının kazası var mıdır?

Cevap: Kazası yoktur.

Soru 634: Ramazan bayramı için ikâmet getirmek gerekir mi?

Cevap: Ramazan bayramı için ikâmet getirilmez.

Soru 635: Cemaat imamı, Ramazan bayramı namazında ikâmet getirirse onun ve diğer namaz kılanların namazlarının hükmü nedir?

Cevap: Bu, cemaat imamı ve memurların namazlarının sıhhatine zarar vermez.

YOLCU NAMAZI

Soru 636: Yolcunun namazını seferî olarak kılmasının farz oluşu bütün farzları kapsamına alır mı, yoksa bazalarına mı mahsustur?

Cevap: Namazları seferî kılmanın (dört rekâtlı namazı iki rekât kılmanın) farz oluşu günlük dört rekâtlı namazlara mahsustur ve onlar öğle, ikindi ve yatsı namazlarından ibarettir; sabah ve akşam namazlarında ise seferilik hükmü yoktur (tam olarak kılınırlar).

Soru 637: Yolcunun dört rekâtlı namazları seferî kılmasının farz oluşunun şartları nelerdir?

Cevap: Dört rekâtlı namazlar sekiz şartla seferî kılınmalıdır:

1- Yolun, gidişi veya gelişi ya da -gidiş dört fersahtan az olmama şartıyla- her ikisi birlikte sekiz şer'î fersahtan (46102,4 m.) az olmaması.

2- Yolculuğun ilk başından sekiz fersah gitmeyi kastetmesi. Yolculuğun ilk başından sekiz fersah gitmek istemez veya sekiz fersahtan az olan bir yere gitmeyi kastederse ve maksada ulaştıktan sonra orayla arasında şer'î mesafe olmayan, ancak ilk çıktığı yerle onun arasında

şer'î mesafe olan diğer bir yere gitmeyi kastederse namazı seferî kılamaz.

3- Mesafeyi katedinceye kadar kastından dönmemesi. Dört fersaha ulaşmadan kastından dönecek olur veya tereddüde düşerse, kastından dönmeden önce seferî olarak kılmış olduğu namazları sahihtir; ama ondan sonra onun hakkında seferî hükmü geçerli değildir.

4- Yolda kendi vatanından geçerek veya on gün ya da daha fazla bir yerde kalarak kastını bozmak istemesi.

5- Yolculuğu şer'an caiz olması. Buna göre, savaş meydanından kaçmak gibi bizzat haram olan veya yol kesicilik için yapılan yolculuk gibi hedefi haram olan yolculuklarda seferî hükmü geçerli değildir.

6- Yolcunun, sahrada sefer edip belirli yerleri olmayan, kendileri ve hayvanları için nerede yiyecek ve su bulurlarsa oraya yerleşen, bir müddet sonra başka bir yere giden göçebelerden olmaması.

7- İşi yolculuk olmaması. Deveci, şoför, gemici vb. gibi. İşi yolculukta olan kimse de hükümde bunlara tabidir.

8- Ruhsat haddine ulaşması. Yani vatanından, şehrin duvarlarını göremeyeceği veya ezanının sesini işitemeyeceği kadar uzaklaşması.

İŞİ YOLCULUK OLAN VEYA YOLCULUĞU İŞİ İÇİN MUKADDİME OLAN KİMSE

Soru 638: İşi için yolculuk yapması gereken bir kimse yolculukta namazını tam mı kılması gerekir, yoksa bu sadece işi yolculuk olana mı mahsustur? Dini merci İmam Humeyni (kuddise sirruhu) "mesleği yolculuk olan" sözünden neyi kastetmektedir. Mesleği yolculuk olan bir kimse var mı ki? Çünkü deveci, şoför, gemici ve

benzerlerinin meslekleri devecilik, şoförlük, gemiciliktir ve esasen mesleği yolculuk olan bir kimse yoktur.

Cevap: İşi için yolculuk yapan (yolculuk, işi için mukaddime olan) kimse her on gün arasında en azından bir kere işi için işyerine giderse namazı (seferî değil) tam olur ve orucu da sahihtir. Ulemanın dilinde, mesleği yolculuk olan kimseden maksat ise, işinin kıvam ve mahiyeti sefere bağlı olan kimsedir; soruda geçen işler gibi.

Soru 639: İş için bir şehirde bir yıldan fazla kalan kimselerin veya askerlik vazifelerini yapmak için bir şehirde bir veya iki sene kalan askerlerin namaz ve oruçlarının hükmü nedir? Her yolculuktan sonra namazı tam kılmak ve oruç tutmak için on gün kalmayı kastetmeleri farz mıdır? On günden az kalmak isterlerse namaz ve oruçlarının hükmü nedir?

Cevap: Eğer on günde bir en az bir kere iş yerinden dolayı yolculuk ediyorsa , ilk ve ikinci yolculuğu hariç namazını tam kılmalı ve orucunu tutmalıdır. Ancak ilk ve ikinci yolculukta on gün kalmayı kastetmedikçe hükmü diğer yolcuların hükmüyle aynıdır; namazları seferidir ve oruç tutmaları sahih değildir.

Soru 640: Çoğu günler uçuş yapan, şer'î mesafeden çok yol kateden ve sonra yine kendi yerlerine geri dönen savaş uçaklarının pilotlarının namaz ve oruçlarının hükmü nedir?

Cevap: Yolculukta namazın tam oluşunda ve orucun sıhhatinde onların hükmü diğer taşıtların şoförleri, gemilerin kaptanları ve diğer uçakların pilotlarının hükmüyle aynıdır.

Soru 641: Bazı kabileler ikamet ettikleri mekandan bir veya iki ay için göç ediyor ama yılın geriye kalan kısmını yayla veya kışlakta ikamet ediyorlar; bu iki yer

(yayla ve kışlak) onların vatanı sayılır mı? Bu iki yerde ikamet ettikleri müddet içerisinde yaptıkları yolculukların (namazı seferî ve tam kılma açısından) hükmü nedir?

Cevap: Devamlı olarak yılın bir kısmını birinde ve diğer kısmını da diğerinde geçirmek için yayladan kışlağa veya tersine göç etmek isterlerse ve her iki yeri devamlı yaşantıları için seçerlerse bu durumda bunların her ikisi de onların vatanı sayılır ve onlar için her iki yerde de vatan hükmü uygulanır. Bu iki vatan arasındaki, mesafe şer'î mesafe miktarında olursa bir vatandan diğerine göç etmelerinde hükmü diğer yolcuların hükmüyle aynıdır.

Soru 642: Ben şehrimizdeki devlet dâirelerinin birinde görevliyim. Oturma yerimle iş yerim arasındaki mesafe 35 km. civarındadır. İşe gitmek için her gün bu mesafeyi katediyorum. Bu durumda, özel bir iş için, çalıştığım şehirde birkaç akşam kalmayı kastederseniz namazımın durumu nasıl olur. Tam mı, yoksa seferî mi kılmam gerekir?

Ve örneğin, akrabalarımı ziyaret etmek için Cuma günü diğer bir şehre yolculuğa çıktığımda namazı tam mı kılmalıyım, seferî mi?

Cevap: Yolculuğunuz her gün yaptığınız işiniz için olmazsa, iş için yolculuk yapmanın hükmü kapsamına girmez. Ama, aslında iş için yolculuk yapar ve bu esnada iş yerinizde akrabalarınızı, arkadaşlarınızı ziyaret etmek gibi işler de yaparsanız ve bazen de bir veya birkaç akşam orada kalırsanız bu iş için yapılan yolculuğun hükmünü değiştirmez, namazınızı tam kılmalı ve orucunuzu da tutmalısınız.

Soru 643: İş için yaptığım yolculukta idari saat bittikten sonra iş yerimde şahsi işler yaparsam; mesela sa-

bahın yedisinden öğleden sonra saat ikiye kadar mesai saat olup bu arada idari işler yapar ve saat ikiden sonra şahsi işlerimi yaparsam namaz ve oruçlarının hükmü nedir?

Cevap: İş için yapılan yolculukta idari saat bittikten sonra özel ve şahsî işler yapmak, iş için yapılan yolculuğun hükmünü değiştirmez.

Soru 644: Bir yerde on gün kalacaklarını bilen ancak emirleri kendi ellerinde olmayan askerlerin namaz ve oruçlarının hükmü nedir? Bu hususta İmam Humeyni'nin de fetvasını söyler misiniz?

Cevap: Bu takdirde bir yerde on gün veya daha fazla kalacaklarını kesin bildiklerinden dolayı namazlarını tam kılmaları ve oruçlarını tutmaları farzdır. İmam'ın (kuddise sirruh) da fetvası böyledir.

Soru 645: Ordu veya inkılap muhafızlarının istihdam ettiği kadroların kışlada veya sınır bölgelerinde on günden fazla kalmakla görevlendirildikleri takdirde namaz ve oruçlarının hükmü nedir? İmam'ın da fetvasını açıklar mısınız?

Cevap: Bir yerde on gün veya daha fazla kalmak isterlerse veya kalacaklarını bilirlerse orada namazlarını tam kılmaları ve oruç tutmaları gerekir; İmam'ın (kuddise sirruh) fetvası da böyledir.

Soru 646: İmam Humeyni'nin (kuddise sirruh) Tevzihu'l-Mesail'inde, yolcu namazıyla ilgili 1306. meselede yer alan yedinci şart şöyledir:

"Şoför birinci yolculuğu dışında namazını tam kılmalıdır. Ama birinci yolculuğunda, yolculuğu uzun sürse bile namazı seferidir." Birinci yolculuktan maksat vatanından ilk çıkışından bir ay veya daha fazla sürse ve bu müddet zarfında vatani olmayan iki şehir arasında

on kere yük taşımacılığı için gidip gelse bile tekrar oraya geri dönünceye kadar geçen süre midir?

Cevap: Eğer gidiş dönüş halkın nezdinde bir sefer sayılırsa, başka bir şehre ders vermek için sabah gidip akşam dönen öğretmen gibi, bu durumda gidiş dönüş birinci sefer sayılır. Ancak halkın nezdinde sadece gidiş birinci yolculuk sayılırsa, mesela bir şehirden yük alıp başka şehre giden şoför gibi ki oradan da başka bir şehre yük alıyor, bu durumda birinci sefer yük aldığı ilk şehre ulaşınca sona erer.

Soru 647: Askerlik vs. gibi durumlarda şoförlükle görevlendirilen askerler gibi sabit mesleği şoförlük olmayan, ancak kısa bir müddet için araba şoförlüğüyle görevlendirilen kimseler yolcu hükmünde midirler, yoksa namazı tam kılıp, oruç tutmaları mı gerekiyor?

Cevap: Bu geçici müddet içinde, araba şoförlüğü ör-fen onların işi sayılırsa bu durumda bu işte onların hükmü diğer araba şoförlerinin hükmüyle aynıdır.

Soru 648: Arabası arızalanan şoför, arabanın tamiri için gerekli parçaları almak amacıyla başka şehirlere yolculuk yaparsa, arabasıyla gitmediği bu yolculukta namazı tam mı kılmalıdır, seferî mi?

Cevap: Bu yolculukta işi şoförlük olmazsa ve halk o yolculuğu mesleki yolculuk hesap etmezse, diğer yolcuların hükmündedir.

TALEBELERLE İLGİLİ HÜKÜMLER

Soru 649: Ders için haftada en az iki gün yolculuk yapan üniversite öğrencileri veya meslekleri gereği her hafta yolculuk yapan görevlilerin hükümleri nedir?

Bu gibi insanlar her hafta yolculuk yapıyor, bazen de üniversitenin veya işyerlerinin tatil olması sebebiyle bir ay kendi vatanlarında kalıyor ve bu müddet zarfında yolculuğa çıkmıyorlar; acaba, bir aydan sonra -yeniden yolculuğa başladıklarında- birinci seferlerinde namazları (kurala göre) seferî ve sonra tam mı oluyor?

Cevap: İster haftalık olsun, ister günlük ilim tahsil etmek için yolculuk yaptıklarında namazı seferî kılmaları farzdır ve oruç tutmaları da sahih değildir; ancak, iş için yolculuk yapan kimse, işi ister serbest olsun, ister resmi her on günde en azından bir kere vatanıyla veya oturduğu yerle iş yeri arasında gidip gelirse iş ve mesleği için yaptığı üçüncü yolculuğunda namazlarını tam kılmalıdır, orucu da sahihtir. Ve iş için yaptıkları iki yolculuk arasında vatanlarında veya başka bir yerde on gün ikamet ederlerse bu durumda on günden sonra iş için yaptıkları ilk yolculukta namazlarını seferî kılmalı ve oruç da tutmamalıdır.

Soru 650: Refsencan şehrinde görevli bir lise öğretmeniyim, meslek içi eğitim kurslarına katıldığımdan dolayı haftanın ilk gününü kirman şehrinde geriye kalan günleriniyse kendi şehrimde öğretmenliği yapıyorum. Bu durumda sizin görüşüneze göre benim oruç ve namazlarımın hükmü nedir? Acaba öğrencilerle ilgili hüküm benim için de geçerli midir?

Cevap: Eğer mesleğiniz gereği okuma işiyle görevlendirilmişseniz, namazlarınızı tam kılmalı ve oruçlarınızı tutmalısınız.

Soru 651: Tebliği kendine meslek edinmek isteyen dinî ilimler talebesi, tebliğ gayesiyle yaptığı yolculuklarda namazını tam kılp, oruç tutabilir mi? Eğer tebliğ, marufu (iyiliği) emretme ve münkerden (kötülükten)

nehyetme dışında bir şey için yolculuk yaparsa namaz ve orucunun hükmü nedir?

Cevap: Tebliğ, marufu emretme ve münkerden nehyetme onun meslek ve işi olursa bu amaçla yaptığı yolculuktaki hükmü, meslek ve işleri için yolculuk yapan diğer yolcuların hükmüyle aynıdır. Eğer bazen tebliğ dışında bir iş için yolculuk yaparsa bu gibi yolculukta da namazın seferî oluşunda ve orucun sahih olmayışında hükmü diğer yolcular gibidir.

Soru 652: Ders okumak için ilmiye havzalarına giden dinî ilimler talebeleri veya belirsiz bir müddet için çalışmak amacıyla bir şehre gönderilen devlet görevlileri gibi belirsiz bir müddet için yolculuk yapan kimselerin namaz ve oruçlarının hükmü nedir?

Cevap: Ders okunan yer ve çalışılan yer vatan hükmünde değildir. Ancak ders ve iş yerinde ikametleri, orası onların örfen vatanı sayılacak kadar uzun sürerse, o başka.

Soru 653: Dinî ilimler talebesi, vatanı olmayan başka bir şehirde yaşarsa ve on gün kalmaya niyet etmeden önce haftada bir şehrin dışında olan bir camiye gideceğini bilir veya gitmek isterse yaşadığı yerde on gün kalmayı kastedebilir mi?

Cevap: Bir yerde ikamet etmeyi azmettiğinde aynı zamanda oradan ikamet dönemince altı yedi saatliğine arası şer'î mesafe kadar olmayan bir yere çıkmayı kasetmesi, ikamet niyetinin sıhhatine zarar vermez ve gitmek istediği yerin ikamet ettiği yere dahil olup olmadığının teşhisi örfeye bağlıdır.

ŞER'İ MESAFEYE GİTMEĞİ VE ON GÜN BİR YERDE KALMAYI KASTETMEK

Soru 654: Şehirle uzaklığı şer'î mesafeden az olan bir yerde çalışıyorum. Bu iki yerden hiçbirini benim vatanım olmadığından namazımı tam kılmak ve orucumu tutmak için iş yerimde on gün kalmayı kastediyorum ve iş yerimde on gün kalmayı kastettiğimde ne on gün içinde ve ne de on günden sonra iş yerime yakın olan mezkur şehre çıkmayı kastetmiyorum; bu durumlarda seferilik yönünden:

1- On gün bitmeden önce bir iş için veya bir olay yüzünden o şehre çıkar da orada yaklaşık iki saat kaldıktan sonra iş yerime geri dönersem vazifem nedir?

2- On gün bittikten sonra mezkur şehrin, uzaklığı şer'î mesafeden az olan bir mahallesine gitmek kastıyla çıkar ve orada bir gece kaldıktan sonra ikamet ettiğim yere geri dönersem vazifem nedir?

3- On gün bittikten sonra uzaklığı şer'î mesafeden az olan bir mahalleye gitmek için o şehre doğru çıkar, ancak oraya ulaştıktan sonra niyetim değişir ve ikamet ettiğim yerden şer'î mesafeden daha uzak olan başka bir yere gitmeyi kastedersen vazifem nedir?

Cevap: 1 ve 2- İkamet ettiği yerde en azından dört rekâtlık bir namaz kılmakla da olsa namazı tam kılma hükmü sabitleştikten sonra, ister on günü bitirdikten sonra olsun ve ister bitirmeden olsun bir günde veya her gün orayla arası şer'î mesafeden az olan bir yere bir iki saatliğine çıkmanın zararı yoktur; yeni bir yolculuğa başlayıncaya kadar namazı tam kılması ve orucu tutması gerekir.

3- Şer'i mesafeyi doldursa dahi kalmış olduğu şehrin başka bir mahallesine gitmek, ikamet kastına ve hükmüne bir zarar vermez. Ancak niyet ettiği şehirde şer'î mesafede olan başka bir şehre yolculuk edip sonra ika-

met ettiği yere geri dönmek isterse, bu mesafeyi katettikten sonra önceki ikamet hükmü kesilir ve ikamet ettiği yere geri döndükten sonra ikamet niyetini yenilemek zorundadır.

Soru 655: Yolcu, vatanından çıktıktan sonra asıl vatanının ezan sesi duyulan veya evlerinin duvarı görülen bir yoldan geçmesi mesafeyi katetmesine zarar verir mi?

Cevap: Vatanına uğramazsa bunun mesafeyi katetmeye zararı yoktur ve yolculuk da bununla kesilmez; ancak, orada olduğu müddetçe yolcu hükümleri onun hakkında geçerli değildir.

Soru 656: Şimdi ikamet ettiğim ve iş yerimin bulunduğu yer asıl vatanım değildir. Onunla asıl vatanım arasındaki mesafe şer'î mesafeden çoktur. İş yerimi de kendime vatan edinmiş değilim, orada sadece birkaç yıl kalabilirim. Bazen önemli idarî işler için -ayda iki veya üç gün- oradan ayrılıyorum. Acaba, ikamet ettiğim şehirden şer'î mesafeden uzak olan bir yere çıkıp döndükten sonra tekrar on gün kalmaya niyet etmeme gerek var mı? Eğer on gün kalmaya niyet etmem gerekiyorsa şehrin etrafında hangi mesafeye kadar çıkabilirim?

Cevap: İkamet ettiğiniz şehirden şer'î mesafeye kadar yolculuk yaptığınızda oraya geri dönünce yeniden on gün kalmayı niyet etmeniz gerekir; sahil bir şekilde on gün ikamet etmek niyeti gerçekleştikten ve en azından bir dört rekâtlık namaz kılmayla da olsa namazı tam kılma hükmü sabitleştikten sonra ikamet ettiğiniz yerden şer'î mesafeden az olan bir yere çıkmanız ikamet hükmüne zarar vermez; yine, on gün içinde şehrin bostan ve tarlalarına çıkmak istemeniz, ikamet kastına zarar vermez.

Soru 657: Birkaç yıldır vatanından 4 km. uzaklıkta bir yerde yaşayan, haftada bir kere evine giden bir kişi, vataniyle arasında 25 km ve birkaç yıldır ders okuduğu yerle arasında 22 km. mesafesi olan bir yere yolculuk yaptığında namazının hükmü nedir?

Cevap: Eğer vatanından oraya yolculuk yaparsa namazını seferi kılmalıdır.

Soru 658: Üç fersah uzaklıkta olan bir yere gitmek isteyen kimse yolculuğunun başlangıcında bir iş için bir fersah uzaklığı olan tali yola girip sonra ana caddeye çıkarak yolculuğuna devam etmeyi kastederse, bu yolculukta namaz ve orucunun hükmü nedir?

Cevap: Yolcu hükümlerinin kapsamına girmez ve ana caddeden çıkması sonra tekrar dönmesi mesafeye eklenmeyeceğinden mesafeyi tamamlamaz.

Soru 659: İmam Humeyni'nin fetvasına göre sekiz fersahlık bir yolculuğa çıkıldığında namazı seferî kılmak ve orucu yemek farzdır. Gidişi dört fersahtan az olan, ancak dönüşü arabanın olmayışı veya yol sorunları yüzünden farklı bir istikametten gerçekleşen ve neticede altı fersahtan fazla olan bir yolculuğa gidilirse namaz seferî olur mu ve orucu yememiz gerekir mi?

Cevap: Gidiş dört fersahtan az olur ve dönüş yolu tek başına şer'î mesafe miktarında olmazsa namaz tam olur ve orucun da tutulması gerekir.

Soru 660: Bir kimse ikamet ettiği yerden şer'î mesafeden az olan bir yere yolculuk yapar, hafta arasında da bu yerden birkaç defa diğer mahallelere giderse ve toplam mesafe sekiz fersahtan fazla olursa vazifesi nedir?

Cevap: Evden çıkınca sekiz fersah gitmeyi kastetmezse ve birinci yerle oradan gittiği diğer yerler arasın-

daki mesafe şer'î mesafe miktarınca olmazsa yolcu hükümleri kapsamına girmez.

Soru 661: Bir adam şehrinden çıkarak belli bir yere gider ve orada bazı yerleri dolaşırsa bu dolaşması evden katettiği mesafeye eklenir mi?

Cevap: Gitmek istediği yere ulaştıktan sonra orada dolaşmak mesafeden sayılmaz.

Soru 662: On günlük ikameti kastederken her gün, ikamet ettiği yerle, mesafesi dört fersahtan az olan iş yerine gitmeyi kastetmesi caiz midir?

Cevap: Toplamı altı yedi saati geçmeyecek şekilde bir defa veya birkaç defa çıkmanın sakıncası yoktur ve böyle bir niyet, ikamet kastının doğruluğuna zarar vermez.

Soru 663: Aralarındaki mesafe 24 km.den fazla olan ikamet yerinden iş yerine gidip gelmek namazın tam olmasına sebep olduğunu dikkate alarak iş yerinden şer'î mesafe miktarında uzak olmayan etrafına veya başka bir şehre gider ve öğleden önce veya öğleden sonra iş yerine geri dönersem namazım yine tam olur mu?

Cevap: Günlük işinizle bir ilişkisi olmasa bile, iş yerinden şer'î mesafeden az olan bir yere çıkmakla namaz ve orucunuzun hükmü değişmez. Bu hususta iş yerinize öğleden önce veya öğleden sonra geri dönmenizin hiçbir farkı yoktur.

Soru 664: Ben İsfahanlıyım. Bir süreden beridir İsfahan'a bağlı olan Şahinşehr şehrindeki üniversitede çalışıyorum. İsfahan'ın ruhsat haddinden Şahinşehr'in girişine kadar olan mesafe şer'î mesafeden azdır (yaklaşık 20 km); ancak, şehrin dışında olan üniversiteyle aradaki mesafe 25 km. civarında olup şer'î mesafeden fazladır.

Üniversite Şahinşehr'dedir ve yolum şehrin içinden geçmektedir. Ama; asıl hedefim üniversiteye gitmektir; bu durumda ben yolcu sayılır mıyım?

Cevap: İki şehrin arasındaki mesafe dört şer'î fersah-tan az olursa yolcu hükümlerinin kapsamına girmezsiniz.

Soru 665: Ben her hafta Hz. Masume'nin (s.a) türbesini ziyaret etmek ve Cemkeran Mescidi'nin özel ibadetlerini yapmak için Kum kentine gidiyorum, bu yolculuğumda namazlarımı tam mı kılmam gerekiyor, seferî mi?

Cevap: Bu gibi yolculuklarda namazı seferî kılmalısınız; çünkü, hükmünüz diğer yolcuların hükmüyle aynıdır.

Soru 666: Benim doğum yerim "Kaşmer"dir; h.ş. 1345'ten 1369'a kadar Tahran'da ikamet ediyordum ve üç yıldır da idarî görevimden dolayı ailemle birlikte "Benderabbas" şehrinde ikamet etmekteyim, yaklaşık bir yıl sonra vatanım olan Tahran'a geri döneceğim. Benderabbas'ta olduğum müddetçe görevim gereği her an Benderabbas'a bağlı olan şehirlere giderek bir müddet orada kalmam muhtemeldir ve üzerime bırakılan idari görevin ne kadar süreceğini öngörmem de mümkün değildir. Bu durumda; namaz ve orucumun hükmü nedir?

Çoğu zaman ve en azından yılın bazı ayları birkaç günlüğüne merkez dışı görevde olduğum dikkate alındığında kesir-us sefer (çok yolculuk yapan) sayılır mıyım?

Ev hanımı olan eşim Tahran doğumludur. Benderabbas şehrine gelerek orada benimle kaldığını dikkate aldığımızda onun namaz ve oruçlarının hükmü nedir?

Cevap: Vatanınız olmayan şimdiki görev yerinde on gün kalmayı kastetmedikçe veya görevinizle ilişkin bir iş için her on günde en azından bir kere görev yerinden şer'î mesafeye yolculuk yapmadıkça namaz ve oruçlarınızın hükmü, namazın seferî oluşu ve orucun sahih olmayışında yolcuların hükmüyle aynıdır. Sizinle iş yerinize gelen eşiniz orada on gün kalmayı kastetmişse namazı tam kılmalı ve oruç da tutmalıdır; aksi durumda namazı seferî kılmalıdır ve orada oruç tutması da sahih değildir.

Soru 667: Bir yerde on gün kalacağını bilen veya on gün kalmak isteyen kimse on gün ikamet kastı eder, ancak, dört rekâtlık namaz kılmasıyla namazı tam kılma hükmü sabitleştikten sonra zaruri olmayan bir yolculuğa çıkması caiz midir?

Cevap: Zarurî olmasa bile yolculuğa çıkmasının sakıncası yoktur.

Soru 676: İmam Rıza'nın (a.s) türbesini ziyarete giden bir kimse orada on günden az kalacağını bildiği halde namazının tam olması için on gün kalmayı kastederse hükmü nedir?

Cevap: On gün kalmayacağını bilirse on gün kalmayı kastetmesi anlamsızdır, bu kastının etkisi de yoktur, orada namazı seferî kılması gerekir.

Soru 668: Şehirde hiçbir zaman on gün ikamet etmeyen ve şehrin ahalisinden de olmayan ancak, çıktıkları yolculuklar şer'î mesafeden az olan görevlilerin, namazı seferî veya tam kılma hususunda vazifeleri nedir?

Cevap: Vatanlarıyla görev yerleri arasındaki gidiş ve dönüşleri üst-üste şer'î mesafe miktarında olmazsa yolcu hükümleri onlar hakkında geçerli olmaz; vatanıyla iş yeri arasında şer'î mesafe kadar uzaklık olursa, so-

rudaki farza göre üçüncü yolculuğundan itibaren namazı tam kılması gerekir ve aksi durumda on günden sonra ilk yolculukta hükmü diğer yolcuların hükmüyle aynıdır.

Soru 669: Ne kadar (on gün mü, daha az mı) kalacağını bilmediği bir yere yolculuk yapan kimse namazı nasıl kılmalıdır?

Cevap: Terddütte olan şahıs otuz güne kadar namazını seferi kılmalıdır. Otuz günden sonra ise, o gün dönecek olsa dahi namazını tam kılmalıdır.

Soru 670: İki yerde tebliğ yapan ve o bölgede on gün kalmak isteyen kimsenin namaz ve orucunun hükmü nedir?

Cevap: Örf'e göre iki yer sayılırsa o ikisinde ikamet kastı etmek sahih olmaz; on gün içinde diğer yere gidecekse yalnız birinde de ikamet kastı etmek sahih değildir.

RUHSAT HADDİ

Soru 671: Almanya'da ve bazı Avrupa ülkelerinde şehirleri birbirinden ayıran mesafe (yani şehirden çıkış levhasıyla ikinci şehre giriş levhası arasındaki mesafe) yüz metreye ulaşmıyor ve iki şehrin ev ve yolları tamamen birbirlerine bitişiktir; bu gibi yerlerde ruhsat haddi nedir?

Cevap: Şehirler, soruda olduğu şekilde birbirine bitişik olursa iki şehir, bir şehrin iki mahallesi sayılır ve birinden çıkarak diğerine gitmek yolculuk sayılmadığından ruhsat haddi düşünülemez.

Soru 672: Ruhsat haddinin ölçüsü şehrin ezanının işitilmesi ve duvarının görülmesidir. Bu iki belirtinin birlikte mi gerçekleşmesi gerekiyor, yoksa birisinin gerçekleşmesi yeterli midir?

Cevap: Ruhsat haddinin tayininde ezanın işitilmesinin yeterli olması uzak bir görüş olmamasına rağmen, ihtiyat gereği iki alameti gözetmek iyidir.

Soru 673: Ruhsat haddinde ölçü, yolcunun ilk girdiği mahallenin evlerinden mi, yoksa şehrin ortasından mı ezan sesini işitmesidir?

Cevap: Ölçü yolcunun çıktığı veya girdiği taraftan şehrin en sonunda okunan ezan sesini işitmesidir.

Soru 674: Şer'î mesafe meselesinde bölgelerden birinin ahali arasında görüş farklılığı var. Bazıları, ölçünün bölgedeki birbirine bitişik olan evlerin duvarları olduğunu ve bazıları da, şehrin evlerinden sonraki iş yerleri ve şirketlerden hesaplanması gerektiğini ileri sürüyorlar. Sorumuz şudur: Şehrin sonu neresidir?

Cevap: Şehrin sonunun tayini örfün görüşüne bağlıdır. Eğer halkın nezdinde şehrin etrafında ki iş yerleri ve dağınık yerleşim bölgeleri şehirden sayılmazsa, ruhsat haddini şehrin son evlerinin duvarlarından itibaren belirlemek gerekir.

GÜNAH YOLCULUĞU

Soru 675: İnsan yaptığı yolculukta günah ve haramlara düşeceğini bilirse namazı seferî mi olur, tam mı?

Cevap: Yolculuğu, farzı terk etmek veya bir haramı işlemek için olmazsa namazın seferî oluşunda hükmü diğer yolcuların hükmü gibidir.

Soru 676: Günah işlemek kastıyla yolculuk etmeyen, ancak, yolda yolculuğunu günah işlemek kastıyla tamamlamak isteyen kimse namazını seferî mi kılmalıdır, tam mı? Ve yolda kıldığı seferî namazlar sahih midir?

Cevap: Günah işlemek için yolculuğunu sürdürmek istediği zamandan itibaren namazını tam kılmalıdır ve günah işlemek için yolculuğunu sürdürmeye karar aldıktan sonra seferî olarak kıldığı namazlarının tümünü yeniden kılmalıdır.

Soru 677: Namaz kılmak için yer bulamayacağı ve mukaddimelerini yapmanın mümkün olmayacağı takdirde seyahat veya geçim için gerekli olan ihtiyaçları almak amacıyla yapılan yolculuğun hükmü nedir?

Cevap: Yolculuğunda namazının bazı farzlarını yerine getiremeyeceğini bilirse ve yolculuk yapmadığı durumda zarar ve çetinliğe uğramazsa ihtiyaten farz olarak böyle bir yolculuğu terk etmelidir. Ama her halükarda insanın namazını terk etmesi caiz değildir.

VATAN HÜKÜMLERİ

Soru 678: Ben Tahran doğumluyum ve anne-babam aslında Mehdişehr ahalisindedir. Dolayısıyla yılda birkaç kere ailemle birlikte Mehdişehr'e gidiyorum; anne-babamın şehrine geri dönerek oraya yerleşmek istemeyip, Tahran'da kalmak istediğime göre Mehdişehr'de namaz ve orucumun hükmü nedir?

Cevap: Bu durumda anne-babanızın asıl vatanlarında namaz ve orucunuzun hükmü, yolcunun namaz ve orucunun hükmü gibidir.

Soru 679: Ben yılın altı ayı bir şehirde ve diğer altı ayı da doğum yerim olan ailemin bulunduğu ve ikamet ettiğim başka bir şehirde kalıyorum; ancak, birinci şehirde ikametim devamlı olmadığından, orada iki hafta veya on gün ya da on günden daha az kalıyor, daha sonra da doğum yerime, yani, ailemin ikamet ettiği şehre geri dönüyorum. Buna göre, birinci şehirde on günden

az kalmak istersem acaba yolcu hükmünde olur muyum?

Cevap: Bu şehir sizin vatanınız olmazsa ve vatan kastı da etmemişseniz orada on günden az kaldığınız durumlarda yolcu hükmündesiniz. Ancak orası sizin iş yeriniz olursa ve her on günde bir en az bir kere oraya gidip gelerseniz, namazlarınızı tam kılmalı ve orucunuza tutmalısınız.

Soru 680: 12 yıldır vatan kastı olmaksızın bir şehirde sürekli oturmaktayım. Acaba; bu şehir benim vatanım sayılır mı? Bu şehrin benim vatanım olması için ne kadar geçmesi lâzım? Örfen bu şehrin benim vatanım sayıldığını nasıl tespit edebilirim?

Cevap: İnsanın kendisi bir yeri vatan olarak seçmediği müddetçe orası onun vatani sayılmaz. Ancak orada kast etmeksizin çok fazla kalırsa ve halkın nezdinde orası onun vatani sayılırsa, orası ona vatan olur. Halkın görüşünü belirlemek ise mükellefin kendi görevidir.

Soru 681: Vatani Tahran olan bir kimse şimdi Tahran yakınlarındaki şehirlere birine yerleşerek orayı vatan edinmek istiyor. Ancak; iş yeri Tahran'da olduğundan vatani olması için o şehirde altı ay ikamet etmesi bir yana, hatta orada on gün bile sürekli kalamaz; çünkü, her gün iş yerine giderek akşamları eve geri dönüyor. Bu adamın namaz ve oruçlarının hükmü nedir?

Cevap: Orada ikamet etme kastı olduktan sonra vatan unvanının gerçekleşmesi için altı ay boyunca devamlı olarak orada kalmak şart değildir. Ailesini oraya yerleştirdikten sonra örfen, "o, bu mahalle sakinlerindedir" denilecek kadar her gün işinden çıktıktan sonra ailesinin yanına dönerek onların yanında kalması yeterlidir.

Soru 692: Eşim ve ben Kaşmer şehrinde doğmuşuz. İş için devlet dâirelerinden birinde istihdam olduktan sonra Nişabur şehrine yerleştik. Ama babamız eskiden beri doğum yerimizde ikamet etmektedir. Biz Nişabura gittiğimizde asıl vatanımızı (Kaşmer) terk etmeye, vatan olarak artık orda kalmamaya karar aldık; fakat 15 yıl sonra bundan vazgeçtik. Buna dayanarak şu sorulara cevap verir misiniz:

1- Babamızın evine giderek orada birkaç gün kaldığımızda namazla ilgili olarak bizim -benim ve eşimin- vazifemiz nedir?

2- Babamızın şehrine (Kaşmer) giderek orada birkaç gün kaldığımızda şimdiki oturduğum yerde dünyaya gelen ve bulûğ haddine yetişen çocuklarımızın vazifeleri nelerdir?

Cevap: Asıl vatanınız olan "Kaşmer"den vazgeçtikten sonra tekrar dönüp orada ikamet etmeyi kastedip bir müddet kalmadıkça orada sizin için vatan hükmü uygulanmaz. Yine burası sizin çocuklarınızın vatanı hükmünde de değildir ve o şehirde hepiniz yolcu hükmündesiniz.

Soru 683: Bir adamın iki vatanı var (ve tabiatıyla her iki yerde namazını tam kılıyor ve oruç tutuyor). Bu hususta onun sorumluluğunda olan eşi ve çocuklarının da velilerini izlemeleri mi gerekir, yoksa bu meselede onlar müstakil görüşe mi sahiptirler?

Cevap: Eşinin, kocasının yeni vatanını, vatan olarak kabul etmemesi caizdir; ancak, çocuklar küçük olur, irade ve yaşantılarında müstakil olmazlarsa veya bu meselede babalarının görüşüne tabi olurlarsa babalarının yeni vatanı onların da vatanı sayılır.

Soru 684: Annesi, çocuğunu doğurmak için birkaç gün çocuğun babasının vatanının dışındaki hastaneye

intikal etmek zorundadır. Orada dünyaya geldikten sonra annesiyle birlikte babasının vatanına geri dönen çocuğun vatani neresidir?

Cevap: Hastane anne-babasının ikamet ettiği vatanlarında ise o şehir çocuğun da asıl vatani sayılır. Ancak, bir şehrin halkından olması için sırf o şehirde dünyaya gelmesi yeterli değildir; onun vatani, doğumundan sonra döndüğü ve anne-babasıyla yaşadığı yerdir.

Soru 685: Birkaç yıldır Ahvaz şehrinde oturan, ancak orayı kendisi için ikinci vatan edinmeyen kimse bu şehirden şer'î mesafeden çok veya az miktarda dışarı çıkıp oraya tekrar geri döndükten sonra oradaki namaz ve orucunun hükmü nedir?

Cevap: Ahvaz'da on gün kalmayı kastedip, en azından dört rekâtlik bir namaz kılmasıyla hakkında namazı tam kılma hükmü sabitleştikten sonra şer'î mesafeye çıkmadıkça namazını tam kılmalı ve orucunu tutmalıdır; ancak, şehirden şer'î mesafe miktarınca veya daha fazla çıkarsa bu durumda diğer yolcuların hükmüyle aynı hükmüdedir.

Soru 686: Ben Iraklıyım. Şimdi Irak'tan vazgeçmek istiyorum. Acaba, bütün İran'ı mı, yoksa oturduğum yeri mi kendime vatan edinmeliyim ya da vatan edinmek için bir ev mi satın almalıyım?

Cevap: Yeni Vatan edinmede belli bir şehri vatan olarak kastetmek ve örfen oranın halkından sayılacak kadar orada oturmak şarttır; ancak, orada bir eve sahip olmak vb. şeyler şart değildir.

Soru 687: Bâliğ olmadan önce doğum yerinden başka bir şehre göç eden, ama vatandan vazgeçmekle ilgili şer'î hükmü bilmeyen kimsenin buluş çağına ulaştıktan sonra doğum yerindeki namaz ve orucunun hükmü nedir?

Cevap: Doğum yerinden babasına tabi olarak göç eder ve babası yaşamak için tekrar oraya dönmeyi niyet etmezse orada o kimse hakkında vatan hükmü geçerli değildir.

Soru 688: İnsan vatanı olan bir yerde şimdi oturmaz, ama, bazen eşiyle birlikte oraya giderse eşi de kocası gibi orada namazı tam mı kılmalıdır? Eşi oraya tek başına giderse namazının hükmü nedir?

Cevap: Sırf o yerin kocasının vatanı olması, hanımın da vatanı olması için yeterli olmadığından orada eşi hakkında vatan hükmü uygulanmaz.

Soru 689: İş yeri vatan hükmünde midir?

Cevap: Bir yerde bir işle uğraşmak oranın vatan olması için yeterli değildir; ancak, oturduğu yerden şer'î mesafe miktarınca uzak olan iş yerine evinden her on günde en azından bir defa gidip gelmek zorunda ise onun hakkında iş yerinde vatan hükmü uygulanır; dolayısıyla namazı tam olur ve orucu da sahihtir.

Soru 700: İnsanın vatanından vazgeçmesinden maksat nedir? Sırf kadının evlenmesi ve kocasının istediği yere gitmesi vatanından vazgeçmek sayılabilir mi?

Cevap: Maksat, bir daha oturmak için vatanına geri dönmek niyetiyle oradan çıkmaktır. Sırf diğer şehirde olan kocasının evine gitmesi asıl vatanından vazgeçmesini gerektirmez.

Soru 691: Asıl vatan ve ikinci vatan meselesi hususundaki görüşünüzü açıklar mısınız?

Cevap: Asıl vatan; insanın doğup, büyüdüğü ve yetiştiği yerdir.

İkinci vatan; mükellefin en az yedi sekiz yıl kalmağı kast ettiği yerdir.

Soru 692: Anne-babam Save ahalisindendirler. Her ikisi de çocuk yaşta Tahran'a gelerek oraya yerleşmişler. Evlendikten sonra babam iş yeri olan Çalus şehrine yerleşmiştir. Şimdi, Tahran'da dünyaya gelmeme rağmen orada hiç kalmadığımı göz önünde bulundurarak Tahran ve Save'de namazı nasıl kılmam gerekiyor?

Cevap: Tahran'da dünyaya geldikten sonra eğer orada büyümemişseniz Tahran sizin asıl vatanınız sayılmaz. Ayrıca, Tahran ve Save'yi eğer vatan edinmemişseniz bu iki şehirde sizin için vatan hükmü uygulanmaz.

Soru 693: Asıl vatanından vazgeçmeyen ve altı yıldır başka bir şehirde oturan kimse taklidde İmam Humeyni'ye bağlı kalsa, oradan kendi vatanına gittiğinde namazı tam mı kılmalıdır, seferî mi?

Cevap: Önceki vatanından vazgeçmedikçe onun hakkında vatan hükmü sabittir; orada namazı tam ve orucu da sahihtir.

Soru 694: Ders okumak için dört yıldır Tebriz şehrinde bir ev kiralayan ve mümkün olursa orada devamlı kalmayı kasteden bir üniversite öğrencisi şimdi mübarek Ramazan ayında ve diğer bazı vakitlerde asıl vatanına gidip gelmektedir; her iki mekan onun vatanı sayılır mı?

Cevap: Ders okuduğu yeri şimdi vatan edinmeği azmetmedikçe orası onun vatanı sayılmaz. Asıl vatanından ise vazgeçmedikçe, oranın vatan olma hükmü sabit kalır.

Soru 695: Ben Kirmanşehr şehrinde dünyaya geldim. Altı yıldır da Tahran'da oturmaktayım; ancak, asıl vatanımdan vazgeçmiş değilim. Ayrıca, Tahran'ı da vatan edinmeyi niyet ettim. Her yıl veya iki yılda bir kere Tahran'ın bir bölgesinden diğer bölgesine taşınmaktayız. Bu durumda, Tahran'da namaz ve oruçlarımın hükmü nedir? Buna ilave, taşındığımız bölgede (Tahran'da) altı

aydan fazla kaldığımızda orada da bizim için vatan hükmü geçerli midir? Gün boyunca Tahran'ın çeşitli bölgelerine gidip döndüğümüzde namaz ve oruçlarımızın hükmü nedir?

Cevap: Şimdi Tahran'ı veya Tahran'ın bir mahallesini vatan edinmişseniz Tahran'ın hepsi sizin vatanınız sayılır ve Tahran'ın bütün bölgelerinde sizin için vatan hükmü uygulanır; dolayısıyla namazınız tam ve orucunuz da sahihtir. Bu durumda Tahran'ın içinde gezmeniz de yolculuk hükmüne girmez.

Soru 696: İş yeri ve evi Tahran'da olan bir köylünün anne-babası köyde yaşıyorlar, orada arazileri vardır. O köyde dünyaya gelen bu adam anne-babasını ziyaret etmek veya onlara yardım etmek için köye gidiyor; ancak, köye dönüp orada oturmaya hiç isteği yok, bu adamın o köyde namaz ve orucu nasıl olur?

Cevap: Oturmak ve orada yaşamak için o köye dönmeyi niyet etmezse orada bu kimse hakkında vatan hükmü uygulanmaz.

Soru 697: İnsanın hiç oturmadığı doğum yeri onun vatani sayılır mı?

Cevap: Orada uzun bir müddet kalır ve orada büyürse, oradan vazgeçmedikçe orası o kimse için vatan hükmündedir; aksi takdirde vatani sayılmaz.

Soru 698: Uzun yıllar boyu (9 yıl) vatani olmayan bir şehirde ikamet eden ve şimdi vatanına dönmekten men edilen, ancak, bir gün oraya döneceğini bilen kimsenin namaz ve orucunun hükmü nedir?

Cevap: Şimdi oturduğu şehirde namaz ve oruç açısından diğer yolcuların hükmündedir.

Soru 699: Hayatımın altı yılı köyde, sekiz yılı da şehirde geçti ve şimdi ders okumak için Meşhed şehrine

geldim; bütün bu mekanlarda namaz ve oruçlarımın hükmü nedir?

Cevap: Doğum yeriniz olan köyden vazgeçmemişseniz orası namaz ve oruçlarınız yönünden sizin vatanınız hükmündedir. Ancak; Meşhed'i de vatan edinmedikçe orada diğer yolcuların hükmündesiniz. Birkaç yıl oturduğunuz şehiri de vatan edinmişseniz ve ondan vazgeçmemişseniz orası da sizin vatanınız hükmündedir. Aksi takdirde orada yolcu hükmündesiniz.

KADININ KOCASINA TÂBÎ OLUŞU

Soru 700: Vatan ve ikamet etmede kadın kocasına mı tabidir?

Cevap: Sırf zevce olmak, zorunlu olarak tabi olmaya sebep olmaz. Dolayısıyla, vatan seçiminde ve ikamet kastında kadın isterse kocasına tabi olmayabilir. Evet; kadın irade ve hayatında müstakil olmaz, vatan seçiminde ve vatanından vazgeçmede kocasının iradesine bağlı olursa o zaman kocasının kararı onun için de yeterlidir. Dolayısıyla, vatan edinmek amacıyla kocasının, devamlı yaşamak için kendisiyle birlikte taşındığı şehir onun da vatanı olur; yine kocasının, vatanlarından vazgeçip diğer bir şehre göçmesi kadının da vatanından vazgeçmesi sayılır. Yolculukta on gün ikamet etmede kocasının ikamet etmeyi niyet ettiğinden haberdar olması, kadının kocasının isteğine boyun eğdiği, hatta kocası orada ikamet ettiği müddetçe onunla birlikte olmaya mecbur bile olsa onun ikameti için yeterlidir.

Soru 701: Bir genç başka şehirden olan bir kadınla evlenmiştir. Bu kadın babasının evine gittiğinde namazı tam mı, olur seferî mi?

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Cevap: Asıl vatanından vazgeçmemişse orada namazını tam kılmalıdır.

Soru 702: İnsanın eşi ve çocukları İmam Humeyni'nin Tevzih-ul Mesail'indeki 1284. meselenin kapsamına girer mi? (Söz konusu mesele gereğince insanın eşi ve çocuklarının yolculuklarının gerçekleşmesinde yolculuk niyeti etmeleri şart değildir) ve acaba babanın vatani babaya tabi olanlar da vatan hükmünü taşır mı?

Cevap: Yolculukta -mecburiyetle bile olsa - babalarına tabi olurlarsa, babalarının mesafeyi katetmeyi kastettiğinden haberleri olursa bu onların seferî olmaları için yeterlidir. Vatan edinmede ve vatandan vazgeçmede ise irade ve hayatlarında müstakil olmayıp bu hususta babalarının iradesine bağımlı olurlarsa, vatandan vazgeçmede ve sürekli olarak oturmak için taşındıkları yeri vatan edinmede babalarına tabidirler; orası onların da vatani sayılır.

BÜYÜK ŞEHİRLERİN HÜKÜMLERİ

Soru 703: Vatan edinme ve on gün ikamet etmede gerekli olan şartlar açısından büyük şehirler hakkında görüşünüz nedir?

Cevap: Ne yolcu hükümlerinde, ne vatan edinme niyetinde ve ne de on gün kalma niyetinde büyük şehirlerle normal şehirler arasında hiçbir fark yoktur. Özel bir mahalleyi belirtmeksizin büyük şehirde vatan edinme niyetiyle bir süre kalan şahıs hakkında vatan hükmü uygulanır. Nitekim, özel bir mahalleyi niyet etmeksizin böyle bir şehirde on gün kalmayı kastederse namazını tam kılmalı ve orucunu da tutmalıdır.

Soru 704: Tahran'ın büyük şehirlerden sayılması konusunda İmam'ın (kuddise sirruh) fetvasından haber-

dar olmayan ve inkılaptan sonra İmam'ın fetvasını öğrenen bir kimsenin alışılan şekilde yerine getirdiği namaz ve oruçlarının hükmü nedir?

Cevap: Bu meselede hala İmam'ı taklit ediyorsa İmam'ın fetvasına uygun olmayan geçmiş amellerini yenilemesi farzdır; yani, seferî kılması gerektiği halde tam kıldığı namazları seferî olarak kaza etmeli ve yolcu olduğu halde tuttuğu oruçları da kaza etmelidir.

NAMAZ İÇİN NAİP TUTMAK

Soru 705: Ben namaz kılamıyorum; acaba, başka birinin benden taraf namaz kılması caiz midir? Bu hususta naibin (para karşılığı veya parasız olarak bir ameli başkası tarafından yapan kimse) para isteyip istememesi arasında fark var mıdır?

Cevap: Her mükellef, hayatta olduğu müddetçe farz namazlarını kendisi yerine getirmesi şer'an farzdır ve naibin namazı da onun namazının yerine geçmez; ücretle olup olmaması arasında da bir fark yoktur.

Soru 706: Ücret karşılığında naip olan kimsenin:

1- Ezan ve ikâmet okuması, üç selâmı ve tesbihatı erbaayı kamil olarak yerine getirmesi farz mıdır?

2- Bir gün, mesela; öğle ve ikindi namazı kılsa ve sonraki gün, günlük beş vakit namazı kamil olarak kılsa burada tertip gerekli midir?

3- Ücretle kılınan namazda meyyitin özelliklerini söylemek şart mıdır?

Cevap: Meyyitin özelliklerini söylemek gerekli değildir. Sadece öğleyle ikindi ve akşamla yatsı arasında tertibi gözetmek gerekir. Anlaşmada ecîre, ameli özel bir şekil yapması şart edilmezse ve icare anlaşmasının itlakından (kayıtsız oluşundan) halkın nezdinde yaygın

olan bir biçim anlaşılmazsa ecîr, namazın müstehaplarını sadece normalde olduğu kadarıyla yerine getirmelidir ve her namaz için de bir ezan okuması farz değildir.

ÂYÂT NAMAZI

Soru 707: Âyât namazı nedir ve onun şer'an farz olmasının sebebi nedir?

Cevap: Âyât namazı iki rekâttır; her rekâtında beş rükû ve iki secde vardır. Âyât namazının şer'an farz olmasının sebepleri ise, güneşin ve ayın sadece bir bölümünün de olsa tutulması, deprem ve halkın genelinin korktuğu ilâhî nişanelerin, örneğin; normal olmayan kara, kızıl, sarı rüzgarlar, aşırı karanlık, gökyüzünde bazen görülen ateş, yıldırım ve gökten gelen korkutucu seslerin meydana gelmesidir. Ay, güneş tutulması ve deprem dışındaki olaylara, eğer korkunç olmazsa veya halkın çok azı korkarsa itibar edilmez.

Soru 708: Âyât namazı nasıl kılınır?

Cevap: Birkaç şekilde kılınabilir:

1- İnsan niyetten sonra tekbir getirir, bir Fatihâ ve bir sureyi tam olarak okur. Rükûa gider ve rükûdan doğrudur. Yine bir Fatihâ ve bir sure okuyarak tekrar rükûa gider, sonra yine doğrudur bir Fatihâ ve bir sure okuyarak rükûa gider ve bu iş her rükûdan önce bir Fatihâ ve bir de sure okumak suretiyle beş defa tekrarlanır, beşinci rükûdan doğruduktan sonra secdeye giderek iki secde yapıp, ikinci rekât için ayağa kalkar ve ikinci rekâtı da birinci rekât gibi kılar, iki secdeden sonra teşehhüt okuyup selâm verir.

2- Niyetten sonra tekbir getirir, bir Fatihâ suresini ve surenin bir ayetini okur. Rükûa gider ve rükûdan doğrudur. Sonra (Fatihâ'yı okumaksızın) aynı surenin sonraki

ayetini okuyarak tekrar rükûa gider, sonra yine doğrularak aynı surenin daha sonraki ayetini okuyarak rükûa gider; beşinci rükûa kadar böyle devam eder ve beşinci rükûdan önce ayetlerini okuduğu sureyi tamamlar, sonra beşinci rükûa gider, sonra da iki secde yapıp ikinci rekât için ayağa kalkar ve ikinci rekâtı da birinci rekât gibi kılar, teşehhüt okuyup selâm verir. Her rekâta surenin bir ayetini okumak istediğinde her rekâtın başlangıcında okuduğu Fatiha'yla yetinir ve onu birden fazla okuyamaz.

3- Rekâtların birini yukarıdaki iki şekilden birine uygun olarak ve diğer rekâtı diğer şekilde yerine getirir.

4- Birinci kıyamda ayetini okuduğu sureyi mesela ikinci kıyamda veya üçüncü kıyamda ya da dördüncü kıyamda tamamlar. Bu durumda başını rükûdan kaldırdıktan sonra, sonraki kıyamda Fatiha'yı yeniden okuması peşinden beşinci kıyamdan önceyse bir sureyi tamam olarak veya bir surenin bir ayetini okuması gerekir; ancak, beşinci kıyamdan önce bir surenin bir ayetiyle yetinirse beşinci rükûa gitmeden önce o sureyi tamamlaması gerekir.

Soru 709: Âyât namazını farz kılan şeyler bir şehirde meydana gelirse, âyât namazı sadece o şehrin halkına mı farzdır? Yoksa, bunu bilen her mükellefe farz mıdır?

Cevap: Âyât namazını farz kılan şeyler bir şehirde meydana gelirse âyât namazı sadece o şehrin halkına ve o şehirle bir sayılabilecek kadar yakın olan yerlerin halkına da farzdır.

Soru 710: Deprem vuku bulduğu esnada baygın olan bir kişi deprem bittikten sonra ayılırsa üzerine âyât namazı farz olur mu?

Cevap: Deprem vuku bulduktan hemen sonra, depremin vuku bulduğunu bilmezse âyât namazı kılması

farz olmaz; gerçi bu durumda bile âyat namazı kılması ihtiyata uygundur.

Soru 711: Bir bölgede deprem vuku bulduktan sonra genelde o bölgede -kısa bir müddet içinde- onlarca hafif yer sarsıntıları meydana gelir; bu durumda, âyât namazı açısından hüküm nedir?

Cevap: İster şiddetli olsun, ister hafif; eğer yeni bir deprem sayılırsa her deprem için bir âyât namazı farzdır.

Soru 712: Sismoloji istasyonu hafif yer sarsıntılarının vuku bulduğunu ilan eder ve oturduğumuz bölgede kaç kere vuku bulduğunu da bildirir, ama biz, depremin vuku bulduğunu hissetmezsek bu durumda üzerimize âyât namazı farz olur mu?

Cevap: Deprem vuku bulduğunda ve ona yakın olan bir zamanda şahsen onun farkına varmazsanız size âyât namazı farz olmaz.

NAFİLELER

Soru 713: Nafile namazlarının sesli mi kılınması gerekir, sessiz mi?

Cevap: Gündüz nafilelerini sessiz ve gece nafilelerini sesli kılmak müstehaptır.

Soru 714: (İkişer rekâtlar halinde kılınan) gece namazını, iki tane dört rekât, bir tane iki rekât ve bir de vitir namazı şeklinde kılmak caiz midir?

Cevap: Gece nafilisini dört rekâtlı namaz şeklinde kılmak sahih değildir.

Soru 715: Gece namazı kıldığımızda, gece namazı kıldığımızı hiç kimsenin bilmemesi mi gerekiyor ve gece namazını karanlıkta mı kılmalıyız?

Cevap: Gece namazını karanlıkta kılmak veya diğerlerinden saklamak şart değildir; ama, onunla riya etmek caiz değildir.

Soru 716: Öğle ve ikindi namazını kıldıktan sonra, nafile vaktinde öğle ve ikindi nafilelerini kaza niyetiyle mi kılmak gerekir, yoksa başka bir niyetle mi? (Oysaki bu namazların nafileleri kendilerinden önce kılınmalıdır.)

Cevap: İhtiyat gereği, edâ ve kaza niyeti etmeksizin onu Allah'a kurbet (yakın) olmak kastıyla yerine getirmek gerekir.

Soru 717: Gece namazının nasıl kılındığını genişçe anlatır mısınız?

Cevap: Gece namazı toplam on bir rekâttır. İkişer ikişer kılınan sekiz rekâtı gece namazıdır, ondan sonra kılınması gereken iki rekâtı şef'i namazıdır, bunlar sabah namazı gibi kılınır. Bir rekâtı da vitir namazıdır. Dua kitaplarında yer aldığı şekilde kunutunda istiğfar ve müminlere dua etmek, Allah'tan hacetlerini istemek müstehaptır.

Soru 718: Gece namazının şekli nasıldır? Yani sure, istiğfar ve duanın nasıl okunması gerekir?

Cevap: Gece namazında sure, istiğfar ve duaları okumak ne namazın bir cüzü olarak ve ne de farz bir teklif olarak gerekli değildir; her rekâta niyet ve tekbi-ret-ul ihramdan sonra Fatiha suresini okuyup ondan sonra isterse bir sure okuyarak, rükû ve secdeye gidip zikir söylemek, sonra teşehhüt ve selâm vermek yeterlidir.

NAMAZLA İLGİLİ DİĞER HÜKÜMLER

Soru 719: Aile fertlerini sabah namazına nasıl uyardırmak gerekir?

Cevap: Aile fertlerine yönelik özel bir şart (hüküm) yoktur.

Soru 720: Birbirine buğz eden , kıskanan ve hatta sebepsiz yere birbirlerine düşman olan çeşitli akımlara mensup kişilerin namaz ve oruçlarının hükmü nedir?

Cevap: Mükellefin başkalarını kıskanması, çeke-memesi ve düşmanlık etmesi caiz değildir; ancak bu, namaz ve orucu batıl etmez.

Soru 721: Savaşın şiddeti nedeniyle Fatiha, secde veya rükûu yerine getiremeyen savaş cephesindeki savaşçı namazı nasıl kılmalıdır?

Cevap: Nasıl mümkünse öyle kılar; rükû ve secde yerine getirmemezse onları işaretle yerine getirmekle yetinir.

Soru 722: Anne ve babanın, çocuklarına hangi yaşta şer'î hükümleri ve ibadeti öğretmeleri farzdır?

Cevap: Velilerinin, onlara iyi ve kötüyü ayırt edecek yaşa yetiştiklerinde şer'î hükümleri ve ibadetleri öğretmeleri müstehaptır.

Soru 723: Şehirler arası yolcu taşıyan bazı otobüs şoförleri yolcuların namazlarına önem vermiyor ve yolcuların farz namazı yerine getirmek için durmasını istemelerini kabul etmiyorlar. Dolayısıyla, bazen yolcuların namazları kazaya kalıyor; bu hususta otobüs şoförlerinin ve yolcuların vazifeleri nedir?

Cevap: Yolcular vaktin geçmesinden korkarlarsa, farz namazı yerine getirmek için şoförden otobüsü uygun bir yerde durdurmasını istemeleri ve şoförün de on-

ların bu isteklerini kabul etmesi farzdır. Geçerli bir mazeretle veya mazeretsiz olarak otobüsü durdurmadan sakınırsa o zaman yolcuların vazifesi -vaktin geçmesinden korkarlarsa- namazı imkan haddinde kıbleye yönelik olarak, kıyam, rükû ve secdeleri yerine getirerek hareket halindeki otobüste kılmaktır.

Soru 724: "Şarap içen bir kimsenin kırk gün namaz ve orucu yoktur" sözünden maksat, bu müddet içinde namaz kılmanın ona farz olmadığı ve sonra bu namazların kazasını kılmasının gerektiği mi, yoksa namazları hem edâ ve hem de kaza olarak kılması mı veya kaza farz değil ve yalnız edâyla yetinmesi, ancak, bunun sevabının diğer namazların sevabından az olması mıdır?

Cevap: Maksat şudur: Şarap içmek namaz ve orucun kabul olmasını engeller. Şarap içmekle namaz ve oruç farzının onun üzerinden kalktığı kastedilmemektedir.

Soru 725: Bir adamın namazın bazı amellerini yanlış yaptığını gördüğümüzde vazifemiz nedir?

Cevap: Bu hususta sizin bir vazifeniz yoktur. Ancak, hata ve yanlışlığı, hükmü bilmediğinden kaynaklanıyorsa ihtiyat gereği aydınlatılmalıdır.

Soru 726: Namazdan sonra namaz kılanların birbirleriyle musafaha etmeleri (birbirlerine el verip, "Allah kabul" etsin demeleri) hususunda görüşünüz nedir? Bazı büyük âlimler, "bu hususta masum imamlardan (a.s) bir hadis nakledilmemiştir. Dolayısıyla, musafaha etmek gerekmez" diyorlar. Ancak; görüyoruz ki, musafaha, namaz kılanlar arasında dostluk bağlarını ve muhabbeti güçlendiriyor?

Cevap: Selâm vererek namazı bitirdikten sonra halkın birbiriyle musafaha yapmasının sakıncası yok-

tur. Genel olarak, müminin musafaha yapması müste-
haptır.

ORUÇ HÜKÜMLERİ

Soru 727: Kızım mükellef olmuştur. Fakat; bünyesi zayıf olduğundan Ramazan ayının orucunu tutamıyor. Gelecek Ramazan ayına kadar da orucunun kazasını yerine getiremeyecektir; bu durumda ne yapması gerekir?

Cevap: Sırf zaaf ve güçsüzlükten dolayı oruç ve kazasından aciz olması orucun kazasının ondan kalkmasına sebep olmaz; tutmadığı Ramazan oruçlarının kazasını yerine getirmesi farzdır.

Soru 728: Yeni bulûğ çağına erdikleri için oruç tutmaları zor olan kızların hükmü nedir? Acaba kızların bulûğ yaşı, dokuz yaşını doldurmaları mıdır?

Cevap: Kızlar için şer'î erginlik yaşı, meşhur kavle göre kameri yıl hesabıyla dokuz yaşını doldurmalarıdır. Dokuz yaşını doldurduktan sonra onlara oruç farz olur; sırf bazı mazeretlerden dolayı oruç tutmayı terk etmeleri caiz değildir. Fakat; gün esnasında oruç zararlı olursa veya oruç tutmaları ağır bir meşakkat ve güçlüğüne sebep olursa, bu durumda oruçlarını yemeleri caiz olur.

Soru 729: Ben kesin olarak ne zaman mükellefiyet çağına erdiğimi bilmiyorum. Sizden ricam, oruç ve namazımın kazasının ne zamandan itibaren bana farz olduğunu açıklamanızdır. O dönemde meselenin hükmünü bilmediğim dikkate alınarak; acaba, yediğim oruçların kaffareti de farz olur mu, yoksa sadece kazalarını yerine getirmem yeterli midir?

Cevap: Size farz olan, sadece kesin mükellefiyet çağına erdikten sonra, kaza olduğunu kesin bildiğiniz oruç ve namazlarınızın kazasıdır.

Soru 730: Kızım dokuz yaşında olduğu için oruç üzerine farzdır. Ancak; oruç tutması çok meşakkatli olduğu için yemiştir. Bu durumda orucun kazası ona farz mıdır?

Cevap: Ramazan ayında yediği orucu kaza etmesi farzdır.

Soru 731: İnsan önemli bir mazereti göz önünde bulundurup orucun kendisine farz olmadığına dair yüzde ellinin üzerinde bir ihtimale dayanarak oruç tutmaz da daha sonra orucun kendisine farz olduğunun farkına varırsa, kaza ve keffaret hususunda vazifesi nedir?

Cevap: Sırf orucun kendisine farz olmadığı ihtimaliyle Ramazan ayının orucunu yemiş olursa, bu durumda; kaza dışında keffaret de farz olur. Eğer kendisine bir zarar ulaşmasından korkarak orucunu yemişse ve korkusu insanların nezdinde makbul olan geçerli bir sebebe dayanırsa, keffaret farz olmaz, ama kazasını tutması farzdır.

Soru 732: Görev bölgesinde seferî olmasından dolayı geçen Ramazan ayının orucunu tutmayan bir asker bu yıl yine görev bölgesinde olduğu için büyük bir ihtimalle orucunu tutamayacaktır. Askerliğini tamamladıktan sonra, bu iki yılın orucunu kaza etmek istediğinde üzerine keffaret de farz olur mu?

Cevap: Ramazan ayının orucu, seferde olması mazeretiyle kaza olur ve bu mazeret sonraki Ramazan ayına kadar devam ederse, bu durumda sadece oruçları kaza etmesi farzdır; keffaret vermesi farz değildir.

Soru 733: Oruçlu kimse cünüp olur ve öğleden önce de bunun farkına varmaz; farkına varınca irtimasî gusül ederse,¹ orucu batıl olur mu? Guslettikten sonra bunu fark ederse orucun kazası farz olur mu?

Cevap: İrtimasî gusül alması unutkanlık ve gaflet yüzünden olursa gusül ve orucu sahihtir; orucun kazası farz değildir.

Soru 734: Öğleden önce ikamet edeceği yere ulaşmak niyetiyle hareket eden seferî bir şahıs yolda karşılaştığı bir olay yüzünden o vakitte ikamet edeceği yere ulaşamazsa, orucu sakıncalı mıdır? Acaba böyle birisine o günün orucunun keffareti de farz mıdır, yoksa sadece kaza etmesi yeterli midir?

Cevap: Seferde tuttuğu oruç sahih değildir, ikamet edeceği yere ulaşamadığı için o günün orucunu kaza etmesi farzdır. Bu durumda keffaret farz olmaz.

Soru 735: Ramazan ayında uçak iki buçuk-üç saat sürecek uzak bir noktaya gitmek için yüksek bir noktadan uçuş yapmak ister, hostes ve pilot kendi dengelerini iyi korumak için, her yirmi dakikada bir su içmeye ihtiyaç duyarlarsa, bu durumda kaza dışında keffaret de farz olur mu?

Cevap: Oruç zararlı olursa, yemeleri caizdir. O günün orucunu da kaza etmelidirler. Bu durumda keffaret farz olmaz.

Soru 736: Ramazan ayında akşam ezanına iki saat veya daha az bir süre kala, hayız olan kadının orucu batıl olur mu?

Cevap: Evet, orucu batıl olur.

1- İrtimasî gusül, vücudu temizledikten sonra gusül niyetiyle suya dalmakla yapılan gusle denir.

Soru 737: Bedeni ıslanmayacak şekilde özel dalgıç elbisesi ve benzeriyle suya dalan kimsenin orucunun hükmü nedir?

Cevap: Elbise başına yapışmış olursa, orucunun sahih olması sakıncalıdır; ihtiyaten farz olarak orucunu kaza etmelidir.

Soru 738: Ramazan ayında orucunu yiyerek, aç kalma zahmetinden kurtulmak için kasıtlı olarak yolculuk yapmak caiz midir? (Çünkü yolculuk yapınca seferî olur ve dolayısıyla orucunu yemesi farz olur.)

Cevap: Bu yolculuğun sakıncası yoktur. Yolculuğu, orucun zorluğundan kurtulmak için olsa bile orucu yemesi farzdır.

Soru 739: Üzerinde farz oruç olan kimse bu oruçlarını tutmak ister, ancak; bir olay nedeniyle farz oruç tutamazsa, sünnet oruca niyet etmesi sahih midir? Mesela; sünnet oruç tutulması uygun olan bir günde güneş doğduktan sonra yolculuğa çıkıp öğleden sonra hiçbir şey yemeden ve içmeden dönerse, niyet vaktinin geçmesi yüzünden farz oruca niyet edemeyen böyle bir kimse, sünnet oruca niyet edebilir mi?

Cevap: Üzerine Ramazan ayının orucunun kazası farz olursa, farz oruca niyet etmenin zamanı geçse bile, müstehap oruca niyet etmesi sahih değildir.

Soru 740: Ben sigara içmeğe alışkınım. Mübarek Ramazan ayında elimde olmadan (sigara içmediğim için) sinirleniyorum. Bu hâlim ailemi huzursuz ediyor, ben de şahsen bu durumdan rahatsız oluyorum; bu durumda vazifem nedir?

Cevap: Ramazan ayının orucu üzerinize farzdır; oruçluyken sigara içmeniz veya hiçbir haklı sebep yokken diğerlerine sert davranmanız caiz değildir.

HAMİLE VE SÜT VEREN KADIN

Soru 741: Hamile olan kadın orucun cenine zararlı olup olmadığını bilmezse oruç tutması farz olur mu?

Cevap: Oruç tuttuğunda cenine bir zarar gelmesinden korkar ve bu korkusu halk tarafından kabul edilen bir sebebe dayanırsa, orucunu yemesi farzdır; aksi durumda oruç tutması farz olur.

Soru 742: Hamile bir kadın diğer bir çocuğunu da emzirir ve aynı zamanda Ramazan ayının orucunu da tutar, rahmindeki bebeği ölü olarak dünyaya getirirse; önceden oruç tutmasının zararlı olduğuna ihtimal verdiği halde oruç tutmuşsa tuttuğu oruç sahih midir? Diyet vermesi de farz olur mu? Eğer zararlı olmasına ihtimal vermeden tutmuş, ancak sonra zararlı olduğu anlaşılmışsa vazifesi nedir?

Cevap: Önceden orucun zararlı olacağından korkar ve bu korkusu halk tarafından doğrulanacak şekilde olursa veya sonradan orucun kendisine veya cenine zararlı olduğu anlaşılırsa orucu sahih değildir. O orucu kaza etmesi farzdır. Ancak; ceninin diyetinin farz oluşu, annesinin oruç tuttuğu için ceninin öldüğünün ispatlanmasına bağlıdır.

Soru 743: Allah'a şükürler olsun bir çocuk sahibi oldum. Bebeğime şimdi süt emzirmekteyim; Ramazan ayı girmek üzeredir ve ben oruç tutmaya kararlıyım, ama oruç tuttuğumda bünyem zayıf olduğu için sütüm kesiliyor ve bebeğim ise her on dakikada bir süt istiyor; bu durumda vazifem nedir?

Cevap: Oruç tutmanız sebebiyle, sütünüzün azalması veya kurumamasından dolayı bebeğe zarar dokunacağından korkarsanız orucunuzu yemeniz caizdir. Tuta-

madığınız her günün orucu için fakire bir müdd (yaklaşık 750 gr) taam (yiyecek maddeleri) vermeniz ve sonra da iftar ettiğiniz orucu kaza etmeniz farzdır.

HASTALIK VE DOKTORUN MEN ETMESİ

Soru 744: Dine bağlılıkları zayıf olan bazı doktorlar, zararlı olduğu bahanesiyle hastaları oruç tutmaktan menetmekteler. Bu gibi doktorların sözleri şer'an geçerli sayılır mı?

Cevap: Doktor kendisi güvenilir olmaz, sözü de güven kazandırmaz ve orucun zararlı olduğu hususunda endişe ve korkmaya da sebep olmazsa bu durumda onun sözü geçerli değildir.

Soru 745: Annem yaklaşık on üç yıldır hasta olduğu için bu süre içerisinde oruçlarını tutamadı. Ben, annemin ilaç kullanmak zorunda kaldığı için bu farizadan mahrum olduğumu biliyorum. Bu durumda tutmadığı oruçların kazasının farz olup olmadığı hususunda bizi aydınlatır mısınız?

Cevap: Hasta olduğu için oruç tutamamışsa, tutmadığı oruçlarını kaza etmesi farz değildir.

Soru 746: Bünyem zayıf olduğundan dolayı bulûğ çağından itibaren on iki yaşına kadar oruç tutmadım; şimdi vazifem nedir?

Cevap: Mükellefiyet çağına ulaştıktan sonra Ramazan ayında tutmadığınız oruçları kaza etmeniz farzdır. Ramazan ayının orucunu kasıtlı olarak ve şer'i bir mazeretiniz olmaksızın yemişseniz, kaza dışında keffaret de farz olur.

Soru 747: Göz doktoru oruç tutmamı yasaklayarak gözümden rahatsız olduğum için kesinlikle oruç tutmamam gerektiğini söylemesine rağmen rahat edeme-

diğimden oruç tutmaya karar verdim. Ancak; bir çok zorluklarla karşılaştım. Bazen akşam ezanına kadar bir şey hissetmememe rağmen, bazen de ikinci vakitlerinde rahatsız oluyordum. Bu durumda orucun bana farz olup olmadığına şüphe ettiğim halde orucumu akşama kadar sürdürüyordum; sorum şudur: Acaba oruç tutmak bana farz mıdır? Oruç tuttuğum günlerde akşama kadar orucumu sürdürebileceğimden emin olmadığım durumlarda niyetim ne olmalıdır?

Cevap: Dindar ve emin bir doktorun sözüne dayanarak oruç tutmanızın size zararlı olduğuna dair itminan kazanırsanız veya oruç tuttuğunuzda gözünüze bir zarar dokunmasından endişelenirseniz, oruç tutmanız farz değildir; hatta caiz bile olmaz. Zararlı olacağından endişelendiğiniz durumda oruç niyeti etmeniz de sahih değildir. Ancak; size bir zarar gelmesinden endişelenmezseniz oruç tutmanızın sakıncası yoktur; tabi, orucun sahih olması gerçekten onun zararlı olmamasına bağlıdır.

Soru 748: Ben tıbbi gözlük kullanıyorum, derecesi şimdi yüksektir, doktora müracaat ettiğimde gözüme özen göstermediğim takdirde gözlüğümün derecesinin daha da yükseleceğini söyledi. Bu yüzden, Ramazan ayında oruç tutmam mümkün olmazsa vazifem nedir?

Cevap: Eğer gözünüze zararlıysa oruç tutmanız farz değildir; hatta orucunuzu yemeniz farzdır. Hastalığınız gelecek Ramazan'a kadar devam ederse tutmadığınız oruçların kazası size farz değildir ve her günün orucu için fakire bir müdd taam (yaklaşık 750 gr. ağırlığında yemek; pirinç, buğday vb.) vermeniz gerekir.

Soru 749: Annem ağır bir hastalığa yakalanmıştır. Babam da cismen zayıf olduğu için zorluk çekmektedir ve buna rağmen her ikisi de oruç tutmaktalar. Oruç tutmalarının hastalıklarının şiddetlenmesine sebep olduğu bazen belli oluyor. Şimdiye kadar onları, en azın-

dan hastalıkları ağırlaştığında oruç tutmamaya ikna edemedim; bu hususta bizi aydınlatır mısınız?

Cevap: Orucun hastalığa sebep olduğunu veya hastalığı ağırlaştırdığını ya da oruç tutmaya gücü olmadığını belirlemek hususunda ölçü; oruç tutan kimsenin kendi teşhisidir. Ama orucun zararlı olduğunu anlar ve buna rağmen yine oruç tutmak isterse bu durumda oruç tutması haram olur.

Soru 750: Geçen yıl uzman bir doktor vasıtasıyla böbreklerimden ameliyat oldum. Doktor, ömrüm boyunca oruç tutmamı bana yasakladı. Ben şimdiye kadar hiç rahatsızlık hissetmedim, normal olarak yiyip içmekteyim, bu durumda vazifem nedir?

Cevap: Bizzat kendiniz orucun size zararlı olacağından endişelenmez ve buna şer'î bir deliliniz de olmazsa, Ramazan ayının orucunu tutmanız farzdır.

Soru 751: Bazı doktorların şer'î hükümden haberdar olmamalarını göz önünde bulundurarak bir kimseyi oruç tutmaktan men eden doktorun sözünü dinlemek farz mıdır?

Cevap: Doktorun sözünden orucun kendisine zararlı olacağına mutmain olursa veya doktorun sözüne veya halk tarafından kabul edilen diğer bir sebebe istinaden orucun kendisine zararlı olacağından korkarsa, oruç tutması farz değildir. Hatta oruç tutması haramdır.

Soru 752: Böbreğimde taş toplanıyor. Böbrekte ki-reçlenme yoluyla taş oluşmasından korunmanın tek yolu, devamlı sıvı maddeler içmektir. Doktorlar, oruç tutmamın caiz olmadığına inanmaktalar, bunu dikkate alarak Ramazan ayının orucu karşısında vazifem nedir?

Cevap: Böbreğin rahatsız olmasını engellemek gündüzleri su veya sıvı şeyler içmeyi gerektiriyorsa oruç tutmanız farz değildir.

Soru 753: Şeker hastalığına yakalanan kimseler günde bir veya iki defa iğneyle insülin kullanmak zorunda kalıyorlar. Böyle hastalar için doktorlar, şeker miktarının ani düşüşünün baygınlığa yol açmaması için bazen günde dört defa yemek yemelerini tavsiye ediyor; bu gibi insanların oruca karşı vazifeleri hakkında görüşünüzü belirtir misiniz?

Cevap: Sabahtan akşama kadar (oruçlu kalıp) yemek ve içmekten sakınmak zararlı olursa oruç tutmaları farz olmadığı gibi, oruç tutmaları caiz bile değildir.

YEMEK VE İÇMEKTEN SAKINMAK

Soru 754: Oruçlu olan bir kimsenin ağzından kan gelirse, orucu batıl olur mu?

Cevap: Bu yüzden orucu batıl olmaz, ancak kanın boğaza ulaşmasını engellemesi farzdır.

Soru 755: Oruçlu kimsenin mübarek Ramazan ayında sigara ve benzeri içecekleri kullanmasının hükmü nedir?

Cevap: İhtiyatı vacip gereği oruçlu kişinin bu tip içecekleri ve burun yoluyla dil altına konulan uyuşturucuları kullanması sakıncalıdır.

Soru 756: Dilin altına bırakılan ve birkaç dakika sonra dışarı atılan tütün ve diğer şeyden yapılan "nas" maddesi orucu batıl eder mi?

Cevap: "Nas" maddesine karışan salyayı yutmak orucu batıl eder.

Soru 757: Nefes darlığına yakalanan kimselerin kullandığı sıvı bir maddeyi sıkıştırılmış halde içeren küçük bir ilaç tüpü vardır. Ağıza sıkıldığında, kişinin ağzına gaz tozu püskürtüyor ve solunum yoluyla hastanın akciğerine girerek nefes darlığını gideriyor. Hasta şahıs, bu ilacı günde birkaç kez kullanmak zorunda kalıyor. Bu tıbbî ilacı kullanmaksızın oruç tutmak imkansız veya çok zor olduğuna göre bu hastaların oruç tutması caiz midir?

Cevap: Ağız yoluyla akciğere dahil olan madde hava olur sıkıştırılmış havayla birlikte ilaç da çıkarsa, bu ilaç toz veya pudra şeklinde olsa bile boğaza girdiği takdirde orucun sahih olması sakıncalıdır. Ama bu ilacı kullanmadığı takdirde oruç tutması imkansız veya çok meşakkatli olursa kullanması caiz olur. Ama ihtiyata uygun olan orucu batıl eden diğer şeylerden sakınmak ve mümkünse (o ilaçları kullanmadan) oruçların kazasını yerine getirmektir.

Soru 758: Oruçluyken çoğu zaman tükürüğüm damağımdan sızan kanla karışıyor. Bazen tükürüğümün kanla karışarak mideme gidip gitmediğinden şüphe ediyorum; bu hususta beni aydınlatır mısınız?

Cevap: Damağıңызdan akan kan, tükürüğünüzde yok olursa paktır; onu yutmak da sakıncasızdır. Kanla karışıp, karışmadığında şüphe edilen tükürüğü yutmanın sakıncası olmadığı gibi oruca da zararı yoktur.

Soru 759: Ramazan ayında bir gün dişlerimi temizlemeden oruç tuttum. Tabiatıyla dişlerimin arasında kalan yemek artıklarını da yutmuyordum. Ancak; onlardan bir kısmı boğazıma kaçtı. Bu durumda; o günün orucunu kaza etmem farz olur mu?

Cevap: Dişlerinizin arasında yemek artıklarının kaldığını veya onların boğazınıza kaçacağını bilmiyorduy-

sanız ve boğazınıza kaçması kasıtlı olmamışsa, o günün orucundan dolayı üzerinize bir şey farz olmaz.

**Soru 760: Damağından çok kan gelen oruçlu kimse-
nin orucu batıl olur mu? Oruçlu kimsenin bir maşrapay-
la başına su dökmesi caiz midir?**

Cevap: Damaktan çıkan kanı yutmadığı müddetçe orucu batıl olmaz. Maşrapa ve benzeri şeylerle başa su dökmek de oruca zarar dokundurmaz.

**Soru 761: Kadınların tedavi için alttan kullandıkları
fitillerin oruca bir zararı var mıdır?**

Cevap: Bu ilaçları kullanmanın oruca zararı yoktur.

**Soru 762: Diş doktoru ve diğerlerinin mübarek Ra-
mazan ayında oruçlu bir kimseye iğne yapmasının hük-
mü nedir?**

Cevap: Oruçlu kimsenin iğne yaptırmasının sakın-
cası yoktur. Ancak; besleyici olur ve damara yapılırsa,
ihtiyatı vacip olarak ondan sakınmak gerekir.

**Soru 763: Hastanelerde olduğu gibi, beslenme için
sıvı maddeleri damar yoluyla bedene enjekte etmek
orucu bozar mı?**

Cevap: Oruçluyken damar yoluyla beslenmek için
bedene sıvı maddeleri enjekte etmenin caiz olması sak-
kındır. Bundan sakınmakla ilgili ihtiyat terk edilme-
melidir.

**Soru 764: Oruçluyken tansiyonun yükselmesini ön-
lemek için hap yutmak caiz midir?**

Cevap: Tansiyonun yükselmesini önlemek için Ra-
mazan ayında kullanmak zaruri olursa, sakıncası yoktur.
Ancak; onu yutmakla oruç batıl olur.

Soru 765: Tedavi için kullanılan haplara yemek ve

içmek denilmediğini görüyoruz. Acaba tedavi için hap kullanabilir miyim; bunun orucuma sakıncası var mıdır?

Cevap: Yutmak yoluyla kullanılan haplar orucu batıl eder.

Soru 766: Eğer birisi ramazan ayında hanımıyla cinsel münasebette bulunursa ve hanımda buna razı olursa hükümleri nedir?

Cevap: Kasıtlı olarak cima yapan kimsenin hükmündesiniz. Her ikinize kaza dışında keffaret de farzdır.

Soru 767: Ramazan ayında insanın karısıyla sevişmesinin oruca zararı var mıdır?

Cevap: Meni çıkmasına sebep olmazsa oruca sakıncası yoktur; aksi durumda caiz değildir.

KASITLI OLARAK CÜNÜP KALMAK

Soru 768: Sabah ezanına kadar bazı zorluklardan dolayı cenabetli kalan (gusül etmeyen) kimsenin oruç tutması caiz midir?

Cevap: Ramazan ayı orucu ve kazası hariç, oruç tutmasının sakıncası yoktur. Ancak Ramazan ayı orucu ve kazasında gusletmekten mazur olursa, teyemmüm etmesi gerekir; teyemmüm de edemezse, orucu sahih olmaz.

Soru 769: Eğer bir adam cenabetli olduğu hâlde birkaç gün oruç tutar ve cenabetten temizlenmenin oruç için şart olduğunu bilmezse, cenabetli olarak oruç tuttuğu günlerden dolayı üzerine keffaret farz olur mu, yoksa sadece kazası yeterli midir?

Cevap: Soruda varsayılan duruma göre oruçların kazasını tutması yeterlidir.

Soru 770: Kaza veya müstehap oruç tutan cenabetli kimsenin güneş doğduktan sonra gusül alması caiz midir?

Cevap: Fecir doğuncaya (sabah ezanının vaktine) kadar kasıtlı olarak cenabetli kalırsa, Ramazan ayı orucu ve kazası sahih olmaz. Ama; bunların dışındaki oruçların, özellikle müstehap orucun sahih olması akvadır (güçlü görüştür).

Soru 771: Ramazan ayı gecesinde bir yerde misafir olan kimse geceleyin ihtilam oluyor; misafir olduğundan ve yanında da yeterli elbise olmadığından dolayı oruçtan kaçmak için yarın sefere gitmeyi amaçlıyor; acaba, bu şahıs hiçbir şey yemeden sabah ezanından sonra sefere çıkmak niyetiyle hareket ederse, sefere çıkmayı niyet etmesi keffareti üzerinden kaldırır mı?

Cevap: Cenabetli olduğunun farkında olarak fecir doğmadan önce gusül ve teyemmüm etmeksizin sabahlarsa, sırf geceleyin sefere çıkmayı amaçlamak veya gündüz sefere çıkmak keffareti düşürmek için yeterli değildir.

Soru 772: Acaba su olmadığından veya başka bir mazeret yüzünden cenabet guslü yapamayacak olan kimsenin Ramazan gecesinde bilerek cünüp olması caiz midir?

Cevap: Bu şahsın üzerine farz olan, teyemmüm yapmaktır. Cünüp olduktan sonra teyemmüm için yeterli vakit varsa caizdir.

Soru 773: Mübarek Ramazan ayında sabah ezanından önce uykudan uyanan, fakat ihtilam olduğunun farkına varmadan tekrar uyuyan kimse, sonra sabah ezanı esnasında uyanır ve sabah ezanından önce muhtelim olduğunu kesin bilirse orucunun hükmü nedir?

Cevap: Sabah ezanından önce, muhtelim olduğunun farkına varmamışsa orucu sahihtir.

Soru 788: Bir mükellef, mübarek Ramazan ayında sabah ezanından sonra uykudan kalkıp muhtelim olduğunu görür, fakat tekrar uyur, güneş doğduktan sonra (sabah namazını kılmaksızın) uyanırsa, guslünü öğle ezanına kadar geciktirir ve öğleden sonra guslederek öğle ve ikindi namazını kılsa orucunun hükmü nedir?

Cevap: Orucu sahihtir, ancak tekrar uyuyup ezandan önce uyanmamış olsaydı orucunu kaza etmesi gerekirdi.

Soru 774: Ramazan ayı gecesinde sabah ezanından önce muhtelim olup olmadığında şüphe eden bir mükellef, şüphesine itina etmez ve tekrar uyur, sabah ezanından sonra uykudan kalkıp ezandan önce muhtelim olduğunun farkına varırsa orucunun hükmü nedir?

Cevap: Birinci uykudan uyandıktan sonra kendisinde ihtilamdan bir eser görmez, sadece muhtelim olduğuna ihtimal verir ve durumunu araştırmazsa, tekrar uyuyup ezandan sonra kalkar ve ezandan önce muhtelim olduğunu anlarsa orucu sahihtir.

Soru 775: Mübarek Ramazan ayında necis suyla gusleden ve bir hafta sonra suyun necis olduğunu hatırlayan kimsenin bu müddet içerisindeki oruç ve namazının hükmü nedir?

Cevap: Namazı batıldır ve kaza etmesi gerekir; ama orucu sahihtir.

Soru 776: Bir adam yakalandığı bir hastalık yüzünden idrarı damla damla akmaktadır, fakat bu durumu geçicidir. Yani her idrardan sonra bir saat veya daha çok devam etmektedir. Bu adamın oruçla ilgili vazifesi nedir? Şöyle ki, bazı gecelerde cünüp oluyor, ezandan bir saat önce uykudan kalkıyor idrar damlalarıyla bera-

ber meni de çıkması mümkündür; cenabetten temizlenmiş halde sabahlaması için vazifesi nedir?

Cevap: Sabah ezanından önce gusleder veya cenabet yerine teyemmüm ederse, -bundan sonra elinde olmaksızın meni çıksa da- orucu sahihtir.

Soru 777: Sabah ezanından sonra veya önce uyur, uykuda muhtelim olur ve ezandan sonra kalkarsa guslü için tanınan müddet ne kadardır?

Cevap: Sorudaki takdirde cenabetli olması o günkü orucuna zarar dokundurmaz; ancak namaz için gusletmesi farzdır, guslü namaz vaktine kadar da geciktirebilir.

Soru 778: Ramazan ayı veya başka günlerin orucu için cenabet guslü almayı unuttur ve gündüz hatırlarsa vazifesi nedir?

Cevap: Ramazan ayında sabah ezanından önce cenabet guslünü unuttur ve cünüplü olarak sabahlarsa, orucu batıl olur. İhtiyat gereği Ramazan ayının orucunun kazası (hüküm açısından), Ramazan ayının orucu hükmündedir. Ama diğer oruçlarda bununla oruç batıl olmaz.

ORUÇLUYKEN VEYA DİĞER HALLERDE İSTİMNA

Soru 779: Haram olan cinsi münasebet , istimna veya haram olan yeme içme yoluyla orucunu batıl edenin hükmü nedir?

Cevap: Soruda varsayılan duruma göre; ya altmış gün oruç tutmalı veya altmış fakiri doyurmalıdır. Ancak her ikisini de yapmak ihtiyatı müstehap gereğidir.

Soru 780: İstimnanın orucu batıl ettiğini bildiği halde oruçluyken istimna yapan mükellefin, üzerine cem keffareti farz olur mu?

Cevap: Eğer şahıs bilerek istimna yapar ve ondan meni gelirse cem kefareti farz olmaz, ancak bu durumda cem kefareti vermek ihtiyatı müstehaptır.

Soru 781: Mahrem olmayan kadınla telefonla konuşma esnasında oluşın tedirginlikten dolayı ve arada istimna sebeplerinden hiçbirisi olmadan Mübarek Ramazan ayında benden meni çıktı; ancak, o kadınla konuşmam lezzet alma kastıyla değildi, bu durumda acaba orucum batıl olur mu? Eğer batıl olursa keffaret de farz mıdır?

Cevap: Daha önce bir kadınla konuşmanız yüzünden adetiniz icabı sizden meni çıkmıyorduydu ve o kadınla telefonla konuşmanız şehvet ve lezzet kastıyla da değildiyse, buna rağmen elinizde olmaksızın sizden meni çıktıysa böyle bir şey orucu batıl etmez ve üzerinize de bir şey gelmez.

Soru 781: Birkaç yıldır Ramazan ayında ve diğer aylarda istimnaya müptela olan kimsenin namaz ve orucunun hükmü nedir?

Cevap: İstimna mutlaka haramdır, meni çıkmasına sebep olursa cenabete yol açar; oruçluyken bu işi yaparsa haramla orucu batıl etme hükmündedir. Gusül ve teyemmüm almaksızın, cünüplü olarak namaz kılar veya oruç tutarsa namaz ve orucu batıldır ve onları kaza etmesi farzdır.

Soru 782: Erkeğe, karısının eliyle istimna yapması caiz midir?

Cevap: Bu iş haram olan istimna hükmünde değildir(sakıncasızdır).

Soru 783: Doktor, bekar bir adamın menisini tahlil etmek ister ve onun da menisini vermesi ancak istimnaya mümkün olursa, istimna etmesi caiz midir?

Cevap: Tedavi buna bağlıysa sakıncası yoktur.

Soru 784: Bazı tıp merkezlerinde dölleme yapıp yapamayacağını bilmek amacıyla meni üzerinde tıbbi araştırmalar yapmak için erkekten istimna yapmasını istiyorlar; bu durumda erkeğin istimna yapması caiz midir?

Cevap: Dölleme yapıp yapamayacağını bilmek için bile olsa şer'an istimna yapmak caiz değildir. Ancak eşlerin çocuklarının olmamasına sebep olan hastalığı teşhis etmek buna bağlı olursa caizdir.

Soru 785: Karısı yanında olmayan erkek şehvetini tahrik etmek için karısını hayal edebilir mi? Başka kadını hayal etmenin hükmü nedir?

Cevap: Birinci durumda, meni gelmesi gibi haram bir işe sebep olmazsa sakıncası yoktur. İkinci durumda (başka kadını hayal etme), ihtiyata uygun olan bu işin terkidir.

Soru 786: Bulûğ çağına eriştiği ilk dönemlerde Ramazan ayının orucunu tutan bir kimse oruçluyken istimna ederek cünüp olur ve oruç tutmak için cenabetten temizlenmenin gerektiğini bilmeyerek birkaç gün bu halde oruç tutarsa, sadece o günleri kaza etmesi yeterli midir, yoksa bu konuda başka bir hükmü mü vardır?

Cevap: Sorudaki takdirde ona hem kaza, hem de keffaret farzdır.

Soru 787: Oruçlu bir kimse Ramazan ayında şehveti tahrik eden bir manzaraya bakar ve cünüp olursa orucu batıl olur mu?

Cevap: Meni çıkması kastıyla bakarsa veya baktığında cünüp olacağını bilirse ya da adet ve alışkanlığı

gereğince baktığında cünüp oluyorsa, buna rağmen kasten bakar ve cünüp olursa bilerek cünüp olan kimsenin hükmündedir. Yani hem kaza ve hem keffare boynuna gelir.

Soru 788: Oruçlu birisi orucu bozan şeylerden birisini birkaç kez yaparsa bunun hükmü nedir?

Cevap: Bir kere keffare ona vacip olur. Ancak bu oruç bozma işi cinsi münasebet yada istimna yoluyla olursa, bu işin sayısı kadar keffare vermek ihtiyatı vacip gereğidir.

İFTARLA İLGİLİ MESELELER

Soru 789: Genel toplantılarda ve resmî oturumlarda orucu iftar etmenin vakti hususunda Ehl-i Sünnet'e uymak caiz midir? Bu hususta Ehl-i Sünnet'e uymanın takiyye sayılmadığını ve bunu gerektiren başka bir neden de olmadığını görürse mükellefin vazifesi nedir?

Cevap: İftar vaktinin girmesinde mükellefin (ister Şia olsun ister Ehl-i Sünnet'ten) başkalarına uyması caiz değildir. Akşamın girdiğini ve gündüzün bittiğini bizzat kendisi veya şer'î bir delille tespit etmeden ihtiyari olarak iftar etmesi caiz değildir. Ancak takiye etmesi gerekiyorsa iftar edebilir. Elbette sonradan o günün orucunu kaza etmelidir.

Soru 790: Oruçlu olur da, annem yemeye veya içmeye zorlarsa bu orucumu batıl eder mi?

Cevap: Başka birisinin davet ve ısrarıyla bile olsa bir şey yemek ve içmek orucu batıl eder.

Soru 791: Bir şeyi zorla oruçlu kimsenin ağzına sokarlarsa veya oruçlu kimsenin başını zorla suya daldırırlarsa orucu batıl olur mu? Orucunu batıl etmeye zorlar-

larsa, mesela "eğer yemezsen mal veya canına bir zarar verilecek" derlerse ve oruçlu kimse bu gibi zararları defetmek için bir şey yerse orucu sahih olur mu?

Cevap: Oruçlu kimsenin elinde olmaksızın boğazına bir şey dökerlerse veya başını zorla suya sokarlarsa orucu batıl olmaz. Ancak; başkasının zorlamasıyla kendisi bir şey yerse orucu batıl olur.

Soru 792: Yolculuk etmek isteyen oruçlu kimse öğle ezanından önce ruhsat haddine ulaşmadan (bulunduğu yerin en son evlerinin görülmeyeceği kadar uzaklaşmadan) önce iftar etmenin caiz olmadığını bilmez, bu hükme vakıf olmazsa ve kendisini seferî sayıp ruhsat haddinden önce iftar ederse orucunun hükmü nedir; kaza etmesi farz mıdır, yoksa başka bir hükmü mü vardır?

Cevap: Soruda varsayılan duruma göre, orucu batıldır ve o günün orucunu kaza etmelidir. Ancak bu meselenin hükmünden gaflet etmişse keffaresi yoktur.

Soru 793: Nezle olur da ağızda bir miktar balgam toplanır ve dışarı çıkaracağıma onu yutarsam orucum batıl olur mu?

Ramazan ayının birkaç gününü akrabalarımın birinin evinde geçirdim ve bu arada hem nezle olduğumdan ve hem de utancımın farz gusül (cenabet guslü) yerine teyemmüm etmekle yetindim ve öğleden önce gusletmedim. Bu işi birkaç gün tekrarladım; bu müddet içinde tuttuğum oruçlar sahih midir? Eğer sahih değilse üzerime keffaret farz olur mu?

Cevap: Oruçluyken balgam ve nezle suyunu yutmakla boynunuza bir şey gelmez; eğer ağız boşluğuna ulaştıktan sonra yutmuşsanız ihtiyaten orucu kaza etmelisiniz. Ama oruç tutmanız gereken sabahın fecrinden önce guslü terk edip yerine teyemmüm almanız şer'î bir

mazeret yüzünden olursa veya teyemmümü vaktin dar olduğu son zamanda alırsanız, teyemmümle orucunuz sahihtir, aksi durumda bu müddet içindeki oruçlarınız batıldır.

Soru 794: Ben demir madeninde çalışmaktayım ve işim gereği her gün maden ocağına girerek çalışmak zorundayım. Oradaki iş araçlarımı kullandığımda ağzıma toz kaçıyor; yılın diğer aylarında da durumum böyledir, bu durumda vazifem nedir? Bu halde orucum sahih midir?

Cevap: Oruçluysen toz yutmak orucu batıl eder, dolayısıyla toz yutmaktan kaçınmak farzdır. Ancak; yutmaksızın sırf ağız ve buruna girmesi orucu batıl etmez.

ORUCU YEMENİN KEFFARETİ VE MİKTARI

Soru 795: Kendine taam (buğday, pirinç vb.) satın alması için fakire bir müdd (yaklaşık 750 gr.) taamın parasını vermek kifayet eder mi?

Cevap: Fakirin, kendisinden vekil olarak parayla taam satın alacağına ve sonra onu keffaret olarak kabul edeceğine güvenirse sakıncası yoktur.

Soru 796: Fakirlerden bir grubunu doyurmak için vekil olan bir kişi, kendi çalışması ve aşçılığı karşılığında kendisine verilen keffaret malından ücret alabilir mi?

Cevap: İş ve pişirme ücretini alması caizdir; ancak onu keffaretten alması caiz değildir.

Soru797: Hamile olduğu veya doğumu yaklaştığı için oruç tutamayan bir kadın, doğumdan sonra gelecek Ramazan ayından önce tutmadığı oruçları kaza etmesi gerektiğini bildiği halde; kasıtlı veya kasıtsız olarak orucu kaza etmez ve birkaç yıl geciktirirse sadece o yılın keffaretini vermesi yeterli midir, yoksa geciktirdiği bütün yılların keffaretini mi vermesi gerekir? Kasıtlı ol-

duğu durumla, kasıtsız olduğu durum arasındaki farkı açıklar mısınız?

Cevap: Birkaç yıl geciktirmiş olsa kazasını geciktirdiği oruçlar için bir kere fidye vermesi farzdır; fidye ise her gün için bir müdd (yaklaşık 750 gr.) taam vermektir. Elbette; sonraki Ramazan'a kadar geciktirmesi şer'î bir özrü olmaksızın önemsemezlik yüzünden olursa fidye farz olur; ancak orucun sıhhatine engel olan şer'î bir mazereti olursa fidye farz olmaz.

Soru798: Üzerinde on gün farz oruç olan ve Şaban ayının yirmisinde oruçlarını tutmaya başlayan kimse öğleden önce veya sonra kasıtlı olarak orucunu yiyebilir mi? Eğer orucunu öğleden önce veya sonra yerse ne kadar keffaret vermesi gerekir?

Cevap: Bu durumda orucunu yemesi caiz değildir ve eğer kasıtlı olarak öğleden önce yerse keffaret farz olmaz; ancak öğleden sonra yerse keffaret farz olur; keffareti ise on fakiri doyurmak ve eğer bunu yapamazsa, üç gün oruç tutmaktır.

Soru 799: İki yıl arka arkaya hamile olan ve bu iki yılda oruç tutamayan, ancak şimdi oruç tutmaya gücü olan kadının hükmü nedir? Üzerine cem keffareti mi farz olur, yoksa sadece tutmadığı oruçları kaza mı etmesi gerekir? Orucunu böyle geciktirmesinin hükmü nedir?

Cevap: Ramazan ayının orucunu şer'î bir mazeret yüzünden tutmamışsa, üzerine sadece kaza farzdır; orucunu yemekte mazereti, orucun rahmindeki veya doğurmuş olduğu bebeğe zarar korkusu olursa -kazayla birlikte- her gün için bir müdd taam fidye vermesi de farz olur; ancak Ramazan ayından sonra şer'î bir mazereti olmaksızın orucun kazasını gelecek Ramazan ayına

kadar geciktirirse yine her gün için fakire bir müdd taam fidye vermesi farzdır.

Soru 800: Orucun keffaretiyle kazayla keffaret arasında tertip farz mıdır?

Cevap: Farz değildir.

ORUCUN KAZASI

Soru 801: Ramazan ayında dini bir görev için seferde olmam nedeniyle üzerimde 18 gün kaza oruç var, vazifem nedir? Acaba üzerime kaza farz olur mu?

Cevap: Seferde olmanız yüzünden tutmadığınız Ramazan ayının oruçlarını kaza etmeniz farzdır.

Soru 821: Ramazan ayının orucu için ecîr olan (bedelle bir ölüden taraf oruç tutmayı üzerine alan) kimse öğleden sonra orucunu yerse, üzerine keffaret farz olur mu?

Cevap: Keffaret farz olmaz.

Soru 802: Ramazan ayında dini bir görev için seferde olan ve bu yüzden oruç tutamayan kimseler, üzerinden birkaç yıl geçtikten sonra tutmadıkları oruçları şimdi kaza etmek isterlerse keffaret vermeleri farz mıdır?

Cevap: Ramazan ayının kazasını sonraki ramazana kadar geciktirmeleri, oruç tutmalarına engel olan mazeretlerinin devam etmesi yüzünden olursa, sadece tutmadıkları orucu kaza etmeleri yeterlidir ve her gün için bir müdd fidye vermeleri gerekmez. Ama; ihtiyaten müstehap olarak fidye de vermeleri daha iyidir. Ancak; ramazan ayının orucunun kazasını sonraki ramazana kadar geciktirmeleri bir mazeret olmaksızın önemsememezlilik yüzünden olursa, hem kaza etmeleri ve hem de fidye vermeleri farzdır.

Soru 803: Cehaleti yüzünden yaklaşık on yıl namaz kılmayan ve oruç tutmayan bir kimse tövbe ederek Allah'a döner ve üzerine farz olduğu halde yerine getirmediği şeyleri yerine getirmeyi azmederse, ancak tutmadığı bütün oruçların kazasını edemez ve üzerine gelen keffareyi verecek kadar malı da olmazsa sadece istiğfar etmesi yeterli midir?

Cevap: Hiçbir durumda tutmadığı oruçların kazası üzerinden kalkmaz. Ancak; keffaret olarak iki ay oruç tutamaz ve altmış fakiri de doyuramazsa, mümkün olduğu kadar fakirlere sadaka vermesi ve istiğfar etmesi gerekir. Eğer fakire az bir sadaka verecek durumu da yoksa sadece tövbe etmesi, yani dili ve gönlüyle” Estegfirullah” demesi kafidir.

Soru 804: Bendeniz mali ve bedeni yönden şartlarının uygun olmaması yüzünden üzerime vacip olan keffarelerden dolayı ne oruç tutabildim ve nede fakir doyurabildim. Sadece istiğfar etmekle yetindim. Ancak şu anda hem oruç tutmaya hem de fakir doyurmaya gücüm var. Bu durumda vazifem nedir?

Cevap: Soruda ki varsayıma göre yeniden keffare vermeniz gerekmez. Ancak ihtiyatı müstehaba uygun olan keffare vermenizdir.

Soru 805: Sonraki ramazan ayından önce tutmadığı oruçları kaza etmesinin farz olduğunu bilmeyerek oruç tutmayan kimsenin hükmü nedir?

Cevap: Farz olduğunu bilmeyerek kazayı sonraki ramazana kadar geciktirmesinin fidyesi üzerinden kalkmaz.

Soru 806: 120 gün oruç tutmayan bir kimse ne yapmalıdır; her gün için altmış gün oruç tutması mı gerekir? Ve acaba üzerine keffaret farz olur mu?

Cevap: Tutmadığı Ramazan ayının oruçlarını kaza etmesi farzdır. Eğer, orucu şer'î bir mazereti olmaksızın kasten yemişse, kaza dışında her gün için keffaret vermesi de farzdır. Keffaret ise, altmış gün oruç tutmak veya altmış fakiri doyurmak ya da her birine bir müdd olmak üzere altmış fakire taam vermektir.

Soru 807: Üzerimde farz oruç varsa, farz oruçlarımın kazası olması niyetiyle ve eğer yoksa, mutlak kurbet kastıyla (Allah'a yakın olmak niyetiyle) yaklaşık bir ay oruç tuttum, bir ay boyunca tuttuğum bu oruç üzerime farz olan kaza oruçlarımdan sayılır mı?

Cevap: İster kaza orucu olsun, ister müstehap, emredildiğiniz şeyi yerine getirme niyetiyle oruç tutarsanız ve üzerinizde de kaza oruç olursa, o oruçlarınız kaza oruçlarınızdan sayılır.

Soru 808: Üzerine ne kadar kaza orucun farz olduğunu bilmeyen kimse, üzerinde kaza oruç olmadığı inancıyla müstehap oruç tutarsa, tuttuğu bu oruçlar kaza oruçlarından sayılır mı?

Cevap: Müstehap niyetiyle tuttuğu oruçlar üzerindeki kaza oruçlarından sayılmazlar.

Soru 809: Şer'î hükmü bilmeyerek orucu bozan şeylerden birisini yapan kimse hakkında görüşünüz nedir? Bu kimsenin üzerine sadece kaza mı farzdır, yoksa keffaret vermesi de mi gerekir?

Cevap: Şer'î hükmü bilmez ve bundan dolayı orucu batıl eden şeylerden birisini yaparsa, mesela ilaç yutmanın orucu bozduğunu bilmez ve ilaç yutarsa, orucu batıl olur ve onu kaza etmesi gerekir. Ancak keffare gerekmez.

Soru 810: Bulûğa eriştiği ilk yıllarda, zayıf ve güçsüz olduğundan oruç tutamayan kimse, sadece onların kaza-

sını mı tutmalıdır, yoksa kaza dışında keffaret de mi vermelidir?

Cevap: Oruç tutması zararlı değilmişse ve orucu kasıtlı olarak yemiş ise, kaza dışında keffaret de vermesi farzdır. Ancak oruç tutarsa hastalanacağından korkarsa sadece orucun kazası farz olur.

Soru 811: Kaç gün orucu bozduğunu ve kaç gün namaz kılmadığı bilmeyen kimsenin vazifesi nedir? Orucu kasıtlı mı, yoksa şer'i bir mazeret yüzünden mi bozduğunu bilmeyen kimsenin hükmü nedir?

Cevap: Yerine getirmediğini kesin olarak bildiği oruç ve namazları yerine getirmekle yetinmesi caizdir. Kasıtlı olarak orucu bozduğunda şüphe ederse keffaret farz olmaz.

Soru 812: Ramazan ayında orucunu tutan bir kimse, yemek için sahurda uyanmaz, dolayısıyla akşama kadar oruç tutamazsa ve gündüz başına gelen bir olay yüzünden de orucu bozarsa, üzerine bir keffaret mi, yoksa cem keffaret mi gelir?

Cevap: Açlık, susuzluk vs. gibi sebeplerle tahammülü çetin olan duruma düşünceye kadar orucuna devam eder ve sonra orucunu yerse, sadece kaza farz olur ve keffaret vermesi gerekmez.

Soru 813: Üzerime farz olan kaza orucunu yerine getirip getirmediğimde şüphe edersem vazifem nedir?

Cevap: Geçmişte üzerinize kaza orucunun farz olduğunu kesin bilerseniz, (oruç tutarak) o kazayı yerine getirdiğinize dair kesin bilgi elde etmeniz farzdır.

Soru 814: Bulûğ çağına eriştiğinden bu yana ilk defasında Ramazan ayından 11 gününü oruç tutan, bir gününü öğle üzeri bozan ve 18 gün oruç tutmayan kimse

18 gün için üzerine keffaret geldiğini bilmezse vazifesi nedir?

Cevap: Ramazan ayının orucunu kasıtlı olarak ve kendi isteğiyle tutmazsa, orucu bozduğunda ister keffaretin farz olduğunu bilsin, isterse bilmesin kazadan başka keffaret de üzerine farz olur.

Soru 815: Doktorun, orucun zararlı olduğunu söylemesi nedeniyle oruç tutmayan hasta, birkaç yıl sonra orucun kendisine zararlı olmadığını ve doktorun kendisini oruçtan men etmek hususunda yanıldığını anlarsa, üzerine kaza ve keffaret farz olur mu?

Cevap: Güvenilir ve uzman bir doktorun bildirmesi neticesinde veya halk arasında geçerli sayılan başka bir kaynaktan, kendisine bir zarar ulaşacağından korktuğu için oruç tutmazsa, sadece kaza farz olur.

ORUÇLA İLGİLİ DİĞER MESELELER

Soru 816: Belli bir günde oruç tutmayı nezreden kadının oruç halinde hayız olursa hükmü nedir?

Cevap: Hayız olursa, orucu batıl olur ve temizlendikten sonra kazası farzdır.

Soru 817: "Deyyer" limanında oturan bir kimse, Ramazan ayının birinden yirmi yedisine kadar oruçlu olur ve yirmi sekizinci günün sabahı "Dubay"a yolculuk eder, ayın yirmi dokuzunda oraya ulaşırsa ve o gün orada Ramazan Bayramı olduğu ilan edilirse vatanına döndüğünde tutmadığı oruçların kazası farz mıdır? Eğer bir günü kaza ederse Ramazan ayında yirmi sekiz gün oruç tutmuş olur ve eğer iki günü kaza etmek isterse 29'uncu günde bulunduğu yerde Ramazan Bayramı ilân edilmiş olmasıyla çelişir. Bu şahsın hükmü nedir?

Cevap: Yirmi dokuzuncu günde o yerde bayram ilan edilmesi şer'an sahih olan bir yolla olursa, o günün kazası farz değildir. Ancak; yirmi dokuzuncu günde bayram ilan edilmesinden ramazan ayının ilk gününde orucu yerine getirmediği anlaşılır ve bu yüzden yerine getirmediğini kesin bildiği orucun kazasını tutması farzdır.

Soru 818: Akşam üzeri bir şehirde iftar eden ve sonra henüz güneşin batmadığı başka bir şehre yolculuk yapan bir kimsenin o günkü orucunun hükmü nedir? Güneş batmadan önce orada yemek yiyebilir mi?

Cevap: Orucu sahihtir ve daha önce akşam olduktan sonra şehirde iftar etmişse, ikinci şehirde güneş batmadan önce yemek yiyebilir.

Soru 819: Bir şehit, arkadaşlarından birine kendisi için ihtiyaten bir miktar oruç kaza edilmesini vasiyet eder ve şehidin varisleri ise bu gibi hususlara önem vermedikleri için bu işi onlara bırakmak mümkün olmazsa, arkadaşına da bu iş çetin olursa, bu sorunu halletmenin başka bir yolu var mı?

Cevap: Arkadaşı ona kendisinin oruç tutmasını vasiyet ederse bu durumda şehidin varislerinin bu hususta bir vazifesi yoktur; şehitten taraf naip olarak oruç tutmak arkadaşına zor olursa, oruç onun da üzerinden kalkar.

Soru 820: Ben çok şüphe eden bir kimseyim veya başka bir tabirle söyleyecek olursam çok vesvese etmekteyim; dini meselelerde, özellikle füru-u din ile ilgili konularda çok şüphe etmekteyim. Şüphelerimden birisi şudur: Ben geçen Ramazan ayında ağızıma yoğun tozun girdiğinde ve onu yutup yutmadığımda şüphe ettim veya ağızıma aldığım suyu dışarı çıkarıp çıkarmadığımda da şüphe ettim; acaba orucum sahih midir?

Cevap: Sorudaki takdirde, orucunuz sahihtir ve bu gibi şüphelere itina edilmez.

Soru 821: Hz. Fatıma'dan (s.a) nakledilen Kısa hadis-i şerifesi muteber hadis midir? Acaba; oruçlu iken bu hadis Hz. Fatıma'ya (s.a) nispet edilebilir mi?

Cevap: Nispet verme o konudaki kitaplardan nakletme yoluyla olursa, sakıncası yoktur.

Soru 822: Bazı alimlerden ve diğerlerinden, müstehap oruç tutan kimse oruçluymken yemeğe davet edilirse o yemekten yiyebileceğini, bunun orucunu batıl etmediğini ve sevabını aldığını duymaktayız. Bu hususta görüşünüzü açıklar mısınız?

Cevap: Müstehap oruçluymken mümin bir kimsenin yemeğe davetini kabul etmek şer'an iyi bir iştir ve mümin kardeşinin davetiyle yemek yemesi orucu batıl ediyorsa da, ancak; insan orucun sevap ve mükafatından mahrum olmaz.

Soru 823: Ramazan ayında, birinci günün duası, ikinci günün duası şeklinde her gün için özel dualar nakledilmiştir; bu duaların sıhhatinde şüphe edilirse, onları okumanın hükmü nedir?

Cevap: Her halükârda, o dualar nakledilmiştir ve şer'an beğenilen bir iş sayılacağı ümidiyle okumanın sakıncası yoktur.

Soru 824: Oruç tutmak isteyen kimse sahur için uyanamaz ve bu yüzden oruç tutamazsa; oruç tutmayışının günahı kendi üzerine midir, yoksa onu uyandırmayan kimsenin üzerine mi? Ve eğer sahurda yemek yemeksizin oruç tutarsa orucu sahih midir?

Cevap: Bu hususta diğerlerinin üzerine bir şey yoktur. Sahurda yemek yemeksizin oruç tutmak da sahihtir.

Soru 825: Mescid-i Haram'da itikâf günlerinin üçüncü gününün orucunun hükmü nedir?

Cevap: Yolcu olur ve Mekke-i Mükەرreme'de on gün kalmayı niyet ederse veya yolculukta oruç tutmayı nezrederse iki gün oruç tuttuktan sonra üçüncü günün orucunu tutarak itikâfını tamamlaması farzdır. Ancak; on gün kalmaya niyet etmezse ve yolculukta oruç tutmayı da nezretmemişse, yolculukta oruç tutması sahih değildir. Oruç sahih olmazsa, itikâf da sahih olmaz.

HİLALİ GÖRME

Soru 826: Bildiğiniz gibi ayın sonunda (veya başında) hilalin şu durumları vardır:

- a) Hilalin batışı güneşin batışından önce olur.
- b) Hilalin batışı güneşin batışıyla aynı zamanda olur.
- c) Hilalin batışı güneşin batışından sonra olur.

Buna göre şu soruları aydınlatmanızı rica ediyoruz:

1- Fıkhî açıdan bu üç hâlden hangisi ayın ilk günü sayılır?

2- Bu üç hâlin dakik elektronik hesap programlarıyla dünyanın en uzak noktaları için hesaplandığını farz edersek, bu hesaplardan gelecek ayın ilk gününü tespit etmek için istifade edebilir miyiz, yoksa gözle görmek mi şarttır?

Cevap: Her üç durumda da hilalin görülmesi, hilalin görülmesinden sonraki gecenin yeni kameri ayın başlangıcını ispatlaması için yeterlidir.

Soru 827: Hilal CCD kamaralarıyla görüntülenir ve o görüntüden yansıyan şekil bilgisayar tarafından bize görüntülenirse, bu şekilde bir görüntüleme ayın ilk günün tespiti için yeterli midir?

Cevap: Hilalin araçlar vasıtasıyla görülmesiyle normal gözle görülmesi arasında hiçbir fark yoktur. Önemli olan “görüldü” denebilmesidir. Bu durumda; gözle, gözlükle ve teleskopla görmenin hükmü birdir. Ancak yansıma yoluyla bilgisayarda hilali görüntülenmenin bu hükme girmesi sakıncalıdır.

Soru 828: Herhangi bir şehirde Şevval ayının hilali görülmediği hâlde; (İslâm Cumhuriyeti'nde) televizyon ve radyodan şevval ayının girdiğinin ilân edilmesi yeterli midir, yoksa bunu araştırmak mı gerekir?

Cevap: Hilalin görüldüğüne veya veliyy-i fakih tarafından bayram ilân edildiğine dair hüküm verildiğine güven verirse yeterlidir ve araştırmaya gerek yoktur.

Soru 829: Havanın bulutlu oluşu veya başka sebeplerden dolayı ramazan veya şevval ayının ilk gününün hilalinin görünmeyişinden ramazan ayının ilk günü ve Ramazan Bayramı tespit edilemezse, şaban veya ramazan ayından otuz gün geçmeden Japonya'da, İran'ın ufkuna uyararak amel etmemiz caiz midir veya takvime mi güvenmemiz gerekir? Hükmümüzü açıklar mısınız?

Cevap: Ufukları bir olan komşu şehirlerde bile ne hilali görme yoluyla, ne iki adilin şahadet vermesi yoluyla ve ne de şer'î hakimin hüküm vermesi yoluyla ayın ilk günü tespit olmazsa, ayın ilk günü olduğunu bil-mek için ihtiyat etmek farzdır. Japonya'nın batısında yer alan İran'da hilalin görülmesi, Japonya'da yaşayanlar için geçerli değildir.

Soru 830: Hilalin görünmesi hususunda ufukların bir olması şart mıdır?

Cevap: Evet şarttır.

Soru 831: Ufukların bir olmasından maksat nedir?

Cevap: Hilalin görülüp görülmemeye ihtimali aynı olan şehirlerin ufukları birdir.

Soru 832: Ayın 29'unda "Tahran ve Horasan"da Ramazan Bayramı olursa, Tahran ve Horasan'la ufukları bir olmayan mesela: "Buşehr"de yaşayanların da bayram etmeleri caiz midir?

Cevap: İki şehrin ufuğu arasındaki fark, birinde hilal görüldüğünde diğerinde görülmeyecek kadar fazla olursa; batıda olan şehirlerde hilalin görülmesi hilalin kesinlikle görülmeyeceği doğudaki şehirlerin ahali için yeterli değil, ama aksi olursa yeterlidir.

Soru 833: Bir şehrin âlimleri arasında hilalin tespit olup olmadığı konusunda ihtilaf olur ve onların adil olduğu mükellef nezdinde belli olursa ve her birinin incelemelerinde hassas olduklarına güvenirse, mükellefin vazifesi nedir?

Cevap: Ret ve ispatta iki delil arasında ihtilaf olursa, şöyle ki; bazıları hilalin görüldüğünün ve bazıları ise görünmediğinin tespit olduğunu iddia ederlerse, bu iki şahadetin çelişmesi hükmüne girer, bu durumda; mükellef her iki görüşü bırakıp, (şer'î bir delil olmadığı durumlarda başvurması gereken) ikinci mertebedeki ilkelere uymalıdır. Ancak; aralarındaki ihtilaf hilalin tespit olduğunda ve tespit olunduğunun bilinmediğinde olursa; şöyle ki, bazıları hilalin görüldüğünü iddia eder ve diğer bir grup hilali görmediklerini söylerlerse hilalin görüldüğünü iddia eden iki adilin sözleri mükellef için şer'î hüccettir ve onlara uyması farzdır. Yine şer'î hakim (veliyy-i fakih) hilalin görüldüğüne hükmederse, bütün mükellefler için hükmü şer'î hüccettir ve ona uymaları farzdır.

Soru 834: Bir adam hilali görür ve aynı şehirde olan yetkilinin bazı nedenlerle hilali göremeyeceğini bilirse, hilali gördüğünü yetkiliye bildirmekle mükellef midir?

Cevap: Bildirmesi farz değildir. Ancak bildirmedeği takdirde şer'î açıdan kötü bir sonuç (mefsede) ortaya çıkacaksa bildirmelidir.

Soru 835: Bildiğiniz gibi büyük fakihlerden birçokları ilmihâllerinde şevval ayının ilk gününün ispatlanmasını beş yolla sınırlandırmışlardır. Şer'î hakimın nezdinde tespit oluşu o yolların içinde yoktur. Bu durumda; sırf şevval ayının ilk gününün bazı taklit mercilerince ispatlanmasıyla müminlerin çoğu nasıl bayram edebilirler? Bu yolla hilalin tespitine güvenmeyen bir kimsenin vazifesi nedir?

Cevap: Şer'î hakim, (veliyy-i fakih) hilalin tespit olduğuna hükmetmedikçe, sırf onun yanında tespit olması başkalarının kendisine uyması için yeterli değildir. Ancak; bununla hilalin tespit olduğuna dair bir kimsede güven hasıl olursa yeterlidir.

Soru 836: Müslümanların Veliyy-i emri mesela: Yarın Ramazan bayramı olduğuna hükmederse ve radyo-televizyon falan, filan şehirlerde hilalin görüldüğünü bildirirse, bayram bütün beldeler için mi tespit olur, yoksa sadece o şehirlerde ve o şehirlerle ufukları bir olan şehirlerde mi tespit olur?

Cevap: Hakimın hükmü bütün beldeleri kapsarsa, hükmü tüm beldelerin şehirlerinde geçerlidir.

Soru 837: Hilalin küçük ve ince olması ve ayın ilk gününün hilalinin özelliklerinde olması önceki gecenin ayın ilk gecesi olmadığına ve önceki ayın otuzu olduğuna delil olabilir mi? Bir kişi nezdinde Ramazan Bayramı tespit olursa ve sonra bu yolla önceki günün bay-

ram olmadığını anlarsa ramazan ayının otuzuncu gününün kazasını ifa etmesi farz olur mu?

Cevap: Sırf hilalin küçük ve alçakta olması veya büyük ve yüksekte olması, genişliği veya darlığı ayın birinci gecesinin veya ikinci gecesinin hilali oluşuna şer'î bir hüccet ve delil değildir. Ancak; mükellef bundan bu konuda kesin bilgi edinirse, bilgisine göre amel etmesi farzdır.

Soru 838: Ayın dolunay hâlinde (ayın on dördüncü gecesi) olduğu geceye istinaden ayın ilk gününü hesaplamak caiz midir? Şöyle ki, bu vasıtayla şek ettiği günün, örneğin; ramazan ayının otuzuncu günü olduğu tespit edilebilir ki, o gün oruç tutmayan kimse ramazan ayının otuzuncu günün kazasının kendisine farz olduğunu ve Ramazan ayının baki olduğunu istishap ederek oruç tutan kimse de bu hususta bir mükellefiyetinin kalmadığını anlar.

Cevap: Bu konu, zikredilen hususlar için şer'î bir delil değildir. Ancak; mükellefin bir şeye kesin bilgi elde etmesine sebep olursa mükellefin kendi bilgisine uygun olarak davranması farzdır.

Soru 839: Ayın ilk gününde istihlal (hilali gözleme) farz-ı kifâye midir, yoksa ihtiyaten farz mıdır?

Cevap: İstihlal (hilali gözleme), şer'an özü itibariyle farz değildir.

Soru 840: Şaban ayı otuzla bitmese bile mübarek ramazan ayının ilk günü hilali görmekle mi tespit olur, takvimle mi?

Cevap: Ramazan ayının ilk günü şu yollarla tespit olur:

- a) Mükellefin şahsen hilali görmesiyle.
- b) İki adil kişinin şهادetiyle.

- c) Halk arasında kesin kanaat getirecek derecede yaygınlaşmasıyla.
- d) Şaban ayından otuz gün geçmesiyle.
- e) Şer'î hakimın hükmüyle.

Soru 841: Herhangi bir devletin hilalin görüldüğünü ilan edilmesine uymanın caiz olduğu yerde ve bu ilan hilalin diğer beldelerde görüldüğüne dair ilmi bir ölçü niteliğini taşıdığı takdirde bu devletin İslâmî bir devlet olması şart mıdır; yoksa zalim ve fasık bir devlet bile olsa bununla amel edilebilir mi?

Cevap: Bu hususta ölçü mükellefe göre yeterli olacak bir bölgede (örneğin ufukları yakın olan bir bölgede) hilalin görüldüğüne dair güven hasıl olmasıdır.

Soru 842:Lütfen dört mescit dılındaki camilerde itikaf etmeyle ilgili görüşünüzü açılar mısınız?

Cevap: Sevap alma ümidiyle itikaf yapmanın sakıncası yoktur.

HUMUS

BAĞIŞ, HEDİYE, PARASAL ÖDÜLLER, MİHR VE MİRAS

Soru 843: Bağışta ve bayram hediyesinde humus¹ var mıdır?

Cevap: Bağış ve hediye de humus yoktur. Fakat, yıllık ihtiyacından fazlasının humusunu vermesi ihtiyaten müstehaptır.

Soru 844: Bankaların ve karz-ı hasen kurumlarının (faizsiz borç verme alanında çalışan mali kurumların) kendi müşteri ve üyelerine verdiği ödüllerde humus var mıdır?

Cevap: Ödül ve hediyelerde humus farz değildir.

Soru 845: Şehit Kurumu'nun şehit ailelerine verdiği paranın yıllık ihtiyaçlarından fazla kalan miktarında humus var mıdır?

Cevap: Şehit Kurumu'nun şehit ailelerine verdiği hediyelerde humus yoktur.

1- Şia fikhına göre, bazı özel şartlar dahilinde kazanç, define vb. malların beşte birinin masum imamların naibi olarak humus yetkilisine veya onun izniyle Resulullah'ın soyundan olan fakir kimselere verilmesi gerekir. Buna humus denir.

Soru 846: Baba, kardeş ve akrabasının verdiği harçlık hediye sayılır mı? Harçlık veren şahıs malının humusunu vermeyen birisi ise harçlığı alan şahsın aldığı miktarın humusunu vermesi gerekir mi?

Cevap: Bağış ve hediyein gerçekleşmesi onları veren şahsın kastına bağlıdır. Eğer kendilerine verilen harçlıkta humusun lazım gelip gelmediği hususunda kesin bilgileri yoksa onun humusunu vermeleri farz değildir.

Soru 847: Kızıma çeyiz olarak verdiğim dâireye humus lazım gelir mi?

Cevap: Kızınıza bağışta bulunduğunuz dâirede -bu bağış sizin maddi durumunuza göre örfen normal karşılanırsa- eğer üzerinden yıl geçmeden hediye etmişseniz humus yoktur.

Soru 848: İnsanın, kendi malını üzerinden bir yıl geçmeden hanımına hediye etmesi, -hanımının o malı ev alımı veya başka ihtiyaçlarında kullanmak için biriktireceğini bildiği takdirde- caiz midir?

Cevap: Bu işi yapması caizdir. Hanımına bağışta bulunduğu mal, örfen onun maddi durumuna uygun miktarda olur ve humus vermekten kaçmak kastıyla da olmazsa onda humus yoktur.

Soru 849: Eşler, mallarına humus lazım gelmemesi için, humus yılı tamamlanmadan yıllık kazançlarını birbirlerine hediye ediyorlar. Bu konuda hüküm nedir?

Cevap: Humustan kaçmak için bu şekilde bağış yapmakla üzerlerine farz olan humus kalkmaz.

Soru 850: Müstehap hac masrafları için bir meblağ şirkete yatıran bir şahıs Beytullah'ı ziyarete muvaffak olmadan vefat ediyor. Bu paranın hükmü nedir? Bu durumda ölen şahsın yerine naip tutularak müstehap hac-

cın yerine getirilmesi ve bu paranın humusunun verilmesi farz mıdır?

Cevap: Para karşılığında şirketten aldığı belge (kazandığı hak) şu anki değeri ile onun mirasından sayılır. Eğer ölen şahsın boynunda hac mükellefiyeti yoksa ve bu parayla hacca gidilmesini vasiyet etmemişse bu parayı hacca naip¹ göndermekte kullanmak farz değildir. Eğer o paraya önceden humus gelmiş ve ödemişse, sorudaki varsayıma göre onun humusun ödenmesi gerekir.

Soru 851: Babadan oğluna bağış veya miras yolu ile bir bağ kalıyor. Bağ hediye ya da miras olarak oğla devredildiğinde yüksek bir değere sahip değildi, şimdi değeri yükselmiştir; acaba, fiyat artışı sonucu meydana gelen bu değer artışında humus var mıdır?

Cevap: Değerleri sonradan yükselse bile hediye ve mirasta humus yoktur. Elbette o yeri ticari maksatla satmaz ve değerinin yükselmesini beklerse durum değişir.

Soru 852: Sigorta şirketinin bana borcu var; tedavi masrafı olan bu parayı anlaşmaya göre bana ödeme yapması gerekiyor. Acaba, bu parada humus var mıdır?

Cevap: Sigortanın kefalet olarak ödediği malda humus yoktur.

Soru 853: İleride gereken evlilik eşyaları almak için kendi maaşımdan biriktirdiğim nakit paraya humus lazım gelir mi?

Cevap: Maaşınızdan biriktirdiğiniz nakit paranın, evlenmek için gerekli olan eşyaları almak için olsa bile

1- Başka birisi tarafından herhangi bir ibadeti ücretle veya ücretsiz olarak yerine getiren şahıs.

humus yılının başında humusunu vermeniz farzdır. Ancak kısa bir süre içinde o parayı gerekli evlilik masraflarınız için kullanırsanız ve humusunu verdiğiniz takdirde o eşyaları almada sıkıntıya düşecekseniz humus vermeniz gerekmez.

Soru 854: İmam Humeyni'nin Tahrir'ul-Vesile adlı fıkıh kitabında "kadının mihrinde humus yoktur" denilmekte. Fakat, bu hüküm peşin verilen mihrde mi, süreli olan mihrde mi olduğu açıklanmamıştır. Bu konuyu açıkla mısınız?

Cevap: Ne peşin mihrde (mihr-i muaccelde) ve ne de süreli mihrde (mihr-i müeccelde) humus yoktur. Bunun para veya mal olması da fark etmez.

Soru 855: Devlet, bayram öncesi memurlara bayramlık olarak az bir karşılıkla ev eşyası veya gıda maddeleri veriyor. Bunlardan bir kısmı yılbaşına kadar elimizde kalıyor. "Memurlara verilen karşılıksız bayramlıkta (hediye olduğu için) humus yoktur". Fakat bize verilen bu mallar tam anlamıyla hediye sayılmaz; çünkü, bunların karşılığında bir miktar para veriyoruz. Acaba o mallar için verdiğimiz para miktarına mı, yoksa onun tam değerine mi humus lazım gelir?

Cevap: Söz konusu takdirde elinizde kalan malın bizzat kendisini veya şimdiki değerini ölçü alıp ona ödediğiniz miktara oranla humusunu vermeniz farzdır.

Soru 856: Humus borcunu deftere kaydeden bir şahıs humusunu ödemek üzereyken vefat ediyor. Bir kız çocuğu dışında ailesinin bütün fertleri bu humusu vermek istemiyorlar. Aynı zamanda bu mirastan ölü ve kendileri için harcama yapıyorlar. Bunu dikkate alarak şu hususları cevaplandırmanızı rica ederiz.

1- Ölünün menkul veya gayrimenkul mallarını damadının ya da varislerinden birinin kullanmasının hükmü nedir?

2- Merhumun evinde damat ve varislerinin yemek yemelerinin hükmü nedir?

3- Bu şahısların ölünün malında geçmişte yapmış oldukları tasarruflarının hükmü nedir?

Cevap: Eğer ölü, malından bir miktarının humus olarak verilmesini vasiyet etmişse ya da varisleri ölüden kalan mirasta bir miktar humus borcu olduğunu biliyorlarsa o malda tasarruf edemezler. Vasiyetini yerine getirmedikçe ya da humus borcu mirastan çıkarılmadıkça o malda tasarruf etmeleri gasp hükmündedir. Geçmişte yapmış oldukları harcamalar için de zamindirler.

BORÇ, MAAS, SİGORTA, EMEKLİLİK VE KEFALET

Soru 857: Memurların peşin olarak veya taksitle ödenmesi gereken borçları olduğu halde, yıllık giderlerinden fazla ellerinde kalan malda humus var mıdır?

Cevap: Yıl içinde alınan borç, yıllık giderini karşılamak veya o yılki bazı ihtiyaç duyulan eşyaları satın almak için ise ellerinde kalan kazançtan çıkarılabilir; aksi takdirde, kalan malın humusunu vermeleri farzdır.

Soru 876: Temettü haccı için alınan borcun humusunun verilmiş olması gerekir mi?

Cevap: Borç olarak alınan malda humus yoktur.

Soru 858: Beş yıldır bir konut kooperatifine ev yeri temin etmek ümidiyle para ödemekteyim; ancak, şu ana kadar arsayı bana teslim etmediler. Ben de ödediğim bu paraları geri almaya karar verdim. Bir kısmı borç olarak, bir kısmı evin halısını satarak ve diğer bir kısmı da eşimin öğretmenlik maaşından artırılarak elde edilmiş olan

bu parayla ilgili olarak aşağıda ki iki soruya cevap vermenizi rica ediyorum:

1- Eğer, o parayı geriye alabilir de sadece ev ya da arsa alımında kullanırsam ona humus lazım gelir mi?

2- Ne kadar humus vermeliyim?

Cevap: Hediye, borç olarak alınan malda ve yıllık gideri karşılamak için alınan malın humus yılı geçtikten sonra satımıyla elde edilen parada humus yoktur.

Soru 859: Birkaç yıl önce bankadan kredi aldım ve onu bir yıllığına kendi hesabıma yatırdım. Ancak, o parayı hiç çalıştırmadım ve onun taksitlerini düzenli olarak ödüyordum. Aldığım bu borca humus lazım gelir mi?

Cevap: Sorudaki takdirde taksitleri ödenen miktarda humus verilmelidir.

Soru 860: Borçlarımı yıllık giderimden düşebilir miyim?

Cevap: Ev yapımı ve benzeri işler için alınan borçların yıllık taksitlerini yıl içinde yıllık kazançtan verilmesi caizdir. Ancak yıl içinde verilmezse o yılın kazançından çıkarılamaz. Kazançlardan kalan miktarda (yıl sonunda) humus farzdır.

Soru 861: Başka bir geliri olmayan kimsenin babasının malıyla veya üniversitenin vermiş olduğu kredilerle aldığı kitaplarda humus var mıdır? Kitap alımı için kullanılan bu paranın humusunu babası vermemiş ise, humusunu vermesi gerekli midir?

Cevap: Borç ve babanın verdiği para ile alınan kitaplarda humus yoktur. Ancak, o malın humusunun verilmediğini kesin olarak biliyorsa, o zaman onun humusunu vermesi farzdır.

Soru 862: Bir miktar borç para alan kimse, senesi dolmadan önce onu ödemezse bu paranın humusunu borç veren mi vermelidir, borç alan mı?

Cevap: Borç aldığı malda borçlunun üzerine humus lazım gelmez. Ama, borç veren kimse kazancının humusunu çıkarmadan borç vermişse yıl sonuna kadar alacaklı olduğu parayı alabilirse humus yılı girdiğinde o paranın humusunu vermesi farzdır. Ama, yıl sonuna kadar alacaklı olduğu parayı borçludan alamazsa o zaman parayı alacağı zamana kadar onun humusunu vermesi farz değildir; parasını alıncaya kadar bekler, aldığıında humusunu vermesi farz olur.

Soru 863: Emekli olanların aldıkları aylık maaşlar da humus var mıdır?

Cevap: Alınan bu para, eğer onun çalıştığı dönemde maaşından kesilerek emekli olduğunda ona ödeniyorsa aldığı yılın, yıllık giderlerinden fazla kalanının humusunu vermesi farzdır.

Soru 864: İslâm Cumhuriyeti Devleti tarafından esirlerin baba ve annelerine maaş ödeniyordu. Bu paralar bankada biriktirilmişdir. Kendileri burada olsalardı bu parayı kullanabilirlerdi. Acaba bu durumda bu paralara humus lazım gelir mi?

Cevap: Söz konusu malda humus yoktur.

Soru 865: Bir miktar borcum var. Elimde bulunan yıllık kazancımdan ödeyebilme imkanım olmasına rağmen alacaklı istemediğinden dolayı ödemedim. Acaba, bu borcu yıllık kazancımdan düşebilir miyim?

Cevap: Yıllık geçimi temin etmek için alınan para borcu veya veresiye malın borcu o yılın kazancımdan düşülür ve bu borca tekabül eden miktarda humus yoktur. Ama, bu borç yıllık ihtiyaçların giderilmesi için ol-

maz veya geçmiş yılların borcu olursa onu kazancından ödemesi caiz olmasına rağmen yıl sonuna kadar ödemediği takdirde o yılın kazancından düşemez.

Soru 866: Birkaç yıl zarfında ödemesi gereken bir borcu olan kimsenin banka hesabında parası olursa humus yılı girdiğinde humus vermesi farz mıdır?

Cevap: Yıllık ihtiyacı karşılamak için alınmayan borç ister vadesi dolmuş olsun, ister dolmasın yılın kazancından çıkarılamaz. Ama; aynı yılın giderini karşılamak için alınan borç, yılın kazancından çıkarılabilir. Bunda humus yoktur.

Soru 867: Yapılan sözleşmeler gereği, insanın ya da malın gördüğü hasar karşılığında sigorta şirketinin verdiği malda humus var mıdır?

Cevap: Sigorta şirketlerinin hasar karşılığı olarak sigortalıya ödediği malda humus yoktur.

Soru 868: Geçen yıl bir miktar borç alarak bir arsa satın aldım; gayem değeri yükselince bu arsayı ve şimdiki evimi satarak yeni bir ev satın almak ve bu yolla ev sorunumu çözmekti. Şimdi humus yılımın başı olduğuna dikkat ederek geçen yılın kazancından ve humus lazım gelen diğer mallarımdan o borcu düşebilir miyim?

Cevap: Gelecekte satmak amacıyla arsa satın almak için alınan borcu, borç aldığımız yılın kazancından düşemezsiniz. Borç aldığımız yılın giderlerinden elinizde fazla kalanının humusunu vermeniz farzdır.

Soru 869: Bankadan aldığım kredinin geri ödeme tarihi humus yılımdan sonradır. Ancak, bu yıl o hesabı kapatmazsam gelecek yıl ödeme imkanım olmamasından korkuyorum. Bu durumda, humus yılım girdiğinde humus konusunda ne yapmalıyım?

Cevap: Borç, sermaye artırmak için alınmamışsa ve aynı yılın kazancı, yıl çıkmadan önce borcun ödenmesinde kullanılırsa humus yoktur. Fakat borç, sermayeyi artırmak amacıyla alınmış ise veya kazancınızı biriktirerek o sene geçtikten sonra borcunuzu ödemek istiyorsanız o zaman kazancınızın humusunu vermeniz farzdır.

Soru 870: Ev kiralarken bir miktar para depozit olarak veriliyor. Eğer bu para yıllık gelirden alınmış ve birkaç yıl ev sahibinin yanında kalırsa, parayı geri aldığımızda onun humusunu vermemiz gerekir mi? Eğer aynı para tekrar depozit olarak kullanılırsa hükmü nasıl olur?

Cevap: O paraya humus gelir. Ancak o paraya depozit olarak ihtiyaç duyuyorsanız elde çevirme yöntemiyle humus miktarını geri alıp ihtiyacınız giderildikten sonra humusunu ödeyebilirsiniz.

EV, ARABA VE ARSA SATIŞI

Soru 871: Humusu verilmeyen mal ile yapılan eve humus lazım gelir mi? Eğer humus lazım gelirse, şu anki mi, yoksa inşa edildiği dönemdeki değeri üzerinden mi verilmelidir?

Cevap: Eğer söz konusu ev kendisinin oturması için yıl içindeki gelirlere yapılmış olursa ve bir müddet oturduktan sonra evi satarsa, o parada humus yoktur. Ancak ev üzerinden yıl geçmiş parayla yapılırsa, yapımda kullanılan paranın humusu verilmelidir.

Soru 872: Bir süre önce içinde oturduğum dâireyi sattım. Bu da tam humus yılımın başına rastladı. Kendimi şer'î hakları yerine getirmekle görevli biliyorum. Yaşadığım şu günlerde bir zorlukla karşılaştım, bu konuda yapmam gereken nedir?

Cevap: Satılan evi humusu olmayan mal ile almışsanız onun satışından elde edilen parada humus yoktur. Yine, elde edilen parayı satış yılının giderlerini karşılamak için, mesela; ihtiyacınız olan ev veya diğer şeyleri satın almak için harcarsanız humusunu vermeniz farz değildir.

Soru 873: Şehirlerden birinde inşaat halinde olan bir evim var. Ben de şu anda devlet lojmanlarında kaldığım için o eve ihtiyacım yok; onu satarak geliri ile kendime özel bir otomobil almak istiyorum, acaba evin satış bedelinde humus var mıdır?

Cevap: Söz konusu evi aynı yılın kazancıyla, o yılın ihtiyacı olarak oturmak için almış veya inşa etmişseniz, onun satış bedeline humus lazım gelmez. Aynı şekilde evi bitirip içinde bir müddet oturduktan sonra onu satarırsanız, o parada humus yoktur.

Soru 874: Evime birkaç demir kapı satın aldım; beğenmediğim için iki yıl sonra sattım. Bu satıştan elde edilen parayı, (bu kapıların yerine) aynı fiyata alüminyumdan kapı yapmaları için alüminyum şirketine yatırdım. Acaba bu parada humus var mıdır?

Cevap: Sorudaki takdirde kapıların satışından elde edilen para aynı yıl ev kapılarının alımında kullanılmışsa onda humus yoktur.

Soru 875: Bir şirkete, ileride bana ev yeri vermeleri için, bir kısmını borç temin ederek bir milyon riyal verdim. Şu anda o paranın üzerinden bir yıl geçmektedir; şimdiye kadar borcumun bir miktarını da ödemiş bulunmaktayım; bu paraya humus lazım gelir mi ve (eğer gelirse) ne kadar gelir?

Cevap: Eğer ihtiyaç olan ev için alınan yer, önceden bir miktar ödeme yapılmaya bağlı ise ona verdiğiniz parada -kazancınızdan olsa bile- humus yoktur.

Soru 876: Evini satıp ondan aldığı parayı kâr ortaklığı için bankaya yatırırca humus yılı girdiğinde hükmü nasıl olur? Ev alıncaya kadar bu parayı elinde bekletirse hükmü nedir?

Cevap: Söz konusu evi yıllık kazancından, oturmak için yıllık ihtiyacından sayılsın diye kazanç yılında almış veya inşa etmiş olur ve evde bir süre oturmuşsa, humus yılı geçtikten sonra onu satarsa, satış bedelinde humus yoktur.

Soru 877 :Ev veya araç almak için tedricen biriktirilen paraya humus lazım gelir mi?

Cevap: Eğer ihtiyaçlarınızı almanız gelirinizin bir kısmını biriktirmeğe bağlıysa ve iki üç ay içinde o biriktirilen parayı zaruri ihtiyaçlarınıza harcayacaksanız ve o paranın humusunu vermeniz ihtiyaç duyduğunuz şeyleri almanıza engel olacaksa, o parada humus yoktur.

Soru 878: Birkaç yıl önce humusu verilmemiş para ile bir araba satın aldım. Şu an onu aldığım fiyatın birkaç katına satabilirim. Şimdi onu satarak oturmam için bir ev almak istiyorum. Arabamı sattığımda ondan alacağım paranın tümüne mi, yoksa sadece satın aldığım da ödediğim paraya mı humus lazım gelir? Şöyle ki, alım satımdaki fiyat farkı arabanın satış yılının kazancından hesaplanarak, onun üzerinden bir yıl geçtikten sonra, ihtiyaçlarda kullanılmadığı takdirde ona humus lazım gelir mi?

Cevap: Eğer arabaya ihtiyacınız olur ve onu kazanç yılında yıllık kazancınızdan alır ve sonra satarak bedeliyle humus yılında ev satın almak gibi bir ihtiyacınızı karşılamak için sarf ederseniz arabanın bedelinde humus yoktur. Eğer arabanızı ticari amaçla çalıştırmak için veresiye veya borç para ile almış iseniz ve sonra

onun borçlarını kazancınızla öderseniz, sadece onun borçlarına ödemiş olduğunuz miktarının humusunu vermelisiniz. Böyle değil de, onu üzerine humus gelmiş kazancınız ile satın almış iseniz, satış günündeki bedelinin tamamının humusunu vermeniz farzdır.

Soru 879: Sade bir evim vardı. Bazı sebeplerden dolayı başka bir ev almaya karar verdim. Ev alımında ek-sik kalan parayı tamamlamak ve borçlarımı ödeyebil-mek için ticarî amaçla çalıştırdığım arabayı satmak zo-runda kaldım. Bankadan ve şehrimizin "karz-ı hasen" kurumundan da kredi aldım. Elbette, arabanın satışı humus yılım girmeden önce gerçekleşti; ondan elde edi-len para ile borçlarımın bir kısmını kapattım. Acaba bu satıştan elde edilen parada humus var mıdır?

Cevap: Sorudaki takdirde arabanın satış bedelinde humus yoktur.

Soru 880: İnsanın yıllık kazancı ile kendisinin veya ailesinin ihtiyacını karşılamak amacıyla satın aldığı ev, otomobil ve ihtiyaç olan diğer eşyaları, zaruret ya da daha iyilerini almak amacıyla satacak olursa humus yö-nünden bunların durumu ne olur?

Cevap: İhtiyaç olan şeylerin satışından elde edilen parada humus yoktur.

Soru 881: Humusu verilmiş maldan ticaret kastı ol-maksızın sadece yararlanmak amacıyla ev, araba veya diğer ihtiyaçlarını alır, sonra bir sebepten dolayı satarsa o malların fiyatının yükselmesi yüzünden humus lazım gelir mi?

Cevap: Sorudaki takdirde kıymet yükselmesinden meydana gelen kârda humus yoktur.

DEFİNE, MADEN VE
HARAMLA KARIŞMIŞ HELÂL MAL

Soru 882: Kişilerin kendi sahip oldukları arazilerinde buldukları definenin hükmü nedir?

Cevap: Bu tip meselelerde ölçü İslam cumhuriyetinin kanunlarıdır.

Soru 883: Bir şahsın emlakinde yaklaşık yüz yıl önce yere gömülen bir miktar gümüş para bulunursa, bu define o emlakın sahibi veya alıcısı vb. gibi kanuni varisine mi aittir?

Cevap: Bu da önceden açıklanan define hükmündedir.

Soru 884: Madenlerin humusu hususunda şüphemiz var. Şöyle ki, büyük fakihler tarafından da açıklandığı üzere, çıkarılan madenlerin humusunu vermek farzdır. Devlet tarafından işletilen madenlerde devletin, madenleri Müslümanlara harcaması humusun farz oluşunu kaldırmaz. Çünkü; bu madenler bizzat ya hükümete ait bir maldır; ki bu durumda, o madenleri işletmeye kalkışan ve sonra oradan elde edilen gelirleri başkalarına hediye veya tasadduk eden şahıs gibidir. Bu ise humus delillerinin alanına giriyor. Çünkü bu delilleri sınırlandırmaya dair delil yoktur. Veya hükümet, milletin vekili olarak madenleri işletiyor. Bu durumda diğer vekaletlerde olduğu gibi vekil edene humus farzdır. Ya da hükümet halkın velisi olarak madenleri işletiyor. Her halükârda madenleri humusla ilgili delillerin genel ifadesinin kapsamından çıkarmaya bir delil yoktur. Öte yandan madenler kazanç gibi de olmadıkları için yıllık gider ondan çıkarılmaz. Bu husustaki görüşünüz nedir?

Cevap: Madenlerde, humusun farz olma şartlarından biri, onu bir kişi veya birkaç ortağın işletmesi ve ortaklardan her birinin özel malı olan payı, nisap miktarına ulaşmasıdır; bu şartlarda humus farz olur. Fakat; hükü-

metin işlettiği madenler, şahıs veya şahısların özel mülkü olmadığı için onlarda humusun farz olma şartı yoktur. Bu durumda, hükümetin üzerine humusun farz olması söz konusu değildir. Buna binaen, bu madenlerde humusun farz olmayışı bir istisna değildir. Evet, özel madenleri işleten şahıs ve ortakların her birinin payı, işletme ve tasfiye masrafları çıkarıldıktan sonra nisaba ulaşırsa humus farz olur; nisap miktarı, altında yirmi dinar, gümüşte iki yüz dirhem veya bunlardan birinin değerindeki bir şeydir.

Soru 885: Bir insanın malına haram mal karışsa, bu malın hükmü nedir? Ve nasıl temizlenir? Eğer malına haram karışıp karışmadığını bilmezse ne yapmalıdır?

Cevap: Malında haram malın olduğunu bilirse fakat, onun miktarını kesin olarak bilemezse ve sahibini de tanımazsa onu temizlemenin yolu humusunu vermektir. Ama, malına haramın karışıp, karışmadığında şüphe ederse bir şey vermesi farz olmaz.

Soru 886: Hicrî-kamerî yılı girmeden önce birisine bir miktar borç verdim. Borç alan şahıs onu çalıştırmak istiyor; kârında ise ortak olacağız. Şimdi o mal benim elimde değil ve humusunu da vermemişim bu hususta görüşünüz nedir?

Cevap: Şimdilik borç verdiğiniz malın humusunu vermeniz farz değil. Fakat, onu teslim aldığınız vakit farz olur. Ama, borç verdiğiniz malın çalıştırılmasından elde edilen kazançta sizin hakkınız yoktur. Eğer ondan bir şey talep ederseniz bu faiz olur ve haramdır. Onu, kâr ve zarar ortaklığı kastıyla vermişseniz anlaşmaya göre kazancına ortak olursunuz ve sermayenin humusunu vermeniz farz olur.

Soru 887: Ben bankada memur olarak çalışıyorum. Bankada, yaptığım iş gereği beş yüz bin tümen uzun

vadeli kâr ve zarar ortaklığı hesabıma yatırmam gerekti; bu para dört yıldan bu yana aynı hesaptadır. Her ayda kâr ortaklığı payımı alıyorum. Bu parada humus var mıdır?

Cevap: Bu parayı çekmek ve teslim almak imkânı olmadığı sürece, onun humusunu vermeniz farz değildir. Eğer karından yıllık ihtiyacınızdan sonra arta kalırsa humusunu vermeniz gerekir.

Soru 888: Bankadan bir belge almadan, kişinin kendi hesabına teminat olarak yatırdığı paraya humus lazım gelir mi?

Cevap: Bankaya yatırılan para, kazancından olursa ve humus senesinin girişinde o meblağı bankadan çekme imkânı varsa sene başında paranın humusunu vermesi farzdır.

Soru 889: Kiracının, mülk sahibine teminat adıyla borç olarak verdiği paranın humusu kiracıya mı farzdır, mülk sahibine mi?

Cevap: Eğer verilen para kiracının kazancından olursa, söz konusu para kiracıya iade olduktan sonra onda humus farz olur. Elbette o parayı tekrar ev kiralamak için kullanırsa, şimdilik humus vermesi gerekmez. Mülk sahibi bu parayı borç olarak almışsa üzerine humus farz olmaz.

Soru 890: Eğer, hükümet, memurların maaşını birkaç sene geciktirerek verirse, memurlar bu parayı aldıklarında o senenin kazancından hesap ederek humus senesinin başında humusunu vermeleri mi gerekir? Yoksa bu paranın humusu yok mudur?

Cevap: Teslim alınan bu para o senenin kazancından sayılır. O senenin ihtiyacından fazla kalan miktarında humus farzdır.

YILLIK GİDER (İHTİYAÇ)

Soru 891: Belirli zamanlarda yararlandığı özel bir kütüphanesi olan bir kimse birkaç sene bu kütüphaneden yararlanmazsa, gelecekte yararlanma ihtimali olduğunu göz önünde bulundurarak istifade edilmeyen müddet süresinde kitaplara humus lazım gelir mi? Bu kütüphanenin şahsa, babasından intikal etmiş olması veya kendisinin satın almış olması humus açısından fark eder mi?

Cevap: Kütüphane, örfen toplumsal durumuna uygun ölçüde olur ve ileride ondan istifade etmeğe ihtiyacı olursa bir süre istifade etmese dahi, onlarda humus yoktur. Aynı şekilde kitaplar babadan miras kalır, anne-baba veya başkası tarafından hediye edilirse onlarda humus yoktur.

Soru 892: Kişinin, hanımı için aldığı altına humus lazım gelir mi?

Cevap: Onun toplumsal durumuna uygun miktarda olursa humus lazım gelmez.

Soru 893: Devletler arası kitap fuarında, kitap almak için önceden para yatırılıyor; ama, kitaplar bir süre sonra teslim alınmıyor. Bu süre zarfında o paraya humus lazım gelir mi?

Cevap: Sipariş verilen kitaplar, örfen o şahsın toplumsal durumuna uygun olur, bunlara ihtiyaç duyar ve temini de önceden satış bedelini vermeye bağlı olursa onda humus yoktur.

Soru 894: Kalabalık bir ailesi olan kimse, ihtiyacı gereği durumuna uygun olarak ikinci bir arsası olursa, humus senesinin içinde o arsada bina yapmaya durumu müsait de olmazsa veya binası bir senede bitmezse, acaba onda humus var mıdır?

Cevap: İhtiyaç duyduğu bir veya birden fazla evinin olması veya ihtiyaç duyduğu evi yaptırmak için bir veya birden fazla arsasının olması humusun ona farz olmayışı hükmünü değiştirmez. Ölçü, onun toplumsal durumu gereği bunlara ihtiyaç duyması ve malî durumunun bunu tedrici olarak yapmasını gerektirmesidir.

Soru 895: Evde bulunan mutfak takımlarından sadece bir kısmının kullanılması bunlara humus lazım gelmemesi için yeterli midir?

Cevap: Evin eşyalarında humusun olmamasında ölçü, sene boyunca onları kullanmasa dahi toplumsal durumu gereği onlara ihtiyaç duyduğunun söylenilmesidir.

Soru 896: Evdeki mutfak eşyalarını ve halıyı bir yıl boyunca kullanmazsa, ama bu eşyaları buldurmaya misafirleri için ihtiyaç duyarsa bu eşyalarda humus farz olur mu?

Cevap: Bu eşyalarda humus farz değildir.

Soru 897: Eğer bir bölgede, genelde kız tarafının verdiği çeyiz eşyalarını hazırlamak damat ailesinin görevi sayılırsa ve bu eşyalar damat ailesi tarafından tedricen alınıp hazırlanıyorsa ve böylece üzerinden bir yıl geçiyorsa bu eşyaların humus yönünden hükmü nedir? Bu hususta İmam Humeyni'nin, "kız ailesinin hazırladığı çeyiz" konusundaki fetvasını da hatırlatmak istiyoruz.

Cevap: Gelecekte kullanmak için ev eşyalarını temin etmek halk nezdinde ihtiyaçtan sayılır ve bunları temin etmek için tedrici olarak almaktan başka bir yol olmazsa onda humus yoktur.

Soru 898: Acaba; bir takım kitabın sadece bir cildinden yararlanmak, o kitapların hepsinden humusu kaldı-

rır mı? Yoksa, hepsinden humusun kalkması için her ciltten örneğin, bir sayfa okunması mı gerekir?

Cevap: Eğer, kitap takımının tümüne ihtiyaç duyulması söz konusu olursa veya gerekli olan cildi elde edebilmesi hepsini almaya bağlı olursa onda humus yoktur. Aksi takdirde; şimdilik onun ihtiyacının dışında olan ciltlerin humusunu vermesi farzdır, her ciltten yalnız bir sayfa okumak da humusu kaldırmaz.

Soru 899: Sene içinde kazançtan alınan ve daha sonra sigorta kurumu tarafından bedeli ödenen ilaçlar - eğer humus senesinin başına kadar bozulmadan kalırsa- bunlara humus farz olur mu?

Cevap: İhtiyaç olduğunda kullanmak için alınan ve ihtiyaç duyulması mümkün olan ilaçlar için aynı durum baki ise onlarda humus yoktur.

Soru 900: Oturacak bir evi olmayan ve ev satın almak için gelirinden bir kısmını biriktiren kimsenin biriktirdiği o meblağa humus lazım gelir mi?

Cevap: Senenin kazancından ilerde ihtiyaç duyacağı bir şeyi temin etmek için bile olsa biriktirdiği şeyin üzerinden humus yılı geçerse, onun humusunu vermek farz olur. Elbette biriken parayı zaruri ihtiyaçları için, humus yılından iki üç ay geçtikten sonra kullanacaksa ve eğer paranın humusunu verirse ihtiyacı olan şeyi alamayacaksa, o parada humus yoktur.

Soru 901: Eşim, malzemelerinin bir kısmı borç parayla temin edilen bir halı dokumaktadır. Şimdi halının bir kısmı dokunmuştur. Bu arada humus senesi de geçmektedir. Acaba, halının dokunması bitirilip satıldıktan sonra önceki humus yılı içerisinde dokunan miktarın humusunu vermek farz mıdır? Ayrıca, satış bedelini de evin ihtiyaçlarına kullanmak istiyorum. Sermayenin hükmü nedir?

Cevap: Halının satış bedelinden sermayenin borç olan miktarını çıktıktan sonra geriye kalan satış bedeli, satış senesinin kazancından sayılır. Bu para, dokumanın tamamlandığı ve satıldığı sene, geçim masrafları için sarf edilmişse onda humus yoktur.

Soru 902: Üç katlı bir binanın sahibiyim. Her katta iki oda bulunmaktadır. Bir katında ben, diğer iki katında da çocuklarım oturmakta. Acaba, hayattayken veya ölümünden sonra bu binaya humus lazım gelir mi? Lazım geldiği takdirde ölümünden sonra varislere onu ödemelerini vasiyet edeyim?

Cevap: Sorudaki takdirde, o binada humus yoktur. Elbette bir kişinin humus yılı yoksa müçtehitle musalehe(anlaşma) yapması gerekir.

Soru 903: Kullanmakta olduğumuz ev eşyalarının humusu nasıl hesaplanır?

Cevap: Kullanmakla asılları yok olmayan eşyalarda humus yoktur. Ama, pirinç, yağ ve bunun gibi günlük tüketilen ihtiyaç maddelerinden olan eşyalar sene başına kadar fazla kalırsa, kalan miktarında humus vardır.

Soru 904: Bir miktar arsası olan ve barınacak bir evi olmayan bir kimse bina yapmak için başka bir arsa satın alıyor ve yeterli parası olmadığından ev yaptırmıyor; onun üzerinden humus yılı geçerse ona humus lazım gelir mi? Lazım geldiği takdirde, alış fiyatının humusunu vermesi kifayet eder mi; yoksa arsanın humusunu, şimdiki fiyatı üzerinden mi hesaplamalıdır?

Cevap: Ev yapımına ihtiyaç duyduğu senenin kazancından almışsa onda humus yoktur.

Soru 905: Bir önceki soruda, eğer bina yapmaya başlamış ve bitmeden onun üzerinden humus senesi geçer-

se acaba, inşaat malzemelerine sarf ettiği paranın humusu onun üzerine farz mıdır?

Cevap: Sorudaki takdirde, onun üzerine humus farz olmaz.

Soru 906: Evinin birinci katında oturan kimse şimdilik ihtiyacı olmadığı halde ilerde çocuklarının oturması için oturduğu evin üzerine bir kat daha eklerse ikinci kata sarf ettiği paraya humus lazım gelir mi?

Cevap: Eğer çocuklarının geleceği için yapmış olduğu evinin ikinci katı fiilen onun toplumsal durumuna uygun ihtiyaçlarından sayılırsa ona sarf ettiği şeye humus lazım gelmez. Ama bu şekilde olmazsa ve şu anda da ne kendisi ve nede çocukları o eve ihtiyaç duyarsa, onun humusunu vermek farzdır.

Soru 907: Senesinin ihtiyacından olan şeye humus gelmez diyorsunuz. Oturacağı evi olmayan bir şahsın arsası olur ve yaptıramadığı için bu arsa bir yıldan fazla elinde kalırsa, bu arsa onun ihtiyaçlarından sayılmaz mı?

Cevap: Eğer arsa, ihtiyaç duyulan evin yapımı için olursa, ihtiyacından sayıldığı için humusunu vermesi farz olmaz. Aynı şekilde kastı, onu satarak satış bedelini ev yapımında sarf etmek olursa ve onu yıllık kazancından almışsa onun humusunu vermesi farzdır.

Soru 908: Humus yılım, 23 Ağustos'ta başlıyor. Normalde her yıl Haziran ayında okulların ve üniversitele-
rin sınavları başladığından, üzerinden altı ay geçtikten sonra bizim fazla mesai ücretimizi veriyorlar. Humus senesi girmeden önce hak ettiğim bu fazla mesai ücretini humus senesi bittikten sonra alırsam ona humus la-
zım gelir mi?

Cevap: Alınan ücret, çalışma yılının değil, teslim alınan yılın kazancından sayılır; eğer alınan yılda ihtiyaç için sarf edilirse onda humus yoktur.

Soru 909: Bazen bize (kooperatif şirketlerince) pazar fiyatından daha ucuza buzdolabı gibi ev eşyaları satılıyor. Gelecekteki fiyatlarının, şimdiki fiyatların çok üzerinde olacağı düşüncesiyle evlilik için lazım olan bu eşyaları şimdiden alıyoruz; acaba, evde kullanılmadan bekletilen bu eşyalara humus lazım gelir mi?

Cevap: Gelecekte yararlanmak üzere bu eşyaları kazançtan almışsanız ve alış senesinde ihtiyacınız söz konusu değilse, yıl sonundaki normal fiyatı üzerinden humusunu vermeniz farzdır. Fakat, onları ihtiyaç zamanı bir arada almak mümkün olmadığı için tedricen almak yöresel olarak adet olsa, toplumsal durumuna uygun olması halinde ihtiyaçtan sayılır ve o zaman onlara humus lazım gelmez.

Soru 910: Hayır işler için medreselere, afetzedelere, Filistin ve Bosna Hersek gibi yerlere yaptığımız infaklar, senenin ihtiyacından sayılır mı? Bu hayırları yapmadan önce humuslarını vermek farz mıdır? Yoksa esasen bunlarda humus yok mudur?

Cevap: Bu infaklar, o senenin ihtiyacından sayılır ve onlarda humus yoktur.

Soru 911: Halı almak için geçen yıl bir miktar para biriktirdik. Geçen senenin sonlarına doğru bir halıcıya müracaat ederek isteğimize uygun bir halı siparişi verdik. Bu iş yeni yılın ikinci ayına kadar devam etti. Humus yılının başı, yılın birinci ayı olduğunu göz önünde bulundurarak acaba, bu parada humus var mıdır?

Cevap: O parada ve onunla alınan halıda humus yoktur.

Soru 912: Özel okul kurma alanında çalışmak için kurulan bir şirketin yöneticileri, ortakların az olan sermayelerinden yararlanmanın yanı sıra, diğer harcamalarını karşılamak amacıyla bankadan borç almaya ve sermayeyi artırmak ve borçları ödemek için ortaklardan her ay belirli miktarda aidat almaya karar almıştır. Bu şirket şimdiye kadar kâr aşamasına geçmemiştir. Acaba, ortakların aylık olarak ödenen aidatlarına ve ana sermayenin tamamına humus lazım gelir mi?

Cevap: Ortakların, şirketin ana sermayesine katkıda bulunmak için verdikleri aidatın ve okul tesisinde kullanılmak üzere şirkete verdikleri ortaklık hissesinin humusunu vermeleri farzdır. Şirketin ana sermayesini oluşturmuş ortakların ödediği paraların humusu verildikten sonra, şirketin ana sermayesinin yekununda humus yoktur.

Soru 913: Çalışmakta olduğum yer, birkaç seneden beridir bana bir miktar para borçludur. Şimdiye kadar da bu para bana ödenmemiştir. Acaba, bu parayı aldığım anda ona humus lazım gelir mi? Veya humusun lazım gelmesi için o paranın üzerinden bir sene geçmesi gerekir mi?

Cevap: Parayı humus senesinde almak mümkün değilse, o para alış senesinin kazancından sayılır. Eğer alış senesi içinde ihtiyaçta kullanılırsa onda humus yoktur.

Soru 914: Acaba, humusun taalluk etmemesinin ölçüsü, ihtiyaç olduğu için senenin kazancından elde edilen malların, sene boyunca kullanılması mıdır? Yoksa ihtiyaca binaen alınması mı; gerçi yıl boyunca hiç kullanılmazsa bile?

Cevap: Elbise ve sergiler gibi kullanmakla aslı yok olmayan eşyalarda humusun farz olmamasında ölçü, onlara ihtiyaç duyulmasıdır. Ama, pirinç ve zeytin gibi günlük

tüketilen mallarda ise ölçü tüketimdir. Bu gibi maddeler ihtiyaç senesinden fazla kalırsa onda humus farzdır.

Soru 915: Bir şahıs, ailesinin rahatlığı ve ihtiyaçlarını gidermek için sene içinde kazançtan elde edilen humusu verilmemiş maldan araba almak isterse o malın humusunu vermesi farz mı? Eğer söz konusu arabayı mesleği ile ilgili işlerde veya her iki alanda kullanmak için alırsa acaba o malda humus farz olur mu?

Cevap: Aldığı araba, mesleği ile ilgili işler için olursa, onun hükmü meslek aletleri hükmündedir ve meslek aletlerinde de humus farzdır. Ama; örfen onun toplumsal durumuna uygun olma şartıyla şahsî hayat ihtiyaçlarını gidermek için olursa onda humus yoktur. Elbette arabayı aldığı paranın kendisi humusluysa, onun humusunu vermelidir.

ANLAŞMA, EL DEĞİŞTİRME VE HUMUSUN BAŞKA MALLARA KARIŞMASI

Soru 916: Üzerine farz olan humusu şimdiye kadar ödemeyen ve şimdi ise ödemeleri zor veya imkansız olan kimselerin humusla ilgili hükmü nedir?

Cevap: Farz olan humusun ödemesinin zor oluşu, humusu onların üzerinden kaldırmaz; humus yetkilisi veya onun vekiliyle anlaşarak humuslarını borca çevirmek ve kendi imkanları dahilinde zaman ve miktar yönünden bu borçlarını taksitle ödemeye çalışmakla da olsa humusu ödemelidirler.

Soru 917: Bir iş yerim, bir de taksitli borçla aldığım evim vardır. Şer'î vazifemi yerine getirmek için, kendime humus yılı tayin ettim. Ailemin oturduğu adı geçen evin humusunu bağışlamanızı rica ediyorum. Ama işyerinin humusunu taksitle ödeme imkanım var.

Cevap: Bu durumda, oturmakta olduğunuz ev için humus yoktur. Ama işyerinin humusu vaciptir. Elbette iş yerinin humusunu vermeniz; geriye kalan malın gelirin geçiminize yetmemesine veya o gelirin sizin durumunuza münasip olamayan bir miktara dönüşmesine sebep olacaksa, iş yerinin de humusunu vermenize gerek yoktur.

Soru 918: Yurt dışında bulunan humus vermemiş bir insan, humusu verilmemiş parayla bir ev satın almıştı; şimdi ise önceden farz olan humusunu verecek kadar parası yoktur. Ama, her yıl o humus borcunu ödemek amacıyla o yılın humusundan bir miktar fazla veriyor; bu doğru mudur?

Cevap: Bu durumda, önceden farz olan humusunu borca çevirmek üzere humus yetkilisiyle anlaştıktan sonra bu borcunu tedricen ödemeye başlaması farzdır. Şimdiye kadar verdiğini ise geçerli kabul ediyorum.

Soru 919: Birkaç yılın kazancının humusunu ödemesi farz olduğu halde şimdiye kadar humus olarak bir şey ödememiş olan kimse, üzerine farz olan humusun miktarını hatırlamazsa humus mükellefiyetinden nasıl kurtulabilir?

Cevap: Üzerine humus lâzım gelen malların hepsini hesap ederek humusunu vermesi farzdır. Verip, vermediğinden şüphe ettiği humuslarda ise, humus yetkilisi veya vekili ile anlaşması yeterlidir.

Soru 920: Ben ailemle birlikte yaşayan bir gencim. Babam, üzerine farz olan humus ve zekâtı ödemiyor. Hatta faizli malla ev yaptırmıştır; bu evde yediğim yemeğin haram olduğu açıktır. İmkanım olmadığı için de evden ayrılamıyorum. Bu konuda sorumluluğum nedir?

Cevap: Babanızın, malının faizle karışmış olduğunu ve farz olan humus ve zekâtı ödemediğini bilmeniz kul-

lanmakta olduğunuz malların haram olmasını gerektirmez; bu hususta kesin bilginiz olmadığı takdirde onlardan istifade etmeniz haram değil. Ama eğer, kullandığınız malın haram olduğunu kesin olarak biliyorsanız onu kullanmanız caiz değildir. Ancak; ailenizden ayrılmanız ve onlarla yaşamamanız sizin için çok çetin olursa, bu durumda onlarla yaşamamanız ve mallarından yararlanmanız caizdir. Ama, yararlandığınız mallardaki humus, zekât veya başkasının malının kefaleti sizin üzerinizdir.

Soru 921: Babam humus ve zekât vermiyor. Bu konuda kendisini uyardım. Ama o, "biz fakiriz ve bu nedenle humus ve zekât bize farz olmaz" diye cevap verdi. Bu meselede hüküm nedir?

Cevap: Eğer onun zekât ve humusun çıkarılmasını gerektirecek kadar malı yoksa, üzerine humus ve zekât farz olmaz ve sizin bu konuyu araştırmanız farz değildir.

Soru 922: Birlikte çalıştığımız şahıslar humus vermiyorlar ve kendilerine humus yılı da belirlememişlerdir. Onlarla alış-veriş yapmamızın, çalışmamızın, yemek yememizin vs. hükmü nedir?

Cevap: Alış veriş için onlardan aldığınız mallarda veya onlara gittiğinizde yararlandığınız şeylerde humus olduğunu bilerseniz onlardan istifade etmeniz caiz olmaz. Onlardan, alış-veriş ile aldığınız malın humus miktarında muameleniz fuzuli olur ve bu miktarda, humus yetkilisinin veya vekilinin iznini almanız gerekir. Ancak, onlarla muaşeretini, mallarından yararlanmayı terk etmek ve ikramlarını kabul etmemek çok çetin olursa onların mallarından yararlanmanız caizdir. Fakat; bu durumda onların mallarından tasarruf ettiğiniz miktarın humusunun kefaleti sizin üzerinizdir.

Soru 923: Humusu çıkarılmamış maldan, camiye yardımda bulunan kimseden bu malı almak caiz midir?

Cevap: Eğer, yardım olarak verilen malda humus olduğu kesin olarak bilinirse alınması caiz değildir. Eğer alınırsa mala humus taalluk eden miktarında, humus yetkilisi veya vekiline müracaat edilmesi farzdır.

Soru 924: Dinî görevlerini yerine getirmeyen ve özellikle namaz kılmayan ve humus vermeyen Müslümanlarla muaşeret etmenin hükmü nedir? Acaba, dini görevleri yerine getirmediği için onların evlerinde yemek yemek sakıncalı mı? Eğer sakıncalı ise, birkaç kez onların evinde yemek yiyen kimsenin hükmü nedir?

Cevap: Onlarla muaşeret etmek, dinî görevleri terk etmelerini desteklemeği gerektirmese bir mahzuru yoktur. Fakat; muaşereti terk etme, onları dinî vazifelerini yerine getirmeğe yönlendirmek hususunda etkili olursa bu durumda, "marufu emretmek ve münkerden nehyetmek" için geçici olarak muaşereti terk etmek farzdır. Ama, yemek ve benzeri mallarına humus taalluk ettiğini bilmezse onlardan istifade etmenin bir mahzuru yoktur. Aksi takdirde humus yetkilisinin izni olmaksızın istifade edilmesi caiz değildir.

Soru 925: Arkadaşım, çoğu kez beni yemeğe davet ediyor. Ama, son zamanlarda eşinin humus vermediğini öğrendim. Acaba, humus vermeyen kişinin yemeğini yemem caiz midir?

Cevap: Size getirilen yemeğin humuslu olduğunu bilmedikçe, onların yemeğini yemenizin bir sakınca yoktur.

Soru 926: Humusunu ödemek için ilk defa mallarını hesaplamak isteyen kimse oturmak için aldığı evi, hangi parayla aldığını bilmezse veya birkaç yıl boyunca bi-

riktirilmiş bir parayla aldığı bilirse, humus yönünden hükmü nedir?

Cevap: Evi ve ev eşyalarını üzerine humus gelmeyen parayla aldığına ihtimal veriyorsa, onlardan dolayı humus vermesi gerekmez. Eğer hangi parayla aldığı bilmezse, ihtiyaten farz olarak evin humus konusunda humus yetkilisi ile anlaşmalıdır. Ama, evi humus taalluk etmiş bir malla almış ise şimdiki değeri üzerinden onun humusunu vermesi farzdır. Eğer para değer kaybetmişse şer'i hakimle anlaşması gerekir.

Soru 927: Şehirlerin birinde, halktan bir miktar humus alan bir alim bu parayı size veya büronuza şahsen nakletmesi zor olduğundan banka havalesi ile gönderebilir mi? Şu da bellidir ki, bankadan teslim alınan para o şehirde yatırılan paranın aynısı değildir.

Cevap: Humus ve diğer şer'i hakların banka kanalıyla iletilmesinde sakınca yoktur.

Soru 928: Humusu verilmemiş parayla alınan arazide namaz kılmak caiz midir?

Cevap: Eğer arazi, bizzat humusu verilmeyen mal ile alınırsa bu muamele humus miktarında fuzulidir ve geçerliliği humus yetkilisinin iznine bağlıdır; humus yetkilisi izin vermediği sürece orada namaz kılmak caiz değildir.

Soru 929: Müşteri, satın aldığı malın humusunun ödenmediğini bilirse, bu malı kullanması caiz midir?

Cevap: Satın alınan malda humus olduğu takdirde, satılmış malın humus miktarında alış-veriş fuzulidir ve -muamelenin bu miktarda- geçerliliği humus yetkilisinin iznine bağlıdır.

Soru 930: Kendisiyle alış-veriş yapan müşterinin, parasının humusunu verip vermediğini bilmeyen esnafın o paranın humusunu vermesi farz mıdır?

Cevap: Müşterinin ödediği parada humus olduğunu bilmiyorsa, esnafın üzerine bir şey gelmez. Bunu araştırması da farz değildir.

Soru 931: Kâr amacıyla üretim alanındaki bir işe yüz milyon yatırım yapan ortaklardan biri humusunu vermiyorsa, diğer ortakların onunla ortak olmaları sahih midir? Humus vermeyen şahıstan borç para alıp onu işletebilirler mi? Ortakları çok olan işte, her ortak kendi kazanç payının humusunu vermekle mi sorumludur, yoksa bütün ortaklar tarafından şirket mi humusu vermeli-dir?

Cevap: Malına humus lazım gelen ve onu vermeyen kişiyle humus miktarındaki ortaklık fuzulidir. O miktarda humus yetkilisine müracaat etmek gereklidir. Ortak sermayede, bazı ortakların hissesinin humusu verilmemiş olursa o sermayede tasarruf caiz değildir. Ortakların, ortak gelirden aldıkları hisseler yıllık giderlerinden fazla gelirse, onun humusunu vermeye mükellefirlir.

Soru 932: Ortaklarım humus vermedikleri takdirde vazifem nedir?

Cevap: Ortak malda tasarruflarının helal olması için, ortakların her biri hissesine taalluk eden şer-î hakları vermeleri farzdır. Eğer, diğer ortaklar bunu ödemediyorsa ve şirketten ayrılmanız çetin olursa bu takdirde ortaklığa devam etmenize müsaade ediyorum.

Soru 933: 1989 yılında eğitim dâiresinde çalışanlar için kooperatif şirketi kuruldu. Şirketin ilk sermayesini eğitim dâiresinde çalışanların yüz tümenlik hisseleri oluşturmaktadır. Ortaklığın başlangıcında ana sermaye çok azdı. Ama, şimdi üyelerin sayılarının artmasıyla, or-

tak sermaye on sekiz milyona yükseldi; ayrıca şirket bir takım araçlara da sahiptir. Şirketin getirdiği kazanç, ortakların hissesi oranında paylaşılıyor ve ortaklardan her birisi isterse kendi payını çekerek ayrılabilir. Şimdiye kadar sermaye ve kazancın humusu verilmemiştir. Kurumun sorumlu yöneticisi olarak, sermaye ve kazançta lazım gelen humusu hesaplayarak ödemem caiz midir? Bu hususta ortaklardan izin almam gerekir mi?

Cevap: Şirketin ana sermayesi ve kazancının humusunu vermek, hisseleri oranında ortakların kendilerine farzdır. Fakat; şirket yöneticisinin bunu üstlenmesi üyelerin iznine veya vekalet vermelerine bağlıdır.

Soru 934: Bir grup, kendi aralarında ihtiyaç zamanlarında birbirlerine borç vermek için karz-ı hasen kurumu kurmuşlar. Bütün üyeler kurum kurulurken ödedikleri para dışında, ana sermayeyi artırmak için her ay ödemek üzere belirli bir aidat vermekle yükümlüdürler.

Kurumda toplanan sermaye, sürekli borç olarak üyelerin yanında bulunduğundan, bu paranın humusunun nasıl ödenmesi gerektiğini, açıklamanızı istirham ederiz.

Cevap: Ortaklık hissesini, humus yılı geçtikten sonra kazancından vermek istiyorsa, ilk önce onun humusunu vermesi farzdır. Ama, ortaklık hissesini yıllık kazancı esnasında vermişse ve onu geri alması mümkünse sene sonunda humusunu vermesi farzdır; sene sonunda alamıyorsa geri alabilinceye kadar humusunu vermesi farz değildir.

Soru 935: Acaba "karz-ı hasen" kurumu için tüzel kişilik var mıdır? Eğer varsa, o tüzel kişiliğin kazancına humus gelir mi? O tüzel kişiliğe sahip değilse, onun humus mükellefiyetinin durumu nedir?

Cevap: Kurumun ana sermayesi ortaklık sebebiyle üyelerin olursa; elde edilen kazanç üyelerin her birinin şahsî malı sayılır ve mallarının humusunu vermeleri herkesin kendi üzerine farz olur. Fakat, kurumun ana sermayesi, şahıs veya şahısların değil de, umumî vakıftan veya benzeri mallardan olursa, ondan elde edilen kazançta humus yoktur.

Soru 936: Müminlerden on iki kişilik bir grup anlaşıp, her ay örneğin; yirmişer dinar ödeyerek her ay toplanan para kendi şahsî masraflarında kullanması için bir şahsa veriliyor. Son sırada yer alan şahıs -bu parayı- on iki ay sonra alıyor. Sonuncu şahıs gerçekte bu müddet içerisinde her ay ödediği miktarın toplamı olan iki yüz kırk dinarını geri alıyor. Acaba bu para onun ihtiyacından sayılır mı, yoksa ona humus lazım gelir mi?

Eğer bu şahsın humus yılının belirli bir zamanı olursa ve aldığı paradan bir kısmı senenin sonuna kadar yanında kalırsa, alınan bu miktar paranın humusundan kurtulmak için müstakil bir süre tayin edebilir mi?

Cevap: Verdiği miktar senelik gelirinden olursa ve ondan aldığı parayı aynı senenin geçiminde sarf ederse onda humus yoktur. Eğer, verdiği para, önceki senenin gelirinden olursa, aldığı miktarın humusunu vermelidir. Eğer, iki senenin gelirinden olursa; her sene kendi hükmüne tabidir. Senenin gelirinden aldığı miktar, aynı senenin ihtiyacından fazla olursa humusunu vermemek için özel bir humus vakti tayin etmeye hakkı yoktur. Yıllık gelirinin hepsi için bir humus senesi tayin etmesi ve bu senenin gelirlerinden ihtiyaçtan fazla kalan miktarın humusunu vermesi farzdır.

Soru 937: Depozitli bir ev kiraladım. Acaba; depozit olarak verilen paranın üzerinden bir sene geçtikten sonra bu paranın humusunu vermem farz olur mu?

Cevap: Kazancınızdan olursa o paranın humusu vardır.

Soru 938: Birtakım bayındırlık işleri için çok miktarda paraya ihtiyacımız vardır. Bu parayı birden vermemiz zor olduğu için bu işe ait ortaklaşa bir sandık kurduk, her ay bu sandığa bir miktar para yatırarak biriktiriyoruz. Gerekli sermayeyi topladıktan sonra işe başlayacağız; acaba, sandıkta biriktirdiğimiz bu parada humus var mıdır?

Cevap: Herkesin yatırdığı para, inşaatta kullanıncaya kadar kendi mülkiyetinde kalır ve humus yılı yetiştirildiğinde onu sandıktan alabiliyorsa herkese kendi malının humusunu vermesi farz olur.

Soru 939: Birkaç yıl önce malımı hesapladım ve kendim için humus yılı belirledim. O zaman benim humusu verilmiş 98 koyunum, bir miktar nakit param ve bir de motosikletim vardı. Birkaç yıl önce koyunlarımdan bir kısmını sattım ve bu vesileyle nakit param arttı. Şimdi 60 koyunum ve bir miktar da nakit param var; bu durumda, malımın tümüne mi humus lazım gelir, yoksa sadece artan miktarına mı?

Cevap: Şimdiki koyunlarınızın değeriyle mevcut paranız, o zamanki humusunu verdiğiniz 98 koyununuzun değeriyle nakit paranızdan fazla olursa, sadece artan miktarda humus farz olur.

Soru 940: Humusunu vermesi gereken malı (arsası veya evi) olan kimse o malın humusunu yıllık gelirinden verebilir mi, yoksa o malının humusunu gelirinden vermek için önce yıllık gelirinin humusunu vermesi mi gerekiyor?

Cevap: Üzerine farz olan malın humusunu yıllık gelirinden vermek isterse, yıllık gelirinin de humusunu vermeli.

Soru 941: Bazı şehitlerin malik oldukları ziraat yeri, sanat vb. şeylerde olan gelirlerini veya Şehit Kurumu'nun şehit çocukları için verdiği aylıkları biriktiriyoruz. Bazen bunların bir bölümü onların zaruri ihtiyaçlarını karşılamak için harcanıyor. Bu biriktirilmiş paralarda ve aylıklarda humus var mıdır, yoksa humusun verilmesi onlar büyüyünceye kadar geciktirilmesi mi gerekiyor?

Cevap: Aziz şehit evlâtlarına babalarından miras olarak geçen veya şehit kurumundan verilen mallarda humus yoktur. Ama, miras aldıkları veya şehit kurumunun hediye olarak verdiği malın kârına gelince; eğer şer'î bu-lûğ çağına erişinceye kadar o mal onların malı olarak kalırsa mükellefiyete ulaştıklarında onlardan her birine kârının humusunu vermesi ihtiyaten farzdır.

Soru 942: Ticaret amacıyla kullanılan mallarda humus var mıdır?

Cevap: Sermaye yıllık gelirden olursa humusu farzdır; ancak, kâr etmek için sermayeden harcanan ambar, nakliye, kantar, tellal parası vb. gibi şeyler ticaretin kârından istisna edilir ve onlarda humus yoktur.

Soru 943: Sermaye ve ondan elde edilen kârda humus var mıdır?

Cevap: Eğer sermayenin humusu verildiği takdirde geriye kalan kısmın geliri geçim için yeterli olmazsa veya şanına layık olan gelirden daha düşük olursa, o sermayeye humus vermek gerekmez.

Soru 944: Nisap haddine ulaşmış sikkesi olan kimse, zekâtına ilaveten onun humusunu da vermesi farz mıdır?

Cevap: Yıllık gelirden sayılırsa humusun farz olmasında diğer gelirlerin hükmündedir.

Soru 945: Ben ve eşim eğitim bakanlığı görevlilerindeniz. Eşim aylığını bana hediye ediyor. Benim meslek arkadaşlarımla üyesi olduğum ziraat şirketinde hissem var. Ancak, şirkete verdiğim paranın benim mi, eşimin mi aylığından olduğunu bilmiyorum; ancak, humus yılına kadar eşimin aylığından biriktirdiğim para, yıllık aldığı paradan azdır; acaba bu parada humus farz mıdır?

Cevap: Biriktirilen paranın sizin aylığınızdan olan miktarında humus farzdır. Ancak, eşiniz tarafından size hediye edilen ve yine sizin aylığınızdan mı, yoksa eşinizin size verdiği hediyeden mi olduğunda şüphe ettiğiniz paranın humusunu vermeniz farz değildir; ancak, onun da humusunu vermeniz veya humusunu bir miktar parayla musalaha etmeniz ihtiyaten müstehaptır.

Soru 946: İki yıl karz-ı hasen olarak bankada kalan parada humus farz mıdır?

Cevap: Yıllık gelirden biriktirilen miktarın bir defa humusu verilmelidir ve karz-ı hasen olarak bankada biriktirilmesi humusun kalkmasını gerektirmez; ancak borçlulardan alınmadığı sürece humusunu vermek farz değildir.

Soru 937: Bir miktar para biriktirmek için kendi harcamalarında veya tekeffülünde olan ailesi için yaptığı harcamalarda tasarruf ederek para biriktiren veya bir sorununu çözmek için borç alan kimsenin biriktirdiği veya borç aldığı para humus yılına kadar kalırsa onun humusunu vermesi farz olur mu?

Cevap: Biriktirdiği mal humus yılına kadar kalırsa onda humus farz olur. Elbette o parayı iki üç ay içerisinde harcayacaksa ve humusunu verdiği takdirde zaruri ihtiyaçlarını karşılayamayacaksa, o paranın humusunu vermesi gerekmez(elbette daha önce harcaması müm-

kün değilse böyledir). Ancak, borç aldığı paranın humusunu vermesi farz değildir; ancak aldığı borcun taksitlerini yıllık gelirinden verirse ve humus yılı ulaştığında borç aldığı para harcanmadan kalırsa humusunu vermesi farzdır.

Soru 938: Birkaç yıl önce inşaat yaptırmak için bir arsa aldım. Orada bir ev yaptırmak amacıyla günlük harcamalarımın bir miktarını tasarruf ederek biriktirirsem şu an kirada oturduğum dikkate alınarak yıl sonunda biriktirdiğim bu paranın humusunu vermek farz olur mu?

Cevap: Eğer humus yılınız gelmeden önce onunla inşaat için gerekli olan malzemeleri alırsanız veya humus yılınızdan kısa bir süre sonra inşaat için harcarsanız , onda humus farz olmaz.

Soru 939: Evlenmek için biraz para elde etmek amacıyla sermayemin bir bölümünü ticaret için birine verdim; şimdi benim paraya ihtiyacım var; üniversite öğrencisi olmam dikkate alınarak humus meselesi hususunda musalaha etmem mümkün müdür?

Cevap: Bu para yıllık gelirinizden olur ve humus yılınıza kadar da kalırsa, humusunu vermeniz üzerinize farz olur ve humusu verilmesi belli olan şey üzerinde musalaha yapılmaz.

Soru 940: Geçen yıl Hac Kurumu benden hac kafileleri için gerekli olan bir takım şeyler satın aldı ve bu yaz mevsiminde sattığım eşyaların bedelini aldım (213 bin tümen) ve geçen sene de 80 bin tümen almıştım; kendime humus yılı belirlemişim ve her yıl giderlerimden artan miktarın humusunu veriyorum. Şu anda satmış olduğum o eşyalara kendi ihtiyacım olduğu dikkate alınırsa o paranın humusunu vermem farz mıdır? Şunu da

hatırlatayım ki sattığım malların değeri şimdiye kadar çok değişmiş bulunmaktadır.

Cevap: Söz konusu eşyaları humusu verilmiş maldan almışsanız onları satarak elde ettiğiniz parada humus yoktur; aksi durumda humusunu vermek zorundasınız.

Soru 941: Benim bir dükkanım var; her yıl elimdeki nakit parayı ve mevcut malları hesaplamaktayım. Mallardan bazıları humus yılı ulaşınca kadar satılmıyor; yıl sonunda o malların humusunu satılmadan mı vermem gerekiyor, yoksa satıldıktan sonra mı? O malların humuslarını verdikten sonra satarsam gelecek yıl nasıl hesaplamam gerekiyor ve eğer satılmaz da değer kazandırsa bu durumda hükmü ne olur?

Cevap: Satmadığınız mallara yıl sonuna kadar müşteri çıkmazsa, şimdilik artan fiyatının humusunu vermeniz farz değildir, onu satarak elde ettiğiniz kârı gelen yılın kârıyla hesaplayarak humusunu vermelisiniz; değeri artan ve yıl esnasında müşteri çıkmasına rağmen değeri artması için yıl sonuna kadar satmadığınız mallara gelince, yıl sonunda o malların artan değerinin humusunu vermelisiniz. Gelecek yılda o mala yeniden humus vermeniz gerekmez.

Soru 942: Üç kardeş üç katlı bir ev satın alıyorlar ve bir katında kendileri oturarak iki katını da kiraya veriyorlar. Acaba kiraya verilen katların humusları var mıdır? Acaba onlar ihtiyaç sayılırlar mı?

Cevap: Eğer daireler yıllık gelirden elde edilen parayla ihtiyaçtan dolayı satın alınmışlarsa, ancak bazı mali sıkıntılardan dolayı kiraya verilmişlerse, o dairelerde humus yoktur. Ancak dairelerin bazıları kiraya verilmek üzere satın alınmışlarsa, o daireler sermaye hükmündedirler ve humuslarının verilmesi gerekir.

Soru 943: Bir miktar humusu verilmiş buğdayı olan kimse yeni mahsul elde edinceye kadar o buğdaydan yararlanıyor. Daha sonra onun yerine yeni mahsulden bırakıyor ve birkaç yıl böyle devam ediyor. Acaba yenilen buğdayın yerine bırakılan bu yeni buğdaya humus lazım gelir mi? Eğer humus lazım gelirse acaba hepsine mi lazım gelir?

Cevap: Humusu verilmiş buğdayı kullandığında, kullanılan kısmın karşılığını yeni buğdaydan bırakması, yeni buğdaya humusun farz olmasını önlemez. Buna göre; yerine konulmuş yeni buğdaydan senenin geçimi için sarf ettiği miktarda humus yoktur ve senenin sonunda fazla kalan buğdayda ise humus farzdır.

Soru 944: Ben, Allah'ın yardımıyla her sene malımın humusunu veriyorum. Ama; malımın humusunu hesapladığım senelerde hesabımda şüphem vardı. Bu şüphe-min hükmü nedir? Acaba; bu sene mevcut mallarımın tümünün humus hesabını (yeniden) yapmam farz mıdır? Yahut; bu konudaki şüphe geçerli sayılmaz mı?

Cevap: Geçmiş senelere ait kazancınızın humus hesabının doğru oluşunda şüpheniz olursa, bu şüphe geçersizdir ve ikinci defa onların humusunu vermeniz farz değildir. Ama belirli bir kârın, humusu verilmiş olan geçmiş senelerin kazancından mı veya humusu verilmemiş olan bu senenin kazancından mı olduğunda şüpheniz olursa; bu durumda onun humusunu vermeniz üzerinize farz olur. Ancak; önceden humusu verildiğine kanaat getirirseniz onda da humus yoktur.

Soru 945: Humusu verilmiş on bin tümen parayla bir halı aldım. Bir müddet sonra onu on beş bin tümene sattım. Acaba; humusu verilmiş maldan fazla olan beş bin tümen kazançtan sayılır mı? Ve ona humus lazım gelir mi?

Cevap: Satış kastrıyla almış iseniz, alış bedelinden fazlası kazançtan sayılır. Ve yıllık giderden fazla kalan miktarında humus farz olur.

Soru 946: Kazançlardan her birisi için bir humus vakti tayin eden kimse, süresi dolan kazancının humusunu süresi dolmamış kazançlarından vermesi caiz midir? Bu kazançların yıl sonuna kadar kalacağını ve bunları geçimi için kullanmayacağını bildiği halde hüküm nedir?

Cevap: Kazançlarından her biri için müstakil bir humus vakti tayin etmesi caiz olduğu yerlerde humusunu (humusu verilmemiş) başka bir kazançtan vermesi caiz değildir. Ancak; diğer kazancının humusunu vermiş ise, bu müstesna. Geçim için kullanılmayacak olan kazançlarının humusunu, kazandığı an veya humus vakti geldiğinde vermekte serbesttir.

Soru 947: İki katlı bir binası olan ve kendisi de o binanın üst katında oturmakta olan bir kimse, binanın alt katını kira almadan bir şahısa vererek ondan borç para almıştır. Acaba; aldığı borç paraya humus lazım gelir mi?

Cevap: Aldığı borç karşılığında evi ücretsiz vermesinin şer'î bir yönü yoktur. Her halükârda borç olarak alınan parada humus yoktur.

Soru 948: Vakıflar dâiresine ait bir binayı yetkililerden muayenehane olarak aylık belli bir ücretle kiraldım. Benim talebimi kabul ettikleri için benden kiradan başka bir miktar para da önceden aldılar. Söz konusu para şimdi benim tasarrufumdan çıkmış ve hiçbir zaman da elime geçmeyecektir. Acaba bu parada humus var mıdır?

Cevap: Bu meblağ kazançtan olur ve verilmesi hava parası anlamını taşırsa humusunu vermek farzdır.

Soru 949: Yıllık humus hesaplaması olmayan bir kimse bir milyondan fazla para harcayarak bir artezyen kuyusu kazdırmıştır; o, bu yolla kurak bir araziye bayındırlaştırmak ve meyve ağacı dikerek onlardan istifade etmek istiyor. Bu ağaçların meyva vermesi, büyük bir masrafla beraber uzun bir zamanın geçmesini de gerektirmektedir. Şimdi bu şahıs kendisine taalluk eden humusu vermek için mallarının hesabını yapmak istiyor. Öte yandan enflasyon nedeniyle kuyu, yer ve bahçenin fiyatları sarf ettiği miktarın kaç katı artmıştır. Mallarının günlük değerinin humusunu vermeye gücü yetmez. Bahçe ve bahçenin içindekilerin humusunu para olarak değil de, arazinin kendisinden vermeye mükellef edilirse çok zor duruma düşecek. Çünkü bu yolla ailesinin geçimini temin etmeği ve refaha kavuşmayı arzulamaktadır. Bu şahsın humus mükellefiyeti nedir? Humus vermekte zorluğa düşmemesi için humusunu nasıl hesaplamalıdır?

Cevap: Meyve ağaçları dikmek ve bahçe yapmak amacıyla ihya edilen kurak arazinin bayındırlaştırılması için yapılan masraflar çıkıldıktan sonra hiç şüphesiz onda humus vardır. Yerin humusunu, yerden veya günlük kıymetinden vermekte tercih sahibidir. Ama; kuyu, su boruları, su tulumbası, ağaçlar ve bunlardan başka şeylere sarf ettiği masrafları, borçla veya bunları veresiye satın almakla elde etmiş ve borcunu humusu verilmeyen paradan ödemiş ise; sadece bu borca sarf ettiği paranın humusunu vermesi farzdır.

Fakat; bunları humusu verilmemiş parayla almış ise, bu malların şimdiki normal (adilane) kıymetini hesaplayarak humusunu vermesi farzdır.

Elbette bu bağa geçimini sağlamak için ihtiyaç duyar ve humusunu verdiği taktirde geçimini sağlayamazsa, bu bağın humusu yoktur.

Soru 950: Evlendiği günden bu güne kadar borçlu olan ve yıllık humus hesaplaması olmayan bir şahıs şimdi humusunu vermek istiyor. Humus hesabına nasıl başlamalı?

Cevap: Şu ana kadar giderlerinden artan bir kazancı yoksa geçmişlerinden dolayı onun humus mükellefiyeti yoktur.

Soru 951: Vakfedilen arazi ve eşyanın mahsul ve gelirlerinin humus ve zekât hükümleri nedir?

Cevap: Özel vakıf olsalar dahi vakfedilmiş malların kendisinde humus ve zekât yoktur. Bunların mahsullerinde de ister özel vakıf olsun, ister genel vakıf, humus yoktur. Genel vakıf olarak vakfedilen malların mahsulleri vakfedilen kimseler tarafından alınmadıkça zekâtı da yoktur. Ancak; söz konusu mahsuller, vakfedilen kimseler tarafından alındıktan sonra zekâtı farz eden şartları taşırsa onlarda zekât vardır. Özel vakfın mahsulünde ise kendilerine vakfedilmiş kimselerin her birinin hissesi, nisap miktarına ulaşırsa onda zekât farzdır.

Soru 952: Küçük çocukların kazançlarına (örneğin bir vekil tarafından çocuk adına kazanılan paraya) humus lazım gelir mi?

Cevap: Çocuklar için elde edilen kazançlar, onların bulûğ çağına ulaşınca kadar mülkiyetlerinde kalırsa ihtiyaten farz olarak humusunu vermeleri farzdır.

Soru 953: Meslek araçlarında humus var mıdır?

Cevap: Meslek aletlerinin hükmü aynen sermayenin hükmü gibidir ve humusu verilmesi farzdır.

Soru 954: Humuslarını hesaplama yılının dönümü 12. ayın sonu olarak belirleyen memurlar, normalde gelecek ay başına kadar kullanmak üzere son maaşlarını

yeni yıl girmeden 5 gün önce alıyorlar. Acaba bu son maaşta humus var mıdır?

Cevap: Sene bitmeden (yani 5 gün içinde) yıllık giderlerinde kullanmadıkları miktarda humus farz olur. Elbette tasarruf adı altında bir miktar paraya sahip olmak onun ihtiyacı sayılırsa, o parada humus yoktur.

Soru 955: Üniversite öğrencilerinden bazıları, tasarruf ederek eğitim bakanlığı tarafından verilen bursun bir kısmını daha sonraki yıllardaki ihtiyaçları için biriktiriyorlar. Acaba, bu paraya humus lazım gelir mi?

Cevap: Hibe ve burs olarak verilen mallarda humus yoktur.

HUMUSU HESAPLAMANIN YOLU

Soru 956: Humusu gelecek yıla ertelemenin hükmü nedir?

Cevap: Humusu bir sonraki yıl vermekle üzerine farz olan humus eda olmuş olur. Ama, humus yılı girip bir mala humus farz olduktan sonra humusunu vermeden onu kullanamaz. Eğer humusunu vermeden o malla herhangi bir eşya veya yer satın alırsa o zaman humus taalluk eden miktar için humus yetkilisinden izin alarak satın aldığı o malların şu anki değeri üzerinden humusunu vermesi farzdır.

Soru 957: Biraz nakit, biraz da bazı şahıslardan alacaklı olduğum bir miktar param var. Diğer taraftan ev yaptırmak üzere aldığım arsa için borçluyum, bu arsanın satış bedeli olarak birkaç ay sonra ödenmesi gereken bir çek verdim. Acaba, bu borcu yukarıda zikrettiğim paradan düşerek humus verebilir miyim? Ayrıca ev yaptırabilmek için almış olduğum bu arsaya humus lazım gelir mi?

Cevap: Yıllık gelirinizden vermiş olduğunuz borç mali yıl başına kadar elinize geçmezse, elinize geçinceye kadar onun humusunu vermeniz vacip değildir. Yıllık gelirinizin arta kalan kısmından yakın zamanda vakti girecek olan borcunuzu ödeyebilirsiniz. Ancak yıl içerisinde o parayı borcunuza vermezseniz ve mali yıl başınız gelirse, borcunuzu o paradan düşemezsiniz ve o paranın humusunu vermeniz farzdır. Elbette iki üç ay içinde borcunuzu vermek istiyorsanız ve humusu verdiğinizde çok sıkıntıya düşecekseniz, borca vereceğiniz kısmın humusunu vermeniz gerekmez.

Soru 958: Ben bekarım. İleride evlilik masraflarımı karşılayabilmem için mal biriktirmem caiz midir?

Cevap: Eğer biriktirdiğiniz parayı yakın zamanda evlilik için gerekli zaruri ihtiyaçlarınız için kullanacaksanız ve humusunu verdiğiniz takdirde ihtiyaçlarınızı alamayacaksanız, o parada humus yoktur.

Soru 959: Humus hesaplamak için belirlediğim yıl, 10. ayın sonunda bitiyor. Acaba 10. ayda aldığım maaşta humus var mıdır? Eğer masraflardan artakalan kısmını eşime hediye edersem yine o paraya humus lazım gelir mi?

Cevap: Humus yılı girmeden önce alınan veya humus yılının son gününden bir gün önce alınması mümkün olan maaşın giderlerden artakalan kısmında humus vardır. Ama ondan eşinize veya başka birine hediye ederseniz ve bu hediye etme işi humustan kaçmak kasıtlı olmazsa, ayrıca hediye miktarı da sizin toplumsal malî durumunuza uygun olursa, hediye edilen malda humus yoktur.

Soru 960: Humusu verilmiş bir malı harcarsam malî yıl sonunda harcadığım miktarı o yılın kazancından çıkarabilir miyim?

Cevap: Senenin kazancından harcanan humusu verilmiş malın karşılığı -o yılın kazancından- çıkarılamaz.

Soru 961: Humus lazım gelmeyen bir mal -hediye ve ödülleri gibi- ana sermayeye karışırsa humus senesinin sonunda, karışan miktarı ana sermayeden çıkarmam ve sonra geri kalan malın humusunu vermem caiz olur mu?

Cevap: Çıkarılmasında sakınca yoktur.

Soru 962: Üç yıl önce humusu verilmiş parayla bir dükkan açtım. Humus yılının sonu şemsî yılın sonuna rastlamaktadır. Humus yılını bitmek üzereyken ana sermayem borç olarak milletin elindedir. Bunun dışında çok miktarda borcum da var; bu hususta benim şer'î vazifem nedir?

Cevap: Humus yılının sonu geldiğinde yanınızda ana sermayeden veya kazançtan bir şey olmazsa veya olan mallarınızın toplamı humusu verilmiş ana sermaye kadar olursa üzerinize humus farz değildir. Veresiye satışınızla ilgili borçlar ise aldığınız senenin kazancından sayılır.

Soru 963: Dükkandaki malların sene sonunda kıymetini tayin etmek bize çok zor geliyor; bunu nasıl hesaplayalım?

Cevap: Yıllık kazancınızı hesaplamak için dükkan-daki mallarınıza tahmini bir fiyat bırakıp o fiyat üzerinden humusunu veriniz.

Soru 964: Nakite dönüşüncüye ve kâra geçinceye kadar birkaç yıl elimdeki sermayenin humusunu hesaplamayıp bundan sonra, önceki sermayenin dışındaki paranın humusunu hesaplamamın şer'î bir sakıncası var mıdır?

Cevap: Humus vakti girdiğinde malınızın içinde az da olsa humus olursa, humusunu vermediğiniz sürece o

malda tasarruf hakkınız yoktur. Eğer humusunu vermeden önce o malda tasarruf ederseniz muamelenin humus miktarına tekabül eden kısmı fuzuli alış-veriş hükmüne girer; ve onun geçerli olması humus yetkilisinin iznine bağlı kalır.

Soru 965: Dükkan sahiplerinin humus vermede kullanabilecekleri en kolay yöntemi bize izah eder misiniz?

Cevap: Humus yılının sonunda yanındaki nakit para ve eşya olarak bulunan malların hesabını yapmalı ve asıl sermayeyle olan farkını belirlemelidir. Neticede kazançtan sayıldığı için sermayeden fazla olan miktarın humusunu vermelidir.

Soru 966: Bankadaki ticaret ortaklığına yatırdığım paranın kârını önceden hakketmiş olmama rağmen, geçen yılın üçüncü ayının ilk gününü kazançlarımın humusunu vermek amacıyla humus yılının başı olarak kararlaştırdım. Bu süre zarfında humusu olmayan bir maldan (geçimim için) yararlanıyordum. Acaba yıllık gelirleri hesaplamak için bu yöntem doğru mudur?

Cevap: Tasarruf edebileceğiniz bir kazancı elde ettiğiniz gün, humus yılınızın başlangıcıdır. Humus yılını o günden sonraya ertelemeniz caiz değildir.

Soru 967: Birkaç yıl önce düşük fiyatla bir arsa satın alan kimse, şimdi malının temizlenmesi için humusunu vermek istiyor. Acaba; bu arsanın humusunu satın aldığı değerden mi yoksa çok fazla yükselmiş olan şu anki değerinden mi vermelidir?

Cevap: Arsayı satmak amacıyla (miktarı belirlenmiş ama) aynı belirlenmemiş bir parayla almışsa, alış bedeli olarak ödediği paranın ve o güne kadar artış gösteren miktarın hepsinin humusunu vermelidir; çünkü bu sermayenin kârı sayılır. Ama satmak amacıyla satın aldığı arsayı humusu verilmeyen paranın aynı ile satın almış

ise bu iki kısma ayrılır: Eğer yıllık kazancıyla kazanç yılı esnasında almışsa, arsanın kendisinden veya bugünkü değerinin üzerinden humusunu vermesi farzdır. Ama; yıllık kazançtan humus vakti ulaştıktan sonra humusunu vermeden o arsayı alırsa, mala taalluk eden humus miktarındaki alış-verişin geçerliliği humus yetkilisinin iznine bağlıdır. Eğer humus yetkilisi veya onun tarafından izinli birisi izin verirse muamele geçerli olur ve o zaman arsanın kendisinden ya da şu anki değerinin üzerinden humusunu vermesi farzdır. Fakat eğer arsayı üzerinde ev yapmak için satın almış ise ve şimdiye kadar da ev yapmamış ise birinci durumda fiyat artışında humus yoktur. İkinci durumda da, satın alma yılından sonraki fiyat artışında humus yoktur. Ancak üçüncü durumda, humus yetkilisi muameleye izin verdikten sonra arsanın kendisinin veya bugünkü fiyatının üzerinden humusu farzdır.

Soru 968: Eğer insan; motor, taksi veya halı gibi ihtiyacı olan eşyaları satarsa ve onlarında humusu verilmemiş olursa, acaba satar satmaz onların humusunu mu vermelimidir?

Cevap: Eğer satılan mal şahısın ihtiyacı olan mallardansa ve alındığında yıl içerisindeki gelirlerinden alınmışsa ve bir sonraki yılda satılmışsa onda humus yoktur. Ancak o eşya üzerinden yıl geçmiş humusu verilmemiş parayla alınmışsa alış kıymeti üzerinden humusu verilmelidir. Eğer belirlenmiş bir humus yılında yoksa humus yetkilisiyle anlaşma yapmalıdır.

Soru 969: Buzdolabı gibi ihtiyaç duyduğu bir eşyayı satın almağa gücü yetmediğinden para biriktirip onu almak zorunda olan birisi, o ihtiyacını almadan humus yılı gelip çatarsa biriktirdiği paraya humus gelir mi?

Cevap: Eğer biriktirilen para kısa bir süre sonra zaruri bir ihtiyaç için kullanılacaksa ve humusunu verdiği takdirde o ihtiyaç duyulan şey alınamayacaksa, o parada humus yoktur.(Elbette daha önce o zaruri ihtiyacı alması mümkün olmazsa)

Soru 970: Humus yılı girmeden önce gelirinden, bir miktarını birisine borç verirse ve bu para humus yılı geçtikten sonra kendisine geriye ödenirse, bu malın humus hükmü nedir?

Cevap: Sorudaki takdirde, borçludan alacaklı olduğu malı aldığıında humusunu vermelidir.

Soru971: İnsan, humus yılının içinde aldığı eşyaları humus yılı geçtikten sonra satarsa hükmü nedir?

Cevap: Eğer eşyalar ihtiyaç olduğundan dolayı alınmışsa humus lazım değildir. Ancak eşyaları satmak amacıyla almış ise humus yılının başına kadar satma imkanı olursa onların kazancının humusunu vermesi farzdır. Aksi takdirde satmadığı sürece onlarda humus yoktur. Sattığında ise onlardan elde edilen kazanç satış senesinin kazancından sayılır.

Soru972: Memur, humus yılı girdikten sonra aldığı maaşının humusunu vermesi farz mıdır?

Cevap: Maaşı, humus yılının başına kadar alması mümkün idiye humusunu vermesi farzdır. Aksi takdirde aldığı senenin kazancından sayılır.

Soru973: Değeri sürekli değişmekte olan sikke altının humusu nasıl verilir?

Cevap: Değeri üzerinden humusunu vermek isterse, vereceği günün kıymeti ölçü alınarak hesaplanır.

Soru974: Yıllık humus hesabını altın değerinden hesaplamak isteyen bir şahısın örneğın, ana sermayesinin

hepsi 100 sikke altın olursa, bunun 20'sini humus olarak verse ve elinde de humusu verilmiş 80 sikke altın kalsa, gelecek yılda (bu şahsın ana sermayesi olan 80 altında bir artış söz konusu olmadan) sadece altınların değeri yükselse acaba ona da humus lazım gelir mi? Ayrıca, yükselen değerın humusunu vermek farz mıdır?

Cevap: Humusu verilen sermayeyi çıkarabilmede ölçü, asıl sermayedir. Çalıştırdığı asıl sermayesi altın ise malî yıl başında, geçen yıla oranla altının değeri yükselmiş olsa da humusu verilen altınları çıkarılabilir. Ama, ana sermaye para olursa ve humus yılında onları altınla değiştirip humusunu vermişse, gelecek yılın humus zamanında sadece geçen yılın humusu verilmiş paralarının değerini hesaplayarak sermayeden çıkarabilir, ama altınlarını çıkaramaz. Buna göre gelecek yıl altınların değeri yükselirse, yükselen miktarı çıkaramaz çünkü o kazançtandır ve onda da humus farzdır.

HUMUS YILI BELİRLEMEK

Soru975: Yıllık kazancını yıl içerisindeki ihtiyaçlarını gidermede harcayacağını bilen kimsenin humus yılı tayin etmesi farz mıdır? Genelde mükellefe, humus yılının başlangıcını tayin etmesi farz mıdır? Gelirinden yıl sonunda hiçbir miktarın artmayacağını bilen bir şahsın yıl başı tayin etmemesinin şer'î açıdan bir sakıncası var mıdır?

Cevap: Humus yılının başlangıcını tayin etmek mükellefe bağlı değildir; bu gerçek bir olgu olup, şahsın kazanca başlamasıyla birlikte başlar. Örneğin, çiftçilerin humus yılı biçin vakti, işçi ve memurların ise gelirlerini almaya başlamalarıyla birlikte başlar. Belli bir günü humus yılının başlangıcı olarak tayin etmek müstakil bir farz olmayıp mükellefin humusunu hesaplama-

sına bir vesile olduğu için farz olmuştur. Bu yüzden yıllık kazancının tamamını geçimi için harcayan bir şahısa humus yılı belirlemek farz değildir.

Soru976: Humus yılı, işe başlanıldığı ay mı başlar, yoksa maaşın alındığı ay mı?

Cevap: Humus yılı, ister memur olsun ister işçi maaşın alındığı veya alınması mümkün olan gün başlar.

Soru977: Humus vermek için humus yılının başlangıcı nasıl tayin edilebilir?

Cevap: Mükellefin humus yılı belirlemesine gerek yoktur. Kazanç şekline göre humus yılıkendiğinden belirlenir. Dolayısıyla memur ve işçilerin humus yılları ilk kazançlarını almalarıyla birlikte, tüccarların humus yılı alış verişe başladıkları gün ve çiftçilerin humus yılı ise ilk mahsulü aldıkları gün başlar.

Soru978: Babasıyla birlikte yaşayan bekar bir gencin humus yılı belirlemesi farz mıdır? -Farz ise- humus yılına ne zaman başlamalı ve nasıl hesaplamalıdır?

Cevap: Kazancı az da olsa bekar bir gencin humus yılı belirlemesi ve yıllık gelirini hesaplaması farzdır. Yıl sonuna kadar kazancından elinde bir şeyler kalırsa, onların humusunu vermelidir. İlk kazanç elde ettiği günden itibaren humus yılı başlar.

Soru979: Maaşlarını ev işlerinde ortak harcayan eşlerin birlikte humus yılı belirlemeleri caiz midir?

Cevap: Her ikisinin kendine özgü bir humus yılı vardır ve humus yıllarının sonunda maaş ve gelirlerinden ellerinde kalan miktarın humuslarını vermeleri farzdır.

Soru980: Fıkhî hükümlerde İmam Humeyni'yi taklit eden bir ev hanımıyım. Eşim gelirinin humusunu, humus vaktinde vermektedir. Benim de bazı gelirlerim oluyor, bundan dolayı humus yılı tayin etmem gerekir mi? İlk kazanç elde ettiğim günü humus yılının başlangıcı sayarak sene sonunda ihtiyaçlardan artakalan miktarın humusunu verebilir miyim? Ayrıca yıl ortasında ziyaret ve hediyeler için harcadığım miktara humus lazım gelir mi?

Cevap: İlk kazanç elde ettiğiniz günü humus yılının başlangıcı olarak saymanız farzdır. Humus yılında gelirlerinizden adı geçen masraflar gibi şahsî masraflarda kullandığınız miktarda humus yoktur. Yıllık geçiminizden fazla kalan kazancınızın humusunu vermeniz farzdır.

Soru981: Humus, hicri şemsî yılına göre mi hesaplanır, yoksa hicri kamerî yılına göre mi?

Cevap: Mükellef bu konuda serbesttir.

Soru982: Humus yılının başlangıcının 11. ay olduğunu söyleyen bir kimse bu tarihi unutarak 12. ayda humusu verilmemiş parayla halı, saat vb. ev eşyası satın almıştır. Buna göre, bu eşyaların şer'î hükmü nedir? Şu anda humus yılının başlangıcını 11. aydan 9. aya almak istiyor -ayrıca geçen yılı ile bu yıldan da taksitle ödemekte olduğu 83000 tümen humus olarak borcu vardır-?

Cevap: Yılın geçen bölümünün humusunu hesaplama dan humus yılının başlangıcını ileriye veya geriye almak caiz değildir. Ayrıca, bu iş humusun verilmesi gereken şahısların zararına da yol açmamalıdır. Ama, humusu verilmemiş parayla alınmış olan mallarla ilgili muamelenin humusunu vermek farzdır.

Soru983: İnsan, malının humusunu kendisi hesaplayıp farz olan humusunu vekillerinizden birine verebilir mi?

Cevap: Sakıncası yoktur.

HUMUS YETKİLİSİ VE HUMUSUN KULLANILACAĞI YERLER

Soru 984: İmam Humeyni'nin sizin ve bazı müçtehitlerin görüşüne göre humus alma yetkisi Müslümanların veliyi emrinin uhdesindedir. Buna göre veliyi emirden başkasına humus vermenin hükmü nedir?

Cevap: Her kes kendi taklit ettiği müçtehidinin fetvasına göre humusunu verirse , humus görevini yerine getirmiştir.

Soru985: Acaba seyyid hissesinin hayırlı işlerde örneğin, bir seyyid evlendirmekte kullanılması caiz midir?

Cevap: Seyyid hissesinin hükmü de mübarek İmam hissesi gibi humus yetkilisine aittir, yetkiliden izin alındıktan sonra seyyid hissesini adı geçen yerde kullanmanın hiçbir sakıncası yoktur.

Soru986: İmam'ın (a.s) hissesini hayır işlerinde (medrese ve öksüzler yurdu gibi yerlerde) kullanabilmek için taklit ettiği müçtehitten mi izin alması gerekir veya herhangi bir müçtehidin izni yeterli midir? Yoksa müçtehidin izni şart değil midir?

Cevap: Hisselerin her ikisinin de yetkisi Müslümanların veliyy-i emrine aittir. Üzerinde ya da malının bir miktarında İmam (a.s) veya seyyid hissesi olan kimse onu humus yetkilisine ya da izin verdiği vekiline vermesi farzdır. Ama, adı geçen yerlerde kullanmak isterse kullanmadan önce izin almalıdır. Ayrıca, mükellef bunun yanı sıra humus konusunda taklit ettiği müçtehidin fetvasına da riayet etmelidir.

Soru987: Bölgemizdeki vekillerinize humus verdiğimizde bazen İmam (a.s)'ın hissesini geri veriyorlar ve

sizin tarafınızdan izinli olduklarını söylüyorlar. Acaba, bize geri verilen bu miktarı ihtiyaçlarımızda kullanmamız caiz midir?

Cevap: İzinli olduğunu iddia eden kimse hakkında şüphe ederseniz edepli bir şekilde bizim el yazımızla olan izin belgesini göstermesini ya da bizim mührümüzü taşıyan bir makbuz vermesini isteyiniz. Eğer izine dayalı olarak bir işe girişirlerse o iş tarafımızdan onaylanmıştır.

Soru988: Humusu verilmeyen mal ile çok değerli bir mülk alıp onun tadilatı için çok miktarda para harcadıktan sonra onu baliğ olmayan oğluna hediye ederek adına tapulayan kimsenin şu anda hayatta olduğunu dikkate alarak, humus konusundaki sorumluluğu nedir?

Cevap: Mülkün alımı ve tadilatında harcanılan para yıllık kazancından olur ve kazancı elde ettiği yılda alıp hediye ederse ve bu hediye örfen onun toplumsal durumuna uygun olursa o zaman onda humus yoktur. Aksi takdirde, bu mülkün humusunu vermesi farzdır. Humusunu vermeden bağışta bulunursa humus miktarındaki bağışı fuzuli olup geçerliliği izne (humus yetkilisinin iznine) bağlıdır.

SEYYİD HAKKI

Soru989: Annemin seyyid¹ olduğunu dikkate alarak şu sorulara cevap vermenizi rica ediyorum:

1- Acaba ben de seyyid sayılır mıyım?

1- Resulullah'ın (s.a.a), özellikle Hz. Fatıma'nın (s.a) soyundan gelen evlatlarına seyyit denir. Seyyitler için şeriatta bir takım özel hükümler vardır. Bunlardan biri, onların zekât ve sadaka yemelerinin haram olmasıdır. İhtiyaç sahibi seyyitlerin geçimi humus yoluyla sağlanır.

2- Çocuklarım ve neslimden gelenler seyyid sayılır mı?

3- Anne tarafından seyyid olanla, baba tarafından seyyid olan arasında ne fark vardır?

Cevap: Seyyitlerle ilgili şer'î hükümler baba vasıtasıyla bu soydan gelenler içindir. Fakat; anne tarafından Peygamber'e (s.a.a) intisap edenler de Resul-i Ekrem'in (s.a.a) evlatlarıdır (ama onlar seyyitlerle ilgili şer'î hükümlerden yararlanamazlar).

Soru990: İmam Ali'nin (a.s) oğlu Hz. Ebulfazl Abbas'ın (a.s) çocukları diğer seyyidlerle aynı hükmü taşıyorlar mı, örneğin, bu aileye mensup olup dini tahsil yapan öğrencilere has elbise giyme şerefine nail olabilirler mi? Hz. Ebu Talib'in oğlu Akil'in çocukları için de hüküm aynı mıdır?

Cevap: Baba tarafından Ebulfazl Abbas'ın soyundan olanlar alevi seyyitleridirler. Hz. Ali'nin (a.s) -Hz. Fatıma'nın (s.a) çocukları dışında- ve Hz. Akil'in soyundan gelen seyyitler, Haşimî seyyitlerin özel imtiyazlarından yararlanma hakkına sahiptirler.

Soru991: Son zamanlarda amca oğullarımdan birine ait şahsî bir belge buldum ve bu belgede amcamın oğlunun ismi seyyid olarak yazılmıştı, akrabalarımızın içerisinde de seyyid olduğumuz söylenmektedir; bulunan bu belgeye dayanarak seyyid olmam hususunda mübarek görüşünüz nedir?

Cevap: Sadece akrabalarınızdan birine ait bir belgede seyyid lakabıyla anılması sizin seyyid olduğunuza dair şer'î bir delil sayılmaz. Seyyid olduğunuz itminan yoluyla ya da şer'î bir delille ispatlanmadıkça seyyidlik için geçerli olan şer'î hükümleri kendi hakkınızda tatbik etmemelisiniz.

Soru992: Bir çocuğu evlat edindim, ismini de Ali koydum; ona nüfus cüzdanı almak için nüfus idaresine müracaat ettiğimde nüfusta onun lakabını "seyyid" diye yazmak istediler, ama ben bunu kabul etmedim. Çünkü ceddim Resulullah'tan (s.a.a) korkuyorum ve şimdi iki mahzur arasında kaldım; ya evlat edinme işinden vazgeçeceğim ya da seyid olmayan birinin seyid olduğunu kabullenmekle günaha düşeceğim; bana yol gösterir misiniz?

Cevap: Öz evlatla ilgili olan hükümler, evlat edinilen kimse için geçerli değildir. Öz babası tarafından seyid olmayan birisine seyidlik hükümleri uygulanamaz. Her halükârda; sahipsiz çocuğu koruyup işlerini üstlenmek gerçekten güzel ve şer'an beğenilir bir ameldir.

HUMUSLA İLGİLİ MUHTELİF KONULAR

Soru993: Bazıları seyitlerin (Resulullah'ın -s.a.a- soyundan olan Haşimiler'in) su ve elektirik paralarını ödüyorlar. Bunu humustan sayabilirler mi?

Cevap: Humustan, şimdiye kadar seyitlerin malî hissesi kastıyla verilen geçerlidir; ancak bundan sonrası için vermeden önce izin almaları farzdır.

Soru994: Humustan, İmam (a.s)'ın hissesinin üçte biriyle dinî kitaplar satın alarak dağıtmak caiz midir?

Cevap: Bizim tarafımızdan yetkili vekillerimiz yararlı dinî kitaplar hazırlayıp yayınlamayı gerekli görürlerse, belirlenmiş şer'î yerlerde harcanması caiz olan humusun İmam hissesi kısmının üçte birinden alarak bu işi yapmaları caizdir.

Soru995: Humusun seyid hissesi kısmını, kocası gayr-i seyit ama fakir olan, çocuk sahibi, evli ve fakir

seyyide kadına vermek caiz midir? Ayrıca, o kadının bu parayı çocukları ve kocası için harcaması caiz midir?

Cevap: Kocasını fakir olması yüzünden karısının nafakasını vermekten aciz olursa ve karısı şer'an fakir olursa ihtiyaçlarını gidermek için seyyid hissesini alması caizdir; seyyid hissesinden aldığı o parayı kendisi, çocukları ve hatta kocası için harcayabilir.

Soru996: Dinî medreselerde verilen aylıkların dışında giderlerini karşılayacak miktarda diğer yerlerden gelirleri olan kimselerin dinî medreselerde talebelere verilen İmam veya seyyid hissesinden almalarının hükmü nedir?

Cevap: Şer'an müstahak olmayan ve ilmiye havzasının aylık kuralları kapsamına girmeyen kimse bunları alamaz.

Soru997: Seyyide bir kadın, babasının ailesini geçindirmede kusur ettiğini ve geçimlerini sağlamak için camilerde halkın yardım toplamasına mecbur kaldıklarını iddia ediyor; - bölge halkı da o seyyidi zengin, ama kendi ailesine karşı cimri birisi olarak tanımaktadırlar-onların nafakalarını seyyit hissesinden karşılamak caiz midir? Babalarının mesela: "Benim üzerime ailemin sadece yiyecek ve giyeceklerini karşılamak farzdır; ancak, kadınlara mahsus eşyalar ve normalde küçük çocuklara verilen günlük harçlıklar gibi diğer ihtiyaçları karşılamak farz değildir" diyor; bu durumda ihtiyaçlarını giderecek miktarda onlara seyyid hissesinden vermek caiz midir?

Cevap: Birinci durumda masraflarını babalarından alamazlarsa onlara masrafları miktarınca seyyit hissesinden vermek caizdir. İkinci durumda -yiyecek, giyecek ve oturma dışında- hallerine uygun derecede başka

bir Şeye ihtiyaçları olursa ihtiyaçlarını giderecek miktarda seyyid hissesinden vermek caizdir.

Soru998: Herkes Şahsen seyyid hissesini muhtaç olanlara verebilir mi?

Cevap: Üzerinde seyyid hissesi olan kimse bunun için izin almalıdır.

Soru999: Sizi taklit eden bir Şahıs, humusun seyyid hissesini bizzat kendisi fakir seyyide verebilir mi, yoksa humusun tümünü, -yani hem seyyid hissesini ve hem de İmam (a.s)'ın hissesini- Şer'î yerlere harcaması için sizin vekilimize mi vermesi gerekir?

Cevap: Bu hususta seyyid hissesiyle İmam'ın (a.s) hissesi arasında bir fark yoktur.

Soru 1000: Şer'î haklar (humus, zekât, redd-i mezalim) hükümet işlerinden sayılır mı? Üzerine humus farz olan bir kimse Şahsen seyyid hissesini, zekât ve redd-i mezalimi muhtaçlara verebilir mi?

Cevap: Zekâtı dindar ve iffetli fakirlere verebilir; reddi mezalimi, ihtiyata uygun olan müçtehitten için almasıdır; humusu ise belirlenen Şer'î yerlerde harcanması için bizim büromuza veya yetkili olan vekillerimize vermesi farzdır veya muhtaç olana vermek için izin almalıdır.

Soru 1001: Bir iş ve mesleği olan seyyitler humusa müstahak mıdırlar?

Cevap: Gelirleri, kendi hallerine uygun ve normal şekilde geçimlerini karşılamak için yeterli olursa humusa müstahak değillerdir.

Soru 1002: Ben 25 yaşında görevli bir gencim. Şimdi bekâr ve yaşlı babamla annemin yanında yaşamaktayım. Dört yıldır bütün masraflarımı ben karşılıyorum ve

babam çalışmadığı için geliri de yoktur. Ayrıca, bir taraftan yıllık kazancımın humusunu vermeye ve diğer taraftan ailemin bütün masraflarını karşılamaya imkanım yoktur; hatta geçen yılların kazancının humusundan 19 bin tümen borçluyum ve ilerde ödemek için onu defterime yazmış bulunmaktayım; bunu göz önünde bulundurarak yıllık gelirimın humusunu babam ve annem gibi akrabalarımaya vermem caiz midir?

Cevap: Baba ve anneniz günlük hayatlarını idare edecek malî güce sahip değillerse ve siz de bunu karşılayacak güce sahipseniz onların masraflarını karşılamak size farzdır ve bir farz olarak onlara verdiğiniz şeyi, üzerinize gelen humustan sayamazsınız. Elbette onlara harcadığınız paralar yıllık giderinizden sayılır.

Soru 1003: Üzerimde yüz bin tümen İmam hissesi vardır ve onu size vermem farzdır; diğer taraftan burada yardıma ihtiyacı olan bir cami vardır; bu parayı, caminin yapım ve tamamlanmasına harcaması için caminin cemaat imamına verebilir miyim?

Cevap: Günümüzde İmam'ın (a.s) hissesinin dini ilmiye havzalarının idaresi için harcanmasını gerekli biliyorum; caminin binasının tamamlanması için de müminlerin bağışlarından yararlanılabilir.

Soru 1004: Babamızın kendi hayatında malının humusunu tamamen vermediği muhtemeldir. Onun malından bir arsayı hastane yapılması için bağış yapmış bulunuyoruz; bu arsayı babamızın mallarının humusundan sayabilir miyiz?

Cevap: O arsa humustan sayılmaz.

Soru 1005: Hangi durumlarda humus, onu veren kimseye bağışlanabilir?

Cevap: İmam ve seyyid hissesi bağışlanamaz.

Soru 1006: -Mesela- humus yılının sonunda masrafindan yüz bin tümen fazla kalan kimse onun humusunu verirse, sonraki yıl bu para yüz elli bin tümene ulaşırsa o yılda elli bin tümenin mi humusunu vermesi gerekir, yoksa yüz elli bin tümenin mi?

Cevap: Humusu verilmiş mal sonraki yıl harcanmaz ve kendi halinde kalırsa ikinci defa humusu yoktur. Eğer, hem onun gelirlerinden ve hem de bizzat humusu verilmiş maldan alınarak yıllık masrafta harcanmışsa humusu verilmemiş malın humusu verilmiş mala oranına göre yılın sonunda geri kalanının humusunu vermesi farzdır.

Soru 1007: Henüz evlenmemiş olan ve evleri olmayan dinî ilimler talebelerinin tebliğ ve çalışmalarıyla veya İmam'ın (a.s) hissesi yoluyla elde ettikleri gelirlerinin humusu var mı, yoksa bu gelirleri humusun istisnalarından olarak humusunu çıkarmadan evlilik masrafları için biriktirebilirler mi?

Cevap: Taklit mercileri tarafından dini ilmiye havyalarında dersle meşgul olan muhterem talebelere hediye edilen şer'î hakların (humus, zekât vb.) humusu yoktur; ancak tebliğ ve çalışmalarıyla elde ettikleri diğer gelirler aynen humus yılının başına kadar kalırsa onun humusunu vermeleri farzdır.

Soru 1008: Humusu verilmiş ve humusu verilmemiş mallardan karışık olarak bir miktar mal biriktiren kimse, bazen nafakası için ondan bir miktarını alır veya bazen de ona bir şey ekliyor. Humusu verilmiş malın miktarının belli olduğunu dikkate alarak geriye kalan bütün malın mı, yoksa sadece humusu verilmemiş malın mı humusunu vermelidir?

Cevap: Humusu verilmemiş malın, humusu verilmiş mala oranına göre geri kalan malın humusunu vermelidir

Soru 1009: Satın alınan ve üzerinden birkaç yıl geçen kefenin humusunu vermek farz mıdır? Farz olduğu takdirde, acaba; satın alındığı fiyatının mı humusu verilmelidir?

Cevap: Kefen, humusu verilmiş malla satın alınmışa artık humusu yoktur; aksi durumda, şimdiki değeri üzerinden humusu verilmelidir. Eğer para değer kaybetmişse şer'i hakimle anlaşma yapması ihtiyatı vacip gereğidir.

Soru 1010: Ben dini ilimler talebesiyim. Yanımda olan bir miktar malla ve diğerlerinin yardımıyla, ayrıca seyyid hissesi olarak ve bir miktar da borçlanarak küçük bir ev satın alabildim. Şimdi o evi sattım; üzerinden bir yıl geçerse ve bu müddet zarfında başka bir ev satın almazsam ev satın almak için topladığım mevcut mala humus lazım gelir mi?

Cevap: Talebe aylığı, seyit hakkı hayır sever insanların yardımı ve borçla alınan evin satış bedeline humus lazım gelmez.

Soru 1011: Ben, 1962 yılında İmam Humeyni'yi taklit ettim ve İmam'ın fetvalarına uygun olarak şer'i hakları ona verdim. 1967'de İmam şer'i haklar ve vergiler hususunda sorulan soruya şöyle cevap verdi: "Şer'i haklar humus ve zekâtıdır; vergilerin şer'i haklarla bir ilişkisi yoktur." Günümüzde İslâm Cumhuriyeti nizamında yaşadığımızı dikkate alarak, şer'i hakları ve vergileri vermeye karşı üzerimize farz olan vazife nedir?

Cevap: Kanun ve kurallara uygun olarak İslâm Cumhuriyeti tarafından alınan vergileri o kanunun kapsamına girenlerin vermeleri farz olmasına rağmen, bu

İmam ve seyyid hissesinden sayılmaz ve mallarına lazım gelen humusu müstakil olarak vermeleri gerekir. Elbette verilen vergileri yıllık giderlerden sayılır.

Soru 1012: Şer'î hakları -paraların değerinin sabit kalmadığına nazaran- dolara çevirebilir miyiz ve acaba bu iş şer'an caiz midir?

Cevap: Üzerinde şer'î haklar olan kimse için caizdir; ancak, hakları verince verdiği günün fiyatını hesaplaması gerekir. Ama, şer'î hakları toplamak için veliyy-i emrin tarafından vekil olan emin kimse, bu hususta kendisine izin verilmesi dışında aldığı parayı başka bir paraya değiştiremez; fiyatların değişmesi de parayı değiştirmeye şer'î bir engel değildir.

Soru 1013: Bir kültür müessesesi ilerdeki malî ihtiyaçlarını karşılamak için sermayesi şer'î haklardan olan bir ticaret bölümü oluşturmuştur; bu ticaretin kârının humusunu vermek farz mıdır? Ve bunun humusunu aynı müesseseye harcamak caiz midir?

Cevap: Kârından kültür müessesesinde yararlanmak için bile olsa belirli yerlerde harcanması gereken şer'î haklarla ticaret etmek humusun veliyi emrinin izni olmadan sakıncalıdır. Onunla ticaret edildiği takdirde kâr da belirlenen şer'î yerlerde harcanmasında sermayeye tabidir ve bunun humusu yoktur. Evet, müesseseye bağışlanan hediyelerle ticaret etmenin sakıncası yoktur. Ancak; sermayesi belli bir kişinin veya kişilerin malı olmayıp, müessesenin malı olursa bu yolla elde edilen fayda ve kârlarında humus yoktur.

Soru 1014: Bir şeyin humusunun verilip verilmediğinde şüphe edersek ve humusunun verildiğini zannederek vazifemiz nedir?

Cevap: Şüpheli ettiğiniz şeye humus lazım geldiğini kesin olarak bilerseniz, humusunun verildiğine dair de kesin bilgi elde etmelisiniz.

Soru 1015: Yedi yıl önce üzerime bir miktar humus farz olmuştu. Bir müçtehitle görüşüp onu borca çevirerek bir bölümünü ödedim, diğer bir bölümü de üzerimde kaldı. O zamandan şimdiye kadar geri kalan miktarını veremedim; vazifem nedir?

Cevap: Sırf şimdilik edâ etmekten aciz olmanız vazifenin üzerinizden kalkmasına sebep olmaz, verebilecek güce sahip olduğunuz zaman bu borcu tedricen de olsa vermeniz farzdır.

Soru 1016: Babamın, üzerinde humus olmayan malın humusu olarak verdiği parayı şimdiki malın humusundan sayabilir miyim?

Cevap: Geçmişte harcanan mal şimdiki humus borcundan sayılmaz. Ancak o paranın kendisi harcanmamışsa, onu verdiğiniz yerden talep edebilirsiniz.

Soru 1017: İnsanın bulûğ çağına erişmeyen çocuklarına humus ve zekât farz olur mu?

Cevap: Bulûğ çağına erişmeyen kimseye malın zekâtını vermek farz olmaz; ancak, onun malına humus lazım gelirse şer'î velisine onun humusunu vermesi farzdır. Ama, malının kârlarının humusunu vermek velisine farz değildir, ihtiyaten farz olarak bulûğ çağına erdikten sonra çocuğun kendisi vermelidir.

Soru 1018: Şer'î hakları ve İmam (a.s.)'ın hissesini taklit mercilerinden birinin izniyle harcarsa, örneğin; dinî medrese veya hüseyniyye yaptırırsa üzerine farz olan şer'î haklar olarak harcadığı malı geriye almaya ya da o müessesenin binasını satmaya hakkı var mı?

Cevap: Şer'î hakları kendisine vermesi farz olan kimseden aldığı izine uygun olarak, üzerinde olan şer'î hakları vermek niyetiyle onu bir medrese yapımında vb. yerde harcarsa, verdiğini tekrar geri almaya ve sahibiyemiş gibi ondan yararlanmaya hakkı yoktur.

ENFAL

Soru 1019: Belediyenin, şehri bayındırlaştırmak için nehirlerin kumlarını kullanmak hususunda öncelik hakkı var mıdır; caiz olması durumunda bir kimse (belediyeden başkası) kendisinin malik olduğunu iddia ederse bu iddiası geçerli midir?

Cevap: Bu iş, belediye için caizdir ve umuma ait olan büyük nehirlerin dibine kişilerin sahip olduğu iddiası geçerli değildir.

Soru 1020: Çölde yaşayan göçmenlerin otlaklarından yararlanmadaki öncelik hakları (her kabile kendi otağına karşı) -on yıllardır bu şekil göç edildiğine göre- tekrar dönme kastiyle oradan göçmeleriyle kalkar mı?

Cevap: Göçmelerinden sonra hayvanlarının otlaklarına karşı şer'î öncelik haklarının sabit kalması sakıncalıdır; bu hususta ihtiyat etmek daha iyidir.

Soru 1021: Otağı ve ziraat tarlası az olan bir köy halkı, genel geçimlerini otlak yerlerinin otlarını satmakla karşılaşmaktadır. İslâm İnkılabı'ndan sonra da şimdiye kadar bu şekilde devam etmiştir; ancak, şimdi sorumlular onları bu işten alıkoydular, köy ahalisinin maddi fakirlikleri ve otlakların ölü topraklar olduğu dikkate alındığında köy heyetinin, halkı otlakların otunu satmaktan alıkoymaya ve onu satarak köyün genel giderleri için harcamaya hakkı var mıdır?

Cevap: Bir kimsenin şer'î mülkü olmayan umumî otlakların otunu hiç kimsenin satması caiz değildir; ancak, devlet tarafından köy işleri için tayin edilen sorumluların, otlaklarında hayvanlarını otlatmasına izin verdiği kimseden köy işlerinde harcamak için bir şey alması caizdir.

Soru 1022: Göçebelerin, onca yıldır devamlı istifade ettikleri yazlık ve kışlık otlakları istimlak etmeleri caiz midir?

Cevap: Eskiden beri hiç kimsenin mülkü olmayan tabii otlaklar enfalden ve umumî mallardan sayılmaktadır ve onların sorumlusu Müslümanların veliyy-i emridir; göçebelerin eskiden beri oralara gedip-gelmeleri o yerlerin onların malı olmasını gerektirmez.

Soru 1023: (Göçebe) otlaklarını satmak hangi durumda sahih ve hangi durumda sahih değildir?

Cevap: Enfal ve umumî mallardan olup hiç kimsenin malı olmayan otlakları hiçbir durumda satmak veya satın almak sahih değildir.

Soru 1024: Biz, ormanların birinde hayvanlarını otlatan sürü sahiplerinden olup elli yıldan beridir bu işle uğraşmaktayız. Elimizde mirasla şer'î malik olduğumuza ispatlayan bir belge ve resmi senet var. Ayrıca, bu orman Hz. Ali (a.s), İmam Hüseyin (a.s) ve Hz. Abbas b. Ali'ye (a.s) de vakfedilmiştir. Sürü sahipleri bu ormanda yaşamakta olup evleri, ziraat tarlaları ve bostanları var. Son zamanda orman koruyucuları bizi buradan çıkararak ormana musallat olmak istiyorlar; acaba bizi bu ormandan çıkarmaya hakları var mı?

Cevap: Bir şeyin miras yoluyla başkasına intikal etmesinin sahih olması, miras bırakan kimsenin o şeye önceden şer'an malik olmasına bağlı olduğu gibi, vakfın sahih olması da şer'an insanın önceden ona malik olma-

sına bağlıdır. Dolayısıyla, belli bir kimsenin mülkü olmayan, hiçbir şekilde ihya ve imar geçmişi olmayan orman ve otlakların, hiç kimsenin özel mülkü sayılmadığından, vakfolması veya miras bırakılması da sahih değildir. Her halükârda; ormanın tarla, ev, vb. şekillerde ihya edilen ve belli bir kişinin mülkü olan miktarının tasarruf hakkı -vakf olursa- şer'an onun sorumluluğunu taşıyan kimsenindir. Ancak vakfolmazsa sahibinindir. Tabii orman ve otlak şeklinde orman ve otlakların geri kalan kısmı ise enfalden ve umumi mallardan olup sorumlusu kanunî kurallar gereğince İslâm devletidir.

Soru 1025: (Otlatma izni olan) sürü sahipleri, otlakların yanındaki başkalarının tarlalarındaki sularla sürülerini sulamak ve kendileri su içmek için sahipleri razı olmaksızın o tarlalara girebilirler mi?

Cevap: Sırf başkalarının mülkleri yanındaki otlaklarda hayvanlarını otlatmaya izin almak, başkalarının tarlalarına girmenin ve onların sularından yararlanmanın caiz olması için yeterli değildir; dolayısıyla, sahipleri razı olmaksızın bunu yapmaları caiz değildir.

CİHAD HÜKÜMLERİ

Soru 1026: Hz. Mehdi'nin (Allah, zuhurunu yakın eyesin) gaybeti döneminde cihad-ı ibtidaî'nin¹ hükmü nedir? Ve acaba bütün şartları taşıyan veliyy-i fakih, cihad-ı ibtidaî hususunda hüküm verebilir mi?

Cevap: Bütün şartları taşıyan veliyy-i fakihin, maslahat icabederse cihad-ı ibtidaî hükmünü vermesinin caiz olduğunu söylemek uzak bir görüş değildir ve hatta güçlü olan görüş budur.

Soru 1027: İslâm'ın tehlikeye maruz kaldığını teşhis ettikten sonra anne ve baba razı olmazsa İslâm'ı savunmanın hükmü nedir?

Cevap: İslâm ve Müslümanları savunmak farz olup anne-babanın iznine bağlı değildir; ancak, bununla birlikte mümkün olduğu kadar onların rızasını elde etmeye çalışmak iyidir.

Soru 1028: İslâm beldelerinde yaşayan ehl-i kitaba² zımmî hükmü uygulanır mı?

Cevap: Himayesinde yaşadıkları İslâm hükümetinin kanun ve kurallarına teslim oldukları müddetçe kendilerine verilen amanla çelişen bir iş yapmazlarsa kendileriyle anlaşma yapılan kimselerin hükmündedirler.

1- Kâfirleri İslâm'a davet için Müslümanlarca başlatılan savaş.

2- Kitap sahibi olan peygamberlerden birinin tâbileri olarak tanınan Yahudi ve Hristiyan gibi gayrimüslimler.

Soru 1029: Bir Müslümanın, kâfirlerin veya Müslümanların beldelerinde yaşayan Ehlikitap'tan veya Ehlikitap'tan olmayan kafir bir erkek veya kadını istimlak etmesi caiz midir?

Cevap: Caiz değildir; ancak, kâfirlerin İslâm belde-lerine saldırdığı takdirde yakalanan savaş esirlerinin durumu veliyy-i fakihin görüşüne bağlıdır ve Müslümanların böyle bir hakkı yoktur.

Soru 1030: Muhammedî öz İslâm'ı¹ korumak, canı muhterem olan bir kişinin kanının dökülmesine bağlı olursa bu işi yapmak bize caiz midir?

Cevap: Canı muhterem olan bir kimsenin kanını haksız yere dökmek şer'an haram olup Muhammedî öz İslâm'la çelişmektedir. Bu yüzden, Muhammedî öz İslâm'ı korumanın suçsuz bir kişiyi öldürmeye bağlı olduğu anlamsızdır. Ancak, maksadınız mükellef olan bir kişinin Allah Azze ve Celle'nin yolunda cihat etmede ve Muhammedî öz İslâm'ı savunmada öldürülmeye maruz kaldığı durumlarsa bunun çeşitli yerleri vardır; mükellef kendi teşhisine göre İslâm'ın tehlikede olduğu bilincine varırsa öldürülmeye maruz kalacağından korksa bile İslâm'ı savunması farzdır.

1- Muhammedî öz İslâm tabiriyle, İslâm adı altında halka sunulan fikir ve nizamlara karşı gerçek İslâm kastedilmektedir.

MARUFU EMRETMEK VE MÜNKERDEN SAKINDIRMAK

FARZ OLUŞ ŞARTLARI

Soru 1031: Marufu emretmek ve münkerden nehyetmek, marufu terk eden veya münkeri yapan kimsenin saygısına dokunmayı ve halkın önünde haysiyetinin kırılmasını gerektirdiği takdirde hükmü nedir?

Cevap: Emir ve nehyin şart ve adaplarına uyulur ve onların sınırlarından dışarı çıkılmazsa bunun bir sakıncası yoktur.

Soru 1032: İslâm hükümetinde halkın marufu emretme ve münkerden nehyetmeyi sadece dille yapmakla yetinmelerinin farz olduğu ve diğer kademelerinin sorumlulara düştüğü söylenmektedir; bu görüş devlete ait bir emir midir, yoksa fetva mıdır?

Cevap: Fıkhî bir fetvadır.

Soru 1033: Münker (şer'an haram olan) bir işi yapan kimseyi bu işten uzak tutmak onu dövmeği veya hapsedmeği veya sıkıştırmayı ya da mallarını zayi etmeği gerektirirse hakimden izin almaksızın marufu emretmek ve münkerden sakındırmak caiz midir?

Cevap: Bunun çeşitli durumları vardır; ama, genel olarak marufu emretme ve münkerden sakındırmanın çeşitli merhalelerini uygulamak münkeri işleyen kimse-

nin can ve malında tasarruf etmeye bağlı olmazsa hiç kimseden izin almaya gerek yoktur; hatta, bu iş bütün mükelleflere farzdır. Ancak, marufu emretme ve münkerden sakındırmanın dil ile emir ve nehiyden ziyade bir şeyi gerektirdiği durumlarda, İslâm'ın hüküm ve nizamının hakim olduğu bir bölgede olur ve bu İslâmî farizaya önem verilirse bu durumda emretmek hakimden izin almaya, o işin sorumlularına, mahallenin polis görevlilerine ve yetkili mahkemeye bağlıdır.

Soru 1034: Emir ve nehiy, muhterem canı korumak gibi gerçekten önemli olan yerlerde, karşıdaki adamın yaralanmasına veya ölmesine sebep olacak şekilde dövme-yi gerektirirse hakimden izin almak şart mıdır?

Cevap: Muhterem canı korumak ve ölmesine engel olmak derhal şahsen müdahale etmeyi gerektirirse caizdir; hatta bu, muhterem nefsi savunma itibarıyla şer'an farzdır ve bu işte gerçek şer'î vazifesi yönünden hakimden izin almaya ve onun emrini beklemeye gerek yoktur. Ancak, muhterem nefsi savunmak, saldırganı öldürmeyi gerektirirse bunun çeşitli kısımları vardır ki, hükümleri farklıdır.

Soru 1035: Birisine, marufu emretmek veya münkerden nehyetmek isteyen kimsenin buna gücü yetmesi farz mıdır? Ve marufu emretme ve münkerden nehyetme ne zaman farz olur?

Cevap: Marufu emreden ve münkerden nehyeden kimsenin maruf ve münkeri bilmesi, marufu terk eden veya münkeri işleyen kimsenin de bunu bildiğini ve buna rağmen ona kasten ve şer'î bir mazereti olmaksızın muhalefet ettiğini bilmesi farzdır. Böyle birisine marufu emretmenin ve münkerden nehyetmenin etkili olacağını ihtimal verirse ve -beklenen zararlar emretmesi gereken maruf veya nehyetmesi gereken münkerden hangisinin

daha önemli olduğunu göz önünde bulundurarak kendisinin bir zarara uğramayacağından emin olursa emir ve nehiy etmesi farzdır; aksi durumda, farz değildir.

Soru 1036: Günah işleyen ve günaha karşı lakayt olan akrabasıyla, akrabalık ilişkilerini korumak konusunda insanın vazifesi nedir?

Cevap: Akrabalık ilişkilerini geçici olarak kesmesi, onun günahıtan sakınmasına sebep olacaksa marufu emretme ve münkerden nehyetme açısından bu işi yapmak farz olur; aksi takdirde, akrabalık ilişkilerini kesmek caiz değildir.

Soru 1037: İşten atılma korkusuyla marufu emretme ve münkerden sakındırmada kusur etmek caiz midir? Mesela; üniversitede genç kesimle çalışan eğitim merkezlerinin sorumlularından biri şeriata aykırı olan işler yaptığı veya o mekanda günah işlemek için ortam hazırladığı durumlarda vazifemiz nedir?

Cevap: Genel olarak, marufu emrettiği ve münkerden nehyettiği durumda kendisine bir zarar gelmesinden korkarsa ona emir ve nehiy farz değildir.

Soru 1038: Marufun terk edilip ve münkerin yaygınlaştığı bazı üniversite çevrelerinde, marufu emretme ve münkerden nehyetme şartları olursa; ancak, emir ve nehyeden kimse bekâr olursa bu yüzden marufu emretme ve münkerden nehyetme onun üzerinden kalkar mı?

Cevap: Marufu emretme ve münkerden nehyetme mevzusunun ve şartlarının gerçekleştiği durumda bütün mükelleflere şer'î bir mükellefiyet, içtimai ve insani bir farzdır. Mükellefin evli veya bekâr olması gibi durumlarının bunda etkisi yoktur ve sırf bekâr olması sebebiyle bu mükellefiyet onun üzerinden kalkmaz.

Soru 1039: Güçlü sayılan bir şahsın günah ve münker işlediğini ve dürüst olmadığını gösteren bir takım nişaneler ortadadır; ancak, güç ve kudretinden korkmaktayız; bu durumda, ona karşı marufu emretmek ve münkerden nehyetmekte kusur edebilir miyiz, yoksa bir zarar gelmesinden korksak bile marufu emretme ve münkerden nehyetme farz mıdır bize?

Cevap: Zararın gelmesinden korkmanın normal insanlarca tasdik edilecek bir sebebi olursa bu durumda, marufu emretme ve münkerden nehyetmek farz olmaz ve bu nedenle vazife üzerinizden kalkar; ancak, mümin kardeşini uyarma ve nasihat etmekte kusur etmek ve sırf marufu yapmayan ve münkerden sakınmayan kimsenin makamını görerek veya bu yüzden herhangi bir zarara uğrayacağını ihtimal vererek marufu emretme ve münkerden nehyetme farzasını yerine getirmemek hiç kimseye yakışmaz.

Soru 1040: Bazı durumlarda, marufu emredip münkerden nehyetmek günahkâr şahsın, İslâmî farz ve hükümleri bilmediği için İslâm'a karşı kötümser olmasına sebep oluyor ve eğer onu kendi haline bırakacak olursak diğerlerinin günah işlemesine ve ortamın bozulmasına zemin hazırlanmış olur; bu gibi durumlarda vazifemiz nedir?

Cevap: Şartların bulunduğu yerlerde marufu emretme ve münkerden nehyetme İslâm'ın hükümlerini ve toplumsal sağlığı korumak için umuma yönelik şer'î bir vazifedir ve sırf bazılarının İslâm'a karşı kötümser olacağını düşünmek, gerçekten önemli olan böyle bir mükellefiyette kusur etmeye sebep olamaz.

Soru 1041: İslâm hükümetinin görevlileri, fesadı önlemek için üzerlerine düşen görevi yerine getirmezlerse halkın kendisi bunu yapabilir mi?

Cevap: Emniyet ve yargı görevlilerinin yetkileri dahilinde olan şeylerde şahsî tasarruflar caiz değildir; ancak, sınır ve şartlarını gözeterek halkın marufu emretme ve münkerden sakındırmasının sakıncası yoktur.

Soru 1042: Marufu emretme ve münkerden sakındırmada kişilerin vazifesi sadece dille yapılan emir ve nehiyle yetinmek midir? Sırf dille uyardıkları gerekirse bu, ilmihallerde ve özellikle Tahrir'ul-Vesile'de bu alanda geçen hükümle çelişmektedir. Gerektiği durumlarda diğer aşamalara geçilebilecekse bu durumda Tahrir'ul-Vesile'de zikredilen bütün aşamalara başvurulabilir mi?

Cevap: İslâm hükümetinin hüküm sürdüğü zaman dille yapılması gereken emir ve nehiyden sonraki aşamalarda, özellikle zora başvurmaya, münkeri işleyen kimsenin malını tasarruf etmeyi veya ona şer'î ta'zir uygulamayı ya da hapsedmeyi gerektiren durumlarda emniyet ve yargı yetkililerine müracaat etmenin mümkün olduğu dikkate alınarak marufu emretme ve münkerden nehyetmede mükellefin dille emir ve nehiyle yetinmesi ve zor uygulamaya gerek duyulduğunda emniyet ve yargı güçlerindeki sorumlulara müracaat etmesi farzdır; bu ise İmam Humeyni'nin bu alandaki fetvasıyla çelişmemektedir. Ancak, İslâm hükümetinin yetkisi olmadığı ve hüküm sürmediği dönem veya yerlerde şartlar mevcut olursa mükelleflerin marufu emretme ve münkerden nehyetmede maksada ulaşınca kadar ilk merhaleden başlayarak sırayla sonraki merhaleleri uygulamaları farzdır.

Soru 1043: Bazı otobüs şoförleri haram olan müzik kasetleri çalıyor, nasihat ve irşatlara rağmen teybi kapatmıyorlar; bu gibi yerlerde böyle kişilere karşı vazifemiz nedir? Ve acaba, onlara karşı sert ve katı davranmak caiz midir?

Cevap: Münkerden nehyetmenin şartlarının bulunduğu durumda, münkerden dille nehyetmeden fazlası size farz değildir; ancak, etkili olmazsa haram müziği dinlemekten sakınmanız farzdır. Buna rağmen elinizde olmaksızın müzik sesi yine kulağınıza ulaşırsa bu hususta sizin bir mükellefiyetiniz yoktur.

Soru 1044: Ben bir hastanede hasta bakıcılığı yapıyorum. İş esnasında bazı hastaların haram müzik dinlediklerini görüyor ve bundan sakınmalarını nasihat ediyorum. Bir-iki defa nasihat ettikten sonra nasihatın faydasız olduğunu görünce kaseti teypten çıkarıp içindekileri sildikten sonra sahibine geri veriyorum; acaba bu davranış caiz midir?

Cevap: Haram olarak yararlanılmasını engellemek için kasetin içindekileri silmenin sakıncası yoktur; ancak, bu, kasetin sahibinin veya şer'î hakimnin iznine bağlıdır.

Soru 1081: Bazı evlerden, caiz olup olmadığı belli olmayan kasetlerden çalınan müzik sesleri duyulmaktadır ve bazen müzik sesi müminleri rahatsız edecek derecede yüksek oluyor, buna karşı vazifemiz nedir?

Cevap: İnsanların evlerinin içine taarruz etmek caiz değildir ve münkerden nehyetmek ise konuyu teşhis etmeye ve şartların bulunmasına bağlıdır.

Soru 1045: Doğru-dürüst tesettürleri olmayan kadınlara emir ve nehyetmenin hükmü nedir? Dil ile nehyetmesi şehvet duygularını uyandıracığından korkarsa hüküm nedir?

Cevap: Münkerden nehyetme, yabancı kadına şehvetle bakmaya bağlı değildir, bütün mükelleflerin, bilhassa, münkerden nehyettiklerinde haramdan sakınmaları farzdır.

MARUFU EMRETMENİN VE MÜNKERDEN NEHYETMENİN YOLLARI

Soru 1046: Mallarına farz olan humusu veya zekâtı vermeyen anne-babanın karşısında oğullarının veya kocasının karşısında eşinin vazifesi nedir? Acaba, oğlu veya eşi humus ya da zekâtı verilmemiş olduğu için harama karışmış olan maldan yararlanmaları caiz midir? Oysa ki, bu tür mallardan yararlanmak ruhun kirlenmesine sebep olduğu için bunları kullanmama hususunda çok tekit edilmiştir.

Cevap: Anne-babasının veya kocasının marufu terk ettiklerini veya münkeri işlediklerini görürlerse şartların mevcut olduğu takdirde oğul veya eşinin marufu emretmeleri ve münkerden nehyetmeleri farzdır. Ama, onların mallarından yararlanmalarının sakıncası yoktur; ancak, istifade ettikleri malın humus veya zekâtının verilmmediğini kesin olarak bilirlerse bu durumda o miktar hususunda, humus ve zekât hakkında yetkili kimseden izin almaları farzdır.

Soru 1047: İtikatları kamil olmadığı için dinî mükellefiyetlerini yerine getirmeyen anne ve babanın karşısında oğullarının izlemesi gereken metod nedir?

Cevap: Anne ve babanın saygılarını koruyarak onlara yumuşak dille marufu emretmesi ve münkerden nehyetmesi farzdır.

Soru 1048: Kardeşim dinî ve ahlakî kuralları gözetmiyor ve şimdikiye kadar da yapılan nasihatlerin bir etkisi olmuş değil; bu gibi tutumlarını gördüğümde benim vazifem nedir?

Cevap: Dine aykırı olan bu işleri yaptığında ona karşı hoşnutsuzluğunuzu belirtmeniz ve yararlı gördüğünüz her türlü metotla onu kardeşçe uyarmanız farzdır;

ancak, akrabalık bağlarını kesmeyin, çünkü akrabalık bağlarını kesmek caiz değildir.

Soru 1049: Geçmişte şarap içme gibi haram işler yapmış olan kimselerle ilişkilerimiz nasıl olmalıdır?

Cevap: Ölçü, kişinin şimdiki durumudur; geçmişte yaptıkları işten tövbe etmişlerse onlara karşı diğer müminlere davrandığımız gibi davranmalısınız. Ancak, hâlâ haram işleyen kimseleri münkerden nehyetme yoluyla haramdan alıkoymak farzdır ve ilişkileri kesmek dışında haramdan sakınmazsa bu durumda onunla ilişkiyi kesmek farzdır.

Soru 1050: İslâm ahlakına aykırı olan batı kültürü saldırısına uğramamız ve bazı gayr-i İslâmî adetlerin yayılması neticesinde bazı erkekler boyunlarına altın haç takmakta veya bazı bayanlar dikkat çekici renkte elbiseler (manto) giymekteler, bazı erkek ve kadınlar örfen çirkin olan özel bir takım gözlük, bilezik ve saat kullanmaktalar ve bazıları marufu emretme ve münkerden nehyetmeden sonra bile bu işlerinde direnmekteler; bu gibi kişilere karşı nasıl davranmamız gerekir?

Cevap: Altını boyuna asmak veya takmak erkeklere kesinlikle haramdır ve dikilişi, rengi vs. açısından Müslüman olmayanların saldırgan kültürünü taklit etme ve yayma sayılan elbiseleri giymek de caiz değildir. Ve yine İslâm ve Müslümanların düşmanlarına ait saldırgan kültürü taklit etme sayılacak şekilde bilezik, gözlük takmak caiz değildir ve bu tür tezahürleri dille münkerden nehyetme yoluyla ortadan kaldırmak diğerlerine farzdır.

Soru 1051: Bazı durumlarda, münkeri işleyen üniversite öğrencisi veya görevlisi defalarca irşat ve nasihat edilmesine rağmen o işi işlemekten çekinmiyor ve fakülte genel ortamın bozulmasına sebep olan kötü amellerini yapmaya ısrar ediyor, bu durumda onlara

karşı bu işlerinin dosyalarına işlenmesi gibi bazı idari cezalandırmalara başvurulması gerekir mi?

Cevap: İslâm esaslarına göre fakültede yürürlükte olan dahili nizamı gözetmek kaydıyla bunun sakıncası yoktur. Aziz gençler marufu emretme ve münkerden nehyetme meselesini ciddiye almalı, onun şartlarını ve şer'î hükümlerini dikkatle öğrenmeli, bunu yaygınlaştırmalı, marufu yapmaya teşvik etmek ve münkerin yapılmasına engel olmak için etkili ahlakî metotlardan yararlanmalı, bundan şahsi garazlar için istifade etmekten sakınmalıdırlar ve bilmelidirler ki bu, hayrın yayılması ve kötülüğün engellenmesinde en etkili ve en üstün metottur. Allah Tealâ sizleri kendi rızası doğrultusunda muvaffak etsin!

Soru 1052: Bir münkeri işleyen kimseyi bu işinden sakındırmak için selâmını almamak caiz midir?

Cevap: Münkerden nehyetme kastıyla selâmın cevabını almamaya, örfen münkerden men ve nehyetme deniliyorsa bu iş caizdir.

Soru 1053: Bazı yetkililer, emirleri altında çalışanlardan bazılarının namaz farızasını hafife aldıklarını (önemsemediklerini) veya terkettiklerini kesin olarak bilseler, nasihat ve irşad etmenin de bir faydası olmazsa bu kişilere karşı vazifeleri nedir?

Cevap: Buna rağmen, şartlarını gözeterek sürekli olarak yapılan marufu emretme ve münkerden nehyetmenin tesirinden gafil olmamalıdırlar; onlara karşı marufu emretmenin etkili olmasından ümit kesilirse, bu durumda, o kişileri görevlerinin sağladığı imkan ve haklardan mahrum etmeyi öngören kanun varsa haklarında bu kanun uygulanmalı ve onlara bu ilahi farızayı yerine getirmede gevşek davrandıklarından dolayı böyle bir uygulamanın yapıldığı da ayrıca hatırlatılmalıdır.

DİĞER HÜKÜMLER

Soru 1054: Kız kardeşim bir müddettir namaz kılmayan bir kişiyle evlidir; bizimle birlikte kaldıklarından bu şahısla konuşmak ve muaşeret etmek zorundayım, hatta bazı zamanlar isteği üzerine bazı işlerinde ona yardımcı oluyorum; sorum şu: Onunla konuşmam, muaşeret ve bazı işlerinde ona yardım etmem caiz midir? Ona karşı vazifem nedir?

Cevap: Bu hususta şartları varsa, marufu emretme ve münkerden nehyetmeden başka vazifeniz yoktur. Onunla muaşeretiniz ve ona yardım etmeniz namazı terk etmesine teşvik etmezse sakıncası yoktur.

Soru 1055: Büyük alimlerin, zalimlerin ve zalim yöneticilerin yanına gidip gelmeleri ve onlarla muaşeret etmeleri onların zulümlerinin azalmasına sebep olursa bu iş onlar için caiz midir?

Cevap: Bu gibi durumlarda zalimle ilişkide olmasıyla zulmü engellemede ve münkerden nehyetmede etkili olacağını teşhis ederse veya önem verilmesi gereken bir mesele söz konusu ise sakıncası yoktur.

Soru 1056: Birkaç yıldır evliyim; dinî ve şer'î meselelere çok önem veriyor ve İmam Humeyni'yi taklit ediyorum; ancak, eşim maalesef dinî meselelere çok önem vermiyor ve bazen aramızda çıkan tartışmadan sonra bir kere namaz kılyorsa defalarca da namaz kılmıyor, bu ise gerçekten bana acı veriyor; bu gibi durumda vazifem nedir?

Cevap: Vazifeniz, mümkün olan her yolla onu ıslah etmek için ortam hazırlamak, kötü ahlak ve uyumsuzluğu gösteren her türlü sertlikten kaçınmaktır; şunu da biliniz ki, dinî toplantı ve merasimlere katılma ve dindar ailelerle karşılıklı gidip gelmenin insanın ıslahında büyük bir etkisi vardır.

Soru 1057: Müslüman birisi, bazı nişanelere dayanarak karısının -birkaç çocuk annesi olmasına rağmen- iffete aykırı olan gizli işler çevirdiğini bilir; ancak, bunu ispatlamak için (şahitlik yapacak bir şahidin olması gibi) şer'î bir delili olmazsa; bu durumda, çocuklarının bunun gibi bir kadının eli altında yaşadıkları dikkate alındığında karısına karşı nasıl davranması gerekir? Ve İlahî hükümlere aykırı olan böyle çirkin bir ameli işleyen kişi veya kişileri tanıdıktan sonra aleyhlerine şer'î mahkemeye sunacak delil bulunmazsa onlara karşı nasıl davranmalıdır?

Cevap: Kötü zandan, zanna dayalı belirtilerden ve nişanelerden kaçınmak farzdır; şer'an haram olan bir şeyin yapıldığı kesin olursa uyarı, nasihat ve münkerden nehyetmek yoluyla onu engellemek farzdır. Münkerden nehyetme etkili olmazsa, elinde kesin deliller olursa salih yargı yetkililerine müracaat edilebilir.

Soru 1058: İslâmî ölçülere bağlı kalmayı gözeterek bir kızın yabancı bir erkeği irşat etmesi, derslerinde ve benzeri işlerinde ona yardımcı olması caiz midir?

Cevap: Sorudaki şekliyle sakıncası yoktur; ancak, şeytanî aldatı ve vesveselerden ciddi olarak kaçınmak gerekir ve bu hususta yabancı bir erkekle yalnız bir yerde kalmamak gibi dinî hükümleri gözetmek farzdır.

Soru 1059: Dâire ve müesseselerde çalışanlar, üst derecedeki sorumlu veya sorumlularının idarî görevlerine ve şeriata aykırı işler yaptıklarını gördüklerinde vazifeleri nedir? Münkerden nehyettiğinde üst sorumlu veya sorumlular tarafından kendisine bir zarar gelmesinden korkan kimsenin üzerinden vazife kalkar mı?

Cevap: Marufu emretme ve münkerden nehyetmenin şartları bulunursa, marufu emretmeleri ve münkerden nehyetmeleri onlara farzdır; aksi durumda (şartlar

olmazsa), bu hususta onların vazifesi yoktur; mesela bu yüzden kendilerine bir zarar ulaşmasından korkarlarsa vazife üzerlerinden kalkar; İslâm hükümlerinin hakim olmadığı yerlerde hüküm budur; ancak, bu farizaya önem veren, ilgilenen İslâm hükümetinde marufu emret-me ve münkerden nehyetmeden aciz olan kimsenin hükümet tarafından bu işlerle ilgilenmesi için tayin edilen yerlere bildirmesi ve fasit veya ifsat eden köklerin kazınmasına kadar meseleyi izlemesi farzdır.

Soru 1060: Devlet dâirelerinin birinde beytülmalde gayr-i meşru bir tasarruf edilir, bu tasarruf sürekli devam ederse ve bir kimse bu sorumluluğu kendi üzerine aldığı anda durumu düzeltereğini bilirse ve o da bu mesuliyeti kendisine bırakması için özel bir kişiye rüşvet vermesi dışında gerçekleşmezse bu durumda -fasit bir şeyle efsedi (fesadı daha büyük olan şeyi) ortadan kaldırmak gayesiyle- beytülmalde su istimal edilmesini engellemek için rüşvet vermek caiz midir?

Cevap: Şeriata aykırı işler yapıldığını bilen kimsele- rin üzerine şer'an gerekli olan şey, şartlarını ve şer'î ku- rallarını gözeterek münkerden nehyetmektir ve hiçbir iş için, hatta mefsedeleri engellemek için bile olsa rüşvet ve kanuna aykırı metodlara başvurmaları caiz değildir. Evet; bu iş İslâm hükümetinin hakim olduğu bir yerde olursa sırf şahsen marufu emretme ve münkerden ne- hyetmeden aciz olmakla halkın vazifesi bitmez; aksine, meseleyi o işlerle ilgilenen yerlere bildirmeleri ve me- seleyi bu yolla izlemeleri farzdır.

Soru 1061: Acaba, münkerleri nisbî (değişken) saya- rak üniversite muhitini mevcut en kötü ortamlardan bilmek ve neticede bu çevrede haram veya münker sa- yılmayan bazı münkerlerden nehyedilmemek doğru mudur?

Cevap: Münkerler, münker olmaları açısından nisbî şeyler değildirler; ancak, bazı münkerler diğer bazı münkerlere göre daha şiddetli bir haram olabilir; her durumda, şartlara sahip olan kimsenin münkerden nehyetmesi şer'an farz olup bunu ihmal etmesi caiz değildir. Bu alanda münkerler ve yine üniversite ortamıyla diğer yerler arasında da fark yoktur.

Soru 1061: İslâm beldesinin bazı müesseselerinde çalışan bazı yabancı uzmanlarda bulunan alkollü içkilerin hükmü nedir? Onlar, bu içkileri evlerinde veya özel yerleşim bölgelerinde içiyorlar; yine onların domuz eti getirterek yemelerinin hükmü nedir? Halk yanında iffet ve değerlere aykırı işleri yapmalarının hükmü nedir? Onlarla ilişkisi olan fabrika müdürlerinin ve diğer kimselerin vazifesi nedir? Meseleyi fabrikanın sorumlularına bildirdikten sonra bu hususlarda onlar hakkında hiçbir girişimde bulunmazlarsa bizim vazifemiz nedir?

Cevap: İlgili sorumluların, onlara şarap içme ve haram eti (domuz etini) yemek gibi işleri açıkta yapmalarını ve onu açıkça yememelerini emretmeleri farzdır; ancak, umumum iffetiyle uyuşmayan davranışlarına göz yummak caiz değildir. Her halükârda, bu hususla ilgili sorumluların girişimde bulunması gerekir.

Soru 1062: Bazı kardeşler marufu emretme, münkerden nehyetmek, nasihat ve irşat için tesettürsüz kadınların toplandıkları yerlere gidiyorlar; acaba, onların tesettürsüz kadınlara bakmaları caiz midir?

Cevap: Kasıtsız olan ilk bakışın sakıncası yoktur; ancak, kasıtlı olarak yüz ve ellerin dışına bakmak marufu emretme maksadıyla olsa bile caiz değildir.

Soru 1063: Erkek ve kız öğrencilerin karışık olduğu üniversitede mümin gençlerin karşılaştıkları bazı münkerler (günahlar) karşısında görevleri nedir?

Cevap: Bu günahlara bulaşmaktan sakınmanın yanı sıra şartların bulunduğu ve güçlerinin yettiği takdirde marufu emretmek ve munkerden nehyetmek farzını yerine getirmeleri farzdır.

İÇİNDEKİLER

Takdim	5
Önsöz	7
Taklit Hükümleri	9
İhtiyat, İçtihat ve Taklit	9
Taklit Etmenin Şartları	11
A'lemiyet, İçtihat ve Fetvaları Nasıl Öğrenelim?	15
Ölü Müçtehidin Taklidinde Baki Kalmak	18
Mercilik ve Rehberlik.....	22
Veliyy-i Fakih ve Şer'î Hâkimin Hükümü.....	23
Taharet Hükümleri	29
Suların Hükümü	29
Helaya Gitmenin Hükümleri	33
Abdest Hükümleri	36
Allah'ın İsimlerine ve Kur'ân Ayetlerine Dokunmak	47
Cenabet Guslü Hükümleri	52
Batıl Gusüllerle İlgili Hükümler	58
Teyemmümle İlgili Hükümler.....	60
Kadınlarla İlgili Hükümler	65
Meyyitlerle İlgili Hükümler	67
Necaset Hükümleri.....	78
Sarhoş Edici Şeyler	86
Vesvese ve Çaresi	89

Ehl-i Kitap ve Diğer Fırkaların Hükümü.....	92
Namaz Hükümleri	100
Namazın Önem ve Şartları	100
Namaz Vakitleri	102
Kıble Hükümleri.....	107
Namaz Kılanın Yeri	109
Mescit Hükümleri.....	113
Diğer Dinî Yerlerin Hükümleri.....	123
Namaz Kılanın Elbisesi	124
Gümüş ve Altın Kullanmak.....	128
Ezan ve İkaamet	130
Kıraat Hükümleri.....	132
Zikir.....	139
Secde Hükümleri	141
Selâm Vermenin Hükümleri.....	143
Namazı Batıl Eden Şeyler.....	145
Namazdaki Şüphelerin Hükümleri.....	147
Kaza Namazı	149
Büyük Oğlun Babasının Namazını Kaza Etmesi	154
Cemaat Hükümleri	157
İmamın Kıraatinin Sahih Olmayışının Hükümü	166
Malul İmam	167
Kadınların Cemaat Namazına Katılmaları	168
Namazda Ehlisünnet'e Uymak.....	170
Cuma Namazı	172
Ramazan ve Kurban Bayramı Namazları	179
Yolcu Namazı.....	180
İşi Yolculuk Olan Veya Yolculuğu İşi İçin Mukaddime Olan Kimse.....	181

Talebelerle İlgili Hükümler	185
Şer'î Mesafeye Gitmeği ve On Gün Bir Yerde Kalmayı Kastetmek	188
Ruhsat Haddi	194
Günah Yolculuğu	195
Vatan Hükümleri	196
Kadının Kocasına Tâbi Oluşu	203
Büyük Şehirlerin Hükümleri	204
Namaz İçin Naip Tutmak	205
Âyât Namazı	206
Nafileler	208
Namazla İlgili Diğer Hükümler.....	210
Oruç Hükümleri	213
Hamile ve Süt Veren Kadın.....	217
Hastalık ve Doktorun Men Etmesi.....	218
Yemek ve İçmekten Sakınmak.....	221
Kasıtlı Olarak Cünüp Kalmak	224
Oruçluyken Veya Diğer Hallerde İstimna	227
İftarla İlgili Meseleler	230
Orucu Yemenin Keffareti ve Miktarı.....	232
Orucun Kazası	234
Oruçla İlgili Diğer Meseleler.....	238
Hilali Görme.....	241
Humus.....	247
Bağış, Hediye, Parasal Ödüller, Mihir ve Miras	247
Borç, Maaş, Sigorta,.....	251
Emeklilik ve Kefalet	251
Ev, Araba ve Arsa Satışı.....	255
Define, Ganimet ve Haramla Karışmış Helâl Mal.....	259

Yıllık Gider (İhtiyaç)	262
Anlaşma, El Değişirme ve Humusun Başka Mallara Karışması	269
Humusu Hesaplamanın Yolu.....	286
Humus Yılı Belirlemek.....	292
Humus Yetkilisi ve Humusun Kullanılacağı Yerler	295
Seyyid Hakkı	296
Humusla İlgili Muhtelif Konular.....	298
Enfal	306
Cihad Hükümleri	310
Marufu Emretmek ve Münkerden Sakındırmak.....	312
Farz Oluş Şartları	312
Marufu Emretmenin ve Münkerden Nehyetmenin Yolları ..	318
Diğer Hükümler.....	321

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR